BOJIN PAVLOVSKI
virtual-project.eu
DUVA
UNIVERS

BOJIN PAVLOVSKI

DUVA

Original: *Duva and the Flea* (1973)

Traducere de:
DUMITRU M. ION
Postfaţă de:
DINU FLĂMÂND

virtual-project.eu

1977

Capitolul 1

Frigul adunase oamenii pe la casele lor. Pe străzile dinspre lac ale oraşului domnea un ger uscat. Rarii trecători se ascundeau iute prin case. În anul acela vânturile mediteraneene întârziaseră, astfel că iarna venise aspră, iar zăpada căzută pe munţii din jurul lacului era destul de mare.

Cei doi veri mergeau spre periferia dinspre nord. Igor îl conducea pe Iane şi emoţionat uitase de frig.

— Viaţa mea s-a tors pe neştiute. De fapt nu ţin minte nici ţinutul natal, nici primii ani de la Toronto. O, mama-mi povestea despre lucrurile astea cu multă căldură, dar mai ales despre casa din sat şi despre capra de la care mulgea zilnic vreo doi litri de lapte. În Canada am plecat cu vaporul prin Salonic, dar nici despre asta nu-mi mai aduc aminte, spuse trist Igor.

— Erai mic şi slab, fârtate, numai piele şi oase. Capra aceea ţi-a salvat totuşi viaţa. Dar, de cum aţi trecut oceanul, chinurile tale trebuiau să aibă un capăt. Canada e o ţară aspră, dar bogată, sfârşi Iane.

— O, *no, frend,* oamenii se chinuiesc singuri. Tata nu s-a putut pune pe picioare multă vreme; eu aveam patrusprezece ani când am intrat prima oară în „casa noastră”. Şi totuşi viaţa mea a fost O.K.; de la şcoală o luam direct spre casă, şi de-acasă spre terenul de joc. Doar peste vară mai ajutam în prăvălia tatei, dar nu tot timpul, pentru că mama voia să merg la bibliotecă, spuse Igor.

— Ăsta e cel mai bun drum, fârtate, bibliotecă-şcoală. Deşteaptă maică-ta asta!

— O, de fel, şcoala mă atrăgea tare mult. Şi mama ştia lucrul ăsta!

— Dar tu, fârtate, ai terminat şcoala de ghizi, nu? întrebă Iane pe neaşteptate.

— Ba nu, sunt filolog, râse Igor.

— Atunci, acolo, nu au locuri pentru filologi?

— Au, cum să nu! Dorinţa de a mă întoarce în ţinutul natal a izbucnit pe nepusă masă. Dar, Iane, nu cumva îţi râzi de mine? întrebă Igor.

— A, nu! spuse Iane, mă bucur sincer de întoarcerea ta! Numai că mi-e teamă pentru tine, fârtate, aş vrea să reuşeşti şi să-ţi meargă strună.

— Ştiu să mă mulţumesc şi cu puţin.

— Atunci e-n regulă, zise Iane şi adăugă după o mică pauză: mă tem de ceea ce se va petrece în tine.

— *Well,* hotelul e unul dintre cele mai frumoase, iar mie nu-mi rămâne altceva decât să fiu un bun slujbaş.

— O, da, îl întrerupse Iane, hotelul este construit pentru străini. Ei vor trage multe foloase de pe urma ta.

— Suntem doi inşi. Munca am s-o împart cu o fată care se numeşte Iulia, răspunse Igor.

— Bine, prea bine, murmură Iane îmbrăţişându-şi vărul.

Erau de acum în apropierea curţii cu cai. În faţa casei dărăpănate aştepta tovarăşul de drum al lui Iane, care-şi apăra de frig, cu un fular de lână, obrajii.

— Dar ţie, *frend,* cum de ţi-a albit părul? Să tot ai patruzeci de ani sau ceva mai mult? întrebă Igor cu căldură în ochi.

— Ca ani sunt cam pe aci, surâse Iane, soartă blestemată, fârtate, necazurile m-au adus în halul ăsta. Fuge fericirea de mine ca dracul de tămâie, cu toate că în viaţa mea nu am călcat nicio furnică.

— Ei, nu-i chiar atât de uşor să întreţii o nevastă şi copii, îl tachină Igor şi continuă: acolo, în Canada, bărbaţii sunt sclavii familiei până la bătrâneţe şi niciodată nu-şi pot plăti datoriile.

— Nici căţel, nici purcel, fârtate. De unde să iau copiii, dacă nici nevastă nu am, râse cu amărăciune Iane.

— Nu mă minţi, *frend*? întrebă Igor arătându-şi neîncrederea şi mirarea.

— Unde-i norocul ăsta să te mint, Igor, răspunse Iane. Nu e nicio minciună, ci numai tristeţe. S-a jucat soarta cu mine cum s-a jucat cu mulţi alţii după război. Nu învinuiesc pe nimeni de steaua mea, căci fiecare-şi are steaua lui, dar, vezi, steaua mea a strălucit slab ca miriştea după secerişul câmpului! Am, de acum, câţiva ani de când trăiesc în Malesia asta, care-i o bucăţică de pământ uitat; în suflet sunt împăcat, fârtate, păcatul e că mă tot tânguiesc, cam asta a mai rămas din tinereţea mea. Părul mi-a albit, ochii-mi sunt tulburi, faţa zbârcită. Sunt prea tânăr ca să mor şi prea bătrân ca s-o iau de la început. Acolo, în casa părintească, stau cu bătrâna mea, fârtate, poate-ţi mai

aduci aminte de ea, stăm amândoi, ne plângem şi ne compătimim unul pe altul.

— Dar de ce nu ţi-ai făcut o casă, *frend*? întrebă Igor.

— E o poveste lungă, bâigui Iane. Vezi, mi s-au cam încurcat socotelile. Ei, dar pe un asemenea ger cine mai are chef să asculte necazurile mele?

— Vorbeşte, *frend,* ce socoteli, ce poveste? Pe unde ai colindat, omule?

— Am călătorit pe mări, uite pe unde am umblat. Am lucrat o vreme ca învăţător în satele de munte, apoi am plecat la oraş, mi-am schimbat ocupaţia. De fapt, nu era niciun fel de ocupaţie şi învăţat-neînvăţat, n-am mai continuat studiile, aşa că n-am primit nicio diplomă. Şi, după cum zice legea, trebuia să ucenicesc şi să-mi câştig pâinea cu mâinile, nu cu mintea.

— Ei lasă, nu eşti tu singurul, îi luă apărarea Igor.

— Dar cum să nu fiu, frate dragă, că aşa cap sec nu cred că găseşti în toată lumea. Eram la strâmtoare aici, dracul mă trăgea la el şi, într-o zi, cu bocceaua în mână, plecai în lumea largă.

— Păi da, ca atâţia alţii.

— Numai că munca mea era destul de aspră, fârtate. E mai greu ca oriunde să lucrezi pe un vapor, spuse Iane.

— Cum adică pe un vapor, *frend,* se interesă Igor.

— Pe vaporul fabrică, se aprinse Iane, pe un vapor muncitoresc, pe *Tigrul,* uite cum, răspunse. Îţi zic, e o poveste lungă.

— Spune-o, *frend,* mă interesează tare mult. Cum era vaporul ăsta şi cum de ai ajuns pe el.

— Ei, nu, te rog, fârtate! Am să te obosesc. Altă dată. Acum frigul îţi pătrunde în oase şi tu vii de departe, să lăsăm peripeţia asta!

— Ei, am să te ascult cu luare aminte!

— E plictisitor, fârtate.

— Dă-i drumul, *frend*!

Vântul se potolise pe neaşteptate, iar la periferia dinspre nord se făceau simţiţi curenţii de aer cald. Cei doi veri s-au tras în tindă, la vreo sută de paşi de cai. Iane începu, cu patimă, să-şi depene povestea.

Capitolul 2

— În ordine, frate dragă, dacă stărui, s-o luăm de la vapor. Vaporul era bun pentru mine; părea o uzină care merge; salariul nu era mic, dar tânjeam după uscat. Pământul sărac, din ţinutul natal, mă chema să mă întorc. Patru ani am trăit pe apă şi într-o zi mi-am spus: «Iane, dacă vrei să fie bine de tine, termină cu viaţa asta!» Mi-am blestemat soarta rea, am crezut că Dumnezeu mă pedepseşte pentru toate greşelile mele. Se dădea în mine lupta între bucurie şi frică. Mă temeam şi mă chinuiam, îmi ascundeam frica şi, până la urmă, am amestecat ruşinea cu teama. Mi-era ruşine de Mister Lici să nu-şi bată joc de mine dacă aş recunoaşte că spaima de tangaj îmi pătrunde în oase. Şi nu ştiu de ce mă obseda ideea de a mă ruga lui Dumnezeu, astfel că în fiecare seară, înainte de culcare, mă închinam şi mă rugam: «Doamne, apără-mă de necazurile astea atât de mari». Mă temeam că nu voi mai apuca dimineaţa. Grecii erau credincioşi nevoie mare, dar eu, frate, i-am întrecut. Dacă aş mai fi stat, cu siguranţă, le-aş fi luat-o înainte şi popilor.

Noaptea vaporul mi se părea ca un leagăn, dar, ce să-ţi spun despre zilele cu furtună! Sărmanul meu somn! Când marea era liniştită, dacă aş fi fost lăsat, aş fi dormit zi şi noapte. Nu-mi dau seama cum se strâng atâtea gânduri negre într-un om, dar eu tremuram; acum ne vom scufunda, ne vom răsturna, ne vor mânca rechinii şi nu-mi voi mai revedea ţinutul natal, nici nu-i voi mai îmbrăţişa pe cei dragi. Mi se năzărea că părinţii merg la biserică şi-mi fac pomană. Doamne, câte nu mi se învârteau prin capul ăsta sec.

Nu-mi puteam explica de ce mă chinuie asemenea gânduri negre şi de ce plâng în liniştea nopţii. Pe vapor era un italian, Gianmario, unul dintre tovarăşii despre care am crezut că este cam scrântit; dar eu am ajuns mult mai rău, frate dragă. Gianmario desena tot timpul ceva ciudat pe punte şi mâzgălea pereţii cabinelor. O dată patronul i-a poruncit să şteargă totul, iar italianul a trebuit să lucreze cât e ziulica de lungă. De-ai şti însă ce drac era insul ăsta vesel; pe oameni îi desena cu capete de măgar şi bot de câine, le punea cozi şi câte alte aiureli,

numai să ne facă să râdem. Pentru mine râsul era trist. El desena femei goale fără nicio greutate, încât aveai impresia că le şi vezi trupul molatec şi la urmă, ce crezi? La urmă, Gianmario le desena copite de iapă! Nu râde, fârtate! Dacă pe vapor n-ar fi fost un asemenea nerod, aş fi înnebunit de tot. Mă întrebi de ceilalţi mucenici, despre ceilalţi muncitori? Ei, duceau o viaţă obişnuită. Nici n-au clipit: au mâncat, au dormit şi s-au desfătat după plac, iar pe insule îşi încercau bărbăţia. Câteodată mă şi întrebam: «ce prost mai sunt, şi eu-s bărbat, port pantaloni şi bărbăţia mea în ei, iar dacă m-ar lovi o nenorocire n-aş fi singurul». Pe vapor erau cam trei sute şi dacă ei nu se tem, de ce m-aş fi temut tocmai eu care am fost hrănit cu lapte de capră? Mă uitam la ei cum pescuiesc fără teamă, cad în ocean şi se întorc pe vapor. Îi priveam, dar abia în al doilea an petrecut pe mare am priceput că toţi trecuseră prin aceleaşi chinuri ca şi mine.

Numai cei din Malta au fost curajoşi chiar din primele zile, aşa le era felul. Mai târziu mi-am spus: «fie ce-o fi, nu-i nicio scăpare». Era câte o zi când simţeam că munca mă seacă, frate dragă. Ce făceam? Cum să-ţi spun, tăiam capetele peştilor. Îmi treceau prin mână o mulţime de peşti ciudaţi, unii ca broaştele, alţii lungi ca şerpii.

Şi uite aşa am reînviat şi am îndurat chinul cu mult mai uşor. Mi-a pierit frica de abis, mi-a dispărut şi ruşinea. Am uitat visele urâte; o bucată de vreme nu m-am mai gândit la pământul sărac din ţinutul natal ba, într-o seară, am cântat şi la clarinet. Pe vapor durata muncii nu era fixă: uneori unsprezece ore, alteori opt sau chiar paişpe ore pe zi. De aceea erau şi zile când lucram cinci ore sau nici atâta. Pe vapor domnea ordinea şi disciplina militară şi o curăţenie pe cinste. Aveam un doctor federal care ne controla sănătatea cu regularitate. Fârtate, patronul acela, Mister Lici, era un capitalist, dar departe de cei clasici, pentru că, în felul lui, iubea dreptatea. Da, sunt de acord că era o dreptate specială. Dar oricum, îl voi ţine minte cât voi trăi. Despre doctorul Henri, ei da, acest *monsieur* din Dijon, totdeauna surâzător, era departe de tot ce e rău. Nu numai pentru că mi-era prieten, dar se şi temea pentru sănătatea mea: mi-a controlat ochii răbdător, la fel urechile, nasul, dinţii, stomacul, oasele, picioarele. Fârtate, acest binefăcător a citit

frica în ochii mei şi după fiecare consult îmi spunea: «Iane, *good men*».

Pe vapor era multă lume. M-am împrietenit cu un maltez îndrăzneţ, Tuvio. În fiecare seară îmi povestea despre moarte şi oglindă. Era un adevărat maestru al poveştilor populare, îmi curgeau lacrimile de atâta râs. Şi râzi, şi râzi, ca un prostănac! Tuvio nu era însurat, încă un motiv de râs; dacă-l întrebam când se însoară, îmi răspundea: «Eu iubesc numai o romană ortodoxă»! Bineînţeles, fârtate, că pe lumea asta nu există nicio romană ortodoxă. Iar Tuvio spunea: «Mai întâi voi aduna destui bani pentru casă, apoi o maşină frumoasă şi, în sfârşit, mă voi întoarce la casa părintească din Malta, unde mă aşteaptă bătrânii mei şi două surori nemăritate».

Ei, uite aşa trecea viaţa pe vapor, în pălăvrăgeală, râs şi în lupta cu stihiile, termină Iane cu un surâs reţinut.

— Dar despre insule nu mi-ai spus nimic.

— Oare nu ţi-e de ajuns? se miră Iane.

— Se înţelege că nu, răspunse Igor.

— O, cum se împuţinau zilele, fârtate. Venise timpul să ne întoarcem, dar drumul era lung şi soare nicăieri. Eu îţi povestesc despre viaţa dusă pe mări, fratele meu, şi nu-mi trece prin cap să te întreb dacă mă crezi, sfârşi cu tristeţe Iane.

— Bineînţeles că te cred, spuse scurt Igor.

— Ştiam că mă crezi, fârtate, continuă bucuros Iane. Nu te supăra, dar îndoiala mi se trage din Malesia. Acolo sunt mulţi care nu cred că sufletul îmi este plin de amintiri. Am citit în ochii tăi, fârtate, ştiu că mă crezi sincer şi de aceea am să-ţi mai povestesc puţin. Dar dacă te-ai săturat, să ştii că nu sunt eu vinovat. Ascultă!

Am fost în arhipelagul Fiji. De acolo mi-aduc aminte de insula Batiki eu marile ei broaşte ţestoase. Am stat pe uscat patru zile; vaporul plutea de la apus la răsărit. Pe insula aceea, am jurat, fârtate, că restul vieţii mi-l voi petrece în Malesia. Mi-am zis atunci: mă voi întoarce la vatră cu tot ce-am adunat în pribegie, iar bucuria mea nu va avea margini. În Malesia primăverile sunt scurte, dar grozav de frumoase; vara aerul miroase a fân, iar toamna a cartofi copţi. Şi iarna îşi are frumuseţea ei, când va ninge mult, oamenii mă vor ruga să le povestesc despre mări. Da, fârtatele meu, pe Batiki am luat hotărâri îndrăzneţe. Am străbătut insula de două ori. Prima dată am avut o zi plăcută,

însorită, am lăsat bărcile la apă şi iată-ne pe pământ. Cârmaciul Gregori a spus să ne întoarcem înainte de apusul soarelui, iar noi am promis că da. Ştiam că băştinaşii sunt paşnici şi nu aveam a ne teme de nimeni. Dracu' să mă ia, poate mi-era şi frică. Lângă un palmier era un negru care culegea nişte pepeni verzi, din cei care cresc agăţaţi de crengi, în copaci. Fârtate, ce să-ţi spun, asta nu m-a impresionat prea mult.

Am continuat drumul pe lângă mal, iar în apropiere am zărit o broască ţestoasă, mare cât o claie de fân. Mi s-a oprit respiraţia şi mi-am zis: «Iane, s-a terminat cu tine»! M-am întors şi am luat-o la goană cât mă ţineau picioarele. Băştinaşul s-a fâstâcit, dar când a văzut care-i pricina, da, da, a început să râdă în hohot, iar eu m-am ruşinat că am o inimă de iepure. Negrul m-a luat de mână şi m-a tras cu sila până lângă broasca ţestoasă, păi, fratele meu, era cuminte ca un miel. Oamenii se simt în siguranţă în apropierea ei pentru că şerpii se tem de broasca ţestoasă, iar insula colcăie de şerpi veninoşi. Insula are un pământ roditor, afânat, dar apa nu e bună nici ca doctorie, pentru că este cam dură. Lângă insulă se putea pescui din plin, căci era peşte cât voiai; iar poame ca acolo, rar mai găseşti în altă parte. Ce să-ţi mai spun fârtate, ca să-ţi descriu femeile din insulă ar fi trebuit să trăieşti puţin acolo. Gândeşte-te, fârtate, nebunul de Gianmario a vrut să se însoare şi, ca să fie circul mai mare, Tuvio mi-a căutat şi mie o nevastă. Ca şi cum eu eram un orb amărât şi nu puteam alege singur. Femeile astea trăiesc cu marinarii, aşa câştigă, dar şi marinarii fac dragoste cu ele cu atâta voluptate! Întrebi ce-am făcut eu, ai? Zvelte, zâmbitoare, grozav mai ştiau să facă dragoste. Se înţelege, pentru asta am plătit-o pe Vanua Viti şi cu banii ăştia ea îşi hrănea şi îşi creştea cei doi copii.

Să fiu sincer, frate dragă, Vanua Viti m-a îndrăgit. Când ne-am despărţit a plâns, a plâns cu sughiţuri de emoţie. Marinarii zic că plânsul e cuprins în preţ, că toate fetele plâng aşa, dar eu am întâlnit în viaţă multă tristeţe şi lacrimi, aşa că ştiu să fac diferenţa între un plânset adevărat şi unul prefăcut. Pe mine m-a uimit şi faptul că fata aia era prea credincioasă, la fiecare oră invoca spiritele. Ghicitoarele o speriaseră să nu meargă niciodată în partea chineză sau hindusă a insulei. Populaţia de pe Batiki cultivă un obicei străvechi: întrecerile cu bărci. Am văzut cu ochii mei cum au plutit cu bărcile douăzeci şi cinci de

mile, de parcă treceau prin foc, şi asta, numai pentru că plătisem. O, da, turiştii vin acolo chiar şi cu avioanele, îi aşteaptă muzicanţii îmbrăcaţi în fuste cu franjuri, aşa cum poartă cimpoierii scoţieni. Fârtate, acolo toţi aleargă după bani ca oile noastre după sare, oamenii sunt buni, totdeauna zâmbitori şi îndatoritori, doar ştii şi tu că trebuie să trăieşti din ceva.

De cum ne-am îndreptat spre Tehana m-au apucat nişte dureri îngrozitoare. Dacă n-am murit atunci, păi greu o să mai mor altă dată. Ştii, niciodată nu am fost atât de aproape de ceruri. Un foc idiot, frate, nişte dureri în piept, dureri în inimă, mă zvârcoleam în pat şi deodată m-a cuprins frica: dacă mor acolo pe ocean n-o să mi se ştie nici mormântul. Probabil ai auzit care este ceremonia de înmormântare pe vapoare; simplă şi scurtă, te aruncă în apă ca pe un geamantan şi trupul se scufundă. Nici popă, nici mormânt, doar biblia în mână şi o rugăciune. Numai că Dumnezeu mi-a auzit ruga. În două zile m-am ridicat din pat şi m-am plimbat de punte ca un nou născut. Trupul meu a învins boala. Pescarii mă tachinau şi-mi spuneau că Dumnezeul insulei – nu al meu – a vrut să mă pedepsească pentru că am lăsat-o pe Vanua Viti să se tânguie, să se ofilească şi să plângă. O, îşi băteau joc, ştiu, dar asta pentru că ei nu ştiau ce înseamnă dragostea.

Într-o miercuri am avut zi liberă. Am părăsit puntea pentru a lua masa în sufragerie, dar eram plini de nervi cu toţii. Minutele treceau greu, ca să nu mai vorbesc de ore. În apropiere de Tehana soarele dogorea mai tare ca un cuptor. Aerul încins mă ardea trecând prin pantofi şi ciorapi. Ai văzut vreodată, fârtate, cât e de uscat aerul când este prea cald? Dar de fapt unde să vezi, Canada este o ţară aspră. În miercurea aceea, singura mea mângâiere a fost când am privit pământul: în faţă, în spate, în stânga, în dreapta, în toate părţile, pământ. Foarte ciudat, erau vreo cincizeci de insule în jurul Tehanei. Camarazii mei mai fuseseră acolo, numai eu şi câţiva din Malta eram noi. Şi acum îmi pare rău că Mister Lici nu a avut timp liber, să-l întreb câte ceva despre acele frumoase insule, pentru că el ştia atâtea lucruri despre ele. Ce-i drept, Tuvio ne-a dat explicaţii într-o engleză cam stricată, căci ştia multe despre insulele astea, dar eu tremuram de emoţie în faţa ieşirii din închisoarea mării. Am botezat vaporul închisoare, fiindcă, uneori, nu-l părăseam cu

lunile. Arborii de pe mal semănau cu nişte umbrele, trunchiurile erau înalte şi subţiri, iar în vârf aveau un rămuriş de frunze dese; jos, sub ei, răcoare. Parcă-i sădise mâna omului, şi parcă nu erau ai nimănui. Copiii, cu şoldurile acoperite cu pânză, se căţărau ca nişte maimuţe; mâinile lor erau arămii ca şi cum fuseseră trecuţi prin foc.

Femeile – într-o parte, bărbaţii în cealaltă, aşteptau să ieşim de pe vapor. Aşa se distrau şi aşa câştigau câte ceva. Sărbătorile lor începeau chiar la sosirea vaporului. Au fost fericiţi când au primit daruri, chiar când acestea erau batiste dintre cele mai obişnuite. Am ajuns la debarcader şi totul a fost în regulă, până în clipa în care am auzit vocea lui Mister Lici. Sirena a urlat ca un balaur şi inima ni s-a umplut de durere. Trebuia să mergem mai departe, fiindcă în port nu ne primeau încărcătura. Vaporul era plin cu ulei şi conserve de peşte. Pescarii s-au întunecat la chip, şi-au încleştat dinţii ca să nu deschidă gura, numai eu, om fără experienţă, am turbat în clipa aceea; am ţipat, m-am revoltat, am cerut să mai stăm încă puţin. M-am apropiat de cârmaci, l-am înjurat, l-am ameninţat, dar el a râs doar, fără niciun rost. A venit Mister Lici şi mi-a spus: «Dumneata, nu te-ai purtat cum trebuie şi, de aceea, în următorul port, părăseşti vaporul». Am rămas uluit, m-am speriat fiindcă, dacă lăsam vaporul, sigur mă pierdeam pe insule. Îmi părea rău că patronul nu respecta simţămintele omului şi am început să mă dezvinovăţesc:» Mister Lici, am fost bolnav până nu demult şi m-au lăsat nervii», iar el mi-a răspuns: «Nu recunosc niciun fel de nervi, eu previn toate pericolele de pe vapor. Dumneata semeni neînţelegeri, poate chiar revoltă». L-am rugat din nou să nu mă lase pe insule şi, în sfârşit, patronul a cedat. Am navigat spre cea mai mare insulă. Tahiti este totuşi o ţară mare. Toţi cei de pe vapor căutau vreo distracţie să le treacă vremea mai iute. Cine n-a avut mult de aşteptat, acela nu ştie cum ţi se tocesc nervii. Cu două luni înainte tot tăiam capetele peştilor: nici pământ, nici iarbă, nici pomi. Numai când mă gândeam la femei, gura mi se umplea de salivă şi ochii de pofte. Ştiu cum mi-a fost mie, dar nu ştiu cum le-a fost camarazilor mei de care eram legat.

Într-o parte, vaporul, în cealaltă insula. Între ele un odgon întins, iar de pe insulă desculţii trăgeau muntele de vapor.

Vaporul a ancorat într-un mic golf dinspre nord-vest; Mister Lici, personal, ne-a ţinut un discurs plin de sfaturi. Am rămas acolo o săptămână pentru a descărca marfa şi pentru a repara ancora. Eu şi Tuvio am mers la o cârciumă construită din trestie; înăuntru serveau băştinaşii. În dreapta era marea, în stânga se aflau mesele şi corturile din pânză. Frate dragă, sigur că-ţi trece prin cap, erau corturi pentru dragoste expres!

Aici am făcut o nouă greşeală: şi cum să n-o fac, dacă femeile purtau fuste colorate din mătase atât de frumos înfloratăşi cum să nu, când mă dureau ochii de atâta culoare roşie! A venit o damă la noi şi ne-a întrebat ce vrem să bem, bere sau whisky, iar noi am zis: bere, şi ea ne-a adus pe dată nişte căni de lemn. Ne mai trebuie ceva, ne-a întrebat din nou, da, a zâmbit şi, frate dragă, nici nu trebuia să ne mai întrebe, căci ochii noştri erau ca o carte deschisă. Ne-a condus în cortul cu flori unde ne aşteptau două fete cu păr înmiresmat. Tuvio s-a giugiulit o vreme cu dama lui, dar a adormit repede; dama mea era la fel de lacomă ca şi mine. Era cald şi berea mă făcea să transpir. Fata mi-a mângâiat părul, a murmurat un cântec, cred că era fericită. Apoi s-a interesat de unde sunt. «Din ţara mamei mele», i-am spus în glumă, «ce importanţă are de unde sunt»? Grozav, mânuţele ei îmi mângâiau obrazul şi mi-a părut rău, aşa că i-am spus ţara în care m-am născut. Dar fata nu auzise niciodată de ţara mea; a întrebat unde se află. I-am spus: «În Europa». «În ordine», şi se interesa mai departe, «În ce parte a Europei? Cât este de departe de aici»? «Douăzeci de mii de mile i-am spus, foarte departe!» Dama n-a înţeles nimic şi cu un surâs ciudat m-a întrebat: «Dacă se merge cu vaporul, de câte ori răsare Soarele până ajungi acasă»? I-am spus: «poate de treizeci de ori», dar ea, niciuna nici două: «Ei, cred că eşti un om tare rău dacă ai plecat la un drum aşa lung».

— Ce isteaţă! strigă Igor.

— Frate dragă, ştii tu ce s-a mai întâmplat pe urmă? Ei, nu ştii! M-am înfuriat, şi am snopit-o în bătaie. Abia mai târziu mi-am dat seama că băusem prea multă bere şi că sunt un nătărău la beţie. M-au înhăţat doi băştinaşi şi direct la Mister Lici: «Domnule, pescarul ăsta ne-a pătat onoarea», îi spuseră. «Ce onoare», am strigat furios, «fata a mers cu mine pentru bani»! «Bineînţeles, pentru bani», au răspuns oamenii liniştiţi, «numai că Dumnezeul nostru interzice să baţi femeile». Patronul şi-a

cerut scuze în numele meu, de parcă aş fi fost un biet dulgher balcanic şi mi-a interzis să mai părăsesc vaporul. A mai fost o zi când ne-au servit cina pe vapor; sufrageria vaporului era pe jumătate goală. Eram obosit, mă durea capul de bere şi am plecat la culcare. Însă întâmplarea m-a chinuit multe nopţi, pentru că-mi părea rău după frumoasa fată. Avea un trup minunat, ochi limpezi şi mari, faţa netedă şi caldă, iar părul îi ajungea până la brâu, un păr lung, negru, care i-ar fi tulburat şi pe moşnegi. Camarazii s-au întors în cabine, unul după altul, cântând cu foc.

Am visat o furtună puternică pe mare; o balenă m-a înghiţit uşurel. A venit o nouă zi, însorită şi călduroasă ca toate celelalte, dar tuturor le era interzis să coboare în port. Maltezii s-au bătut în cafenea; Gianmario a pictat corpul fetei, aşa că Mister Lici s-a înfuriat şi ne-a pus sub interdicţie. A treia zi, totuşi, am fost din nou pe insulă. Am stat în aceeaşi cârciumă, lângă culegătorii de scoici, am băut bere şi am aruncat cănile de lemn. Un băştinaş a spus: «Oamenii albi se tem unul de altul». Şi într-adevăr, oamenii aceia ne-au compătimit din pricina fricii noastre, au dispreţuit şi urât obiceiurile noastre. Din păcate, trebuiau să ne-nghită, pentru că aşa îşi câştigau pâinea. M-am gândit îndelung, m-am retras în cabină, am suferit în sufletul meu. Am înţeles că timpul îi schimbă pe oameni; din cel umil, aşezat şi cumsecade, face un risipitor şi un nebun. Am plâns în următoarele zile ca un copil, camarazii clătinau din cap, nu mă puteau ajuta. Cârmaciul se minuna ce suflet se poate ascunde în trupul meu; mă veştejeam şi mă ascundeam în mine. Fetele nu mă ispiteau. Ce se întâmplase, fârtate, mă prinsese aleanul şi tânjeam după casa părintească.

— Emoţionant, *frend*! oftă Igor.

— Am întârziat puţin, uite, prietenul meu a îngheţat, îi arată Iane.

— O să vă întoarceţi cu caii? întrebă Igor.

— Păi cum altfel, fârtate! Singurul drum spre Malesia este acoperit cu zăpadă.

— Să ne grăbim! strigă prietenul lui Iane, nu-mi place să mă întâlnesc cu lupii.

— Iartă-mă, Ilia, am povestit puţin. Uite, mergem degrabă. Dar dumneata nu-l cunoşti pe Igor?

— Îl ştiu de pe când era de-o şchioapă, spuse Ilia înfofolindu-se cu fularul.

— Da, dar acum este filolog, îl întrerupse Iane.

— Şi ce-nseamnă asta? întrebă el.

— Păi, vezi tu Ilia, este ceva în legătură cu limbile, începu să-i explice Iane.

— Frumos, frumos! Dar noi trebuie să ne grăbim, drumul e lung şi trece taman prin pădure! îi striga morocănos Ilia.

— Ei şi acum, să ne luăm rămas bun! zise Iane ţinând hăţurile în mână. Când va veni primăvara în Malesia, sigur voi coborî să ne vedem. Până atunci, ţine-te bine, fârtate. Bătrânii noştri spun să te fereşti de ce nu ştii! Pe lângă lac este primăvară, dar sus pe dealuri ea va veni mai târziu. De aceea, aşteaptă-mă în mai. Atunci vom merge împreună în Malesia, să vezi vatra casei tale.

— Şi râuleţul, şi bisericuţa, mai adăugă Igor.

Iane încălecă, îl salută pe Igor şi plecă împreună cu tovarăşul său de drum. Igor îi urmări cu privirea încă puţin, până îi pierdu din ochi. Se întoarse pe aceeaşi stradă, cu sufletul frământat, gândindu-se la fârtatele care acum trăieşte în munţi, în Malesia, el care numai cu câţiva ani mai înainte colinda mările. «Cum o fi această Malesie care l-a ademenit acolo pe Iane»? se întrebă tânărul. Îşi mai întoarse încă o dată privirea în direcţia cailor, dar nu mai văzu nimic; ceaţa cobora uşor de pe munţi spre câmpie, aducând cu ea noaptea.

Frigul îl sili pe Igor să se grăbească. Trecu pe caldarâm cu paşi mari şi se opri la parcare, peste drum de lac. Aceasta a fost prima zi în ţară, iar în oraş nu-l cunoştea nimeni. Abia urcase în maşină şi voia s-o ia din loc, când, la geam, apăru capul unui om necunoscut care-l rugă din ochi:

— Nu mergeţi cumva spre *Duva*? întrebă.

— Chiar acolo, îi răspunse tânărul deschizând portiera.

— Frigul ăsta a venit pe neaşteptate, zise omul când intră în maşină. Greu se mai face turism! Eu lucrez la bucătăria hotelului *Duva,* şi ştiu că din pricina frigului câştigul meu va fi mai mic. Dar dumneavoastră la odihnă sau cu serviciul?

— La muncă, ghid pentru străini! răspunse scurt Igor.

— Atunci e clar, zise călătorul, dumneavoastră veniţi din Canada! La *Duva* încă vă mai aşteaptă; fata ia ajuns azi-dimineaţă. Da, frumoasă fată!

Trecură de primul hotel, apoi de al doilea: tovarăşul de drum al lui Igor îi vorbea despre fiecare hotel. Primul şi al doilea hotel, după părerea lui, s-au construit pentru muncitorii ţării, dar al treilea, *Duva,* care este de prima clasă, extra, are tot confortul şi luxul. Aici şi norii şi natura au fost darnice, un adevărat rai pentru oaspeţi.

— Ei, *Duva* nu primeşte orice fel de oaspeţi, încheie tovarăşul său de drum.

Capitolul 3

Prima seară au petrecut-o pe banca de lângă lac. Şi personalul hotelului ştia de acuma că este banca lor. Aici, îndată ce s-a topit zăpada de martie, vânturile acelea ştiute au şi trezit iarba la viaţă.

Când e primăvară timpurie e plăcut să trăieşti în preajma lacului: soarele se scaldă în apa limpede, şi norii i se joacă pe chip, iar din cătunele învecinate sosesc primele bărci cu pescari.

Lacul separă cele două ţări şi, fiecare dintre ele, e convinsă că partea sa e mai frumoasă; tradiţia noastră lacustră este mai veche şi, de fapt, lacul poartă numele oraşului nostru. Şi pe drept cuvânt se crede că această parte a lacului este prinsă de febra modernă a turismului, deoarece sute de hoteluri şi pensioane îşi aşteaptă musafirii şi sezonul. Cei mai îndrăgiţi oaspeţi erau străini; cei din ţara lalelelor, apoi cei din ţara vikingilor, şi nu de mai puţină atenţie se bucurau oaspeţii veniţi din ţara valsului. Toate agenţiile îi trimiteau în mod organizat, aici ajungând cu Boeing-uri şi Douglas-uri; gazdele îi primeau cu bucurie, le dădeau ghizi care vorbeau limba lor sau cel puţin una din limbile de circulaţie mondială. Ghizii aveau grijă de toate poftele lor pe timpul vacanţei.

Natura este frumoasă, un adevărat rai pentru ochi şi o grădină pentru suflet. Oamenii sunt, totuşi, dintre cei mai simpli din Europa. Gazdele au avut grijă să culeagă personalul hotelului din acest ţinut minunat, iar tragerea lor de inimă a dat roade. Toate femeile de serviciu erau de aici, la fel şi administraţia. Cei din serviciile mai pretenţioase şi chelnerii au petrecut o vreme la *Palma,* unde au deprins bunele maniere, iar cameristele erau fiice de emigranţi şi cunoşteau mai multe limbi. Pe directorul hotelului *Duva* îl botezară *Lisiţa*[1]. Îndată ce-a murit, strălucirea hotelului s-a stins; toţi s-au temut de el cât a fost pe lumea asta. În spatele numelui său se ascundea un bun prestigiu, fiindcă el era cel care făcuse celebru acest hotel. Ridicat chiar pe malul lacului, într-o pădurice de pini şi într-un loc cât se poate de plăcut, *Duva* şi-a căpătat faima odată cu

[1] Vulpe (trad. din lb. macedoneană).

directorul său. Acest om priceput i-a planificat viitorul, iar printre membrii personalului său nu primea cazuri îndoielnice, ci numai persoane cu o calificare corespunzătoare şi cu recomandări. Bucătarul şef îl adusese tocmai din Bretania şi se chinuise destul şi cu ghizii. Ghidul este o fereastră deschisă pentru fiecare turist, da, ştia el cum vine treaba asta. Ghidul este un semănător de dragoste şi surâsuri, care vorbeşte limba acestui secol – ghidul e o investiţie delicată. Dragă Doamne, un ghid rău este o nenorocire. Directorul a încercat mai întâi cu tinerii şi fetele de pe aici, dar n-a ieşit nimic. I s-au părut prea simpli, sfioşi şi temători, ba mai mult, l-au enervat la culme, de aceea a trebuit să i se adreseze fratelui său, consulul general de la Toronto. De acolo a primit veşti îmbucurătoare şi puţin mai târziu a sosit şi tânărul ales. Consulul i-a trimis şi o scrisoare prin care îl anunţa că în vechiul lui ţinut natal va veni un tânăr care vrea să se sacrifice şi să-şi servească poporul. Îndată ce au fost siguri de sosirea tânărului, agenţii s-au apucat să caute şi o fată. A plecat un domn la Londra şi minune, la întoarcere a găsit-o pe fata noastră. Tocmai atunci, după festivitatea de deschidere, *Duva* îşi începuse al doilea sezon.

Primul sezon a fost numit de probă.

Tânărul fusese educat să fie stăpân pe sine şi de folos oamenilor şi celor apropiaţi. Acea siguranţă canadiană nu-i adormise pasiunile balcanice, ba mai mult, au stârnit într-insul un puternic sentiment pentru tot ce e logic. O dragoste din anii tinereţii poate trezi pasiuni adormite, cum să nu?

Prima seară pe care au petrecut-o pe banca lor de lângă lac, a fost hotărâtoare. Aici s-au cunoscut, şi-au întins mâinile prieteneşte, nu au vorbit despre ocupaţiile lor, ci în general despre tinereţea lor şi despre ţările pe unde au umblat. Ei nu i-a plăcut prea mult numele lui Igor, dar el s-a arătat încântat de al ei – Iulia. În spatele acestui nume, credea el, se ascunde un Shakespeare cu toate frumoasele dovezi de care este în stare un îndrăgostit. Gândul acesta îl trădau ochii larg deschişi ai tânărului, ochi care tremurau de încântare. Lisiţa de la *Duva* a fost neliniştit zicându-şi că şi un orb va băga de seamă frumuseţea acestei fete. Ochii ei mari, cafenii şi jucăuşi, gura perfectă, buzele cam pline care ascundeau nişte dinţi frumoşi, părul brun, lung şi cu gust pieptănat, prins cu o panglicuţă, i-au făcut cea mai puternică impresie. Şeful de la recepţie a

murmurat printre dinţi săi rari că această fată se împodobeşte ca pe vremea lui Napoleon.

Iulia era însă o fată modernă, cu gust, cu simţul măsurii, care numai datorită cumpătării intrase în bogatele case englezeşti. Se născuse într-o familie cam prea săracă, de agricultori, din satul Bogorodiţa, altminteri cinstiţi şi credincioşi. Şi tatăl şi mama, ba chiar fratele şi sora sa au rămas să lucreze pământul, să cultive roşii timpurii şi astfel să o scoată cumva cu viaţa la capăt. Numai Iulia cea îndrăgită de toţi a plecat din casa părintească, a terminat academia pedagogică într-un oraş de pe lângă Struma, dar pentru că nu avea nicio ocupaţie şi-a schimbat planurile şi a plecat în lumea largă să înveţe vreo limbă străină, ajungând tocmai în Anglia. Abia după doi ani a pornit să-şi încerce norocul. Atunci înfloriseră afacerile agenţiilor, în *business* se cereau tineri de bun gust şi cunoscători ai limbilor de largă circulaţie. Drumul i-a fost încununat de succes fiindcă îndată ce-a intrat în Simplon, pentru a se întoarce în patrie, l-a întâlnit pe agentul acela care i-a recomandat hotelul *Duva.*

Şi asta a fost tot. Dimineaţa când a ajuns pe malul lacului şi s-a prezentat pentru slujbă la hotel, ochii directorului s-au luminat şi obrajii i s-au înroşit de bucurie:

— Nici nu-mi vine să cred că este adevărat, şopti directorul; fata este perfectă, ideală. Frumuseţe, distincţie şi cultură, totul într-o singură fiinţă, acum, cu câteva luni înaintea principalului sezon turistic.

Cu adevărat întâmplarea i-a trezit sentimentul competenţei.

Iulia a făcut cunoştinţă cu Igor după amiază. S-au întâlnit în grădina goală a hotelului, căreia nu-i fuseseră destinate niciodată scaune şi umbrele de soare. Numai câteva păsări zburau pe deasupra în căutarea hranei. Igor era ghidul care venise din emigraţie în aceeaşi dimineaţă.

Originea sa îşi avea rădăcinile într-un ţinut revoluţionar, muntos, numit Malesia. În timpul revoluţiei, tatăl său nu s-a arătat a fi un om prea curajos şi a fugit cu familia în Canada. Cum a fugit! Negustorul s-a temut de noua putere şi i-a rugat pe credincioşii mânăstirii Kalişta să-l treacă lacul, peste graniţă. Ei au înţeles foarte bine frica târgoveţului şi, după două săptămâni, i-au aranjat barca pentru fugă. Barca o conducea unul foarte tânăr care abia vâslea şi puţin a lipsit să nu crape de frig. Totuşi,

familia negustorului a ajuns cu bine unde trebuia şi, curând, a deschis o mică dugheană în partea veche a oraşului Toronto, o dugheană cu suveniruri şi plăci de gramofon din ţinutul natal. De fapt aşa câştigau ca să aibă din ce trăi. Igor dădea ajutor în dugheană, mai ales în timpul vacanţelor şcolare, până când şi-a terminat studiile de filologie. Tot timpul însă, trecutul tatălui său nu i-a dat pace, iar în nopţile lungi s-a gândit mereu la fugă şi la întoarcerea în Europa. Într-o zi întunecată de iarnă a intrat la consulatul nostru general ca la spovedanie.

De la consulat l-au trimis aici.

A fost cel mai mare pas pe care l-a făcut în cei douăzeci şi opt de ani ai săi. S-a hotărât să trăiască în ţara natală, unde era mai puţin confort şi nu avea nici prieteni. Bătrânul său tată l-a întors din drum, a minţit că-l va ajunge pedeapsa ce-i era lui hărăzită, din pricina fugii. Igor a avut însă destul curaj să nu-l creadă, ştia că în patrie se duce lupta pentru o societate mai dreaptă. «Când te întorci acasă, l-a sfătuit emoţionat bătrânul, atunci să te întorci ca un domn». Tânărul i-a promis că va trece prin ţara tehnicii şi de la München va continua drumul cu maşina. La aeroport, ultimele cuvinte ale bătrânului au fost: «Cumpără-ţi o maşină, dar dintre cele mai frumoase». Şi tânărului, ca tuturor celor de vârsta sa, îndemnul îi plăcu.

Capitolul 4

Prima lor întâlnire pe bancă a fost scurtă. Lisiţa a chemat-o pe Iulia în cabinetul său şi a reţinut-o destulă vreme, apoi a invitat-o la masă, într-o încăpere cu specific naţional. Ca toţi cei cu punga groasă şi el a luat noua modă a foştilor ţărani, drept care aranjase toate mesele din restaurante cu motive folclorice. Iulia era ameţită, dar şi mulţumită de succesul ei.

Igor a luat masa la hotel, împreună cu Boiarov, şeful recepţiei. Boiarov s-a interesat de viaţa emigranţilor în Canada şi a fost surprins când a aflat că acolo există o mulţime de hotelieri şi că ţin mici restaurante, dar că între ele sunt şi restaurante luxoase, de mare clasă. După masă, amândoi şi-au strâns prieteneşte mâinile.

Răcorit de vântul călduţ care cobora din Podgradeţ, din Albania, peste lac, Igor şedea pe bancă, gândindu-se cum trece viaţa. Ce înseamnă să te naşti şi să trăieşti într-o lume modernă? Într-o jumătate de noapte zburase peste ocean şi ajunsese pe malul acestui lac, în Europa. De ce-i era frică?

Dragă Doamne, de febra emigrării care zdruncină şi nervi şi inima multor oameni. Ei, lui nu i s-a întâmplat chiar aşa; el a învins febra asta – a trecut pe lângă ea. Şi-a dat seama că legătura sa cu patria nu ţine de emoţie, ci e una firească. A fost tulburat doar când s-a gândit la Malesia lui natală, dar a făcut-o fără tristeţe în priviri. S-a convins că-şi iubeşte ţara, nu pentru că i-ar fi de folos sau i-ar fi purtat de grijă, ci pentru că fără ea nu se simţea un om întreg.

Dragostea aceasta se cuibărise în el de la sine. În Malesia nu păscuse nici oile, nici turma de vite, în suflet nu avea nimic pastoral, nici măcar mustrări de conştiinţă. I-a fost clar că, de îndată ce-şi va cunoaşte mai bine ţara natală, o va iubi din toată inima. Nu era loc pentru sentimente goale. Şi s-a gândit că este normal ca totul să fie astfel. Poate că în Malesia oamenii o duc greu şi sunt bântuiţi de foamete, pe când el conduce o maşină luxoasă – îl năpădeau gândurile. Îl luaseră din ţară când avea patru ani şi nu şi-a mai putut închipui cum arată acest ţinut

depărtat. Nu se simţea cu nimic vinovat şi, totuşi, a hotărât să se întoarcă în locul de baştină al tatălui său.

Negustorul complexat vorbea despre fiul său ca despre un domn de la oraş şi o făcea cu mâna pe inimă, că nu-l educase altfel. Igor a terminat filologia şi a citit cele mai alese cărţi din biblioteca Universităţii, în special literatura antică, literatura franceză şi literatura clasică rusă. Mulţi îl priveau ca pe un om cumsecade, reţinut şi modern, cu un suflet mare, un tânăr de ştiinţă, fără euforii, agresivităţi sau traume psihice. În Canada, pentru el se găsea de lucru la fiecare pas. Dacă ar fi fost necesar l-ar fi recomandat rectorul însuşi, ba chiar şi primarul oraşului Toronto. Tocmai de aceea întoarcerea lui Igor în patrie a fost o adevărată surpriză.

Dar treaba odată făcută, şi părinţii şi cunoscuţii au fost siguri că Igor va fi cu picioarele pe pământ şi că, acestui tânăr fără pasiuni egoiste şi vicii, nu i se poate întâmpla nimic rău. Ambiţiile sale nu-i preocupau pe ceilalţi, dar nici nu i le nesocoteau. Când a fost de acord cu munca la hotel, care nu se bucura de o prea mare preţuire, a acceptat şi toată răspunderea care-i revenea. Cu şcoala şi cunoştinţele sale, dacă s-ar fi adresat celor din guvern, ar fi putut obţine mult mai mult. Acolo i-au primit pe toţi, cei reîntorşi din emigraţie, care nu aveau o ideologie potrivnică.

A stat multă vreme cu faţa spre soarele care apunea spre Albania şi s-a întrebat ce să facă mai întâi: să se amestece cu personalul hotelului, printre chelneri, cameriste şi bucătari, să se acomodeze condiţiilor şi situaţiei, sau să stea în maşină şi să viziteze monumentele din oraş şi toate urmele trecutului? Hotelul se afla în sud numai la zece kilometri de oraş, pe lângă lac, în total un sfert de oră de condus. Nu numai că trecuse de amiază, dar se şi simţea un vânt subţire şi rece care îţi amintea că în curând se lasă noaptea răcoroasă de primăvară timpurie.

Se întoarse cu spatele spre lac şi văzu muntele Galiciţa acoperit de zăpadă şi de o ceaţă cenuşie. Apoi îşi întoarse privirea spre Albania vecină şi, cu toate că soarele îi bătea drept în ochi, reuşi să vadă zăpada de pe munţii de-acolo. Atunci a înţeles că frigul şi vântul vin din toate părţile. Pământul pe care a călcat era umed de atâta zăpadă care se topise, căci iarna încă nu se retrăsese de pe înălţimi. Valurile care s-au iscat pe suprafaţa lacului l-au lovit drept în inimă, şi cu toate că nu erau

mari şi puternice l-au înfricoşat şi tulburat. Nicio ambarcaţiune, nicio lotcă nu pluteau pe apa albastră.

Era una din acele zile de primăvară cu nori coloraţi şi curenţi de aer schimbători, uneori calzi, uneori aspri, dar totuşi o zi obişnuită care, aci voia să-şi arate colţii, aci să surâdă primăverii. Până după-amiază a fost destul de rece şi pescarii au rămas acasă, ori s-au adunat în grupuri în port, dar în larg nu a ieşit nicio bărcuţă cu turişti. Noul venit din Canada a acceptat acest ţinut de parcă ar fi fost hărăzit soartei şi viitorului său şi s-a întrebat cum de au putut părinţii săi părăsi această frumuseţe. Dar gândul îi spunea că părinţii lui trebuiau să trăiască şi ei din ceva. Nu trecu mult şi în urechi îi răsunară versurile: *Să văd dacă şi aici soarele apune la fel de frumos ca acolo, fluierul să cânte, eu să mă sting din viaţă*[2]. Se înţelege că totul s-a petrecut iute şi fără urmări pentru că de fapt tânărul nu ştia nici versurile prea bine.

[2] Aluzie la versurile: „*Acolo să cânt din caval îmi e dor,/ Astrul să-apună şi-atunci eu să mor*” din poezia *Tângă după sud* de Rajko Jinzifov (n.t.).

Capitolul 5

Banca pe care şezuse Igor fusese vopsită doar de câteva zile, dar acum nu se mai deosebea cu nimic de cele din pădurea de pini care înconjura hotelul sau de cele ce se găseau de-a lungul plajei. Banca se afla în apropierea lacului, într-un loc mai ferit de bătaia vântului. Igor putea să stea aici îndelung, fără să-l tulbure nimic. Şi totuşi, după ce priveai ochii aceia de copil, miraţi, tocmai cu impresia asta rămâneai. Târziu, după-amiază, a venit Iulia bucurându-se că l-a zărit tocmai de pe terasa restaurantului.

Au rămas astfel şi au sporovăit despre cele mai obişnuite lucruri; pe Iulia o emoţiona natura; Igor tăcea.

— Dacă e să te iei după primele impresii, spuse fata, aici vom duce o viaţă minunată. Şi directorul este un om fin.

Igor îi răspunse cam ce simte cu o anume reţinere, dar nu părea decepţionat:

— Eu nu m-am aşteptat la mai bine, spuse el. După ce va mai trece puţin timp mă voi simţi ca acasă.

— Totul depinde de ambianţa în care trăiesc cei care formează personalul şi cât de omenoşi sunt unii cu ceilalţi. I-am îndrăgit pe toţi cei pe care i-am întâlnit, termină Iulia.

— Lui Boiarov i se ploconesc toţi. Mi se pare că el ţine, din umbră, hăţurile-n mână, murmură cu înţelepciune tânărul.

— Da, şi directorul se teme de el, acceptă surprinsă Iulia. N-a spus-o pe faţă, dar l-a trădat felul cum se poartă.

Iuliei îi plăcu inteligenţa tânărului, ba mai mult, îl tachină puţin întrebându-l dacă nu cumva se lasă prins de melancolie. Nu, tristeţea era departe de inima lui ca totdeauna. Mai târziu, fata se interesă cum de învăţase el atât de bine limba maternă în străinătate. Limba se învaţă de la fiinţa care te-a născut, iar mama lui Igor era o prea frumoasă mlădiţă a muntelui.

— Glasul mamei îţi pătrunde adânc în suflet, spuse tânărul atunci când eşti un om cu conştiinţa curată şi, sigur, nimic nu te poate schimba.

Iulia şedea pe bancă, întoarsă spre plaja cu nisip uscat pe care, vara, încăpeau vreo două sute de oameni. În partea unde

era Igor se găseau un transformator pentru curentul electric şi nişte pompe pentru apă. Peste câteva luni oaspeţii hotelului vor face plajă, iar bărcile vor fi ancorate ceva mai spre stânga, lângă stâncă. Zgomotul vocilor de pe nisip va trage semnalul sfârşitului zilelor liniştite ale tinerilor ghizi de la hotel, şi atunci ei vor fi tot timpul în picioare având grijă de oaspeţi. Fiecare va veni cu povestea lui şi va dori să-şi împlinească mii de dorinţe. Igor şi Iulia s-au privit cu multă căldură în ochi, sincer, convinşi că de ei depinde totul, chiar şi visul celor mai bogaţi oaspeţi care vor sosi din străinătate. Nu ne vom face ţara de râs, spuneau ochii naivi ai fetei.

Era un hotel de supercategorie, ceea ce însemna că şi oaspeţii care-l vor umple peste vară vor avea buzunarele pline. Igor presimţea că printre oamenii cultivaţi, adevăraţi domni din Europa, se vor găsi şi unii mai ciudaţi, pe şleau fie zis schizofrenicii, dar nu trebuia să-şi obosească şi colega cu asemenea probleme. Numai că ea era curioasă şi-l tot întreba ce trebuia să ştie pentru ca oaspeţii să fie mulţumiţi şi îndemnaţi a cheltui cât mai mulţi bani şi a-şi petrece timpul cât mai plăcut. Experienţa tânărului, deşi nu prea bogată, deprinsă într-o staţiune de la Atlantic, îl duse cu gândul că oaspeţilor le place grozav să audă ceva despre partea aceea de lume, despre istoria şi cultura acestui mal străvechi al lacului; dar, Doamne, pe fiecare îl vor trece fiorii dacă aici, în acest colţ depărtat, va auzi ceva şi despre istoria poporului său. Dar cum să înveţe aşa ceva? Uite, aşa bine; amândoi au căzut de acord să treacă pe la biblioteca oraşului şi să împrumute cărţi despre ţara lalelelor, a vikingilor şi, dacă vor găsi, despre cea a valsului.

— Prima noastră întâlnire cu oraşul, izbucni Iulia.

Igor o privi cu un blând surâs fiindcă ea-i plăcuse de la prima privire. O întrebă dacă proaspătu-i serviciu este tocmai ceea ce-şi dorise de la viaţă, iar ea îi răspunse cu o provocare feminină:

— Adesea visurile fetelor sunt ascunse şi de neştiut, dar în privinţa serviciului de la hotel, totul e în ordine. În clipa de faţă mii de alte fete ca mine sunt fără servici.

Cea mai grea povară a ghidului este sezonul de vară; mai târziu e atât de uşor încât se şi plictiseşte. În ceea ce priveşte ambiţia din copilărie, recunoscu Iulia, ei bine, nu se gândise prea mult la profesia ei. Nu a ajuns doctor, arhitect sau profesor, dar lucrul acesta nu o supăra câtuşi de puţin. Igor o ascultă

zâmbind pe ascuns, zicându-şi că profesia nu e pentru nimeni o dilemă; în trecut îl atrăseseră numai ştiinţele umaniste.

— În viitor poate am să devin scriitor, rosti el.

În Canada avea un prieten bun, un anume Teli Givens, pe care nu de mult îl primiseră la institutul nuclear. Asta i-a fost cea mai mare dorinţă; încă din copilărie fierbea la gândul că va deveni specialist în roboţi. Igor mai avea încă un bun prieten dar fără pic de ambiţie. Ăsta nu şi-ar fi făcut pentru nimic în lume vreun vis – avea o înclinaţie naturală spre logică. Putea convinge omul că mai bine ar trăi ca un parazit, fără muncă, dar se îmbăta cu poveşti care pot aduce după ele nenorociri.

— Prietenul tău nu va avea parte niciodată de suferinţe şi deziluzii, spuse râzând fata.

Îşi aruncă părul pe spate, îl privi pe Igor puţin îndrăgostită, dar ochii lui priveau dincolo înspre munţii de deasupra Podgradeţului.

— Poate că ai dreptate, zise tânărul.

Spre sud apa se tulbură de un nou clipocit. Barca grănicerilor, vopsită în albastru, în alb şi mahoniu, trecu pe lângă mal, patrulând înainte de amurg. Cei doi grăniceri din barcă cercetau cu atenţie, milităreşte, dar numai unul reuşi să-i observe pe cei doi tineri pe bancă. Şi, pentru că-i văzuse, semnală de câteva ori cu sirena, Iulia surâse, iar Igor îi salută ridicând mâna. «Acesta este un ţinut de frontieră, zona militarilor şi a grănicerilor», gândi tânărul. Barca dispăru încet-încet, iar Iulia îşi îndreptă privirea înspre soarele care se ascundea lin, în spatele muntelui.

Podgradeţul se cufunda în ceaţă. Într-o oră soarele va cădea cu totul după deal şi se vor aprinde lampioanele de la hotel. Se auzi o ciocnire puternică a două obiecte grele; fetei încă îi mai răsunau bubuiturile în urechi. Detunătura venea de la o maşinărie, de la şantiere oare se înstăpâniseră în spatele dealului.

— Pentru cel care a crescut în vacarm asta e o joacă, spuse Igor.

— Te gândeşti la tine? întrebă Iulia.

— Toronto este un întreg şantier, zise Igor.

În curând şi partea din dreapta a oraşului se va scălda în lumina de neon. Igor scruta conturul oraşului, iar privirea sa, care plutea pe suprafaţa lacului albastru, se îndreaptă spre colina abruptă cu ziduri de cetate groase. În spatele colinei se

ridica un alt munte. Dintr-odată îşi dori ca în zilele următoare să vadă de aproape aceste ziduri, gând la care Iulia zâmbi, spunând cu sinceritate:

— Nu-i un zid neobişnuit, acolo-i cetatea lui Samuil.

— A, da, tresări Igor, a aceluia cu oştenii orbi. Păi despre el au auzit toţi copiii emigranţilor din Canada.

— Întreg oraşul este un monument istoric, continuă fata cu un aer atotştiutor, ar fi bine ca într-o zi, înainte de sezon, să vizităm locurile astea.

— Nu va fi greu să ne familiarizăm cu obiceiurile acestui ţinut, spuse Igor.

— Dar cu oamenii? îl întrebă Iulia.

— Nici cu ei, răspunse tânărul. Aici oamenii se aseamănă tare mult cu natura.

— Mi-ar place să cunosc cât mai mulţi oameni, adăugă Iulia.

— Acum ai prima ocazie, şopti Igor.

— Iulia unde eşti? strigă un glas de femeie de pe deal.

— Iată. Vine o fată spre noi, spuse tânărul.

— Aha, te gândeşti la Miliţa, camerista, zise fata. Noi două ne-am cunoscut deja şi încă destul de bine.

Se ridicară amândoi de pe bancă şi o văzură pe cameristă îndreptându-se înspre ei. Igor îi şi descoperise frumuseţea trupului suplu. Avea un chip blând şi plăcut, un păr auriu, lung, pieptănat cu gust. Tânărul privi cu obrăznicie spre sânii ei, acoperiţi de o bluză crem care nu reuşea să le ascundă vigoarea şi frumuseţea. O vreme camerista tăcu ruşinată, coborându-şi supărată privirea în pământ, de parcă îşi cerea iertare. Aştepta ca Iulia să pună capăt acestei neplăcute insistenţe dar şi ea păru puţin tulburată:

— Ea este Miliţa, îi spuse într-un târziu lui Igor, iar el îi întinse mâna. Ne-am cunoscut astăzi în camera mea, adăugă, şi avem aceleaşi gusturi. Amândurora ne place grozav de mult piureul de castane.

— Eu sunt camerista dumneavoastră, spuse Miliţa întinzându-i mâna, mai puţin ruşinată. Munca mea îmi cere să mă îngrijesc de camerele personalului.

— Şi-ţi faci munca astfel ca nimeni să nu poată ridica tonul la tine, o completă Igor.

— Da, zâmbi camerista, nimeni nu strigă la mine. Când îmi stau în preajmă, oamenii sunt calmi.

— Dar ce faci cu admiratorii? întrebă Igor.

— Ei au greşit adresa, se îmbujoră camerista.

Sentimentele lui Igor faţă de cameristă au rămas ascunse şi o vreme o privi fără să spună niciun cuvânt. Iulia mai povesti câte ceva despre Miliţa. Camerista se născuse în Australia, acolo trăise cincisprezece ani şi abia de vreo patru ani tatăl ei, bătrân şi slăbit, se întorsese şi cumpărase din economiile sale, două cămăruţe în oraş. Miliţa s-a născut într-un loc ciudat numit Vanero, dar de când ajunsese domnişoară trăise în oraşele mari de pe continent. Pentru că tatăl îşi schimba mereu patronii, în căutarea unei fericiri, fata a avut de suportat şi ea migraţiile respective.

— Şi tu te-ai întors fiindcă-ţi era dor de ţinutul natal? întrebă sfidător, tânărul.

— Nu, eu nu am avut niciun fel de melancolie. Nu mi-era dor de ţinutul natal – nici nu-l cunoşteam.

— Şi tatăl tău?

— Dacă vei avea prilejul să-l vezi, îţi va povesti chiar el. Da, tata, îi ducea dorul.

— Chiar îi ducea dorul, sau a dat o mie de dolari ca să înceapă războiul cu Grecia vecină? întrebă Igor.

— Domnule, tatăl meu nu e dintre aceia.

— De cine se simte legat tatăl tău?

— De boala care-l strânge de gât. Uite de cine. Domnule, eu n-am venit aici ca să mă justific.

— Atunci pentru ce?

— M-au trimis să vă comunic ceva, iată de ce am venit. Directorul organizează o cină intimă pentru personal.

— Ce-i trece prin cap? se miră Igor.

— Categoric asta-i în legătură cu pregătirile pentru sezonul cel mare. Cine-ar putea ghici intenţiile sale, termină Iulia.

— O astfel de cină a organizat şi anul trecut, spuse Miliţa.

— Fără un discurs ocazional? întrebă Igor.

— O, a pălăvrăgit destul. A vorbit despre o anume morală specială în hotel şi în final a zis că oaspetele are totdeauna dreptate, răspunse Miliţa.

— Păi el înţelege turismul în legea lui, strigă Igor.

— Ha, Lisiţa ştie ce să facă, îl completă camerista.

— Şi tu?

— Eu mă grăbesc, îndrăzneţule domn. La revedere şi să ştiţi, cina va avea loc în sala de festivităţi. Personalul petrece în această sală numai o dată pe an, şi anume, primăvara.

— De ce ai jignit-o? întrebă Iulia când camerista se îndepărtă.

— Am vrut s-o necăjesc, se justifică tânărul.

— Vezi că nici Miliţa nu este chiar atât de blândă, adăugă Iulia. Hai să mergem la hotel.

— Eu aş mai rămâne puţin, răspunse Igor.

Şi Iulia se aşează iar pe bancă. Jos, lângă ei, o pasăre începu să ciripească într-un boschet – o vrabie trezită brusc. Apa lacului începuse să se întunece şi numai zece lumini arătau unde este Podgradeţul şi muntele acoperit cu zăpadă. O vreme tăcură amândoi; Igor aruncă fără niciun rost pietricele în apă, şi ele se scufundau cu un zgomot uşor. În acest soi de linişte Iulia se interesă dacă şi în Canada sunt lacuri, iar el răspunse:

— Poate cele mai multe din lume, dar în majoritate sunt izolate şi reci.

Tăcură din nou, apoi Iulia începu să fredoneze două-trei versuri dintr-un cântec englezesc.

— Cântecul ăsta mă scoate teribil din sărite dar, uite e singurul care-mi vine în minte, spuse ea cu tristeţe în glas.

— Compozitorul nu s-a gândit la tine şi de aceea te scoate din sărite? întrebă tânărul.

— Când l-am cântat copiilor, la Emilia Magradia, înainte de culcare, m-au scuipat în faţă, răspunse fata.

— Dar, domnişoară, copiii nu te-au scuipat oare, tot timpul în aceşti doi ani?

— O, numai în prima lună n-au făcut-o, câtă vreme n-au strigat la mine.

— Ce-a fost s-a dus, spune o vorbă din popor, zise Igor.

— Ei, da, a fost, dar n-a trecut, îl corectă Iulia.

— Să lăsăm asta, propuse tânărul, mi se învălmăşesc în cap nişte gânduri stranii.

— Ce fel de gânduri?

— O presimţire tâmpită şi ciudată, spuse Igor resemnat.

— Nu pot să te înţeleg deloc, strigă Iulia.

— Ai vrea să fiu mai clar?

— Da, ar fi cu mult mai bine.

— Păi, cum să încep? Presimt că valurile acestea vor arunca un leş din lac, spuse tânărul.

— Ce-ţi trece prin cap? spuse uimită Iulia, uită-te mai bine! Sunt nişte valuri atât de mici încât se pierd la primul pas!

— Presimţirile mele sunt periculoase, domnişoară. Unui înecat nu-i trebuie un curent prea puternic, completă Igor, privind întunecimea lacului cu un aer posomorât.

Iulia se nelinişti. De unde îi venea lui Igor această presimţire şi, concret, ce-o fi în capul lui? Acum se şi pierdu cu firea. Ceea ce spusese despre melancolie fusese doar o mască, sau totuşi, tânărul este traumatizat sufleteşte? Poate la Igor este vorba de modul de a înţelege viaţa, iar încrederea în puterea naturii depăşeşte presimţirile omeneşti. Fata mai auzise despre nişte prorociri fatale şi despre fatalişti dar îi accepta cum zice poporul «Câtă apă în mare, atâtea lacrimi s-au vărsat, câte stele pe cer, atâtea lacrimi au picurat şi pământul înfometat a trebuit să le soarbă». Simţi în ea o senzaţie puternică a unei schimbări sufleteşti. Igor crease atmosfera aceasta chinuitoare pe neaşteptate; fata se întreba dacă proorocirea îşi avea izvorul în adâncuri sau este numai un produs al jocului. Tânărul începu să-i explice:

— O dată i-am spus unui vecin, croitor, că ziua aceea-i va fi fatală şi că e mai bine să-şi petreacă timpul acasă, dormind. Şi aşa aerul din oraş era prea umed, cerul acoperit de nori întunecaţi şi-l dureau oasele din pricina reumatismului. Vecinul a râs batjocoritor spunând că nu crede în poveşti băbeşti. A plecat la prăvălie să lucreze. Ghiceşti ce-a fost, nu? Nu s-a mai întors acasă fiindcă l-a călcat tramvaiul 16, la o intersecţie, în apropiere de Knock-street.

Îl zdrobise atât de tare, ce mai încolo, a fost o indecenţă să-i mai ia trupul de la morgă; mai bine i-ar fi luat cenuşa direct de la crematoriu.

— De necrezut, spuse Iulia.

— Putea fi şi o întâmplare, continuă Igor, dar prezicerea morţii unui lider negru, pe care l-am cunoscut la facultate, n-a fost deloc întâmplare. Liderul acesta avea un suflet minunat, intuia totul ca nimeni altul. Lupta pentru dreptul celor de culoare, pentru egalitatea între oameni. A ţinut discursuri în cartierele aristocrate ale oraşului; unui lord i-a adresat o petiţie în termeni destul de aspri. Şi ştii cine l-a ucis? L-au ucis săracii din suburbia Lun!

— Şi ce-i spuseseşi? întrebă Iulia.

— Eu i-am zis că e periculos să meargă acolo. Le-am spus-o şi oamenilor lui. Aristocraţii vor plăti bine, i-am spus, numai să se facă treaba. I-au dorit moartea şi au plătit, fiindcă nu doreau ca bulevardele lor luxoase şi curate să fie stropite cu sângele lui. Aşa a şi fost, dar nu e cazul să mai vorbim despre asta aici.

— Igor, de ce mă chinui? întrebă rugătoare fata.

— O, eu vorbesc despre lucruri reale.

Iulia se nelinişti şi mai tare. Îl privi pe tânărul ei prieten cu ochii deschişi, curioşi, impresionaţi, stupefiată şi tulburată, nu din cauza povestirilor sumbre, ci din pricina peripeţiilor sale şi a persistenţei lor neaşteptate printre gânduri. Aici nu s-a întâmplat nimic deosebit, nicio schimbare fizică, fiindcă în seara aceasta lacul nu va scoate niciun cadavru. Chipul delicat al fetei se alungi schimbându-şi culoarea. Totuşi reuşi să se adune şi să-l întrebe pe Igor de unde are această presimţire. Tânărul se ridică în picioare, aruncă o piatră mai mare în lac, şi piatra se scufundă stârnind valuri până în larg, apoi începu să-i explice. La sfârşit lucrurile erau tot confuze încât se părea că Igor se joacă profitând de răbdarea fetei.

— Dacă leşul va fi aruncat din Albania, spuse tânărul, practic va fi imposibil ca valurile să-l aducă până aici.

— Dar de ce să fie aruncat din Albania? întrebă Iulia cu naivitate.

— Aşa, de chichi, râse Igor.

— A, aşa! se înveseli Iulia, dar fii atent, gluma ta te poate arde!

— Dar dacă nu este o glumă, ci o proorocire?

— Proorocire? Nici în vis. Dacă asta e presimţire, atunci eu prevăd că o să te îndrăgosteşti de Miliţa, strigă Iulia.

— De cameristă sau de tine? întrebă Igor cu insolenţă.

— Eu n-am de gând să mă leg de tine.

— Doamne dragă, dar repede te mai superi, spuse Igor prinzând-o de mână. Scuză-mă pentru povestea cu înecatul, am vrut doar să te pregătesc pentru ceea ce te aşteaptă. Ca ghid turistic, şi cum ştiu că ai acceptat slujba, o să vină un schizofrenic şi o să te întrebe: «Domnişoară, eşti amabilă să-mi fii tovarăşă de drum până în rai»? şi n-o să te descurci. Ştii ce te mai roagă în momentul acela oaspetele cel ciudat? întrebă tânărul.

— Ei, ce?

— Ceva obişnuit în lumea interlopă. Te invită să iei droguri şi dumneata habar n-ai.

— I se poate răspunde unui asemenea tip?

— Cum să nu. Astfel de inşi au bani, draga mea, şi hotelul ăsta face parte dintr-o supercategorie, pentru care sunt valabile nişte regulamente internaţionale.

— Igor, nu vreau să-mi umplu capul cu prostii!

— Dar asta e realitatea, Iulia.

— E vremea cinei, îl întrerupse fata, presimt că deja sunt cu toţii în sala de festivităţi.

— A, aşa deci. Şi tu ai nişte presimţiri, sări bucuros Igor, la care fata surâse.

— Mai am şi alte presimţiri.

— De pildă?

— Sunt sigură că sufletul tău este cam nestatornic, îi spuse Iulia.

Şi astfel porniră spre hotelul care se scălda în lumina de amurg.

Capitolul 6

În depărtare se auzea lătratul unui câine. Igor privea terasa hotelului şi îşi aduse aminte de frumoasa adormită. Îi atrase atenţia chipul unui bătrân, unul dintre bătrânii din cătunele daneze venit aici, la odihnă, în fiecare vară în ultimii şapte ani. În tot hotelul nu se aflau mai mult de douăzeci de oaspeţi, în afară de bătrânii danezi, dar şi asta era prea puţin pentru deplina bucurie a directorului. Chelnerii, de obicei, n-aveau de lucru, se învârteau pe coridoare sau se ascundeau prin camere şi dormeau. Şi totuşi, încă două săptămâni şi pe toţi o să-i furnice palmele fie de bucurie, fie de muncă. Soarele de aprilie va atrage mai mulţi oaspeţi, care vor ocupa pe puţin jumătate din hotel, oaspeţi care vor veni în concediu într-un sezon mai ieftin.

Pe urmă, din mai până în octombrie, hotelul va fi plin până peste poate, iar personalul va striga, pur şi simplu, după ajutor, de atâta alergătură. Să serveşti două sute de oaspeţi nu-i prea uşor.

Personalul era cazat în cele zece camere construite ulterior lângă bucătărie şi asta pentru că Lisiţa şi-a dat seama că oamenii nu vor putea pleca în fiecare zi în oraş, după terminarea serviciului. Erau şi câţiva care n-ar fi rămas la hotel pentru nimic în lume – cei care locuiau în oraş. Igor a primit şi el o cameră. Un pat obişnuit, apoi un mic divan acoperit cu o cuvertură roşie, o lampă de birou, două fotolii, o măsuţă în miniatură şi, bineînţeles, baie şi W.C. Camera fusese bine întreţinută, câtă vreme dormise în ea paznicul de la parcare, şi chiar şi acum nu arăta rău. Până la el mai era o cameră locuită de telefonistă, apoi camera barmanului, pe urmă camera bucătarului şef din Bretania (hotelul cultiva stilul de servire francez), iar camera imediat de la intrare era ocupată de şeful recepţiei. Pe partea dreaptă a culoarului erau camerele femeilor şi ale fetelor; mai întâi Iulia vizavi de şefi, până la ea Miliţa şi încă o cameristă, iar restul erau ocupate de două chelneriţe simpatice. Iar ceilalţi, şi o bună parte din personal, şedeau în oraş; plecau de aici şi se întorceau cu autobuzul; mult mai uşor le venea celor care aveau

maşini personale. În prima perioadă şi Miliţa se ducea acasă zilnic, la bătrânul său tată, dar, pentru că nu avea asigurat transportul, s-a retras în camera ei vizitându-şi tatăl o dată pe săptămână, în ziua când avea liber. Sâmbăta şi duminica şi le petrecea acasă, restul timpului muncea fără răgaz.

Iulia şi Igor au intrat în hotel pe la recepţie; aerul festiv se cernea prin uşa de sticlă. A venit Boiarov să-l întrebe pe Igor dacă vărul său, Iane, a plecat în Malesia. O, da, tânărul s-a bucurat că Boiarov şi-a amintit numele fârtatelui cu care pălăvrăgise atât de plăcut. Iane venise de acolo, din Malesia, să-şi aştepte vărul din Canada, aşa cum se cuvenea, s-a interesat de sănătatea lui, şi pe urmă a încălecat şi s-a întors acasă.

— Nici nu vor trece trei săptămâni şi Iane se va întoarce, îşi dădu cu părerea Boiarov.

Iulia se şi îndrepta spre sala de festivităţi de unde o chema Lisiţa. Boiarov, gelos, o urmă pe coridor şi apoi îi făcu lui Igor cu ochiul.

— Vă invidiez pentru o asemenea companie, zise el.

Puţin mai târziu, Igor se afla împreună cu Boiarov printre cei care petreceau. Iulia se aşezase în stânga directorului, Miliţa printre cameriste; numeroşi chelneri şi alţi servitori ocupaseră cea mai mare parte din sală. Se vedea că sala nu fusese anume pregătită pentru această reuniune, dar şi aşa era destul de plăcută. Flori pe mese, feţe de mese curate, ordine şi curăţenie desăvârşită – toate acestea intraseră în tradiţie chiar de la deschiderea hotelului. Cina era aproape pe sfârşite, toţi se interesau cum se simte directorul. Era într-o dispoziţie nemaipomenită, arăta proaspăt şi odihnit. Boiarov s-a ridicat şi a toastat pentru toţi, apoi l-a urmat directorul, care a explicat scopul acestei întâlniri. Era vorba de probleme legate de turism.

— El ne hrăneşte pe toţi – începu – milioane de oameni vin în hoteluri, în special în cele de pe malul mării sau de pe malul lacurilor. Ei sosesc de departe, fac mii de kilometri ca să-şi petreacă un concediu cât mai plăcut. Uite, oaspeţii din ţara lalelelor parcurg trei mii de kilometri ca să ajungă până la acest lac. Ceilalţi oaspeţi din ţările învecinate, care vin cu propriile lor maşini, fac eforturi supraomeneşti ca să înfrunte drumul ce trece prin munţi. Da, munţii sunt şi ei frumoşi, dar şi obositori. Scopul nostru comun este o sănătate bună şi un suflet vesel.

— Toţi oamenii ţinutului nostru sunt cunoscuţi ca sufletişti, aruncă în zeflemea un chelner, dar directorul nu-i dădu nicio atenţie şi continuă:

— Acest hotel e unul dintre cele mai bune hoteluri care se află pe malul lacului, dacă nu cumva chiar cel mai bun. De aceea, personalul trebuie să cunoască bunele maniere precum şi toate celelalte aspecte ale meseriei, să fie plin de atenţie şi amabilitate, să-şi cunoască datoria pe care o are. Bucătarii să gătească mâncarea după bucătăria franţuzească, chelnerii să fie expeditivi şi naturali când servesc, iar nota de plată, în niciun caz, să nu fie întocmită la masa clientului. În toate restaurantele din lume nota de plată iese din bucătărie anexată la comanda făcută, astfel încât clientul să nu aibă nicio îndoială. Domnul respectiv să nu creadă că există cineva care ar vrea să-l fure. La bar, în sala de biliard şi la bazin, să se servească totul la modul cel mai intim; acolo preţurile sunt mai ridicate şi, deci, oaspetele trebuie să se simtă ca acasă. Foarte important e şi rolul cameristelor. Ce stă la baza meseriei lor? Foarte simplu şi clar, chiar aspectul lor, zâmbetul, higiena şi rapiditatea de a pune în ordine o cameră. Totdeauna să fie curate, cu părul aranjat, cu un zâmbet amabil, să nu le auzi pe coridor şi să fie harnice ca furnicile.

— Să fim ca o familie, strigă un barman.

Pe chipurile chelneriţelor mai tinere trecu un surâs. Una dintre ele, îmbrăcată într-un costum albastru, cu un chip foarte copilăros şi tunsă scurt, şopti celorlalte:

— Asta ne-a spus-o şi anul trecut.

— Fii bună şi taci, îi atrase atenţia una dintre ele.

Miliţa îl privi pe Igor, ridică paharul cu vin şi îi făcu discret cu ochiul, iar el îi răspunse la fel. Iulia îi puse câteva întrebări directorului, iar el era topit de bucurie şi de plăcere şi-i răspundea mândru şi cu gura plină. Boiarov fusese chemat afară, la telefon, pentru o discuţie internaţională. Atunci, chelneriţa îmbrăcată în albastru l-a întrebat pe director:

— Dar cu oaspeţii nepoliticoşi ce facem?

— Şi cu ei vom fi ospitalieri, răspunse el.

— Dar cu cei agresivi?

— Aceştia sunt mai rari, dar îi vom servi şi pe ei!

— Ce vom face dacă vor cere prea mult?

— Ei, în cazul acesta folosiţi-vă cultura pe care o aveţi. Doamne, nu ştiu, nu ştiu! Important este ca şi atunci să nu-i jigniţi în amorul propriu, sfârşi directorul.

— Din partea mea pot să fie serviţi cu de toate, chiar şi cu un knockout, strigă chelneriţa.

— Treaba dumitale, dar după knockout o să rămâi pe stradă.

— Dar Miliţa de ce n-a rămas pe stradă? întrebă chelneriţa.

— Vorbeşti prea mult, o apostrofă directorul.

Cina dura de aproape două ore. Igor comandă pastramă la grătar şi o devoră cu poftă. Bău puţin vin alb, şi vorbi la fel de puţin. Boiarov încercă de vreo două ori să-l înveselească, l-a îmbrăţişat sincer şi i-a şoptit:

— Dragul meu consătean!

— Aici toţi sunt sinceri, au inimile deschise, ceea ce nu se întâmplă prea des prin hoteluri şi restaurante. Sunt hoteluri chiar pe malul acesta, în care se fură foarte mult, ba se mai iscă şi o mulţime de neînţelegeri în privinţa taxelor vamale şi toate necazurile se sparg în capul oaspeţilor. Poate şi aici la noi se fură, dar foarte puţin, aproape invizibil, încheie Boiarov.

Igor îi răspunse că are încredere în cele auzite despre personal şi se bucură nespus de mult, însă, ca nou angajat al hotelului, nu-i este uşor să se acomodeze atât de iute. Şeful clătină din cap şi adaugă:

— Te înţeleg perfect, apoi se aşează între cameriste şi începu să spună bancuri.

În seara aceasta nu i-a putut vorbi Iuliei; şedea lângă omul acela căruia i se spunea patronul, se interesa cum este felul de a fi al oaspeţilor care vor veni în grup din ţara valsului, apoi voia să se familiarizeze puţin cu tradiţia *Duvei,* cu viaţa culturală, şi în cele din urmă dori să ştie dacă este prevăzută vreo ieşire turistică până la Podgradeţ.

— Albania nu ne primeşte încă oaspeţii, răspunse el, zeci de mii de turişti vor trebui să se mulţumească numai cu malul nostru. De fapt e şi cel mai frumos! natura îi atrage pe turişti, o să vă convingeţi şi singură. Încă din mai cerul se va umple de avioane cu turişti!

Terminând, se uită repede la ceas şi, neliniştit, se ridică şi spuse:

— Mi-e greu să vă las, dar sunt chemat acasă. Ca orice părinte, am şi eu necazurile mele cu copiii. Distraţi-vă în continuare, ne vedem mâine!

Chelneriţele, care abia aşteptară clipa asta se şi ridicară voind să plece, dar Boiarov le ieşi înainte şi le porunci să mai rămână. Cina se terminase de mult, dar încă se mai bea şi se mai serveau gustări.

— Hm, ca oricare părinte, îl imita chelneriţa în costum albastru, omul ăsta se chinuie cu copiii cât o sută de părinţi. Ăştia nu sunt copiii, ci nişte nemernici şi vagabonzi!

— Pst, despre şef niciun cuvânt de rău! răcni Boiarov.

— Ba să iasă la suprafaţă ceea ce se ştie, i-o întoarse chelnăriţa cea blondă. Şi nu ca tine, Boiarov!

— Eu nu sunt Boiarov pentru tine!

— Ba eşti Boiarov şi pe ascuns îţi croieşti căciula împreună cu cel pe care-l protejezi, tovarăşe şef! îi răspunse blonda.

— Asta se cheamă calomnie! urlă Boiarov.

— Fără provocare! se auzi un barman. Hai, mai bine să bem în sănătatea novicilor sosiţi printre noi!

Glasul îi amuţi pe cei prezenţi la sărbătoare şi cearta se opri. Cu toţii îşi îndreptară privirile înspre Iulia şi Igor, şi ridicară paharele. Apoi sorbiră o înghiţitură şi se aşezară la loc. Miliţa se apropie de Igor şi-l întrebă:

— Hei, cum te simţi?

Igor îi răspunse:

— Suport totul cu bine.

Miliţa voia să fie ironică şi-i şopti la ureche:

— Asta e ultima cină în restaurant, până la primăvara viitoare. Şi ştii de ce? Pentru că noi, personalul, mâncăm într-o cămăruţă, lângă bucătărie!

Toţi ceilalţi se împrăştiară; Igor ieşi în grădină. Se simţea cam neliniştit; întâmplările din ziua precedentă îi tulburaseră liniştea. Azi era mulţumit şi nu prea. Pentru o clipă iar îi trecu prin cap presimţirea aceea cu înecatul care va fi scos la malul lacului! Acum îi era clar că lucrul ăsta nu se lega de nişte gânduri prea adânc înrădăcinate în el şi că fata se speriase degeaba. Dar ea pe unde o fi? Oho, Iulia dormea adânc. La amintirea numelui ei, un surâs blajin îi flutură pe buze. În general Igor era totuşi mulţumit. În noaptea aceea răcoroasă, de primăvară, îl invadară amintirile vieţii duse la Toronto şi începu să se teamă puţin de

ele. Se întoarse de bună voie în ţinutul natal, şi era conştient că oamenii nu-l vor privi ca pe un suflet de martir. Şi dacă e vorba de suflet, Igor era cunoscut ca un om sobru cu un suflet generos.

Tocmai când privirea îi alunecase pe lac şi începuse să îngâne încet o melodie, de el se apropie Boiarov. În timpul cinei Boiarov băuse cam mult vin dar încă se ţinea bine. Din punct de vedere fizic suporta băutura şi încă straşnic.

— În seara asta o să adormi greu, spuse Boiarov.

— Domnule, de felul meu eu adorm imediat.

— A, aşa deci. Şi atunci de ce stai afară noaptea?

— Nici eu nu ştiu, domnule, răspunse tânărul.

— Dacă tu singur nu ştii, consătene, apoi nimeni n-are de unde să ştie. Dacă somnul te fură uşor, atunci dormi ca un miel, aşa zic oamenii de pe aici. Pe mine din păcate, mă chinuie în fiecare seară insomnia. Eşti bărbat şi pot să-ţi vorbesc deschis. În seara asta mi se învârtesc prin cap toate rochiţele din sală. Ştii, sunt văduv de mult, şi asta-i normal. Niciun medicament nu ajută, numai carnea vie şi tânără. Şi, mă rog, nu trebuie să-ţi treacă prin cap că poftele mele sunt animalice!

— Nu, domnule, nu m-am gândit la asta! răspunse Igor.

— În ordine, consătene, dar se poate fără acel „domnule” sau nu? îl întrebă Boiarov.

— Mi-a intrat în obişnuinţă, domnule, răspunse tânărul. Vă deranjează?

— A, nu, nu mă deranjează. Numai că aici, la noi, sună cam ciudat. Însă pentru oaspeţii din străinătate veţi fi pe gustul lor.

— O, până acum nu m-am gândit la ei, îl întrerupse tânărul.

— Cum aşa? se miră Boiarov, să cred că nu te-ai gândit la slujbă?

— Cred că oaspeţii sunt întâmpinaţi obişnuit, domnule.

— Abia acum văd începătorul din tine. Serviciul o să te dezmintă. Şi nu-mi pot explica deloc ce anume te-a indus în eroare de-ai venit aici. Ai, consătene, îmi spui?

— Domnule, eu nu ştiu să folosesc cuvinte mari. Şi niciodată n-am spus că voi birui în viaţă. Aş fi vrut să fiu omenos şi corect pe cât se poate, ca să pricep măsura oricărui lucru. M-am întors de bunăvoie şi nu mă căiesc pentru nimic. Nu am căutat serviciul acesta, dar când mi l-au propus, sigur că l-am acceptat.

Dacă nu mă voi descurca aşa cum trebuie, o să mă retrag singur, răspunse tânărul.

— O, consătene, tu n-o să dai greş. Din păcate, nu pot să-ţi ascund: am impresia că o să te chinuieşti tare mult. Deie Domnul să nu fie aşa. De fapt eşti destul de sensibil şi cu greu vei accepta morala care se impune într-un hotel.

Igor răspunse că se simte copilul acestui secol, că ştie ce sunt necazurile şi că va şti să ducă tot greul pe umerii săi. Sceptic, Boiarov clătină negativ din cap.

— Dacă o să fii deştept, consătene, o să treci totul cu bine, o ameţi Boiarov.

— Anume? întrebă tânărul.

— Îţi spun confidenţial, aici se pregăteşte o reorganizare. Tu ai cultură solidă şi o recomandare frumoasă, aşa că poţi ocupa un loc ceva mai bun, îi şopti Boiarov.

— Domnule, eu n-am planuri atât de mari, îl întrerupse tânărul.

— Adică, tu, consătene, vei accepta să fii un simplu ghid de turişti, când directorul tău este un analfabet? întrebă Boiarov.

— Se înţelege, îi răspunse rece Igor, el are mai multă experienţă.

— Uite de ce trebuie să-mi schimb părerea despre tânăra generaţie! Şi eu care am crezut că tinerii sunt mai bătăioşi, mai revoluţionari, mai nonconformişti!

— Dar, domnule, ce aşteptaţi de la mine? Abia am sosit în ţinutul ăsta şi e firesc să nu vă cred. Cum pot să fac o alianţă cu dumneavoastră, să mă revolt şi să pun piedici serviciului? strigă Igor.

— Mai încet, consătene, asta e o discuţie confidenţială. Aici nimeni nu complotează, dar să nu crezi că lucrurile se vor linişti. Noapte bună!

Discuţia se întrerupse aici, Igor rămase descumpănit, coborî şi se plimbă puţin pe malul apei, ca într-un vis apăsător. Pentru o clipă, în faţa ochilor, îi apăru leşul aruncat de valuri, trupul inert al unui tânăr cu cămaşă albă care-şi pusese capăt vieţii într-un chip misterios. «Uh, presimţirea asta, tresări Igor. Ce-i cu semnul ăsta care mi se tot arată din prima seară?»

Capitolul 7

Ziua nu era frumoasă. Plouase toată noaptea şi dimineaţa copacii îşi scuturau picăturile în iarbă. Igor se trezi printre primii, ascultă puţin radioul din foaier, apoi coborî spre bancă, dar nu se aşeză din pricina umezelii. Lacul era liniştit, lac fără valuri. Câteva păsări se cufundau în apă, dar fără niciun câştig, pentru că peştii se ascunseseră la timp. Cerul era încă întunecat şi nori negri se răsfrângeau în apă. Vremea nu prea îndemna la bună dispoziţie şi oamenii nu se treziseră; sigur, acesta era motivul pentru care încă mai dormeau. Igor era decepţionat, liniştea îl enerva, şi, ca toţi cei care fugiseră din oraşele mari, se simţea însingurat. Deodată îşi aduse aminte de o emisiune la radio când crainicul spusese: «Au început ploile atât de necesare însămânţărilor», şi parcă-i păru rău că prin minte îi trecuseră gânduri atât de urâte despre ziua aceasta ploioasă. Omul trebuie să fie bun, îşi spuse el, căci mii de guri flămânde aşteaptă ploaia. Îşi aminti şi de ţăranii din Malesia. Va apuca oare ziua aceea liberă în care va putea vizita Malesia? Şi totuşi, tânărul nu percepea Malesia ca pe ceva folcloric, cu dorul acela al emigranţilor, ci ca pe ceva obişnuit, ca orice om care-şi iubeşte ţinutul natal, dar tatăl său, negustorul, îl rugase şi-l implorase ca totuşi să-şi vadă satul unde s-a născut. Negustorul sublimase: «Ca să vadă şi ei ce e ăla un domn».

Gândurile negre nu pier chiar atât de repede. Şi apa lacului era vânătă, chiar neagră din pricina norilor. Pe lângă maluri zbură un stol de corbi care dispăru în direcţia grădinii. Igor îşi dădu seama că nu este o dimineaţă prea plăcută pentru a sta pe bancă, de aceea porni să se plimbe pe scările care urmau lungul plajei. Voia să compare puţin condiţiile de viaţă din Canada cu cele de aici, însă renunţă destul de iute. Şi totuşi ceva îl mâna cu gândul la camarazii lui de acolo, la universitate, la profesori. Îşi aminti cu tristeţe de un monolog dramatic, vechi şi simplu care începea astfel: «Patria ta este ţara în care ţi-ai petrecut copilăria», dar asta nu-i produse o impresie deosebită. Dintotdeauna a fost sigur că va îndrăgi lacul acesta şi oamenii,

că i se va da posibilitatea să-şi umple viaţa cu lucruri frumoase şi utile. Tânărul nu era, totuşi, un idealist.

Numai cât făcu câţiva paşi pe plajă că două mâini delicate de femeie îi acoperiră ochii. Era o chemare la un joc nevinovat şi tânărul îl acceptă. Când auzi:

— Ghici cine e? nu trebui să se gândească mult.

Abia respirând şi cu o bucurie copilărească, Miliţa râdea şi vorbea:

— Aici omul poate sta retras cât îi pofteşte inima.

— Domnişoară, hai să ne plimbăm! propuse Igor.

— O, ţie îţi vine uşor pentru că încă n-au început marile excursii, dar mie cine-mi termină treaba?

— Păi atunci întoarce-te, trezeşte-i ca să le aranjezi camerele şi paturile! spuse ironic Igor.

— Dar eu nu m-am gândit la asta. Dacă vrei să ne plimbăm, hai să ne plimbăm seara, după ce vor adormi cu toţii. Dar ce-am avea noi doi să ne spunem?

— Nu, nimic domnişoară, te rog! spuse Igor.

— Ei, da chiar că m-aş plimba, râse Miliţa.

Au traversat plaja cercetând-o, în tăcere. Igor se uita pe furiş la trupul ei frumos, o faţă proaspătă, senină, părul legat cu o panglică albastră pe care trebuia s-o poarte cameristele, o rochiţă albastră şi un şorţuleţ alb prins în jurul taliei. Privirea îi zăbovea pe sânii ei, pentru că erau într-adevăr cei mai frumoşi sâni pe care-i văzuse vreodată.

Fata călca fredonând şi când în faţa ei se arătă muntele Galiciţa, exclamă bucuroasă:

— Priveşte în sus!

— Ce este, domnişoară?

— Muntele! răspunse camerista.

— L-am văzut de ieri, se mulţumi să spună Igor.

— L-ai văzut, dar nu ştii nimic despre el, adaugă înciudată Miliţa.

— Şi ce să ştiu, domnişoară? întrebă Igor.

— Păi, nu ştiu cum să-ţi explic, acolo strămoşii noştri aveau nişte stâne mari. Chiar acolo sus, pe Galiciţa!

— Am citit, draga mea, o întrerupse Igor.

— Şi ai citit şi că n-au avut pace din pricina arnăuţilor? întrebă triumfătoare Miliţa.

— O, câte lucruri ştii, domnişoară. Deşi n-am călcat încă pe iarba aceea, poate cunosc şi eu istoria poporului meu.

— Şi atunci de ce mă umileşti? întrebă surprinsă camerista.

— Te umilesc? se trezi Igor întrebând. Dacă ai avut impresia asta, îmi retrag cuvintele. N-am ştiut că eşti chiar atât de sensibilă.

— O, toţi îşi bat joc de mine din pricina caracterului meu. Am crezut că şi tu eşti ca şi ceilalţi, dar m-am înşelat.

— Nu trăieşti cumva în nori? o întrerupse tânărul.

— A, nu, eu nu aştept niciun prinţ, răspunse tristă camerista.

Apoi şi-au continuat drumul sobri, în linişte. După câtăva vreme, când li s-au întâlnit privirile, pe faţă le-a înflorit un zâmbet sincer. Cele petrecute mai înainte îi pusese în încurcătură, de aceea fata întrebă:

— De ce ne place să fim ca popa? Chiar în primul an după reîntoarcerea mea, mă plimbam cu tata pe treptele astea, şi el mi-a povestit despre stânele acelea şi despre chinurile îndurate de strămoşii noştri din pricina arnăuţilor, acolo, sus, unde este zăpadă. De la el ştiu cum se trăia la stână, cum se mulgeau oile, ba chiar ştiu şi nişte reţete de preparare a brânzeturilor aromâneşti. Pe Galiciţa primăvara întârzie, continuă cu patimă camerista, dar cât de frumoasă este primăvara care vine în mai, după topirea zăpezii! Ah şi ce aer e acolo, sări ea în sus de bucurie.

— Domnişoară, dar ştii atâtea lucruri! Toate astea ţi le-a spus tatăl tău?

— A, tatăl meu are multă experienţă. Acum e tare bătrân şi bolnav, dar în tinereţe a vânat chiar şi rechini. Nicăieri în lumea asta n-o să găseşti un om mai nefericit ca el! răspunse fata.

— Tatăl tău tânjeşte după satul natal?

— Da, tare mult.

— Atunci totul e clar. Tatăl tău e cuprins de panică. Am întâlnit asemenea oameni în Canada. Unul dintre ei mi-a spus: «Fiule, vei vedea satul meu Giavato. Ţine aci doi dolari ca să-mi aduci un pumn de ţărână». Cam aşa e şi tatăl tău! Dar ce crezi? Ar săruta ţărâna aia dacă i-aş aduce-o? Nu! I-ar trebui doar să se laude faţă de ceilalţi, încheie Igor.

— N-ai pic de suflet! se supără camerista.

— Dar tu?

— Eu, ce?

— Ai urmat vreo şcoală?

— Cum să nu! Am terminat *high-school,* răspunse Miliţa.

— Da domnişoară. Dar nu e prea mult. Să fiu sincer, e chiar prea puţin! răspunse Igor.

— Numai să-i spui asta tatălui meu, se supără Miliţa.

— Şi el ce mi-ar răspunde?

— Că n-ai dreptate! zise camerista.

— N-o să-mi spui că a strâns capital din salariul primit ca emigrant, domnişoară, o întrerupse el.

— Multe mai ascunzi în capul ăsta!

— *Well,* ţin în spate multe nopţi nedormite domnişoară, nu sunt mai bun ca alţii, *well,* poate sunt mai rău, dar măcar atâta am înţeles, că trebuie să duci o viaţă simplă. Dar tu? întrebă tânărul.

— Simplă, frumos cuvânt, dar se poate chiar aşa?

— Trebuie să încerci!

— Ascultă-mă bine!

— Te rog, zise calm, ca prin farmec, tânărul.

— Vrei să mă asculţi sau nu? întrebă Miliţa.

— Poftim, cu plăcere, dar să nu fie o poveste lacrimogenă despre copiii emigranţilor. Zău, mi-a ajuns până peste cap. La Toronto se plânge pentru asta la fiecare chef. E şi trist şi ridicol! Plâng şi săracii, plâng şi bogaţii, dar n-ar da unul trei sute de dolari pentru un bilet de avion, se zbârli tânărul.

— Vrei totuşi să mă asculţi? insistă camerista.

Igor îşi dădu cuvântul de onoare.

Capitolul 8

Miliţa şovăi câtva timp, neştiind de unde să înceapă ca să nu pară plictisitoare. Îl mai privi încă o dată pe Igor şi, cu toate că era supărată, începu:

— Să-ţi spun cum a crescut o fată în Australia, zise şi continuă: tatăl meu, împreună cu şapte prieteni ai săi, toţi de aceeaşi vârstă şi în toată puterea, s-au gândit că pot duce o viaţă mai bună şi mai mulţumitoare, aşa ca şi-au părăsit satul natal, Bapcior.

— Prin care curge o apă limpede, o întrerupse ironic Igor.

— De unde ştii? se miră cu naivitate camerista.

— Numai să nu-mi vorbeşti acum despre chinurile vieţii de fugar, glumi Igor.

Miliţa nu-i luă în seamă zâmbetul, ci continuă emoţionată:

— Când s-au urcat pe vapor, până la locul numit Basko, le-a tot răsunat în urechi dangătul clopotelor de la biserica Sfântul Gheorghe. E o biserică mare şi are un iconostas nemaipomenit.

— De unde ştii? se amestecă Igor.

— De la tata, răspunse fata.

— Continuă, te rog, o îndemnă Igor, în timp ce pe buze îi înflorea un zâmbet zeflemitor.

— Sunetul melodios al clopotelor, pe care îl păstrau încă în urechi, i-a făcut să tresară, pentru că era sunetul ştiut din copilărie. Îl auziseră şi când preotul făcea liturghia după canoanele ortodoxe şi când îşi îngropau morţii, şi ori de câte ori în sat se întâmpla ceva deosebit. Şi astfel au pornit pe pârtia îngustă de zăpadă, conduşi de rude şi de prieteni, după cum e obiceiul pe acolo când cineva pleacă pe meleaguri străine. Şi nu s-au mai întors niciodată!

— Emigrarea era cunoscută în ţinuturile acestea chiar de pe vremea venirii asiaticilor, se amestecă Igor.

— Au mai plecat şi alţii înaintea tatălui meu, continuă Miliţa, dar un alai mai trist ca ăsta nu se mai văzuse. Din zori până-n noapte, şapte zile, au aşteptat şi l-au rugat ortacii pe primarul din Lerin să le dea paşapoartele, dar a mers foarte greu. Li se spunea mereu: «Veniţi mâine», şi asta numai pentru că ei

uitaseră să-i dea copistului şef, domnul Zarkadas, câte cincizeci de drahme. Pe urmă el împărţea paralele cu pretorul, domnul Taktziras. Uh, doamne, mari păduchioşi! Se adunaseră deja vreo patruzeci de călători de prin satele de munte mai răsărite, toţi oameni nu glumă. Abia atunci i-a primit primarul în vila sa şi, înainte de a le fi urat bun venit, le-a ţinut un discurs călduros. Ce le-a spus? Ca fiecare să dea câte o sută de drahme şi le-a promis solemn: «Vom cumpăra avioane cu care vă vom apăra de duşmani!» Mamă doamne, ce soartă!

— Acum înţeleg, se amestecă iar Igor, s-a folosit de moment ca să le ia şi pielea de pe ei. Asta ai vrut să-mi spui?

— Da. Dar nu numai atât! Le-a scos sufletul până au trecut de Salonic, Atena şi Pireu, toţi îngrămădiţi pe un vaporaş numit *Atiki.* Au călătorit pe Mediterană, dar mai întâi au trecut prin mările Egee şi Ionică; patronul îi înghesuise numai la ancoră, lângă peştii abia prinşi, lângă gunoiul infect pe care-l cărau pe insulă. Sărmanii au ajuns la Port Said unde au mai respirat, pentru că, de acolo, i-a luat un alt vas pescăresc de cursă lungă sub pavilion italienesc, *Escvilina.* Călătoria a durat treizeci şi una de zile. Era unul din cele mai bune vapoare şi totuşi răul de mare a răpus doi ortaci, pe cei mai sensibili. Amărâţi şi numai buni de plâns, au ajuns în ţara cangurilor.

— O ţară necunoscută, un popor necunoscut, o limbă necunoscută, interveni Igor, şi ei fără experienţă în *business,* au acceptat servicii mizerabile, anii au trecut jalnici şi plini de deznădejde, nu-i aşa?

— De unde ştii? răspunse uimită camerista.

— Aşa am păţit şi eu, domnişoară. Dar, în sfârşit, te ascult.

— Ah, da! Banii se câştigau destul de greu şi a durat destul până şi-au întemeiat o gospodărie. Trei ani mai târziu, tata s-a însurat şi tocmai când reuşise şi el să-şi organizeze viaţa şi să trăiască într-o colibă mică din Vanero, lângă oceanul Indian, mama a murit. Ea a suferit de o boală necunoscută; a zăcut prinsă de febră într-o stare de inconştienţă; ne-a lăsat singuri pe lumea asta, pe tata şi pe mine. Singuri pe lume, bieţi nefericiţi; am pribegit ca o bucată de gheaţă. Tata şi-a tot schimbat patronii căutând un salariu mai bun şi nu şi-a precupeţit tinereţea, încheie, cu amărăciune, Miliţa.

— Domnişoară, când s-au petrecut toate astea?

— Acum vreo optsprezece ani; nu-i atât de demult. Al doilea război mondial a închis orice drum spre ţinutul natal, aşa că nici nu se putea vorbi de întoarcere. Tăticu a primit o scrisoare de la tatăl său, care-i scria: «Frontul e şi la răsărit şi la apus, fiule; satul nostru a trecut cel mai greu hop. Din fericire, oamenii n-au pătimit prea mult. Dar acolo ce noutăţi sunt?», întreba îngrijorat din Macedonia, bunică-meu. Doamne, acolo se întâmplaseră mii de lucruri. Tata se însurase, se născuse o fetiţă, apoi îi murise nevasta; mămica a murit într-un amurg. Natural că bătrânii din Macedonia nu puteau să înţeleagă şi să se lase cuprinşi de mâhnire, pentru că războiul era din ce în ce mai turbat. Poşta din Vanero a primit corespondenţa pentru Europa, dar scrisorile n-au ajuns la adresă, iar vapoarele de călători n-au mai făcut drumul, între ţara cangurilor şi bătrânul continent, vreo câţiva ani.

— Şi ce-a mai fost? întrebă curios tânărul.

— Într-o dimineaţă ploioasă, poştaşul a adus o altă scrisoare cu numeroase ştampile, pentru că bătuse cale lungă; iată ce scria într-însa: «Pe tata l-au arestat, şi într-o noapte l-au deportat în Asia Mică. De acolo nu s-a mai întors nimeni, fiule, să ştii. Mama ta a rămas singură, fiule, pentru că şi sora ta a murit de tifos mai demult». O, doamne, nu ştiu cum a mai rezistat inima tatei la atâta durere şi, poate, s-ar fi dus şi el în ceruri dacă nu s-ar fi temut pentru micuţa lui fiică, pentru mine. Aşa i-a fost sortit de Dumnezeu, gândea tăticu, astfel că şi-a primit soarta ca pe un tovarăş de drum, căci eu eram lumina sufletului său. Pe mine mă iubeau toţi emigranţii din Vanero. Cine ştie, poate le era milă de mine. Când se întorceau de la sonde, căci defrişau eucalipţii după planul unui scoţian, emigranţii îmi aduceau mici vietăţi, odată un cangur, altă dată un iepure sau chiar un ursuleţ dintre cei care se îmbătaseră cu frunzele eucalipţilor.

— Prevăzuseră aşadar că fetiţa va deveni o frumuseţe, zise Igor.

— A, nu! Ei se bucurau sincer că tatăl meu va avea cu ce să se mândrească şi cu ce să-şi împace tristeţea cuibărită în suflet. Despre mine nu spuneau că sunt frumoasă, nici inteligentă sau plăcută, cu toate că încă de la patru ani vorbeam foarte bine limba maternă şi limba engleză. Frumos, dar într-o seară înăbuşitoare, când aerul mirosea a peşte şi a sare, iar vântul

indian încetase sau poate numai îşi schimbase direcţia, poştaşul a mai adus o scrisoare. O trimisese o rudă depărtată care, între timp, se mutase în Polonia. Tăticul nu mai credea că mai este cineva în viaţă, cineva care să-i mai poată face vreo bucurie. Când a văzut că poştaşul se grăbeşte spre casa noastră, parcă l-ar fi muşcat un şarpe sau îl înţepase ceva în şale. De îndată a presimţit că era vorba de ceva rău: «Ah, măicuţa mea dragă, ah!» şi într-adevăr, scrisoarea asta scurtă, ca o telegramă, spunea: «Fârtate dragă, primeşte călduroase salutări din Polonia cea friguroasă, din Wroceaw, unde s-a stabilit ruda voastră. Ceilalţi din sat şi celelalte familii s-au împrăştiat prin toată Europa, soarta nu le-a fost prea prielnică. Numai sărmana ta mamă n-a vrut să-şi lase gospodăria, oh, biata de ea, şi o bombă... împreună cu casa. Cred că ştii că la noi e război civil. Bapciorul e una cu pământul, câteva luni au fost nişte incendii îngrozitoare. Ei, atât să ştii, fârtate, şi să nu-ţi treacă prin cap să te întorci cumva acolo!»

— Sigur, tatăl tău nu ştia nimic, dar nici n-avea de gând să se întoarcă prea repede? întrebă tânărul.

— El nu citise nimic despre această tragedie, iar scrisoarea primită l-a zguduit atât de tare încât a început să plângă şi a plâns şi a plâns, ca un nebun. Eu l-am liniştit, m-a sărutat pe obraz, dar eram atât de mică şi l-am mângâiat cu mânuţele mele. L-am întrebat de ce plânge atât de amarnic, de ce suspină, şi atunci el mi-a spus adevărul. Nici în vis nu poţi schimba realitatea. Nu numai că-i fusese distrusă casa părintească şi rasă de pe faţa pământului, dar şi visele sale, copilăria şi idealurile i se năruiseră; există sigur, o legătură între emigranţi şi ţinutul natal, şi o ştii prea bine, nu e vorba de o legătură materială, ci de una spirituală. În spatele pereţilor casei sufletului, se ascunde tinereţea şi un dor îndrăcit, încheie Miliţa.

— Mă mir cum a mai rezistat, zise tulburat Igor.

— Numai sufletul lui ştie, domnule, dar sigur numai teama pentru mine l-a ţinut în viaţă. Slavă Domnului că nu s-a întâmplat nimic mai rău, spuse Miliţa cu căldură în priviri.

— Ei da, ce poate fi mai rău decât asta? adăugă Igor.

— Vai, cum să nu! Cât pe-aci să uit. Păi, cel mai îngrozitor lucru s-a întâmplat mai târziu, pe insulele din Oceania. În următorii ani, când un aventurier din Salonic ne-a convins să ne mutăm, şi unde? La Norfolk, mama lui. Ce-i drept, pe tata numai

Dumnezeu l-a salvat că nu s-a îmbolnăvit deloc şi n-a căzut la pat, dar atunci au pierit şase dintre tovarăşii lui.

— Pe insule?

— Da. Mlaştinile din insulele Pacificului le-au fost fatale celor şase. Aventurierul din Salonic i-a tras după el la Norfolk, acolo au dat peste un naturalist, Malaiaţ, care i-a orbit cu poveştile lui. Le-a povestit cum s-a îmbogăţit el, şi apoi i-a poftit să lucreze pentru el. Acolo au pornit imediat la treabă, au muncit pe brânci, s-au chinuit. Unul dintre ei, Mialce, a avut un accident încă din prima lună, la o vânătoare de rechini. S-a răsturnat barca, omul s-a zbătut, dar n-a putut fi salvat; rechinii l-au devorat pe dată. Apoi alţi doi, Arghile şi Iozo, au dispărut în savană; e foarte probabil că au murit de sete, fără urmă şi glas. Ultimii trei, Dime, Antonio şi Gustav, născuţi în Kukuş, toţi băieţi neînsuraţi, au murit în aceeaşi zi, într-o sâmbătă, de malarie, în ajunul plecării spre ţinutul natal. Luaseră hotărârea definitivă să se întoarcă, şi totuşi au rămas acolo pentru totdeauna.

— Deci a scăpat tatăl tău? întrebă Igor.

— Doamne, aşa trebuia să se întâmple. Numai Dumnezeu l-a scăpat pe tata, căci altfel cine ar fi mai avut grijă de mine? Pătimise destule până atunci şi Dumnezeu i-a ajutat să treacă peste toate.

— Domnişoară, crezi în lumea cealaltă?

— Ascultă Igor, pe tata îl pălise frica de moarte, căci din toţi şapte rămăsese singur, şi tot repeta în somn: «Aşa a vrut Dumnezeu, aşa a vrut El». Ce ştiu eu despre lumea cealaltă, dragă Doamne. Dar îndată ce-a ajuns pe uscat, tata a luat o hotărâre de nestrămutat de a ne întoarce în ţară. Numai că n-am plecat imediat. Tăticu a mai aşteptat o jumătate de an, ca să termin high-school, şi abia atunci s-a dus să ia bilete pentru vaporul *Garibaldi.* În fiecare zi mergea în radă, la Port Filip, să vadă dacă nu s-a întâmplat ceva cu *Garibaldi.*

— Dragă domnişoară, acum ascultă-mă pe mine. Să nu-mi spui că încep dur, dar ascultă-mă! Trebuie să te lepezi de rănile vieţii trecute, încheie Igor.

— Ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă să nu te mai lege nimic de Vanero, şi, cum ai spus, de Norfolk!

— Poftim, domnule?

— Exact aşa, draga mea, m-ai încredinţat că toată copilăria ta, încărcată de necazuri, trebuia să ia sfârşit, şi eu te cred. Da, viaţa ta se aseamănă cu a mea. Poate că a fost mai grea, sunt de acord. Dar, scuză-mă, tinereţea ta trebuie eliberată de copilărie!

— Cum aşa? E posibil, oare?

— Altă ieşire nu există. Ai recunoscut singură că emigranţii spuneau că eşti fermecătoare. Eu i-aş completa: eşti de nepreţuit, foarte frumoasă, foarte graţioasă. Şi totuşi viaţa ta s-a împlinit, aşa cum era normal?

— Nu te înţeleg. M-ai ameţit!

— Aici e totul clar. Impresia mea este că încă ai rămas sclava trecutului; despre trecut vorbeşti cu atât de multă teamă, dar unde e viitorul? Şi ce e cu prezentul?

— Ei, dar totul e în regulă! strigă Miliţa.

— În regulă? Nu te cred. Ai nouăsprezece ani mi se pare. A existat oare vreun tânăr care să se joace cu părul tău lung şi auriu? Să nu mă minţi, domnişoară, pentru că ţi-am citit în ochi, iar roşeaţa din obraz te-a dat de gol.

— Dar cum îndrăzneşti, domnule? murmură Miliţa, uşor supărată.

— Nu eşti sinceră dacă nu recunoşti că, până acum, nicio mână de bărbat nu ţi-a atins trupul. Dă-mi voie, te mai rog un lucru. Îţi refuzi o plăcere omenească numită dragoste, dar într-o zi, când chipul ţi se va umple de riduri şi când vei vedea cum ţi s-au vestejit peste noapte sânii ăştia minunaţi, atunci te va cuprinde disperarea. Şi ce va fi? Îţi voi spune tot eu, domnişoară! Atunci o să comiţi cea mai mare greşeală; te vei înconjura de singurătate şi asta numai fiindcă ai avut o copilărie chinuită şi nu ţi-ai căutat fericirea în anii tinereţii!

— Stai puţin, domnule Igor, crezi că eu nu m-am compătimit? se aprinse Miliţa.

— Bine, dar trăieşti aici de aproape patru ani, şi cu high-school-ul ce-a fost? Prin asta ai vrut să mă convingi că din pricina mizeriei tatălui tău şi a mutărilor nu ai terminat o şcoală superioară, fetiţo?

— Ce-ţi trece prin cap, domnule?! Ceea ce spui nu prea e exact. În primul rând, am vrut să-ţi povestesc câte ceva despre copilăria mea. Şi apoi, cine îţi dă dreptul s-o faci pe pedagogul cu mine, mă rog?

— Să nu ne necăjim fără pricină, draga mea. Dacă ai avut impresia că m-am purtat ca un pedagog, te rog să mă scuzi... Am început să te preţuiesc şi să te ador, dar nu din pricina Australiei. De aceea te rog să nu mă-nţelegi greşit. Viitorul tău nu va fi mai rău ca al meu, dacă te vei elibera de trecut. Nu datorezi niciun dinar nimănui! Dar trebuie să înţelegi că tinerii cei mai nefericiţi sunt cei al căror suflet este ipotecat.

— Situaţia mea e cu totul alta, domnule. Mă simt datoare şi obligată să-l hrănesc pe tatăl meu, care-i bătrân şi neajutorat, căci el m-a crescut în cele mai grele condiţii, răspunse camerista.

— Vei avea grijă de bătrânul tău, da, dar nu cu astfel de sacrificii. Care părinte nu se bucură de fericirea propriului său copil? întrebă Igor.

— Dar câte fete după ce se mărită nu întorc spatele părinţilor?

— A, aşa deci. Şi probabil că din cauza asta, cât va trăi tatăl tău, n-o să te măriţi?

— Nu! Doar pentru motivul că doresc ca tatăl meu să trăiască mult, foarte mult.

— Am ajuns unde trebuia, draga mea. Acest fel de ipotecă este foarte periculos, domnişoară. Îţi e teamă de măritiş, frica te trage înapoi, te încăpăţânezi să fii o sclavă. Şi de ce? Rătăcire, prietena mea, rătăcire. Vrei să ai o bătrâneţe fericită sau să-ţi muşti degetele de ciudă când te va cuprinde părerea de rău?

— Şi dacă o fac de bunăvoie?

— Iată încă o dovadă că sărăcia, ca şi bogăţia, îţi goleşte sufletul, te îndepărtează de ideal. Păi, domnişoară, ai accepta să fii pusă în aceeaşi căciulă cu tinerii ăia drogaţi, blazaţi, din familiile bogate? Vrei să se spună: «Femeia asta n-a avut o stea care s-o călăuzească, de aceea a călcat din greşeală în greşeală». Şi, acum, te ţii de mâna tatălui tău care, la vârsta pe care o ai, străbătuse deja oceanele!

— Poate ai vrea să mă dau bătută şi să te mai şi cred? abia mai rosti Miliţa.

— Domnişoară, nu la asta m-am gândit. Dar, gândeşte-te puţin, căci ai atâta minte, şi o să vezi. Acest lucru te va face fericită. Aminteşte-ţi, draga mea, că tatăl tău a plecat în ţara cangurilor, după cum singură ai spus, când era în floarea tinereţii. Înseamnă că încă de pe atunci era un om liber, curajos; deci, singur şi-a hotărât soarta şi, după toate necazurile pe care

le-a îndurat, când şi-a făcut socoteala vieţii sale, n-a rostit decât: «Nici nu putea fi altfel». Ei, domnişoară, cu tine nu va fi aşa! Te vei dedica tatălui tău din toată inima, ceea ce, desigur nu e rău, dar după ce el n-o să mai fie pe lumea asta, abia atunci vei avea mustrări de conştiinţă. Cum? Aşa, reversul medaliei. Femeile de vârsta ta vor ieşi în parc împreună cu familia, cu fetiţele şi băieţii lor, fericite şi pe deplin mulţumite, pe când tu abia atunci vei începe viaţa. Prea târziu, draga mea. Cine te va mai preţui atunci când va fi prea târziu? N-ar fi oare mai nimerit ca tatăl tău să nu mai ceară din parte-ţi sacrificii atât de mari? întrebă tânărul.

— Dar tatăl meu nu cere nimic, domnule. Cine a spus toate astea, mă rog frumos, pe cine deranjează tata?

— N-ar fi mai frumos ca la mormântul lui să vină o mamă tânără, ţinând de mână un copil, şi să pună un buchet de flori proaspete, decât, o nefericită în văl negru?

— Doamne fereşte de moarte! Dar, dacă totuşi va sosi şi o asemenea zi nedorită, voi face totul ca tăticul meu să moară fericit.

— Tăticul tău e la locul lui, domnişoară, şi-a încheiat menirea de părinte, aşa cum se cuvine. Dar cu tot egoismul lui, cine-i dă dreptul să-şi impună acum autoritatea părintească? Ştiu, ştiu totul, deşi nu am cerut să mi se spună adevărul. Ai fost ghid la hotel şi nu cameristă; în sezonul trecut ai lucrat minunat. Aşa ar fi fost şi acum, dacă tatăl tău n-ar fi venit de zece ori la director, rugându-l: «Fetiţa mea e atât de gingaşă, ca o petală, n-o mai trimiteţi în excursii cu bărbaţii, căci în ei se ascunde ceva rău». Şi atunci, ce altceva putea face directorul, decât să-ţi găsească o slujbă mai ferită şi mai liniştită?

— Putea să mă concedieze?! îl întrerupse brutal Miliţa.

— Ei, concediere! El voia să te ţină în continuare. Îi plăcea de tine, te aprecia şi te iubea! continuă tânărul.

— Domnule, dacă nu ştii totul, te rog să încetezi! zise camerista cu tristeţe şi revoltă în glas. Şi să-ţi spun: printre străinii de anul trecut erau şi unii mai uşuratici, ca să zic aşa, inculţi şi cu pretenţii mari. Nu ştii câţi mi-au cerut să mă culc cu ei şi ce plăceri să le împlinesc!

— Şi acum nu vor cere? întrebă deodată tânărul.

— Hai să vedem cât va rezista Iulia! Vor cere şi acum, domnule, dacă li se va oferi prilejul. Slavă Domnului că nu mă arăt la faţă atât de des, aşa că sunt liniştită.

— O, dulce domnişoară, o draga mea! Dar de paznicul acela de la parking, care are aproape patruzeci de ani, şi căruia-i deretici camera şi nu face nimic altceva decât mănâncă şi doarme, de el nu te temi? El ar cam pofti o femeie. În Debaraţ, la ai săi, merge o dată la două luni, iar aici îşi răsuceşte mustaţa în fiecare zi. L-am văzut azi-dimineaţă şi am ghicit imediat că are gânduri rele! încheie Igor.

— Cine, Makale? întrebă batjocoritor Miliţa. Te rog, să nu greşeşti adresa. Ai văzut vreodată un miel, domnule? Ei, ăsta e Makale. O, de câte ori nu m-a salvat de necazuri dragul de nea' Makale! zise.

— Eu îţi spun cât mai din timp, să fii cu ochii în patru, domnişoară. În rest e treaba ta. Dar fereşte-te cât poţi de Makale!

— O, cât greşeşti!

— Te-a salvat, spui, salvat. Şi dacă e îndrăgostit şi nu poate suporta gândul că altul te mângâie şi de aceea te-a salvat! Scuză-mi impoliteţea, domnişoară, dar cred că ai o educaţie cam naivă şi asta trebuie să i-o spun în faţă educatorului tău.

— Pofteşte Igor, pofteşte chiar în sâmbăta asta. Tata este acasă, bietul, stă singur-singurel. Dar tata n-o să te creadă prea uşor, are atâta bunătate în el, cât pentru toată lumea. Stă acasă, cultivă lămâi şi ficuşi în curte şi, poate, de două ori pe zi, merge până la platanii din oraş. Amândoi îţi vom primi cu bucurie vizita.

— Domnişoară, eu mă voi certa cu tatăl tău.

— Ei, n-o să faci asta!

— Ştii ce-mi trece prin cap?

— Nu, domnule!

— Uite, acest Makale, astăzi sau mâine te va silui, încheie tânărul, cu o nelinişte sfidătoare.

— Eşti obraznic! ţipă supărată Miliţa. La revedere! N-ai pic de bunăcuviinţă!

— Aşteaptă, n-am terminat încă! o rugă Igor.

— Termină cu cine vrei, se vede că n-ai fost la împărţirea ruşinii, strigă Miliţa de sus, de pe deal.

— Îţi este frică de adevăr, draga mea. Ştii ce ne-au învăţat la şcoală? Adevărul şi numai adevărul!

— În mintea ta bolnăvicioasă nu poate fi adevăr! îi răspunse în sfârşit Miliţa.

Cu paşi repezi urcă dealul spre *Duva.* Puţin mai târziu se pierdea în spatele păduricii de pini de lângă bazinul de înot amenajat pentru iarnă. Igor ridicase mâinile mecanic, de parcă ar fi regretat cele spuse; era sigur că depăşise puţin limita şi-i părea rău pentru fată. Nu numai că exagerase, dar şi căzuse la examenul prieteniei, gândi el. Tulburat se aşează pe banca umedă, căci nu-şi mai putea îndrepta greşeala.

Jos, în faţa lui, zări barca grănicerilor care tăia valurile în direcţia oraşului şi câteva păsări negre care vânau peştii din lac. În spatele dealului se auzeau zgomotele cunoscute ale maşinii de pe şantierul noului hotel. Îşi aminti de Iulia şi de seara trecută. Unde-o fi Iulia acum? se întrebă pe neaşteptate. Se ridică, îndreptându-se spre *Duva,* regretând felul cum se purtase cu camerista. Era absolut sigur că-i va cere iertare Miliţei, cu prima ocazie.

Capitolul 9

În grădina hotelului, chelnerii se sfătuiau dacă să scoată sau nu afară ghivecele cu flori. Una din cameriste ducea cearceafurile în camera de serviciu, iar Makale curăţa bazinul cu mătura. Igor se întâlni cu Boiarov în foaier şi-l întrebă cum poate s-o cheme pe Iulia din cameră. Şeful se miră că tânărul nu ştia că fata nu e-n cameră.

— Dar unde a plecat? se interesă Igor, iar Boiarov îi răspunse:

— Consătene, fata a plecat de dimineaţă cu directorul şi cu un manager olandez.

Apoi adaugă:

— Probabil într-o mică excursie.

— De serviciu sau particulară? întrebă tânărul.

— Iulia nu ţi-a spus? strigă Boiarov. A, da, o fi ea o fată independentă, dar trebuie să fie şi supusă.

— Dumneavoastră, domnule, văd că sunteţi la curent cu toate problemele.

— Eh, pentru că trebuie, consătene, răspunse Boiarov, sunt plătit ca să am grijă de slujbaşi. Şi să le dau ordine! Pe deasupra eu sunt şeful Iuliei şi trebuie să fiu la curent cu secretele ei. Şi tu consătene eşti sub controlul meu, dacă vrei să ştii.

— Acum aud prima dată, domnule.

— Aşa, să ne înţelegem! Iar discuţia de aseară, dacă nu te interesează, uit-o cât mai repede! încheie şeful.

Igor înclină capul ca pentru a se scuza, acceptă înştiinţarea ca pe o urmare firească şi făcu câţiva paşi pentru a se aşeza în fotoliul de unde se putea urmări televizorul. De aici privi lacul care-şi pierdea culoarea vânătă, căci ziua se îndreptase şi acum îşi arunca întreaga lumină în apă. Departe pe lac, apăru o barcă în formă de nasture; erau pescuitorii de păstrăvi. Igor îi invidia pentru curajul lor, pentru că ştiu să suporte frigul şi vântul care prinde un rânjet ameninţător şi se amplifică într-un spaţiu deschis. Într-o clipă înţelese că pescarii sunt născuţi pe lac, de aceea percep frigul ca şi peştii. Privi apoi în jurul său. Zece fotolii adânci, tocmai bune să urmăreşti din ele programul; în

faţa lor, televizorul cu antenă de cameră, în părţi perdele clare, de la podea până la plafon, aranjate cu gust.

Când se întoarse, în spatele lui se aflau barmanul care măcina cafea cu nu ştiu ce aparat şi ajutoarea lui, o fată frumoasă şi veselă, care spăla ceştile la chiuvetă. În faţa fetei era o tejghea, iar în spate rafturile cu băuturi. Micul bar, destul de practic, era curat şi bine aranjat, ca de altfel tot hotelul. «Aici e totul cu gust», îi făcu barmanul cu ochiul. Numai ce-şi aprinsese ţigara şi Boiarov se apropie de Igor, bine dispus, zâmbitor şi prietenos.

— Bei ceva cu mine? îl întrebă.

Igor îl privi, tulburat, îşi întoarse privirea spre barman, dar nu întâlni decât ochii veseli ai fetei care aştepta deja comanda. Ea închise radioul care transmitea muzică spaniolă şi întrebă:

— Vă rog?

— Doar n-o să mă refuzi? mai zise Boiarov.

— Nu, nu! Dar ştiţi, eu nu beau alcool. Mă străduiesc să mă las şi de tutun.

— Dafina! Două sucuri de ananas, spuse şeful fără a mai aştepta încuviinţarea lui Igor.

— Pentru mine de piersici, îl corectă Igor.

— Deştept, spuse şeful, piersicile noastre sunt foarte gustoase. Dar mai bine să te întreb cum te-ai aranjat, cum ai dormit azi-noapte? Aici lângă lac somnul e adânc şi se doarme mult. Mi-ar face plăcere să aud că n-ai dormit rău. Nişte turci au dormitat toată ziua, le cădeau pleoapele în timpul mesei. Totuşi, de ce te-ai trezit atât de devreme?

— Aşa m-am obişnuit domnule, nu profit prea mult de somn, răspunse tânărul.

— Inteligent, continuă Boiarov, eşti un matinal, ca majoritatea celor din Malesia. De departe se cunoaşte sângele de muntean, consătene.

Îl bătu uşor pe umăr şi adăugă:

— Trebuie să recunosc că-mi placi.

Sucurile au fost servite, Boiarov îl bău pe al său în fugă, apoi îi făcu lui Igor cu ochiul şi-i şopti ceva în legătură cu personalul. El îl aprobă înclinând capul; era de acord că personalul era bun şi cult, şi că multe fete sunt «o frumuseţe».

— Rare sunt hotelurile care se pot lăuda cu asemenea splendori, ca *Duva,* rosti Boiarov şi continuă:

— Consătene, care este deviza ta?

— Sobrietatea înseamnă perfecţiune. Dar a dumneavoastră?

— A mea? Ia de la viaţă tot ce-ţi oferă.

— Tovarăşe Boiarov, telefonul! interveni barmanul întrerupându-l.

— Da, imediat! răspunse şi, pentru că se ridicase de pe fotoliu, se întoarse spre Igor: Consătene, am glumit, nu iau tot ce-mi oferă viaţa. Ascultă: Zilele astea voi merge în Malesia şi, dacă vrei, poţi veni cu mine, te invit! Sigur, drumurile nu sunt cine ştie cum, o, sunt cele mai proaste din lume, dar autobuzele ajung până acolo. Mai departe vom merge pe jos, sau pe cai, cum îţi convine. Da, dacă vrei, anunţă-mă.

— Dar ce căutaţi acolo, domnule?

— Cum adică, ce caut? A, vezi, vezi, încă nu ştii că şeful tău e născut în Malesia. Ei, prietene, trebuie sa vii cu mine, cu orice preţ. Acolo te vei bucura de toate, ca să nu mai amintesc de locurile pe care le-ai îndrăgit: râuleţul, păduricea, bisericuţa de deasupra satului şi grădinile din care ai furat mere, când aveai patru ani! spuse Boiarov.

— Domnule, la ce oră pleacă autobuzul? Sau totuşi să mergem cu maşina mea? întrebă Igor.

— Mai bine cu autobuzul, dar să ştii, o bună parte din drum vom merge pe jos. Ne vom interesa de autobuz în oraş, pentru că autobuzul spre Malesia nu circulă normal. De mult n-am mai fost pe acolo. De când mi-a murit soţia, nu prea-mi vine să mai merg; nu mă lasă sufletul. Acum trebuie să plec, să văd ce e cu via. Am vândut casa de-acolo ca un prost, dar am o vie frumoasă, spuse şi continuă: în ordine, consătene, ne vom interesa în oraş şi, poate, vom pleca chiar săptămâna viitoare, pentru o zi-două.

Şi Boiarov se grăbi încotro fusese chemat. Igor îl privi lung pe omul acela înalt, de aproape patruzeci de ani, tânăr la faţă, dar cam grăsuţ. De data aceasta avea un costum albăstrui, o cravată roşie, se ţinea demn şi băţos, de parcă absolvise şcoala medie de hoteluri şi restaurante. Soţia lui murise acum trei ani, murise aici în oraş, dar Boiarov a dus-o în Malesia, în cavoul familiei. Frumos gest, gândi Igor, a dus-o acolo: dar de ce merge atât de rar la mormântul ei?

Capitolul 10

Ridicându-se din fotoliu, întâlni privirea Dafinei; veselia ei îl făcu să zâmbească, apoi se îndreptă spre cameră. Ocolind hotelul pe la cealaltă intrare, de lângă bucătărie, Igor îi întâlni pe bătrânii danezi care se întorceau din pădurice a de pini, îi salută şi iată-l în camera sa. Abia se întinsese pe pat gândindu-se că ar fi mai bine să citească o carte, când cineva bătu la uşă. Nici nu apucase să spună «intră», că uşa se deschise şi apăru Miliţa eu un platou în mână.

— Numai tu nu ţi-ai luat mâncarea din bucătărie, spuse camerista, şi m-au rugat pe mine s-o aduc.

— Nu vrei să iei loc, domnişoară? întrebă Igor. Te rog, ia loc puţin!

— Mulţumesc, dar mă aşteaptă treburile, dimineaţa e tare mult de muncă spuse Miliţa şi, după ce lăsă platoul, se îndreptă către uşă.

Igor se ridică şi-i tăie drumul. Îi prinse mâna delicată, dar fata se trase iute înapoi, apoi se linişti când îi auzi, din nou, glasul rugător.

— Domnule, de ce mi-ai spus toate lucrurile acelea? întrebă camerista.

— Tocmai pentru asta te rog să stai puţin. Sunt aici numai de câteva zile şi am făcut atâtea greşeli. Te rog să mă crezi, n-am vrut să te jignesc!

— Şi atunci de ce m-ai chinuit atâta?

— Domnişoară, aş îngenunchea la picioarele tale ca să mă ierţi. Ascultă, am cam exagerat, ştiu, deşi intenţiile mele n-au fost rele. O, mi-e capul plin de poveşti patetice. Dar scuză-mă! Viaţa m-a învăţat să nu insult oamenii şi eu mă străduiesc, de aceea te rog să mă ierţi acum, din clipa asta să uiţi totul, ca să am şi eu sufletul împăcat.

— Şi să ştii, tăticul meu nu va suporta asemenea discuţii, îl întrerupse camerista.

— O, drăguţa mea, dar ai crezut că-i voi spune tatălui tău toate astea? Dragă domnişoară, omul care s-a chinuit atât de

mult, omul pe care fericirea l-a trădat cu fiecare pas, merită liniştea din cele două cămăruţe şi din grădina cu lămâi şi ficuşi!

— Ei, acum nu îţi baţi joc din nou*?*

— Nu, nu, să fiu afurisit, dar cum de nu înţelegi că te compătimesc din toată inima? O, domnişoară dragă, şi eu sunt fiu de emigrant, şi pe mine mă doare trecutul. Domnişoară, nimic pe lumea asta mare nu mă poate ajuta ca sufletul tău curat să mă ierte?

— Eh, dar asta ce mai este? Nu vreau să se închine nimeni în faţa mea. Îmi iubesc mama tare mult deşi nu-i mai ştiu chipul; s-a dus de foarte tânără şi nu-mi amintesc nici de moartea ei, iar cu spusele tale m-ai cutremurat. Da, la tine totul este scuzabil, dar pe mine, vorbele acelea mă vor durea încă multă vreme. După câte ziceai, înseamnă că tinereţea mea nu valorează nici două parale, dar, singur ai zis că tatăl meu, care-i atât de năpăstuit, nu merită căldura oamenilor.

— Domnişoară, dragă domnişoară, totul a ieşit pe dos, of, şi inima-mi va plesni de atâta durere. Îţi sărut mâinile pentru a mă ierta. Mă omoară simplul gând la trecutul rănit, draga mea.

— Ţi-am spus să te ridici, te-am iertat, gata, sus! Dar să ştii că tare mult m-au tulburat cuvintele tale, de aceea te rog ca, pe viitor, să te gândeşti mai bine la ce spui. Poate se va schimba ceva şi în viaţa mea, crede-mă, dar totul e legat de suflet.

— Oh, cât de mult doresc să-l văd pe tatăl tău, spuse tânărul, şi să-i strâng mâinile chinuite.

— Domnule, să nu te surprindă ce-ţi spun, rosti fata după o clipă de gândire.

— Ce anume?

— Ascultă! M-am gândit la tot ce mi-ai spus şi ai dreptate. Sufletul şi inima pot rămâne pure numai dacă iubesc sincer şi dacă sunt pline de dragoste. Dar nu dragostea faţă de părinţi trebuie să umple inima unei fete. Am reuşit să înţeleg, şi acum îmi vine greu. Că inima fetei trebuie să fie încărcată de dragoste faţă de iubitul ei este în firea lucrurilor. Nu? întrebă ea.

— Mă tem să nu dau greş din nou!

— Dar asta ce mai e?

— Nici eu nu ştiu, domnişoară. De când am venit la *Duva* nu mai sunt sigur de nimic. Mi-am pierdut încrederea chiar şi în mine. Scuză-mă, nu vreau să te mai jignesc.

— Dar totul e clar! Încă de acum vreo jumătate de an, deci înainte de întâlnirea noastră, simţeam cum începe să mocnească în mine un soi de repulsie faţă de tata, dar până în clipa de faţă n-am putut descoperi adevăratul motiv. Dumneata m-ai jignit dar m-ai şi ajutat, de aceea îţi mulţumesc sincer. Măicuţă dragă, de ce m-ai născut?! O să-mi crape capul. Nu, nu! Îmi iubesc mult tatăl, domnule, dar uite că de vreo jumătate de an mă enervează ceva, nu-l mai pot suporta. Şi asta pentru că, de fapt, ştiam eu ceva, dar refuzam să cred.

— Acum să vorbim mai pe şleau, zise Igor. Eşti datoare să-i dai toată dragostea, şi te rog să-l iubeşti totdeauna, la fel de mult, pentru ca viaţa lui să fie cât mai lungă. Dar, domnişoară, dacă se petrece ceva cu tine, atunci gândeşte-te bine. Ai dreptul la sentimentele pe care le are orice fată. Scuză-mă că sunt atât de îndrăzneţ. Când se uită cineva la trupul tău, ochii i se încarcă de plăcere şi, zău, ar fi păcat să se ducă dracului totul. Poporul nostru spune: «Fiecăruia-i vine rândul să se îndrăgostească». Şi tânărul pe care-l vei îndrăgi şi care te va iubi în nopţile lungi, da, nu te ruşina, draga mea, ăsta-i adevărul, va fi dator să-l îndrăgească şi să-l respecte şi pe bătrânul tău tată.

— Te rog să mănânci, ţi se va răci mâncarea, îl întrerupse camerista. Ţi-am adus musaca de cartofi, tort, salată şi pâine.

— De ce nu vrei să mai vorbim despre dragoste?

— E mai bine să nu deschidem rănile. Mănâncă!

— În ordine, Miliţa, voi mânca, deşi astăzi nu meritam nimic, răspunse Igor şi se aşează la masă. Te rog, să mâncăm împreună, altfel am să înghit cu noduri!

— Mulţumesc, răspunse Miliţa, am mâncat cu nea’ Makale, că a fost pe la mine. Ştii, astăzi nea’ Makale era cam trist, mi s-a plâns de inimă şi arăta cam palid. O, trebuie să-l cunoşti mai îndeaproape, e atât de bun, ca pâinea caldă.

— Mă calcă pe nervi Makale ăsta, zise tânărul.

— Şi acum, la revedere, trebuie să duc cearceafurile la spălat.

Capitolul 11

Ce să fac astăzi? se întrebă tânărul, după ce termină de mâncat. Era o vreme numai bună de dormit; ploaia încă nu începuse. Lacul era pustiu; numai guzele, acele păsări negre, loveau apa cu ciocul. Dar în sufletul lui nu mai încap taine. Guze? Tânărul tresări. Ei da, sunt nişte păsări rare. Igor se ridică, privi pe fereastră lacul, dar guzele dispăruseră; îşi aduse aminte numai despre lucruri citite în cărţi. Guzelor nu le place arşiţa. Îndată ce vine primăvara, şi soarele începe să dogorească, păsările se retrag spre nord, în locuri cu bălţi şi lacuri reci. Se întorc abia toamna. «Cât de romantice şi de misterioase sunt, dar cât de puţine supravieţuiesc, gândi tânărul. Dacă aş vrea, aş putea oare să mă stabilesc aici, sau voi avea şi eu soarta lor?», se întrebă cu teamă. Printr-un miracol, ochii i se închiseră, nu-i mai era atât de frică; îl cuprinse somnul şi adormi.

Când se trezi şi ieşi afară, deasupra Albaniei, se zărea un loc însorit. Norii se risipiseră şi apăruse soarele ca să dezmierde Podgradeţul. Pe cer era un petec albastru prin care se strecurau razele care ajungeau până în această parte a lacului, în timp ce valurile alergau pe suprafaţa strălucitoare.

Tânărul ajunse la bancă, avu impresia că este puţin umedă, dar se aşeză şi deschise o carte pe care intenţionase de mult s-o citească. În mâini ţinea volumul *Părinţi şi copii* de Turgheniev, o carte nu prea actuală şi şi nu prea atrăgătoare, pe oare n-o citise în engleză pentru că în Canada n-o găsise. Era o carte despre care se vorbea mult, dar iată că, pe drum reuşise s-o cumpere tradusă chiar în limba maternă şi din nou i se aprinse dorinţa de a o citi. Deschizând-o, Igor se întoarse cu faţa spre oraş. Stabilise cu Iulia ca astăzi să treacă împreună pe la bibliotecă şi să împrumute cărţi şi manuscrise despre ţara lalelelor, a vikingilor şi a valsului. Ce s-o fi întâmplat cu Iulia – îi trecu prin cap, de ce n-o fi venit încă?

Se aplecă din nou asupra cărţii. Profesorul de psihologie, domnul Johns, originar din Irkusk, fusese cel care-i trezise lui Igor dragostea faţă de clasicii ruşi. De mii de ori spusese că

acest roman al lui Turgheniev, deşi nu prea voluminos, a avut o influenţă hotărâtoare asupra vieţii spirituale a revoluţionarilor. «Hai să mă conving», îşi spuse tânărul şi, grăbit, îşi aruncă ochii pe prima pagină. Se opri imediat şi întoarse foaia, convins fiind că e mai bine să citească mai întâi prefaţa, scrisă de un cunoscut doctor în literatură. Prefaţa era scrisă frumos, sigur, cu dragoste faţă de opera marelui scriitor. Lui Igor îi plăcu foarte mult teoria despre conflictul generaţiilor.

Din prefaţă, Igor înţelese că ideea cărţii ar fi lupta între generaţiile tinere, cu avântul lor de viaţă, şi generaţiile vechi, acum plafonate. De fapt e foarte clar: pe de o parte sunt fiii, pe de cealaltă părinţii. Dar, dacă la prima vedere părea a fi aşa, totuşi conflictul generaţiilor nu era ceva întâmplător. În carte e vorba şi despre părinţi şi despre copii, dar conflictul între ei nu are loc. Arkadi extinde şi duce înainte munca la ferma pe care a conceput-o şi ale cărei temelii le-a pus tatăl său, Nikolai Petrovici, iar Bazarov, cu experienţele sale pe broaşte, contribuie la dezvoltarea medicinei. Bătrânii din roman, în special Nikolai Petrovici, nu sunt nici pe departe îmbătrâniţi. Nikolai Petrovici este un om în toată puterea şi ar fi ridicol ca tinerii să-i ia locul pentru că, şi el, are idei tinereşti.

Dacă-i privim pe părinţi din punctul de vedere al zilei de azi, citi pe nerăsuflate Igor cu interes, în afara cadrelor istorice şi independent de relaţiile noastre cu lupta socială, în care personajele sunt vii, atunci ne vom da seama, cu uşurinţă, că, în această carte, bătrânii au o serie de avantaje faţă de tineri. Conflictul generaţilor s-ar părea că îşi are rădăcinile în cugetarea lui Nikolai Petrovici care încearcă să explice esenţa conflictului lui Bazarov cu fratele său mai în vârstă.

Pavel Petrovici:

«Ştii ce mi-am amintit, frate?» Spuse: «Odată m-am certat cu măicuţa mea care-i atât de bună; ea a strigat, n-a vrut să mă asculte... Apoi i-am spus că, mă rog, voi nu mai puteţi înţelege, că noi, mă rog, aparţinem a două generaţii diferite. Ea s-a supărat şi eu m-am gândit: ce-i de făcut? E amară găluşca dar trebuie s-o înghiţi. Acum e timpul nostru, iar urmaşii noştri, la rându-le, vor grăi: voi, mă rog, nu faceţi parte din generaţia noastră, înghiţiţi găluşca.»

Aşadar în roman nu există un conflict între generaţii. Sunt expuse conflicte la o dimensiune uriaşă, şi sunt tragice, după

urmările pe care le au şi, pentru a fi bine înţelese, ar trebui mai întâi să se bage de seamă că nu e vorba de conflicte ale generaţiilor propriu-zise. Mult mai serioasă e problema fondului de clasă al acestor conflicte. Dacă ne luăm după această părere, în roman se ciocnesc două pături, două clase ale societăţii ruseşti: Pavel Petrovici, aristocratul şi Bazarov, intelectualul.

O vreme Igor citi fără prea mare interes; guzele cu gâturile lor cenuşii îi distrăgeau atenţia. Soarele se ascunsese, de acum, după Podgradeţ; ziua era pe sfârşite. Se gândi iarăşi la roman şi înţelese că este vorba despre nişte caractere puternice care nu dau înapoi în faţa nimănui şi nimic nu le schimbă firea neîmblânzită.

Atunci Igor se întrebă: «Ce este toată bazaconia asta?» Aşadar generaţiile nu se vor ciocni între ele; dar când îşi vor pierde dorinţa de viaţă? «Dar eu?», se întrebă deodată, «eu cui îi aparţin? Oare în mine nu se ascunde cumva un Don Quijote? De ce am venit aici? Ce urmăreşte din parte-mi Boiarov, un conflict al generaţiilor?» Negăsind răspuns la întrebare se întoarse la carte. Recomandarea romanului era întemeiată, ar merita să-i dedice o zi anume pentru a fi citit până la capăt, dar asta pentru *copii,* nu pentru *părinţi.*

Atunci, în spatele lui se auziră paşi.

— Hei, salut! strigă Iulia, foarte bucuroasă.

— Salut! îi răspunse sobru Igor.

Ochii Iuliei exprimau fericirea, buzele-i erau umede. Îl întrebă pe Igor cum şi-a petrecut ziua, fără să aştepte vreun răspuns. Capul încă-i mai era plin de cele discutate cu directorul şi managerul olandez. Începu să povestească despre excursie, iar tânărul îi spuse doar că-i doreşte succes. Farmecul managerului olandez, care se plimbase pe lac doar ca vizitator, pentru a se convinge cu ochii lui de calitatea serviciilor hotelului, de frumuseţea locului de agrement şi de avantajele preţurilor, produsese asupra Iuliei o impresie deosebită. Spuse:

— Când va fi convins, va semna contractul.

Dar managerul se convinsese deja şi semnase contractul chiar în timpul mesei, la restaurant. Aşa că la *Duva* vor veni mii de turişti încă din a doua jumătate a lunii mai.

— Directorul se topea de plăcere, spuse Iulia. Este unul din cele mai mari succese, iar sezonul turistic va începe mai devreme. Numai blestemata asta de ploaie nu înceta. Directorul

s-a enervat, continuă Iulia, şi se tot uita spre cer. În final totul a ieşit cum trebuie, domnul olandez se ameţise şi în maşină a fredonat nişte cântece cam ciudate.

Iulia terminase, astfel că Igor o întrebă:

— Pe mine de ce nu m-ai anunţat?

Fata zâmbi, îşi încrucişă mâinile şi-i povesti cum a fost. Ea a vrut să meargă şi Igor în excursie, directorul fusese de acord, dar când l-au întrebat pe manager, acesta spusese: «E suficient să fie numai *missis*». Aşa a şi fost.

— Munca ghidului poate fi lucrul dracului dacă se face fără tragere de inimă, începu Iulia, ghidul trebuie să zâmbească fiecăruia, să răspundă, la orice întrebare a oaspetelui, să fie amabil şi drăguţ, să ştie ce să vorbească. Dacă grupul de oaspeţi vede cetatea lui Samuil, ghidul, fie că vrea sau nu, trebuie să-i spună istoria cetăţii. Exact, ca în romane; numeroase biserici din oraş ascund multe taine; ghidul trebuie să le ştie măcar pe cele care sunt legate de literatura slavă. Igor, eu n-am să dorm în noaptea asta, trebuie să învăţ ceva despre biserici, încheie Iulia.

— Da, e un lucru înţelept. Ai cărţi?

— Am cumpărat ceva în oraş. Se vând în faţa unei galerii. Le-a plătit managerul.

La auzul acestor cuvinte îl cuprinse ciuda, ceva asemănător geloziei, dar se linişti repede. Tăcu. Înghiţi în sec, în timp ce fata spunea că *Duva* va organiza nişte excursii cum numai în vis poţi spera: cina va fi luată pe vapoarele care vor pluti pe lac, se vor improviza mese la iarbă verde la Sveti Naum. În zilele acelea şi ghizii vor fi trataţi ca oaspeţi.

— Domnişoară, se îmbună Igor, cum mai stăm cu morala?

— Care morală?

— Deci nu a fost nimic?

— Igor, sunt nişte domni fini, ce-ţi trece prin cap! Cu morala? Păi lor le plac zâmbetele deschise şi amicale. Nimic deosebit! O, da, domnul m-a sărutat pe amândoi obrajii, uite aici! arăta ea cu degetul.

S-au despărţit repede.

În zilele următoare, Igor mai avu două întâlniri neplăcute cu Boiarov. Într-o după-amiază, când toţi picau de oboseală, a venit şeful, vizibil prost dispus.

— Hotelul ăsta trebuie salvat, altfel se duce de râpă. Mă rog, unde este responsabilitatea şi grija, unde e conştiinţa? Niciun maistru nu se ocupă de instalaţii şi doar pentru asta îi plătim; canalizarea e stricată, multe robinete nu funcţionează. Aţi văzut câte plăcuţe italieneşti au căzut de pe faţadă? Peste noapte! Aerul mai miroase a iarnă şi am şi oprit încălzirea. Să-i mulţumim lui Dumnezeu că încă nu i-am pierdut pe cei zece oaspeţi. Consătene, modul ăsta de lucru ne duce sigur la pieire. Şi nu o pieire oarecare, ci de-a dreptul o catastrofă materială. Ei, cine va plăti milioanele luate pe credit? strigă Boiarov revoltat şi furios.

— Domnule, puneţi oamenii la treabă. Maistrul să repare instalaţia; pentru canalizare sunt necesare sârme bune şi mâini harnice. Iar paznicul de la parcare de ce nu are grijă de faţadă? întrebă Igor cu acelaşi ton.

— Eh, mai întrebi de ce! Nu ştii că maistrul şi directorul sunt prieteni, şi cel care trebuie să aibă grijă de canalizare este nepotul lui? E, nu ştii că sunt legaţi ca un clan? Păi, sigur, nu ştii că Makale este fratele soţiei directorului! O, naivul meu consătean, mai târziu vei înţelege că aici este necesară o reorganizare, încheie şeful.

— Aş vrea să vă întreb, i-o întoarse calm tânărul, de ce nu-i spuneţi directorului în faţă, toate astea? El nu e îngrijorat de viitorul acestui hotel? Şi, mă rog, ce înţelegeţi prin reorganizare?

— Ei, în faţă, făcu a lehamite Boiarov, în faţă, nu, şi pe urmă să-mi dea cu piciorul? Lisiţa are o fire scârboasă şi nu suportă critica.

— Am impresia că ar accepta o critică obiectivă. Orice partizan are un caracter sănătos. Şi de ce-mi spuneţi mie toate astea?

— Păi, consătene, dacă ne-am uni, am fi mai puternici. Dumneata, Iulia şi cu mine, am fi miezul. Am face reorganizarea cât ai clipi din ochi!

— Domnule, pe dumneavoastră vă interesează numai cariera? i-o reteză scurt tânărul. Vă sfătuiesc să nu vă jucaţi prea mult cu numele fetei.

— Vezi, vezi, ameninţarea! Iulia este matură şi deşteaptă, sper că e cu mult mai inteligentă decât tine. Nu-mi pasă de carieră, ţi-am spus-o de nu ştiu câte ori, îmi bat capul pentru binele acestui hotel! răcni Boiarov.

— Atunci lăsaţi-ne să vedem lucrurile cu ochii noştri, încheie împăciuitor Igor.

— Asta e cu totul altceva, răspunse Boiarov ieşind, e mai înţelept.

A doua întâlnire s-a petrecut pe plajă. Tânărul tocmai îşi băuse cafeaua cu lapte şi coborâse pe plajă ca să nu fie tulburat de ceilalţi. Privirea îi era îndreptată spre Albania, da, cu siguranţă, se gândea la familia sa din Canada. Peste munţii înzăpeziţi de deasupra Podgradeţului, se mângâia singur, se ajunge la mare, iar pe mare, până la părinţii săi. Ce-or fi făcând ei acolo? Probabil că bătrânul negustor plecase la prăvălie să-şi aştepte muşterii, iar mama, acasă, ştergea praful de pe fotografii, plângând din când în când. Sper că nu sunt bolnavi, că nu i-au ajuns reumatismele.

În clipa aceea apăru Boiarov, calm şi ironic, într-o dispoziţie de zile mari.

— Ceilalţi spun că te-a apucat tristeţea, dar eu ştiu ce ai, spuse şeful.

— Ştiţi cumva să citiţi în stele? îl întrebă tânărul.

— În stele nu, dar pe faţa ta, da! Ai un chip ca un televizor, pe care se vede o mare bucurie. Eşti un om fericit, încheie Boiarov.

— De ce credeţi asta, domnule? *Well,* asta e o provocare!

— Eşti fericit, consătene, îi eşti drag directorului. A trecut atâta timp de când ai venit şi nu faci nimic. Oricui i-ar place, sigur, oricine s-ar înmuia şi ar fi fericit, spuse Boiarov.

— Mie, şeful trebuie să-mi dea de lucru, îl întrerupse Igor.

— Nu, nu, te pregătesc gratis pentru o operă măreaţă. Ca şef pot să-ţi dau şi ordine, dar ai o fire care nu prea-i merge omului la inimă. Consătene, acţionezi ca un ins lipsit de un ideal.

— O, doamne! Şi idealul ar consta în schimbarea directorului?

— De-o sută de ori ţi-am spus că nu e vorba de schimbarea directorului. Înlăturarea lui trebuie să meargă pe o cale normală; el are merite în faţa poporului. Ascultă-mă bine, consătene. Boiarov se apropie de Igor şi-i şopti la ureche: numai noi putem schimba situaţia, venind cu un suflu nou şi astfel vom avea succese mai mari. Uite, directorul nostru este plin până peste cap de obligaţii, zeci de rude în jurul lui, dileme morale, senilitatea, şi dacă vreţi e şi neputincios. Şi elanul omenesc are o limită!

În clipa aceea se auzi un glas bărbătesc, venind din grădina hotelului, care-l chema pe Boiarov la o discuţie cu directorul. Făcu semn cu mâna că a auzit şi va veni. Se mai întoarse odată spre Igor:

— Vezi, consătene, Lisiţa se comportă ca un adevărat patron. Vino aici, du-te dincolo, de parcă am fi nişte lucruri în mâinile lui. Pe de altă parte, hotelul începe să decadă, sub ochii noştri, chiar din al doilea an. De fapt directorul a cam fost sfătuit să iasă la pensie, dar degeaba vorbeşti unui surd. Vrea omul să fie un factor în societate, chiar dacă timpul l-a depăşit. Ţi-am spus eu o dată, s-a dus vremea partizanilor. Plec să discut cu el; dar mai gândeşte-te puţin, poate o să-ţi vină mintea la cap! încheie Boiarov şi începu să urce dealul.

— Domnule, chiar dacă mă voi gândi, nu cred că veţi fi mai bun decât el nici cu un fir de praf. *Well,* în afară de asta, îl preţuiesc pe omul acela, fiindcă a luptat pentru patrie când a fost cu adevărat greu, se grăbi tânărul.

— Oho, te mustră conştiinţa din cauza tatălui tău, se întoarse Boiarov. Consătene, nicio fire tânără şi clocotitoare nu gândeşte ca tine. Compromisuri, abateri, respectul pentru cei mai în vârstă, respectul pentru eroi, compătimire, dă-le dracului, nu poţi fi mai original?

Discuţia se întrerupse aici. Tânărul mai aruncă un pumn de pietriş în apă cu gândul de a asculta cum se trezeşte pe lac muzica sferelor, apoi se îndreptă spre grădină. Acolo o întâlni pe Miliţa şi o întrebă cum se mai simte tatăl ei.

— Cum să se simtă, răspunse camerista, i se apropie sfârşitul. În fiecare dimineaţă îl găsesc cu capul vârât în pernă; se uită necăjit la sângele pe care-l scuipă. Îl văd în fiecare sâmbătă şi duminecă, dar ştiu că plânge şi se roagă ca să-l ia Dumnezeu cât mai repede.

— Stai mai mult lângă el, o sfătui Igor, du-te în fiecare seară, dacă-i este atât de rău. Foarte ciudat, şi eu am impresia că bătrânii mei sunt bolnavi, iar fiul lor nu-i lângă ei să-i poată ajuta.

— Igor, ţi s-a întâmplat ceva? întrebă camerista.

— Nu, de ce?

— Atunci, de unde atâta tristeţe în glas? se miră Miliţa.

Capitolul 12

Prima lună a trecut repede. Soarele de aprilie devenise mai cald, aducând pescarii pe lac. Într-o dimineaţă tânărul ieşi mai devreme şi se aşeză pe bancă. Podgradeţul era scăldat de razele soarelui care se strecurau printre norii albi, iar munţii de deasupra încă mai aveau vârfurile acoperite cu zăpadă. Lacul era liniştit: vreo zece bărci cu pescari, la o distanţă destul de mare, ca să nu se stânjenească unii pe ceilalţi. Pescarii îşi făceau meseria în tăcere; numai o barcă venită din satele învecinate făcuse o oarecare zarvă. Omul care o conducea cânta un vechi cântec lacustru.

Frumoasa zi aduse în ochii lui Igor o senzaţie neobişnuită, şi bucurie şi melancolie, o senzaţie care cuprinde numai o inimă neliniştită. Se întoarse spre partea de unde veneau zgomotele şi văzu grădinile înflorite. Copacii se unduiau la adierea vântului, un vânt cald, cum nu se mai află în altă parte. În jurul băncii crescuse iarba; înfloriseră primele flori printre pini. Plaja era uscată, muncitorii o pregăteau pentru sezon.

Boiarov se plimba pe scări împreună cu barmanul şi cu două chelneriţe şi discutau aprins despre moartea cuiva din oraş. Când se apropiară de Igor, şeful se opri şi începu să vorbească gesticulând.

Capitolul 13

— Şi acum mai există în partea veche a oraşului căsuţa, cu temelia înfiptă în malul lacului. Bătrânul care locuia acolo nici nu era chiar atât de bătrân, cumpărase casa de la un turc, cu bani puţini, pentru că turcul se grăbea să plece la Ankara. Şi uite, astfel şi-a întemeiat o gospodărie, mică, acolo, trei palme de pământ şi, cât e ziua de lungă, şedea şi pescuia. Nu era prea mare bucuria, departe de el lucrul ăsta; pescuia atât cât îi trebuia lui, adică pentru o masă bună. Aşa, numai că într-o zi, acum doi ani, s-a îmbolnăvit de plămâni şi a plecat să caute un doctor. S-a dus anevoie până la ambulanţă, acolo l-au consultat şi i-au dat medicamente, apoi l-au trimis acasă. Dar să vezi lucrul dracului: bătrânul nu s-a întors singur. Doctorului i-a fost teamă să nu i se întâmple omului ceva pe drum, astfel că l-a rugat pe un infirmier să-l însoţească până acasă. Infirmierul, bun ca pâinea caldă, tânăr şi grăsuliu, era dintr-un sat din lablaniţa. Îl sprijini de braţ pe bătrân şi-l însoţi prieteneşte până acasă. Pe drum se interesă de toate. Astfel află că bătrânul e singur pe lume, că trăieşte într-o căsuţă cu două camere şi are o curte de trei palme, şi toate acestea i le povesti soţiei sale. Dracu' îl împinse să-şi trimită nevasta la bătrân. Într-o zi îi spălă aşternutul, îi făcu o curăţenie straşnică, mătură curtea şi-i găti pentru trei zile. După două săptămâni femeia veni iar la bătrân, îi aranjă casa, iar peste alte două săptămâni atârnă perdele albe la fereastră. În dimineaţa următoare, când bătrânul abia îşi aruncase undiţa în lac, infirmierul ieşi din casă să meargă la slujbă, iar femeia întinsese sfoara ca să usuce cearceafurile albe, proaspăt spălate. Bătrânul zâmbi în barbă, şmechereşte, şi abia spre seară se întoarse acasă. Şi totul a fost în perfectă ordine până în primăvara asta. Numai că bătrânul nu mai putea să stea pe scaunul său din curte. I se poruncise să stea pe o piatră, în ogradă, căci curtea era plină de cearceafuri şi de halate albe. Femeia fusese plătită de ambulanţă să spele tot ce era murdar. Dracul s-o ia, bine că spală, dar de ce să-l otrăvească pe bătrân? Da, da, chiar aşa, l-a otrăvit pe bătrân. I-a picurat otravă în ciorba de peşte şi aşa i-a dus-o în cămăruţă. În

oraşul ăsta cu greu găseşti un acoperiş deasupra capului, dar afurisita asta de spălătoreasă s-a descurcat foarte uşor. Şi să fi văzut cum mai plângea la înmormântarea lui!? Isterie, frate!

— Şi autorităţile? întrebă barmanul.

— Crimă perfectă! Miliţia şi-a luat mâinile deja, căci femeia a ştiut să se prefacă foarte bine. Şi, zilnic, mormântul bătrânului este plin cu flori.

— Iscusită femeie, zise barmanul.

Aici Boiarov se opri, îl zări pe Igor şi i se adresă cu afecţiune:

— Şi promisiunea ta, consătene?

— Ce fel de promisiune? se fâstâci tânărul.

— Oare să fi uitat atât de repede? Nu trebuia să mă anunţi când mergem în Malesia? Sau poate ai renunţat? Haide, recunoaşte, acum te temi de ţinutul natal! Oricum, pentru a merge acolo nu sunt necesare nişte pregătiri speciale, numai puţină bunăvoinţă şi curaj. Eu plec chiar azi după-amiază! încheie Boiarov.

— O, ce grozav! Domnule, ard de dorinţa de a vă însoţi. Dar, dumneavoastră plecaţi chiar astăzi, şi eu tocmai astăzi nu sunt liber.

— Cum adică, nu eşti liber?

— E, uite aşa, m-au obligat să-i însoţesc pe bătrânii danezi. Ştiţi că vacanţa lor e aproape pe sfârşite. Mâine vor pleca.

— Bătrâni blestemaţi, izbucni Boiarov. Da, mi-aduc aminte că i-au spus directorului că vor să viziteze cetatea şi nişte biserici vechi. Şi asta trebuie să se întâmple tocmai astăzi! Să fim sănătoşi, fârtate, vom merge altădată! încheie el.

— Domnule, n-aţi putea amâna totuşi plecarea?

— Şi dacă aş vrea, tot n-aş putea. E vorba de viţa de vie; acum trebuie tăiată, şi viile îşi au timpul lor, fârtate. Dar îţi promit, când vom avea mai puţină treabă, la toamnă, vom merge împreună.

— Ehe, cât mai e până la toamnă! Acum ar fi cel mai bine, domnule, dar babalâcii ăştia de danezi! Şi presimt că dacă nu merg acum, n-am să mai merg niciodată. N-am să mai văd Malesia!

— Ce-i cu presimţirea asta, fârtate? Tot hotelul *Duva* s-a ticsit cu astfel de presimţiri!?

— Spuneţi-mi păduricea, bisericuţa, toate sunt la locul lor, da? întrebă Igor tulburat.

— Râuleţul curge, pădurea creşte! De bisericuţă nu ştiu, am auzit de la alţii că s-a dărâmat. Dar Malesia e fără de moarte, aşa să ştii! Şi totuşi, ca să nu te mint, mulţi au părăsit-o, unii s-au dus peste ocean, alţii în stânga, alţii în dreapta. Totuşi păduricea creşte şi creşte, a acoperit potecile pe care altădată mergeau caprele, pârâiaşul susură în faţa bisericii. Asta e deci la noi în sat; ce-o fi în altele nu ştiu. La toamnă o să vezi cu ochii tăi, fârtate! Ei, şi acum la revedere! Uite-o pe Iulia, încheie Boiarov apropiindu-se de barmanul şi de chelneriţele care-l aşteptau.

— Noroc! strigă Iulia ca de obicei.

Capitolul 14

Era îmbrăcată sport. Avea părul dat după urechi, iar pe frunte adunat într-o coafură delicată; chipul frumos şi diafan aducea prospeţime şi bună dispoziţie. Purta o bluză de lână împletită, portocalie, şi o fustă din piele de căprioară. Păşea ca o ciută prin pădure, avea un zâmbet tulburat. Igor o privea pierdut.

— Hai să mergem! îi propuse ea veselă.

— Unde, domnişoară?, întrebă tânărul.

— Cum unde? Sus te aşteaptă bătrânii danezi, sunt foarte nerăbdători. Hai, ridică-te!

— Iulia, aş vrea să-ţi spun ceva ce mă chinuie încă din prima zi, spuse Igor privind spre râu.

— Ce-ţi veni acum? Hai, ridică-te, nu trebuie să-i enervăm pe oaspeţi. O să-mi spui altădată! Acum ne aşteaptă sus. Li s-a promis că vor vizita Sveti Naum, încheie Iulia.

— Domnişoară, dacă nu vrei, nu trebuie să rămâi, se retrase Igor trist.

— Doamne, doamne, asta e cea mai puternică armă. Dacă nu vrei, nu trebuie, dacă vrei, trebuie, dar când colo, mă tragi de mână. E, în ordine, m-am aşezat, ascult, dar mai repede, zise Iulia.

— Iulia, începu tânărul, aplecându-şi uşor capul, poate că tu eşti o adevărată Iulia, dar asta nu înseamnă că eu sunt Romeo. Dar, iartă-mă draga mea, dacă nopţile au devenit foarte lungi şi nu mai pot fără tine.

— Igor, ce-ţi trece prin cap? Doamne, dar nu eşti deloc romantic! Sunt, de acord să-ţi exprimi sentimentele de-a dreptul, dar Dumnezeule mare, nu chiar atât de obraznic!

— Da, domnişoară, nu pot să-ţi promit nicio bucăţică de rai, dar, iartă-mă, ard de dorinţa de a te îmbrăţişa şi a-mi împlini visul. Tu râzi, spui că dragostea pe care ţi-o ofer este egală cu zero, că dragostea fără romantism, spui...

— Încerci să mă intimidezi, îl întrerupse Iulia. Ai văzut că sunt nepregătită şi tulburată. Uite de ce-mi arde mie acum: oaspeţii sunt sus, deja nervoşi, la revedere! spuse depărtându-se cu paşi repezi. De ce te amăgeşti cu mine? îl întrebă de pe colină.

Igor o urmări o vreme, îşi muşcă buzele, şi pe faţă îi apăru o grimasă. În aceeaşi clipă privirea îi fu atrasă de barca grănicerilor care se întorceau din oraş spre graniţă. Cei doi din barcă se grăbeau, aşa că nu-l observară.

Capitolul 15

Bătrânii danezi erau neliniştiţi, dar acceptară înţelegători scuzele lui Igor. Îi spuseră că vor merge cu maşina lor, pentru că aşa e mai bine. Faţa li se destinse complet când intrară în maşina de care erau tare mândri; abia atunci au fost siguri că vor vizita cetatea. Când Igor ieşi din parking, ochii i se opriră asupra lui Makale care mătura asfaltul. Acesta îi zâmbi fără motiv, dar tânărul se supără. Vru să-i strige ceva în legătură cu Miliţa, fiindcă iar îl cuprinsese acea presimţire, de neînlăturat. Într-un fel sau altul, totul ieşise bine şi maşina trecu, de parcă ar fi fost un zmeu. O luă prin pădurea de pini şi prin grădină, ieşi pe poartă şi iat-o pe drumul principal. Bătrânii danezi discutară ceva în limba lor, şi abia pe urmă se întoarseră către Igor:

— Aveţi dreptate, doamnă! îi răspunse Igor, pomii aceia înfloriţi sunt pruni. Din fructele lor se face şliboviţă, compot, dulceaţă, dar şi mai bune sunt dacă le mănânci crude.

Şoseaua era plină de flori albe de prun, scuturate de vânt şi de ploaie. Bătrânii danezi priveau entuziasmaţi câmpul, când pe dreapta, când pe stânga; privirea li se oprea asupra rarilor grădinari care stropeau puieţii. Departe, în faţa lor, zăriră o femeie îmbrăcată în veşminte albe, cu motive folclorice; striga la măgar, explicând ceva. Danezii, neînţelegând prea bine despre ce este vorba, se întoarseră spre Igor, care le spuse:

— Măgarii, doamnă, sunt măgari!

Danezii nu s-au arătat prea mulţumiţi de răspuns. Unul dintre ei, cel palid, cu părul gălbejit, ridică mâna în semn de neînţelegere, de unde tânărul trase concluzia că nu-l pricepuseră cum trebuia. Mult timp bătrânii tăcură cu buzele strânse, puţin întristaţi. Maşina intră în oraş, străbătu târguşorul plin de platani şi abia atunci Igor îşi aminti de cearta pe care o avusese cu camerista. «Da», se gândi el, «aici vine tatăl ei. Dar unde o fi oare grădina lui cu lămâi şi cu ficuşi?» Intraseră deja în partea veche a oraşului, o luară la stânga de mai multe ori şi iată-i la piatra de la poarta cetăţii. Acolo mai erau câteva automobile din oraş; oamenii nu-i luară în seamă. Bătrânii se luminară deodată, vorbeau cu înflăcărare, dar cel mai mult îi

pasiona priveliştea lacului «Într-adevăr», gândi tânărul, «de aici se vede toată frumuseţea lacului; deştepţi au fost preoţii ăia bătrâni, care au trăit pe ţărmul ăsta.»

Bătrânii danezi sorbeau cuvintele lui Igor de parcă erau nişte şcolari. Tânărul se ruşină puţin fiindcă nu cunoştea istoria acestui mal ca un adevărat profesor, ci, ca oricare alt oaspete. Ştia doar ceea ce mai ţinea minte din cărţi. Îi invită să privească o bazilică din perioada creştinismului timpuriu, care fusese descoperită de puţină vreme; le arătă mozaicurile cu porumbei, cu potârnichi şi un râu oarecare. Intrară în pădure, şi când ieşiră se şi aflau în faţa bisericii Sveti Pantelimon, astfel că Igor le spuse istoria ei pe scurt. Bătrânii dădură din umeri a mirare când auziră că, exact aici, la sfârşitul secolului al nouălea şi la începutul secolului al zecelea, Sfântul Climent pusese temelia unei universităţi cu trei mii de studenţi; dar îşi dădu seama că danezii ştiau destule lucruri despre Sfântul Climent. Prin uşa de la intrare văzură mormântul Sfântului Climent înconjurat de linişte şi de frescele de pe pereţi, apoi rostiră:

— Uimitor!

Ajunseră lângă o fântână ciudată, cu apă stătută, iar Igor le spuse că pe vremuri credincioşii aruncau în ea uleiul cu care preoţii aprindeau candelele şi luminările.

— Turcii au cam batjocorit biserica asta, continuă tânărul, au transformat-o în geamie şi o vreme cam asta a fost, cupola a căzut, şi din pricina ploii s-a dărâmat.

Atunci bătrânii se priviră unul pe altul dându-şi importanţă:

— Dumnezeu nu permite ofensarea sfinţilor, ca şi cum ar fi crezut ceea ce spuneau, apoi porniră după Igor care, deja, cobora treptele spre pădurice.

Avuseseră noroc de o zi frumoasă, soarele mângâiase obrazul bătrânilor care se întorceau ca nişte noi născuţi. Soarta lui Samuil îi întristă puţin, dar se binedispuseră de îndată ce auziră cât de mare fusese imperiul pe care-l stăpânise.

Au sosit şi potârnichile, se bucură Igor privind păsările care zburau prin pădure. Apoi le spuse danezilor legenda lui Geladin-bei şi a soţiei nelegitime, Taşula, poveste de la jumătatea secolului trecut. Beiul avea o soţie legitimă, o intelectuală, Sabihanuma, dar se îndrăgostise de grecoaica Taşula; sărmana roabă, dată în dar, creştea ca o floare frumoasă. Bătrânii danezi

au fost tulburaţi când auziră despre incendiul casei; Igor le vorbi despre dragoste, pasiune, credinţă, despre paşa Ali Ianinski.

Văzuseră zidurile şi tocmai ajunseseră la apeductul construit cu ajutorul împăratului Alexandru, când unul dintre danezi scoase din buzunar doi dolari şi-i dădu ghidului. Acesta se simţi încurcat, le înapoie banii, dar bătrânul îl rugă să nu facă una ca asta. Amândoi erau mulţumiţi şi zâmbitori; celălalt spuse:

— Scuzaţi nişte bătrâni ignoranţi, domnule!

Igor se înroşi, puse banii în buzunar şi deschise portiera automobilului. Tocmai se întorceau, când, unul dintre bătrâni, zise ceva; celălalt se revoltă şi iar i se adresară tânărului.

— Aveţi dreptate; răspunse tânărul, aceasta e fabrica.

Ajunseră iute la hotel; bătrânii intrară, dar Igor intenţiona să se întâlnească iar cu Makale. Îl căută la cele două intrări ale clădirii, coborî în pădurice, dar paznicul nicăieri, parcă intrase în pământ. Tânărul ardea de dorinţa de a-l întâlni, de a-l dojeni şi chiar de a-l ameninţa, dacă va fi nevoie. «Trebuie să-l găsesc», îşi spuse, apoi intră în foaier şi ieşi din nou în grădină. «Ah, Makale ăsta o să-mi pecetluiască soarta», gândi el nemulţumit. Dar de unde această repulsie faţă de paznic?

Capitolul 16

Intră la recepţie cu intenţia de a întreba de el, dar renunţă repede pentru că acolo era directorul. Purta ochelari de vedere şi aranja nişte cartele. Se bucură sincer de apariţia lui Igor şi-l întrebă:

— Cum a fost cu bătrânii?

Tânărul îi spuse că bătrânii din Danemarca sunt oameni cu purtări alese, paşnici şi sentimentali, dar directorul adăugă că toţi bătrânii din ţara aceea sunt simpatici şi cumsecade. Se mai uită puţin prin cartele, apoi îşi scoase ochelarii şi spuse:

— Fiule, noi încă n-am discutat ca nişte oameni adevăraţi. Mă rog, iertare, asta ar fi ca şi cum n-aş fi avut timp pentru dumneavoastră până acum. Ieri tocmai pornisem să vă chem, când m-au asaltat nişte funcţionari din oraş. Vă rog, poftiţi chiar acum la mine! propuse el.

— Dar Makale unde e, domnule? întrebă pe neaşteptate Igor.

— Vă referiţi la paznic? O, eu l-am trimis să-mi spele maşina. De atâtea ploi, mă rog, mi s-a făcut maşina ca dracu. Aveţi ceva cu Makale?

— Nu, întreb şi eu domnule, răspunse tânărul.

— Să mergem la mine, fiule! zise Lisiţa şi porniră.

Biroul său era din mahon şi cu tapete care-ţi aminteau de cânepă. Perdelele de la ferestre erau trase, iar înăuntru lumina o lustră. Podeaua era acoperită cu o tapiserie roşie, iar biroul şi cele trei fotolii aveau culoarea vişinei putrede. Roşul domina. Directorul recunoscu singur că roşul este slăbiciunea lui. Vitrina era plină de steguleţe din diferite ţări, dar tot acolo era şi statueta unui maharajah, de asemenea de culoare roşie, care, în plus, mai avea două-trei linii galbene. Maharajahul era astfel aşezat încât să facă reverenţe tuturor oaspeţilor. Directorul îşi puse iar ochelarii, căută ceva în sertarele biroului şi, pentru că nu găsi, se aşeză pe un fotoliu în faţa tânărului.

— E, ascultaţi-mă, mă rog, începu directorul, îmi pare foarte bine că aţi venit la noi. Din recomandarea pe care o aveţi se vede că sunteţi foarte cult, un tânăr inteligent. Ştiţi, mă rog,

fratele meu v-a recomandat, spuse directorul şi făcu o mică pauză.

— Consulul e fratele dumneavoastră, domnule? se miră Igor.

— Fratele cel mai mare, mă rog. Pe cât e de fericit, pe atâta e şi de nefericit în viaţa de familie. Da, ce vă mai spun, dumneavoastră, precis, ştiţi despre tragedia fiului său. Aşa e, mă rog, cel care a murit de cancer. Şi păcătoasa asta de viaţă nici nu i-a mai dat alt copil. La mine, fiule, copiii ca pleava; cinci băieţi şi o fată, numai să-i vedeţi. N-aţi vrea să poftiţi o dată la masă? zise deodată directorul.

— Cu plăcere, domnule, o să vă fac o scurtă vizită, răspunse tânărul.

— Şi la masă, sublinie directorul, numai să vedeţi cum găteşte soţia mea. Vă spun, toţi se vor bucura.

Igor se uită puţin ruşinat; atâta căldură omenească îl emoţionă plăcut. Risto se aşeză iar, trase sertarele, îşi scoase ochelarii pentru o clipă şi din nou şi-i puse, între timp mai răspunse şi la un telefon primit din oraş. În sfârşit se aşeză la birou. Tânărul îşi ţinea mâinile încrucişate şi aştepta, ascunzându-şi bucuria. Toată atmosfera îi părea nesuferită, dar privea cu neruşinare în ochii directorului.

— Am vrut să vă atrag atenţia, fiule, că aveţi un serviciu periculos. V-am spus, mă rog, cât de bine îmi pare că aţi venit la noi, ceea ce înseamnă că vreau să rămâneţi cât mai mult la noi, începu directorul cu căldură părintească. Dar aici, mă rog, pericolul care vă pândeşte e legat de morală.

— Nu vă înţeleg, domnule, e vorba de morala oaspeţilor sau de a mea?, sări Igor.

— Şi de una şi de alta, spuse directorul, căci, mă rog, morala noastră se adaptează după oaspeţi. Ce să facem, dacă trăim de pe urma lor, devizele sunt necesare ţării precum pâinea le e necesară muncitorilor. Mă rog, uite ce hoteluri frumoase am ridicat pentru devize! Fiule, trebuie să mă înţelegeţi, eu sunt unul dintre luptătorii de frunte şi, în ceea ce priveşte morala, sunt cunoscute principiile tuturor luptătorilor de frunte.

— Domnule, asta n-o să fie prea greu, îl linişti tânărul.

— Cine ştie, fiule, continuă directorul, pentru Miliţa, camerista, a fost foarte greu. Mi-e neplăcut să spun, vedeţi ea e o fată drăguţă şi modestă, dar n-aş vrea să mi se mai repete scandalul de anul trecut. V-am explicat ceva din ceea ce a fost,

mă rog, dar am omis esenţialul. O să vă spun acum, mă rog, pentru învăţătură. Când a lucrat în locul dumitale, sigur că a condus oaspeţii în excursii şi a avut succes. Bătrânii erau entuziasmaţi, se uitau la ea ca la un înger. Dar un *monsieur* din Marsilia, mă rog, căruia nu-i ardea nici de excursii, nici de lac, pentru că şi la el acasă avea marea, ci numai de aventuri, s-a lipit de fată, mă rog, şi a început s-o scoată în particular. Totul era în regulă; acest monsieur mi-a cerut voie şi eu am fost de acord, dar dumneavoastră aţi văzut-o pe Miliţa, frumuseţea ei îi ademeneşte pe toţi. Aşa şi cu papiţoiul ăsta din Franţa, a vrut s-o sărute de faţă cu oamenii, uite aici în faţa hotelului. Şi, mă rog, ce s-a întâmplat? O tragedie, fiule! Miliţa s-a ridicat furioasă ca o tigroaică şi i-a tras o palmă zdravănă, aşa muntenește, în public, mă rog, încheie directorul.

Tânărul zâmbi, ceva îi plăcuse din ceea ce povestise directorul. Îl făcu şi pe luptătorul de frunte să zâmbească, pentru că după un an, gestul cameristei nu i se mai părea atât de tragic.

— Nostim, mă rog, zâmbi bucuros Risto, dar dacă aţi şti ce mi-a făcut franţuzul cel ferchezuit! Ei, asta se numeşte ghinion, fiule! A venit monsieur la mine, încă mai avea urmele degetelor pe obraz, şi mi-a spus: «Domnule, până nu vă civilizaţi ca popor, vă recomand să vă umpleţi hotelul cu ţărani!» Asta e insultă, mă rog, ruşine naţională! Dracu’ să-l ia, i-am cerut scuze, l-am implorat, şi mă rog, tocmai crezusem că se calmase, când a scris o poveste oribilă despre întâmplarea petrecută. Da, din păcate aşa a fost, încheie directorul.

— Directore, n-aş vrea să mă înţelegeţi greşit, spuse tânărul, dar aşa ceva i se poate întâmpla oricui.

— Fără îndoială, fiule, îl întrerupse el, asta nu e exclus nici pe viitor, mă rog. Miliţa n-a făcut asta pentru că nu e civilizată, o, doamne fereşte, camerista este foarte cultă, a călătorit mult, ştie foarte multe despre viaţă. Şi eu apreciez morala ei, o îndrăgesc tare mult, dar ştii, mă rog, aici, în hotel, guvernează legile ca la toate hotelurile bune din lume. Şi încă un lucru: aici oaspeţii au totdeauna dreptate! termină el.

— Înţeleg, domnule! spuse Igor.

— Am ştiut c-o să mă fac înţeles, fiule, zise directorul, cu o voce care exprimă încântarea, şi de dumneata şi de Iulia. Cu ea deja m-am înţeles, mă rog; fata aia frumoasă s-a purtat bine.

Ştii, mă rog, dacă aş mai fi o dată partizan, şi camerista l-ar plesni pe ferchezuitul ăla în faţa mea, i-aş da o decoraţie. Mă rog, şi mie mi-a venit să-l plesnesc pe managerul ăla olandez la întoarcerea de la Sveti Naum, când o tot giugiulea pe Iulia, dar dacă ea a suportat liniştită, nu era cazul să intervin.

— Da, domnule, v-am înţeles perfect, continuă tânărul, cu un glas înecat.

— Văd că sunteţi un om modern, spuse directorul. Sunt convins c-o să mă înţelegeţi, Da, mă rog, ce altceva puteam face decât să o las pe Iulia cu managerul acela? E, păi da, a luat-o în seara aceea cu maşina lui, dar mai înainte a semnat contractul! Şi dacă nu-l semna, continuă el, dacă nu-şi punea semnătura, cheia în broască şi direct acasă! A, fiule, eram în dilemă, mai multe interese depindeau de frumoasa noastră Iulia!

— Tot e bine, domnule, spuse Igor rezervat, că asemenea lucruri nu se-ntâmplă prea des.

— Da, mă rog, dar sunt decisive. Pot să se întâmple o dată la lună, la două luni. Dar sunt puţine fete ca Miliţa, aşa că n-o să oferim prilej de scandal pentru ziare. O veţi simţi pe propria dumneavoastră piele, fiule. Mulţumesc lui Dumnezeu că sunteţi un om modern, asta o să vă prindă bine. Când o să se apropie o *frau* agasantă, care şi-a lăsat soţul bătrân acasă, dar a venit cu copiii la lac, când va veni şi va cere s-o scoateţi la aer pentru că i-au adormit copiii, sper că veţi şti să vă descurcaţi, căci, mă rog, acele *frau* enervante şi agasante sunt cele mai bune şi mai gratuite reclame, se întorc în ţară şi trâmbiţează în toate părţile. Da, mă rog, veţi şti să vă descurcaţi? întrebă pe neaşteptate.

— În limitele serviciului, domnule! i-o reteză Igor.

— Corect, fiule, mulţumesc lui Dumnezeu că v-a trimis aici, respiră directorul, personalul meu este bun şi capabil, dar dumneavoastră şi Iulia veţi fi câştigaţi dacă hotelul nostru ajunge cel mai vestit de pe malul lacului. Şi chiar aşa o să fie, mă rog! Bine, fiule, mergeţi acum la masă, e timpul!

Tânărul se ridică, mormăi printre dinţi un «la revedere» şi se îndreptă spre uşă. Numai ce apăsă mânerul uşii, vrând să iasă, când directorul, pe- neaşteptate, îl cuprinse prieteneşte pe după umărul drept.

— Fiule, îi spuse cu adâncă tristeţe în glas, dumneavoastră vă mai puteţi răzgândi şi să vă întoarceţi de unde aţi venit. Uite,

fratele meu îmi spune în scrisoare că în casa dumneavoastră a fost şi decanul care s-a revoltat de felul stupid în care aţi procedat. Înseamnă, mă rog, că dumneavoastră şi acolo aţi fi răzbit uşor în viaţă. V-aş ruga să fiţi clar, sezonul încă nu a început, dar trebuie să ne aranjăm până atunci!

— Ce vă trece prin cap, domnule! se miră tânărul, păi eu am venit să trăiesc în patria mea!

— Îmi pare bine, mă rog, spuse directorul, pe mine mă îngrijorează numai principiile morale. Sunteţi un om educat, cult, mă rog, dar asta nu înseamnă că în ţară o să fiţi prezent numai cu trupul nu şi cu gândurile.

— La revedere, domnule, spuse Igor şi puţin mai târziu intră la recepţia hotelului.

Dar aici apăru şi directorul.

— O, doctore Lamarov, ce plăcere! strigă el.

În fotoliu şedea un om bătrân, doctorul Lamarov, care purta un sacou în carouri şi o pălărie maro. Ţinea ţigara în gură aşteptându-i pe oaspeţii hotelului şi urmărindu-i eu ochii săi şireţi. Îl salută pe director care se interesă de sănătatea lui tinerească, aşa cum fac doi buni prieteni, dar doctorul spuse iute ce avea pe suflet, mai ales că nu era el omul care să se ascundă după deget.

— *Mon ami,* Ristos, începu doctorul destul de tare, încât îl auzi şi tânărul. Îmi place hotelul ăsta frumos, căci este construit într-o ambianţă plăcută, folclorică. Dar, prietene dragă, noi suntem totuşi un popor ciudat.

— Şi de ce, mă rog? îl întrebă bine dispus directorul.

— Cum de ce, bre? strigă Lamarov, la fiecare pas nereguli, obrăznicie, dezordine. Pentru voi e trist, eu măcar n-am fost la partizani, nici n-am promis castele sau oraşe. Eu am fost doctor în biata Malesie, şi aşa m-au acceptat şi după război. Dar mă doare aici, prietene dragă. Ei, ascultă şi nu te supăra. Monumentele de cultură – aurul ăsta pe care nu-l afli oriunde, noi le acoperim cu buldozerele. Oricât am dat nu ne putem răscumpăra greşeala faţă de ele. Şcolile săteşti sunt ca înainte de război, ba mai rău; nu mai au nici copii. Şi de ce? Nu sunt bani! Ei da, dar aici, pentru reprezentare, există bani. Aici la noi, zilnic, şi fiecăruia, i se oferă mese bogate pe banii poporului. Păi unde mai găseşti aşa ceva, *mon ami*?

— E, mă rog, doctore, dracul nu e chiar atât de negru. Dar dumneata nu eşti astăzi într-o dispoziţie prea grozavă! spuse directorul.

— Măicuţă doamne, continuă doctorul. Eu spun una, dumneata trei! *Mon ami,* orice popor care nu este prost, îşi asigură mai întâi propriul trai şi pe urmă pe al celorlalţi. Pe cine vrem să fascinăm cu ceea ce am construit lângă lacul ăsta? Şi cu mesele şi cinele pentru beţivi! Pe un chelner oarecare din Hamburg, sau pe un marinar din Olanda? Sau poate chiar pe domnul Marlow? *Mon ami,* domnul Marlow aterizează cu avionul în apropierea deşertului ca să vadă o localitate arheologică, pentru asta îşi riscă viaţa! Iar la voi, aud, au stat arheologii ăia pe gratis un an întreg! E, măi Ristos! Chiar că-mi pare rău că n-am plecat cu voi la partizani. Acolo ne-am fi înţeles. Suntem nu numai nişte coate goale, dar şi nişte parveniţi. Ne-am făcut fracuri, veste şi cilindre, dar n-avem nădragi pe noi, încheie Lamarov.

— Doctore, nu vezi totul prea în negru, mă rog? repetă insistent Risto.

— *Mon ami,* că e negru, că e foarte negru, nu spun, dar de ce să nu fie roz, aşa cum aţi promis poporului!

— Va fi, doctore, va fi! strigă Ristos, acum hai mai bine la o cafea. Una turcească, mă rog.

— Va fi, *mon ami,* dar când? Ne-a albit părul, suntem cu-un picior în groapă, dar greşelile au rămas! Idealurile sunt în ordine; dar de ce tot vor să te gonească din fotoliul ăsta?

Nu trecură nici două zile şi tânărul merse la masă la Risto. Invitaţia venise cam pe neaşteptate, tocmai când Igor citea scrisoarea de la părinţii săi. Directorul intră şi spuse simplu:

— Aide, fiule, ne aşteaptă soţia mea!

— Domnule, dar nu pot! se apără Igor.

— La mine nu există nu pot, mergem cu maşina mea, zise Risto autoritar.

Puţin mai târziu şedeau la masa din sufragerie. O sufragerie plăcută şi curată; pe un perete atârnau două fotografii din tinereţe ale gazdelor, iar pe celălalt alte cinci fotografii ale copiilor; în stânga era vitrina cu porţelanuri scumpe, în dreapta un ficus de aproape doi metri. Cam asta era în jurul mesei şi a scaunelor. Gazda aduse ciorbă de peşte şi se aşează în faţa tânărului.

— Şi ştii, Nevena, cine ni l-a trimis pe Igor din Canada? întrebă Risto, tocmai când începuse discuţia.

— Ei, cum să nu ştiu, n-am citit împreună scrisoarea consulului?

— Am uitat, Nevena, m-am sclerozat!

— Bine te-au mai sfătuit să ieşi la pensie, i-o întoarse soţia.

— Te-ai prostit şi tu ca şi ei! O, femeie, revoluţionarii părăsesc ei oare lupta? În clipa când trebuie să mă afirm încă o dată în muncă, tu mă sfătuieşti s-o părăsesc! Eh, ce-ţi este şi cu nevestele! încheie directorul.

— Viaţa ta nu mai este viaţă! replică soţia, apoi se întoarse către Igor: Dacă aţi şti ce se mai vaită noaptea; ba inima, ba capul, apoi îl apucă piciorul sau mâna! Bine mai zice doctorul, că l-a apucat boala managerului modern, şi ca leac îi recomandă pensia.

— Nevena, vorbeşte mai puţin! Uh, nici n-am băgat de seamă, copiii n-au venit la masă! Doamne, pe unde hoinăresc? E, fiule, cine-i mai poate-nţelege, spuse Risto.

Tânărul ridică din umeri, iar soţia cea calmă şi slăbuţă nu mai zise nimic. Puţin mai târziu pe masă era fasole cu costiţă şi peşte prăjit. Toţi mâncară cu poftă.

— Soţia mea găteşte foarte bine, o lăudă Risto, dar de vreo doi ani nu mai vrea să mă înţeleagă.

— Cedează hotelul celor mai tineri şi totul va fi bine. Chiar şi durerile au să-ţi treacă. Aşa-i, parcă am fi logodiţi cu *Duva,* îi răspunse soţia.

— Le-am promis celor de la primărie că voi pleca în sezonul următor. Dacă mă tot tragi de limbă, uite ce-am hotărât!

În curte se opri o maşină; Nevena alergă la fereastră şi spuse:

— A venit cel mai mare.

În aceeaşi clipă în cameră intră un tânăr înalt cu plete lungi şi mustaţă şi spuse:

— Bună ziua! repezindu-se de îndată asupra mâncării.

— Fiule, el e tânărul din Canada! zise Risto.

— Ne cunoaştem, el are o maşină mai bună ca a mea, răspunse tânărul, fără a-şi ridica privirea din mâncare.

Igor se fâstâci şi roşi; la asta se gândise fiul directorului, cu toate că nu se cunoşteau. Mama aduse fructe mediteraneene şi se aşează iarăşi la masă. Igor nu reuşi să intre în discuţie. Masa se termină repede; în cameră rămaseră numai Risto şi Igor.

— Îţi spun confidenţial, de ciudă mai rămân director până în sezonul următor. M-au chemat cei de la primărie şi au luat-o pe ocolite: «Ştii, Risto, ca un om de încredere ce eşti, intenţionăm să-ţi spunem că-ţi suntem recunoscători şi pac – pensia!» La dracu recunoştinţă, le-am ghicit eu intenţiile. L-au mituit pe Lamarov să mă sperie, că am să mor dacă nu-mi las serviciul, dar m-au şi găsit! Şi despre banda lui Boiarov de la *Duva,* să nu mai vorbesc, asta e o şleahtă de carierişti. M-ai priceput? îl întrebă brusc pe Igor.

— Domnule sunt prea departe de problema asta! se apără diplomatic tânărul.

— O, da, dumneavoastră nu luaţi parte la complot, dar fiecare îşi are părerea lui, insinuă Risto.

— *Well,* cum să vă spun? Dacă sunteţi prea obosit, atunci trebuie să vă retrageţi, spuse tânărul.

— Da de unde obosit! strigă Risto, dar se vedea cum se îneacă, acum lucrez cu cea mai mare plăcere, abia acum am viziunea ţelului vieţii mele!

— Recunoaşte că eşti sătul până peste cap! strigă Nevena din pragul uşii.

— Oh, Nevena, încăpăţânată mai eşti! Bine, şi ce-am face dacă aş ieşi la pensie? Ne-am enerva, ne-am împiedica unul de altul, ne-am învinui. Vrei aşa ceva?

— De ce să ne învinuim? Am putea merge pe ici pe colo! Să ieşi tu la pensie şi, fii fără grijă, am să-ţi fac eu viaţa aşa cum trebuie!

— M-a apucat ciuda şi uite, nu vreau, i-o reteză Risto.

— Cum doreşti. Te vor schimba ei singuri! încheie soţia lui.

Capitolul 17

Revenind în camera sa, tânărul găsi o justificare şi pentru directorul său care se simţea vinovat tocmai pentru că doctorul Lamarov, omul acela care nici nu fusese la partizani şi nici nu luptase pentru orânduirea asta, îi spusese adevărul în ziua aceea, adevărul curat ca lacrima, în vreme ce Risto îşi legase toate speranţele de viitor spunându-i atunci: «Va fi doctore, va fi!» Intră pe coridor dând din mână, de parcă ar fi vrut să prindă muşte, şi se mângâie singur. Omul trebuie să fie sociabil, îşi spuse, dacă nu ia viaţa în piept poate să moară repede. De ce e vinovat directorul? se întrebă în acelaşi moment, dar nu mai căută răspuns. Poate că totuşi e vinovat, se gândi el, cel mai bine o ştiu cei care trăiesc în jurul său. În ceea ce-l priveşte pe Boiarov, aici nu e nicio dilemă, intenţiile sale sunt clare, dar ce au cei de la primărie?

În cameră îl aştepta o surpriză. Pe pat şedea, zâmbitoare, camerista. Acum nu mai era în uniforma de serviciu, ci purta o rochie din jerseu, de culoarea lămâii, care se armoniza perfect cu părul ei lung şi auriu. Îşi ţinea mâinile la spate, astfel că sânii îi erau şi mai bine reliefaţi, şi mai frumoşi.

— Totdeauna uiţi de masă, spuse veselă Miliţa, iar bucătarul şef m-a rugat să te chem, fiindcă trebuie să-ţi iei mâncarea!

— Draga mea, cât te chinuiesc! răspunse tânărul.

— O, nu e nimic, domnule, se scuză Miliţa, dacă-mi dă voie bucătarul, am să ţi-o aduc eu în fiecare zi!

— E, Doamne, am obosit. Şi cum arată bucătarul nostru, domnişoară, întrebă el.

— Un om bun; ţi-am mai zis că aici nu există oameni răi, răspunse camerista uşor enervată.

— Fin ca Makale? întrebă tânărul.

— O, bietul nea’ Makale; domnule, cu ce te deranjează paznicul de la parcare? Ai un dinte împotriva lui nea’ Makale! strigă fata.

— L-am căutat şi nu l-am găsit, spuse tânărul, dar aici suntem; până la urmă tot îl găsesc şi o să-l sperii bine. Nu e nevoie ca acest Makale să vină în camera dumitale.

— Domnule, să nu greşeşti a doua oară, adăugă Miliţa, nea' Makale e un om corect. Soarta i-a jucat destule feste şi, în afară de asta, are şi un salariu mizerabil cu care trebuie să-şi hrănească cei patru copii.

— Da straşnic îl mai aperi, domnişoară!

— Păi sigur, că tot n-are cine să-l apere pe bietul om, strigă Miliţa ridicându-se de pe pat. Eu n-am venit aici să-l apăr, Dumnezeule, n-a făcut niciun rău şi atunci pentru ce să-l apăr? Domnule, eu am venit să te chem la masă. Mâine este sâmbătă, deci pentru două zile voi fi acasă, iar dacă vrei, poţi pofti.

Tânărul se bucură. Într-adevăr ardea de dorinţa de a se întâlni cu tatăl ei. Stabiliră să se întâlnească sâmbătă seara la platani, apoi fata plecă. Igor mâncă şi pe urmă citi ziarele. Găsi câteva articole despre bombardamentele din Asia, apoi discursurile diferiţilor lideri şi, către sfârşit, veşti despre întinderea holerei în lume, despre epidemiile şi dezastrele naturale. După o oră îl birui somnul şi tânărul se lăsă cuprins de o moleşeală plăcută, şoptindu-şi: «De ce oare nu m-am gândit mai înainte la principiile morale? Nu m-am gândit pentru că, probabil, totul era în ordine», se linişti tânărul mai târziu. Dar cine ştie dacă se liniştise, fiindcă, multă vreme încă, simţi dureri în tâmple.

Îndată ce se trezi, se spălă pe faţă şi, cu cartea în mână, o luă direct spre bancă. N-a stat mult: mai era încă posomorit, când bătu la uşa Iuliei. Fata era înăuntru şi-l invită destul de îmbietoare.

Capitolul 18

— Ei, ce mai faci domnişoară? întrebă tânărul.

— Ce să fac, sunt foarte obosită, răspunse Iulia. Oaspeţii casei întreabă prea multe şi cer tot aşa.

Tânărul îi privi trupul zvelt, acoperit doar de o cămăşuţă de noapte dintr-o ţesătură frumoasă, cu floricele şi funduliţe. Părul îi era puţin răvăşit; fata era nefardată, dar foarte frumoasă. Igor se aşeză la picioarele ei; nu se simţea prea în largul său.

— Nici acum nu ai timp pentru mine, întrebă el.

— Şi am, şi n-am, domnule! i-o întoarse ea cu aceeaşi măsură.

— Ai dreptate, draga mea, eu nu sunt managerul olandez.

— Igor, se zbârli deodată fata, aş vrea să fiu sinceră faţă de tine. Trebuie să mă crezi, ani de zile mi-am păstrat fecioria; în toţi anii aceia din Anglia am fost neprihănită. Mă surprinde că m-a apucat o asemenea bună dispoziţie şi nu e cazul să mă insulţi. Da, m-ai întrebat ceva azi-dimineaţă, iar eu am să-ţi răspund acum. Îmi place tare mult să fac dragoste! încheie ea.

— Chiar aşa domnişoară, amorul aduce bună dispoziţie. Un proverb zice că dragostea e sănătate, încheie el cu glas înecat, eu le înţeleg pe cele care fac asta firesc, nu şi pe cele care o fac din imoralitate. Asta nu-i nicio fericire, domnişoară. Dimpotrivă, este cea mai grea boală şi cel mai mare necaz. Pentru că eşti dispusă, ascultă încă: unde vei fi pe lumea asta – fereşte-te de Boiarov!

— O, Igor, îmi eşti atât de drag! se înfioră Iulia, foarte drag şi eşti atât de bun, dar eu nu sunt demnă de tine, sunt o blestemată lacomă şi egoistă. Domnule, înţelege, eu nu-ţi voi putea oferi tot ce se cuvine. Dacă înţelegi asta – fugi de mine.

— Fără exagerări, draga mea, nici eu nu sunt bun, nici tu lacomă şi egoistă. Astăzi declaraţiile de dragoste sunt atât de complicate, şi totuşi fără ele nu se poate. Uite vezi, mă trage inima spre tine şi ard de dorinţa de a te ţine în braţe.

Se întâmpla tocmai ceea ce aşteptase tânărul; îşi adună curajul şi o trase cu putere pe genunchii săi. S-au înţeles iute. Ochii-i erau înceţoşaţi, buzele tinere, senzuale, i se ofereau.

Mâinile îi înconjuraseră gâtul, iar tânărul o sărută cu patimă. Igor o iubi ca un adevărat îndrăgostit: îşi umplu mâinile cu părul fetei, o sărută şi-i atinse buzele ei fragede, roşii, coborând apoi spre sâni. Iulia i se arătă în toată splendoarea ei, i se oferi cu teama femeii mature, îl iubi şi mai tare, şoptindu-i:

— O, dragul meu, e atât de bine şi n-o să dureze mult; o, dragul meu! În vremurile de acum duioşiile inimii mor atât de repede.

Uneori tânărul o prindea de picioare şi o strângea emoţionat.

— Domnişoară dragă, noi nu trebuie să ne încurcăm în plasa unui Boiarov. Toţi spun despre noi că suntem tineri şi nevinovaţi.

— Nu, dragul meu, eu n-am parte de o dragoste fericită! şopti Iulia. Ceea ce se petrece aici parcă n-ar fi realitate, ci vis, dragul meu. Boiarov a fost la mine şi i-am promis.

Puţin mai târziu se liniştiră, dar tot mai şedeau îmbrăţişaţi. Tânărul îşi plimba degetele pe cămăşuţa ei de noapte. Bretelele fuseseră rupte, astfel că sânii se înfiorau la fiecare respiraţie. Iulia îi sărută lui Igor de mai multe ori mâinile, se întoarse cu ochii calzi şi mulţumiţi, apoi îl mângâie pe barbă. I se lăudă iubitului că primise cămăşuţa în dar de la stăpâna din Anglia cu ocazia zilei de naştere a fiicei mai mari, şi uite că o păstrase până acum. Stăpâna, care era o doamnă nobilă, foarte cultă şi omenoasă, îi dăruise nu numai cămăşuţa de noapte, dar şi o mulţime de rochii modern croite, apoi lenjerie de mătase naturală şi o foarte frumoasă trusă pentru păr.

— Domnişoară, să stăm puţin pe banca noastră, vrei?

— E târziu, dragul meu!

— Noaptea e foarte caldă, domnişoară. Oaspeţii ascultă muzică, iar personalul de serviciu este ocupat cu treburile. Iulia, o să fim singuri, nu vrei? încheie molatec tânărul.

— Numai să mă îmbrac, sări Iulia.

În restaurant cânta muzica: o prelucrare a unei teme lacustre. Ieşiseră în faţa hotelului şi se simţea calmul lacului. În partea cealaltă, în Albania, munţii erau umbriţi şi rupţi brutal de cer. Nu se mai putea zări zăpada de pe creste, iar Podgradeţul era luminat numai de vreo zece becuri. Din păduricea de pini se auzeau ţipetele păsărilor, apa se scurgea uşor pe lângă malul de nisip. Iulia îşi simţea pielea înfiorată, pe toată faţa şi pe tot corpul – nu de frig, de emoţie. Îşi ascunse mâinile în sacoul

tânărului, sprijinindu-şi capul de pieptul lui. Igor înţelese că de fapt încă mai jinduia după dragoste, că inima ei nu este mulţumită, că trupul îi dogoreşte, şi atunci o mângâie în tăcere pe păr, sărutând-o cu putere pe gură.

— Igor, îi şopti după câtva timp, aş vrea să ne înţelegem în privinţa dragostei noastre.

— Anume, domnişoară? Oare nu e prea devreme?

— E, aşa, ca să nu ne înflăcărăm prea tare. Eu nu-ţi pot oferi nimic mai mult de-atâta, dragul meu, serviciul nostru cu străinii este destul de periculos, Igor, de aceea e mai bine să nu promitem nimic, răspunse Iulia.

— Dacă te gândeşti la fidelitate, domnişoară, atunci e în ordine. În orice caz nu aş permite să fiu sufocat de dragoste. Domnişoară, drept cine mă iei?

— O, dragă Igor, eu pentru mine mă tem. Vezi cu ce fel de străini mergem! Directorul a cerut ascultare din parte-mi, şi, Igor, doar ştii ce înseamnă asta, ştii că i-am promis că n-o să se mai repete greşeala Miliţei, încheie fata.

— Ţi-a povestit despre Miliţa? se miră tânărul.

— A vrut să-mi deschidă ochii cât mai este timp.

— O, da, acum totul e clar! spuse tânărul.

— Orchestra a încetat să mai cânte, Igor e târziu. Hai să ne culcăm! O, doamne, cum o să mă arăt mâine în faţa oaspeţilor, nedormită şi cu ochii umflaţi? Ştii unde am să-i duc pe bulgari? E, să-ţi spun. Îi voi duce la mânăstirea din satul Kalişta. Igor, puţini sunt bulgarii care să vină în hotelul nostru, iar cei care au venit vor să vadă mânăstirea, astfel că mâine îi voi însoţi. Dacă ai şti cât de tare m-am săturat de oaspeţi, dragul meu! De pe acum ştiu totul. Şi cum mă vor aştepta egumenii şi cum, sora Irina, va trage clopotele când vom pleca. O, blestemată treabă! strigă fata.

— Domnişoară, mă surprind spusele tale; până ieri ai lucrat cu atâta râvnă încât, zău, nu pot să te cred!

— În prima lună Igor, da; dar aşa m-a chinuit munca asta, încât nu mai ştiu nici eu ce vreau.

— Dar i-ai promis lui Risto! spuse tânărul.

— Am promis, şi-mi voi ţine promisiunea! Totuşi e o muncă afurisită. Cât mă umileşte! Îi şi văd în faţa ochilor pe bulgari cu nenumăratele lor întrebări, pe maica Eufrosina cu cheile agăţate la cingătoare. Mânăstirea e nemaipomenită, domnule, cum să

spun că e rea; o, ce-i cu mine în seara asta! O să-mi crape capul! Aşa, Igor, maica Eufrosina o să mă ajute tare mult: acolo la mânăstire nici n-o să deschid gura. Da, călugăriţa e foarte cumsecade, explică, râde, mă ajută mult. Numai maica Eufrosina mă înţelege şi mă iubeşte, iar în ceea ce te priveşte, Igor, nu trebuie să te îndrăgosteşti de mine. Dragul meu, n-ai să fii fericit cu mine, o să-ţi aduc nenoroc, mare nenoroc! încheie emoţionată.

— Ce-ţi veni acum, domnişoară?

— Iartă-mă, te rog, m-a tulburat puţin soarta mea, totul a ieşit pe dos, da, da, dragul meu, am vrut să iau de la viaţă mai mult decât mi se cuvenea. N-ai de unde să ştii tot ce-a fost. Şi e mai bine aşa. Chiar foarte bine! Promite-mi că n-o să mă mai întrebi şi că vei ţine cont de liniştea mea. Îmi promiţi? Ei, bine, atunci! În orice caz, un om foarte bun se sacrifică pentru celălalt, da, te cred. Despre ce vorbeam, Igor, vezi, am uitat: parcă aş fi căzut din romanele Evului Mediu.

— Despre mânăstiri, răspunse tânărul.

— O, despre egumeni şi bulgari, despre ziua de mâine şi despre mânăstire. Ştii ce le-a povestit maica Eufrosina oaspeţilor din Irlanda liberă? Data trecută, le-a spus cam aşa – îţi redau textual: «Doamnelor şi domnilor, preasfinţia sa, arhiepiscopul, a fost binevoitor cu metalurgiştii din ţinutul acesta şi le-a dat loc şi o livadă unde să-şi ridice o casă de odihnă sindicală, dar şi ei aveau inima bună şi nu i-au rămas datori. Metalurgiştii ne vor ridica un nou han mânăstiresc, în locul celui vechi. Doamnelor şi domnilor, vă întrebaţi cum se întreţine mânăstirea asta? Păi, uite aşa, vindem rachiu, ouă, carne, ca toate celelalte mânăstiri. Oh, dacă aţi cumpăra şi dumneavoastră din rachiul nostru sfânt, Dumnezeu v-ar feri de toate relele. Da, ăsta e adevărul, păi gândiţi-vă la moarte: când veţi muri, cei apropiaţi au să vă uite, dar biserica niciodată. În rugăciunile ei se pomenesc mai întâi ctitorii şi cei care au contribuit cu ceva, şi abia pe urmă episcopii, aşa să ştiţi, doamnelor şi domnilor! Poftim? Vă interesează ce facem cu banii din vânzare? Facem de toate: îi plătim pe cei care ară pământul, da, avem un pământ bun, douăzeci şi cinci de hectare are mânăstirea, plin cu grădini de zarzavat, vii, grâu şi livezi, da, le plătim ceva văcarilor şi rândaşilor de la cai, cu banii ăştia plătim curentul, cumpărăm ulei şi tot ce ne mai trebuie».

Apoi sora Irina le-a arătat biserica arsă, *Maica Domnului,* frescele şi chiliile mânăstireşti, iar irlandezii au aruncat un bănuţ în faţa altarului. Şi ce-a fost la sfârşit, Igor? Nimic grozav, se înţelege. Irlandezii s-au apropiat de maica Eufrosina, i-au sărutat mâinile, iar ea a continuat înflăcărată: «Doamnelor şi domnilor, biserica arsă a fost construită în secolul al XV-lea, da, dar era mică, neîncăpătoare, ponosită, şi după trei ani de la retragerea turcilor s-a ridicat una nouă, mai mare, cu acelaşi nume, închinată Maicii Domnului. Mânăstirea este frumoasă, aici vine, vara, la odihnă, preasfinţia sa arhiepiscopul. Întrebaţi câţi călugări sunt în mânăstire? E, cum să vă spun, acum sunt: Sfântul Petru, Maica Domnului, eu şi sora Irina. Suntem puţini, da; femeilor noastre le place mai mult să fie roabele bărbaţilor lor şi plăcerilor, decât lui Dumnezeu. Dar, de la începutul acestui secol au fost aici cam până la cincizeci de călugăriţe şi călugări; mai înainte vreme nu ştiu; da, o să vă dau un letopiseţ să-l citiţi singuri. Cum trăim? Păi trăim bine, doamnelor şi domnilor, poftele noastre sunt mici şi modeste. Mai înainte, da, călugării se retrăgeau în linişte, dar acum – nu, acum mânăstirile sunt deschise pentru turişti. Cu ajutorul lui Dumnezeu ne vom apropia şi noi de musafiri. Mă întrebaţi dacă printre donatori sunt şi bogaţi? O, nu sunt mulţi donatori printre bogătaşii din ţinutul ăsta. Din pricina asta, doamnelor şi domnilor, binecuvântaţi fiţi de Cel de Sus, mai degrabă va trece cămila prin urechile acului decât să intre bogaţii în împărăţia cerurilor», încheie Iulia tulburată.

— Domnişoară, sprijină-te de pieptul meu, eşti obosită! o sfătui tânărul, cu căldură în glas.

— Aşa va fi şi mâine, Igor. De o sută de ori acelaşi lucru, o, mamă, mamă, o să-nebunesc de-a binelea ascultând clopotele sorei Irina. De îndată ce ne luăm rămas bun, nici n-ajungem bine la poartă şi sora Irina începe să tragă clopotele!

— E mai bine să mergem, domnişoară. Ai temperatură. O să te îmbolnăveşti! spuse Igor şi o luă în braţe.

— O să se repete întocmai şi mâine, continuă Iulia cu ciudă, la fel tinerii şi oamenii culţi se vând ca nişte robi, iar directorul, un analfabet, domneşte.

— O, sufletul meu, de ce-l laşi pe Boiarov să te calce ca pe un vierme? zise Igor mânios.

Restaurantele hotelului erau goale, muzicanţii plecaseră. În spatele ferestrelor se vedeau doar câţiva chelneri care strângeau vesela şi resturile de la cină. În bucătărie se pregătea mâncarea pentru a doua zi, în apropiere mirosea a ciorbă de peşte, a cartofi fierţi şi a ulei ars. Tânărul o duse pe fată în cameră, o mângâie, o sărută şi o ajută să se dezbrace, iar ea îi şopti tânărului:

— Uh, mă cuprinde groaza! şi se culcă.

Igor o mai sărută o dată pe gură, apoi pe ochi, stinse lumina şi se îndreptă în linişte spre camera lui. Se întoarse pentru o clipă, se răzgândi şi ieşi în faţa hotelului. Merse să-şi vadă maşina în parking, se convinse că totul e în ordine, păşi spre partea unde era numărul de înregistrare: era clar că-l căutase cineva. Se apropie de peretele care despărţea parkingul de gazon şi, de aici, privi lacul.

— Acum e vremea pescuitului! spuse Makale din spate.

— O, da, lacul doarme, numai peştii se adună sub mal şi pornesc spre Beli Drim, răspunse Igor oarecum surprins.

— Greşeşti, tinere, îl corectă Makale, noaptea peştii merg spre Ţrni Drim!

— Domnule, dumneavoastră ştiţi mai bine şi vă cred, dar eu n-am ieşit în miezul nopţii pentru peşti ci pentru dumneavoastră. V-am căutat şi azi-dimineaţă, însă eraţi ocupat. Ascultaţi-mă, e vorba de dumneavoastră, cum să spun, cred că e mai bine pentru dumneavoastră. Ştiţi domnule, vreau să vă rog să n-o mai vizitaţi pe Miliţa, camerista, sau mai bine zis, să vă ţineţi cât mai departe de ea, mă gândesc la o distanţă respectabilă şi în limitele serviciului, sfârşi Igor cu greu.

— Cum veţi dispune, i-o întoarse ironic şi oţărât Makale, dacă-mi daţi ordin, eu trebuie să ascult. Sunt şi eu aici a cincea roată la căruţă. Numai că uneori nu aud prea bine. Aţi spus ceva despre Miliţa? Numai de Miliţa?

— Miliţa e tânără şi nu ştie să prevină răul care vi se citeşte în priviri! spuse tânărul, sfidător şi plin de el.

— Rău’ a? se supără Makale. E, aşa deci, macedonean scârbos ce eşti! M-ai căutat toată dimineaţa şi zici că nu m-ai găsit! Bun! Şi eu îl caut pe tatăl tău de un sfert de veac şi nu-l pot găsi deloc. Parcă l-ar fi înghiţit pământul! În regulă, te-am găsit pe tine şi o să ne socotim datoriile cu sânge. Toate datoriile părinţilor le vor plăti copiii. O, da, legile acelea nu se

pun în fapt atât de des! Dar pentru că mă consideri un om simplu, n-am să te iert! urlă Makale.

— Despre ce datorii, despre ce legi, vorbeşti? se miră tânărul.

— Datorii obişnuite care se fac între oameni. N-aveam nici patrusprezece ani când tatăl tău mi-a rămas dator până în vecii vecilor, ţin minte de parcă ar fi fost ieri! spuse Makale.

— Dar, omule, visezi?

— Nu eşti tu feciorul ăluia care a fugit în Canada? se întoarse Makale.

— Da, al unuia dintre miile care au plecat din ţinutul ăsta pe acelaşi drum, îl întrerupse tânărul.

— Taci! Unul a fost negustorul din Malesia. Dacă mintea nu mă înşală, în faţa mea stă chiar fiul lui!

— Domnule, nu încurcaţi lucrurile! Tatăl meu e un om cinstit, amintiţi-i de datorie, printr-o scrisoare, şi veţi vedea ce va fi. Dar asta nu are nicio legătură cu mine!

— Are, are! continuă rece paznicul. Trebuie să aibe. Ţi-a povestit cum a ajuns la Salonic pentru călătoria spre America? Ei, dacă nu, ascultă acum! Aveai cel mult patru ani când te-am dus peste lac cu mâinile mele noduroase. Flăcăiaşul, căruia nu-i mijiseră încă tuleiele, te-a trecut graniţa şi munţii, taman când începuse războiul civil. M-au înşelat ca să mă sacrific, mi-au spus: «Trece-l cu barca pe târgoveţ, o să-ţi plătească bine». Pe atunci eram slugă la mânăstirea Kalişta şi cu banii ăia puteam scăpa de sărăcie, încheie Makale.

— O, acum sunt convins că e vorba de o greşeală. Chiar mâine voi scrie în Canada! spuse tânărul.

— Nicio greşeală! strigă Makale, tatăl tău ştia că mă poate găsi la mânăstire. Într-adevăr, m-au dibuit imediat şi am zăcut doi ani la şcoala de corecţie, ehei, cu totul altfel ar fi fost viaţa mea dacă ar fi trimis vreo scrisoare la mânăstire!

— Domnule, dar de unde ştiţi că nu v-a trimis? întrebă tânărul complet buimăcit.

— La mânăstire erau oameni de cuvânt, nu hoţi. Diaconul mă iubea ca pe propriul lui copil şi, când m-au dus la casa de corecţie, a plâns de durere. Nu-mi mai aduce aminte de timpurile acelea, că o să crăp de scârbă! încheie Makale.

— Dacă totuşi spuneţi adevărul, am putea să cădem la învoială. Am opt sute de dolari! spuse Igor cu amărăciune în glas.

— Păstrează-i pentru înmormântare! Makale îi întoarse spatele şi continuă: când am urcat în barcă sufla un vânt puternic şi stârnea valuri mari pe lac. Am vâslit un timp cu mâinile mele slăbănoage, apoi negustorul a luat vâsla înjurând şi a început singur să vâslească. Atunci te-am ţinut în braţe, am tremurat şi te-am apărat de frig. Am ajuns la graniţă la miezul nopţii. Întâi a ieşit taică-tău din barcă, apoi maică-ta cu bagajele. Când mi te-au luat din braţe, m-a privit cu ochii săi puternici şi mi-a spus: «Acum întoarce-te înapoi, n-o să uit ce-ai făcut». Şi crezi că întoarcerea n-a fost grea? O, drumul mi-a fost de parcă aş fi trecut printre Scyla şi Caribda. Vâslele făceau ca barca să înainteze cu un pas, iar valurile mi-o înapoiau cu doi. Am plâns, of cât am mai plâns şi cât mi-am blestemat soarta. Chiar când am ajuns pe mal, poliţia m-a şi înhăţat de urechi. Eh, aşa mi-am distrus toată viaţa şi de aia sunt acum paznic la hotelul ăsta. Dacă tatăl tău ar fi trimis măcar o para chioară, poate m-ar fi dus la şcoală, pentru că citeam mult şi nu eram prost.

— Vă înţeleg, domnule, dar vă legaţi soarta de un fir de pai. Datoria tatei nu e chiar aşa de mare încât să mă duşmăniţi în halul ăsta. Şi, în afară de asta, să ştiţi că acum aud pentru prima dată! spuse Igor.

— Cu atât mai rău, înseamnă că tatăl tău este şi un ticălos, dacă n-a găsit timp să-ţi povestească despre un băiat nenorocit care te-a trecut peste lac! Şi dacă nu te treceam şi te aruncam în lac?

— Aveţi imaginaţie, nu glumă! Păi omule, nenorocirile mişună la tot pasul! Dacă ar fi fost aşa, dacă ar fi fost altfel, astea sunt presupuneri, spuse tânărul.

— Depinde, uneori omul îşi închipuie nenorocirea, şi alteori ea se şi întâmplă. Sunt un om prea simplu, dar ştiu ce e istoria. Măcar atâta am citit şi am avut la ce mă gândi la casa de corecţie!

— Domnule, din păcate nu pot accepta învinuirea. Simplu nesimplu, n-aş proceda ca tatăl meu, cu toate că nu cred ca el să fi fost în stare de aşa ceva. Dar dacă sunteţi atât de insistent, luaţi cei opt sute de dolari şi uitaţi ce-a fost, propuse Igor.

— Nu-mi trebuie banii tăi, macedonean afurisit, vreau numai ca de aci înainte, când treci pe lângă mine, să-ţi ţii capul în pământ. Asta o să-ţi amintească de acel Makale care a rămas un

bleg în viaţă, simplu şi prost plătit, dar care în cele mai grele condiţii a trecut un puşti peste valurile lacului, pentru ca acest puşti să se întoarcă după un sfert de veac ca să mă bată pe mine la cap. Şi încă un lucru: ţine-te cât mai departe de lac; când văd valurile devin ca o fiară care cere răzbunare!

— Întreceţi măsura, zău aşa! zise Igor necăjit.

Makale se ţinea cu putere de perete, mâinile îi tremurau, ochii îi erau aţintiţi asupra lacului. Tânărul înţelese că discuţia nu mai poate continua şi cel mai înţelept ar fi să se depărteze. Nu-şi putu da seama toată noaptea, cum de luase discuţia o asemenea întorsătură; bătrânul, negustorul, trecuse sub tăcere aventura cea mare.

Capitolul 19

Dulceaţa de smochine nu are asemănare. Femeile o prepară cu cea mai mare plăcere. La mijloc este o adevărată ştiinţă populară. O pregătesc într-un fel special: nu are nici prea mult zahăr, nu-i nici prea dulce, dar are aroma Mării Egee. Miliţa tocmai adusese dulceaţa şi două pahare cu apă; îl servi pe musafir şi apoi pe tatăl său. Arăta foarte fericită, bine dispusă, ochii parcă-i erau plini de soare, iar buzele numai miere. Ieşi din cameră şi intră în bucătărie să fiarbă cafeaua. Fredonă ceva, emoţionată, întoarse capul trimiţându-i musafirului câteva surâsuri călduroase. Tatăl ei, îmbrăcat într-o pijama nouă, de un brun închis, se ridică puţin în patul unde şedea culcat. Probabil că-şi pusese pijamaua numai acum. Se plânse de durerile de gât, gemu de două-trei ori, tuşi uşor şi o strigă pe Miliţa:

— Fata mea, cafeaua nu se poate face mai repede?

— Îndată tăticule! se auzi un glas din bucătărie.

— Şi cum vă spuneam, tinere domn, începu bătrânul, vă povestesc, dar când vă plictisiţi, vă rog să mă opriţi fără jenă...

— O, vă ascult cu atenţie şi vă rog să continuaţi! strigă tânărul.

Capitolul 20

— Ei, aşa e cu satul meu natal, Bapcior, să nu mă numesc eu Dimitrie, dacă nu e aşa, începu bătrânul, apoi continuă: Era ca un cuib de vulturi pe ramura fagului, printre dealurile din jurul muntelui Vici. Satul a continuat să existe chiar în timpul prăbuşirii lui Samuil cel Negru. Mulţi dintre bătrânii pe care i-am întrebat erau siguri că în hotarul Bapciorului se aflau trei sate, dar în vremurile de demult, şi ele se numeau: primul Roviţa, în partea de apus, al doilea Koziak, înspre răsărit, şi al treilea, Selişte, şi se întindea în partea de nord-est. Şi, după tradiţie, satele trăiau în devălmăşie, hotarele erau unite şi, de ceartă, nici pomeneală. Ogoarele şi livezile erau împărţite pe hotare, tinere domn, numai cătunele erau separate. *Please,* acolo se mai pot vedea mormintele şi bisericile; bisericile acelor oameni, dar populaţia satelor se ocupa de agricultură. Arau pământul şi cultivau mai mult secară, ovăz, apoi orz şi mai puţin porumb şi fasole. Oamenii, tinere domn, se ocupau mai ales de creşterea animalelor: boi, oi şi capre. Eh, ce bune erau caprele acelea pentru bolnavi: de ce n-am şi eu acum lapte de capră! Bineînţeles că şi eu am fost agricultor, cât am stat în ţară, ca toţi ceilalţi, până la catastrofă. Atunci oamenii trăiau în pace şi înţelegere, nu-i tulbura nimic, cel mai mult se chinuiau cu animalele sălbatice: lupii, urşii şi vulpile. De aceea ţineau mulţi câini care să le păzească turma şi să se lupte cu animalele de pradă.

Frumos, da, dar mai târziu au venit asiaticii. *Please,* tinere domn, nu numai în satul nostru, dar pentru că erau de altă rasă şi credinţă, deci de alt neam, pe de altă parte aţâţaţi de bei şi aga, au distrus tot ce nu era al lor. După cum ştie toată lumea, sătul nostru a fost sub ocupaţia imperiului turcesc cinci secole. Toată suflarea creştinească a suferit din pricina acestor duşmani, a acestor turci negri şi răi, dar cei mai răi erau cerkezii. Tinere domn, dacă întâlneau un om pe drum, imediat îl omorau. Şi nimic altceva. N-avea cine să-i judece şi sărmanul ucis rămânea să putrezească. Leşul neîngropat era împrăştiat în toate părţile de animalele sălbatice şi astfel s-a întins cea mai

blestemată boală – holera. Asiaticii cum întâlneau un om, îl omorau, astfel că ţăranilor le îngheţa sângele în vine. De aceea i-au şi numit *ciuma.* Aşa, când găseau pe câte unul mort, toţi ştiau şi spuneau: «Săracul, l-a lovit *ciuma*». Era lovit în cap şi murea pe lac. *Please,* la început asiaticii îi loveau numai în cap. Ciuma şi holera au pustiit însă totul, nu era niciun leac împotriva lor.

Oamenii mai în vârstă spuneau că Bapcior îşi luase numele după un cioban înstărit care avea o mulţime de turme. În locul unde a bătut primul ţăruş pentru casă, a ţâşnit un izvor pe care l-au numit Topliko. Apa curge şi astăzi, dar din sat n-a rămas nici urmă. *Please,* este apă minerală, tinere domn, şi v-am spus: acolo, pe Topliko, era stâna unde numai el era stăpân. Cioban este omul care ştie să prelucreze laptele, indiferent dacă este de capră, de oaie, sau de vacă: important e să ştie să scoată din el brânză, caşcaval, unt sau urdă, spuse bătrânul şi făcu o mică pauză.

Se întoarse spre uşă, tuşi de câteva ori, îşi privi musafirul cu un zâmbet cald, de gazdă, fluturat deasupra mustăţilor rare şi albe, apoi strigă:

— Dar cafeaua, fetiţa mea?

— Încă puţin, tăticule, n-a fost curent până acum! răspunse Miliţa care fredona ceva.

— *Please,* tinere domn, aş vrea să ştiţi că omul care a pus temelia satului, care a ajuns mai târziu până la trei sute de case, nu s-a temut de asiatici. Cât pe ce să uit, *please,* satele Roviţa, Selişte şi Koziak s-au unit cu Bapcior, oamenii s-au adunat în jurul insului acela foarte înstărit. Au venit familii şi din locuri mai depărtate ca, de exemplu, din satul Tero care se afla într-un ţinut mlăştinos, apoi din Baniţa, Roseno, ba chiar din Srebreno, care şi-au găsit liniştea aici. Numai neamul nostru Delivanovţii, se trage din satul Trnovo. Dar, tinere domn, să ne întoarcem la ce spuneam mai înainte, Bapcior a adunat familiile din diferite ţinuturi. Au venit şi au adus cu ei şi obiceiurile. Ţăranii din Roviţa ţineau hramul de Mitrovdan, cei din Koziak de Sfinţii Arhangheli, cei din Selişte de Sfântul Gheorghe. Au adus ducaţii, cozonacii, iar toate familiile trăgeau acasă adevărate chiolhanuri.

Invitaţiile se făceau în ajunul hramurilor, căci sărbătoarea ţinea două cine şi un prânz. Se tăia tot ce era, da, unii tăiau o

oaie, alţii o capră, ba chiar şi viţei. Numai cei care-l sărbătoreau pe Sfântul Nicolae, tinere domn, nu tăiau nimic, pentru că ziua lor cădea în post, aşa că săracii de ei trebuiau să meargă tocmai la Kostur, să cumpere peşte.

Peştele acela dulce, tare bun, îl pregăteau cu o săptămână mai devreme, îl puneau în pivniţe mari şi friguroase să se prefacă în piftie. De Sfântul Nicolae da, dragă domnule, se mânca fasole prăjită în mult ulei.

Cu excepţia iernii, creşterea vitelor în Bapcior, da, mă gândesc la turme, se făcea afară, în aer liber şi curat, pentru că ţinutul era larg, şase ore de mers de la un capăt la celălalt. Şi totuşi, în caz de ploaie torenţială, domnule, sau de frig, turma se strângea la stâne, prin ţarcuri sau prin ocoale de vite. La stâne, da, acolo erau staule pentru cirezile mari şi mici, iar ţarcurile erau numai pentru oi şi pentru capre. Mai ales în locul numit Kremalo, la fiecare al doilea ogor găseai o stână cu ţarc şi obor. În apropiere de Kremalo erau livezile spahiilor, tinere domn, dar noi mai aveam şi alte locuri: valea lui Marko, Virie, Kosno, Zlikamen, Memendol, Padine, Ravne, Livade, Vodenik, Kosta-padina, Prasişti, Batano, Sipkoro. *Please,* toate locurile astea mişunau de animale şi de turmele bapciorenilor. Dar să-ţi spun şi despre reşedinţele de vară, tinere domn, pe care le numisem slonuri; în ele se adăposteau oamenii şi turmele în vreme de ploaie şi de furtună: Glava, Aria lui Pavle, Breza, Kruşa, Gionevet, Rjevo, Rupe, Supatnica, Başkar, Bozo, Margina-padina, Koziak. Locurile astea de vară nu aveau seamăn cu nimic din lumea asta, tinere domn, *please*! Ţăranii noştri s-au împrăştiat pe meleaguri străine, dar tot nu pot uita locurile astea minunate. Şi apa rece de pe câmpuri, cântecele triste ale secerătorilor, întoarcerea de la câmp şi sunetul cald al fluierului care se auzea din toate părţile, verdele acela sărbătoresc, pădurea de fagi şi de stejari unde era atâta răcoare! Şi păşunile verzi ale bapciorenilor, tinere domn, ca acele păşuni din Baskar, păşuni întinse, şi surâsul râurilor: Šipkovska, Rajenska, Biglovacika, Stenişta şi Brezina, zise cu patimă bătrânul ştergându-şi lacrimile.

— Nu plângeţi, domnule, nu vă mai zbuciumaţi, îl sfătui musafirul.

— Dar cum să nu plâng, omule, când acum nu le mai avem! Bapciorenii s-au împrăştiat pe toate continentele, tinere domn, şi zău, e atât de trist! reveni bătrânul.

— Ştiu, domnule! răspunse scurt musafirul.

— O să crăp dacă nu-mi amintesc numeroşii munţi cu haiduci, ca: Strailjivsko brdo, Ozov Kamen, Derven, Porţcu, Rzena, Glava din sânul legendarului Vic-planine: Klifunovo sedlo, Mankovec, Rudina, Kameno, Else, Liljae, Maklinje şi Golina pianina. Şi acolo, păsări, şi cum să nu mă gândesc la puzderia de flori care apăreau îndată după topirea zăpezii? Brânduşe de primăvară, muşcate şi ochiul-împăratului, care sunt pline de mireasmă toată vara? Ce să mai spun de lunile mai şi iunie, tinere domn! Împărăţia aromelor, a trandafirilor, a ambrei şi a plevăiţei: sănătatea locuitorilor – şi ei cum să uite frumuseţea naturii! spuse bătrânul.

— Da, domnule, cât de frumos descrieţi totul! se amestecă tânărul.

— Timpurile alea nenorocite ne-au distrus fericirea, da, chiar aşa, fericirea, tinere domn! Sălbaticii de asiatici au incendiat aşezările, poporul era speriat, epidemiile ajunseseră de nesuportat, mai ales holera şi vărsatul de vânt, încât intrase frica în oasele oamenilor. Şi cum vă spuneam, au fugit unde au crezut că le va fi mai bine. Au rămas pustii sate întregi, tinere domn, vetrele s-au stins. Pe locul unde mai târziu a apărut satul Krteşina, cum să vă spun, erau doar doi sihaştri. Unul se numea Mareno, celălalt... i-am uitat numele; aveau o bisericuţă închinată Sfântului Atanasie. Cei doi erau singuri cuc, aşa că au fugit pe unde au putut, lăsând în urma lor numai mormintele şi biserica, dar mai târziu s-a aşezat un turc şi pe locul acela a ridicat un mare han. După câtva timp, turcul s-a gândit că n-o să tragă prea mari foloase de aici, da, tinere domn, aga nu făcuse prea multă treabă, aşa că a părăsit hanul. Multă vreme animalele sălbatice s-au înmulţit în voie, câmpul a fost părăsit, iar drumurile copleşite de păduri. Afurisitul de mine, amar v-am mai chinuit, tinere domn! încheie bătrânul.

— Nici vorbă, domnule, tot ce aţi povestit este nou şi emoţionant pentru mine! răspunse musafirul.

Capitolul 21

— Emoţionant spuneţi, a? continuă întrebător bătrânul. E, chiar am intenţia să vă povestesc despre ceva cutremurător, dar şi amuzant. Da, chiar aşa, taman despre averea celor doi sihaştri, încheie, ştergându-şi lacrimile, şi se întoarse amabil spre musafir.

Acesta îşi aprinse o ţigară.

— Aţi vrea să ascultaţi?

— Cum să nu, domnule, răspunse Igor.

— Ei da, cum aga plecase, cei din satele Bapcior şi Nered au căutat să lucreze ei pământurile acelea. Dar cui să revină hanul, asta trebuia s-o hotărască valiul de Bitola, pentru că Bitola era plină de paşale şi de caimacani, care aveau dreptul să judece. Ambele sate au primit chemare de la oraş, tinere domn, dar treaba n-a fost deloc uşoară. Şi uite aşa s-au pregătit cele două sate, pentru judecata înaltului scaun al valiului din Bitola. Şi-au ales bapciorenii omul care să meargă să-i reprezinte acolo, s-au gândit, s-au tot gândit, şi l-au ales pe ţăranul Ione Veliov, pentru că el ştia cel mai bine limba turcă. Ascultaţi acum, tinere domn: a plecat Ione Veliov al nostru la valiu şi la caimacam cu trei samare de unt, deci şase tulume. Tulumul este o piele de ied măiestrit făcută ca să se poată căra untul în ea. A încărcat Ione trei măgari frumoşi şi, într-o seară, a plecat de la stâna care se afla în locul numit Kleta, la poalele muntelui Vici-planina. Şi astăzi, dacă treci pe lângă izvoarele răcoroase din locul numit Kleta, ai să vezi, tinere domn, rămăşiţele vechii stâne a lui Ione.

Uite aşa, când a plecat Ione Veliov cu măgarii săi, şi-a spus: «Doamne ajută!» Trebuia să meargă noaptea, să nu se topească untul, să rămână presat şi să nu lase urme pe drum: unsprezece ore de mers peste munte. Dacă s-ar fi topit untul, unde ar mai fi fost bucuria paşei şi a cadânelor sale: nicăieri, sigur că da. A mers toată noaptea şi abia dimineaţa a ajuns la curtea paşei din Bitola. A spus acolo că vine dintr-un loc tare depărtat, taman de la Vici-planina, să-i aducă agăi şase tulume de unt. Abia atunci au început să se agite slugile. Valiul şi caimacamii au fost încântaţi; au mai văzut ei şi înainte cum aduceau ghiaurii ruşvet,

dar atât de mult, niciodată. Valiul era sigur că şi celălalt sat o să-i aducă ruşvet. Şi într-adevăr, şi ţăranii din Nereda şi-au trimis omul lor, dar numai cu un urcior cu miere.

Vestea a ajuns, tinere domn, la cadâne, căci ele împlineau judecăţile în casă; cine va câştiga, cine va pierde. Tinere domn, untul a înghiţit mierea! strigă vesel bătrânul.

— Cum aşa? întrebă tânărul.

— Uite aşa, untul a învins, răspunse entuziasmat bătrânul.

— Şi Bapciorul a luat stăpânirea? întrebă repede musafirul.

— A luat-o, tinere domn, a luat-o. Hotărârea a fost dată în casă, în odăile cadânelor. Şi, când a început judecata, poporul aştepta nerăbdător să audă vestea telalului; ce, nu ştiţi ce e un telal? Păi ăsta era sluga căpeteniilor turci, tinere domn, care era folosit ca vestitor. Un om ales, cu o voce puternică, să poată striga vestea în piaţă. Aşa a şi fost, telalul a trebuit să strige: «Kara olan i bezerar, sari olan kibeder!» ceea ce însemna: Omul negru a câştigat, blondul a pierdut. Pentru că Ione Veliov era tare negricios, însemna că el câştigase. Aşa a rămas vorba că aşezarea Krteşina a fost cumpărată pe trei samare cu unt, spuse bătrânul Dimitrie.

— Iartă-mă! strigă bucuroasă Miliţa, aducând ceşcuţele cu cafea, scuzaţi-mă, dar trebuie să roşesc eu acum din cauza curentului!

— Domnişoară ne-am descurcat şi fără cafea, răspunse musafirul.

— Cum adică, ne-am descurcat, tinere domn? N-am putut deloc fără cafea; gustaţi puţin şi am să vă mai povestesc. De când n-am mai povestit! Aşa, gustaţi, bine, şi acum ascultaţi! Ţăranii şi-au împărţit locul, au început să desţelenească ogoarele şi, încă din februarie, au început să semene bob, orz, ovăz. Mai târziu, în mai, au pus porumb, cartofi şi dovleci. Bapciorenii au ajuns bogaţi, aveau trei ţinuturi, pentru că obţinuseră şi locul numit Pavlin, tot ca şi pe celălalt. Frumos, numai că un ţinut a revenit vilaietului Kostur, iar celelalte două, vilaietului Lerin, dar şi acolo au prins să curgă birurile. Au început oamenii să se separe, fiecare s-a aşezat acolo unde-şi avusese gospodăria, unii au rămas în Bapcior, alţii s-au mutat în alte locuri şi n-a trecut multă vreme, că Pavlin şi Krteşina au ajuns două sate frumoase şi bogate. S-au împărţit în trei aşezări. Tinere domn, satul Elovo, al patrulea, care a apărut mai târziu,

se afla pe râul pe care l-am numit Koralska, în apropiere de Belkamenski sinor. Acesta a fost începutul paşalâcului Lerin.

Capitolul 22

Miliţa şedea lângă fereastră şi asculta cu atenţie; îşi privea adesea musafirul cu ochi mulţumiţi. Acesta urmărea în linişte firul povestirii bătrânului şi aştepta ca până la urmă să-i dezvăluie motivul venirii lui aici. Tocmai îşi băuseră cafeaua, bătrânul ceruse şalul să şi-l pună pe umeri, când îşi ciuli urechile:

— Bate cineva la uşă! spuse.

— Da, bate insistent confirmă Miliţa.

— Ce mai face bolnavul meu? întrebă omul din uşă.

— Doctorul Lamarov, *please,* intră! Ia loc puţin! îl rugă bătrânul.

— Ce să stau, arslane, spuse doctorul, am venit à la minut, să-ţi văd gâtul şi plec imediat, sunt aşteptat la directorul Risto. Îl ştii? întrebă el.

— Cum să nu-l ştiu, *please,* fiica mea tocmai la el lucrează, răspunse bătrânul, la fel şi tânărul domn, să ţi-l prezint!

— Îmi pare bine! Oh, ne-am văzut la hotel. Nu-i aşa? întrebă şi, pentru că tânărul dăduse din cap, în semn că da, continuă: Ha, mi-ai fost martor când i-am ţinut lui Risto lecţia aceea! Dar să ştii, e un om bun, nu spun – naiv, dar – bun, numai că l-a stricat munca de la hotel! zice întorcându-se spre bolnav: Cască gura, arslane, deschide gura frumos! Aşa, mai avem speranţe, da, gâtul se înzdrăveneşte, dar ţine minte, să nu mănânci nici prea fierbinte, nici prea rece. Exact cum am spus. În special, să nu bei sifon. Şi acum, la revedere, mă iertaţi, dar trebuie să vă părăsesc! spuse Lamarov.

— A, noi am terminat, doctore, strigă bătrânul, i-am povestit tânărului despre ţinutul meu natal, m-am întristat puţin, doctore, dar, *please,* n-am mai fost pe acolo de treizeci de ani!

— Povesteşte-i, să ştie că de la turci ni se trage răul, cum zice poporul nostru. Şi acum, la revedere tuturor! spuse doctorul şi plecă.

— Da, ţara noastră, da, are şi de la turci ceva rău, chiar prea mult, pentru că, *please,* tinere domn, au împărţit ţara la Versailles, pe o masă verde pentru jucătorii de noroc, mulţi au

rămas şi fără credinţă şi fără limbă. Domnule, nici nu-i pot număra pe toţi câţi au putrezit, în surghiun, la Makronisos, Gura şi Afania!

— Tati, aţi uitat să mai cinaţi! se amestecă Miliţa.

— Cum să uităm, copila mea, când tu găteşti atât de bine, că-i vine omului să-şi pupe şi degetele! se îmblânzi bătrânul.

— O, nu, domnişoară, e prea mult! se ruşină tânărul.

— Cum prea mult? se miră bătrânul, *please*, vom cina ce-om avea, aşază masa imediat. Domnule, chiar nu vrei să guşti din ce-a gătit fata mea?

— Scuzaţi-mă, domnule, altă dată voi cina la dumneavoastră cu multă plăcere, dar acum, sunt aşa, musafir nepoftit, şi apoi, trebuie să recunosc, sunt aşteptat cu masa la hotel!

— Dar Miliţa s-a pregătit toată ziua. Cum adică nepoftit? Ei, să nu crezi că scapi aşa uşor! *Please,* noi n-avem niciun fel de rudă în oraşul ăsta, n-am avut niciodată invitaţi la masă. N-o să-mi întristaţi fata!

— Dar de ce să nu cinaţi cu noi? întrebă rugătoare Miliţa.

— Trebuie să rămână! hotărî bătrânul.

— Bine, domnule, voi rămâne!

— Aşa te vreau, omule dragă, se bucură bătrânul şi adăugă: vom mânca tot ce ne-a pregătit porumbiţa mea!

Tuşi de vreo două ori în batistă şi continuă:

— Înainte de a veni Miliţa mai ascultaţi ceva. Bapciorenii sunt răzleţiţi acum prin vreo cincisprezece ţări, fie prigoniţi din ţinutul natal, fie ca emigranţi. De aceea se zice în popor: «Să te ferească Dumnezeu, că de la turci ţi se trage răul», aşa cum aţi auzit de la doctorul Lamarov. Despre mine şi Miliţa v-am spus, am avut o viaţă grea, ne-a chinuit soarta. Şi eu aş fi înnebunit, tinere domn, dacă n-ar fi fost acest înger, fiica mea, Miliţa. Veneam acasă, de la sonde, obosit şi abătut, dar îngeraşul meu îmi sărea în braţe, mă mângâia şi-mi spunea cu glăscioru-i subţire: «Tăticule, dragă tăticule, haide, zâmbeşte!» Cum să zâmbesc, tinere domn, când sărmanele mele mâini erau crăpate, rănite şi bolnave? Şi porumbiţa mea care mi se arunca de gât! Când am citit scrisoarea despre nenorocirea familiei mele, au început să-mi şiroiască lacrimile, ca un pârâu primăvara; când simţeam că-mi bate inima de-o să-mi spargă pieptul, fetiţa mi s-a aşezat în braţe şi m-a mângâiat: «Tăticul meu drag, nu plânge!» Puteam oare să nu plâng, când durerea

era mai presus de voinţa mea, şi sufletul mi-era otrăvit? Eram singur atunci, un biet nenorocit, cum o să fie şi fata mea când n-am să mai fiu eu! zise bătrânul.

Musafirul fu zguduit de sinceritatea lui Dimitrie, crezu că venise momentul să-i pună întrebarea esenţială, din pricina căreia ardea de dorinţa de a se întâlni cu bătrânul, dar nu mai era sigur pe el. Cine ştie cum îl va înţelege bătrânul, aşa tulburat cum era acum! Şi dacă-l va crede un înfumurat? În vreme ce Miliţa pregătea mâncarea în bucătărie, cântând din când în când ceva nedesluşit, musafirul îşi luă inima-n dinţi şi spuse:

— N-ar fi mai bine ca Miliţa să se mărite?

— Să se mărite, domnule, cum să nu! strigă bătrânul, la care musafirul rămase surprins. O, cât aş vrea să se mărite, să-mi văd nepoţii şi să-i duc la plimbare pe malul lacului! Domnule, să se mărite fata mea! Trupul mi-e consumat, tinere domn, mi l-am vândut pentru un pumn de dolari, da, chiar aşa, consumat şi vândut în tinereţe. Soartă afurisită, tinere, afurisită şi rea, n-am trăit prea mult, am numai cincizeci şi cinci de ani, dar semăn cu un bătrân, trupul mi-e istovit şi voi muri în curând. O, să-ţi fie gura aurită, să te audă Dumnezeu şi să-ţi dea fericire! Dar cum să-ţi spun, dragul meu, totul depinde de Miliţa. Sigur, ţi-a spus că nu vrea să se mărite din pricina mea. Da, ai ghicit, se teme pentru mine, spune că, dacă se va mărita, eu am să rămân singur, da, mai ales dacă soţul va fi un tânăr rău. O, doamne, numai să se mărite, şi apoi pot să mor! spuse bătrânul cu tristeţe în glas.

— Daţi-mi voie să vă povestesc ceva despre un tată care şi-a nenorocit copila, propuse deodată musafirul.

— A nenorocit-o? se miră bătrânul. Există şi asemenea taţi pe lumea asta? E, dacă a nenorocit-o înseamnă că s-a amestecat în fericirea ei şi nu este un tată bun. Nu e bun de loc!

— Dar, permiteţi, tatăl ei era consul în India, începu musafirul.

— Poate să fie orice-o fi, e un om rău.

— Şi totuşi, intenţiile sale au fost dintre cele mai bune, spuse el.

— Consul? îl întrerupse bătrânul, era consul, un om învăţat, e, tinere domn, trebuie că era un om rău!

— Dacă-mi permiteţi, spuse musafirul, vă voi povesti cum s-a întâmplat.

— Te rog, ascult! Uh, cum a putut?

— Consulul îşi făcuse datoria şi trebuia să se întoarcă în patrie. Tocmai atunci fata cea mai mare, Maia Manova, se îndrăgostise de un marocan şi a cerut binecuvântarea alor ei. Dar ei erau împotriva marocanului, mai ales tatăl. Totuşi fata avea dreptul să hotărască, dar a crezut în tatăl ei, căci se purtase totdeauna cald şi părinteşte. Nu era vorba de lupta patriarhală împotriva acestei căsătorii, dar consulul nu voia ca fiica lui să rămână în Asia, sau, în cel mai bun caz, în Africa, şi logica lui era mai puternică decât dorinţa de a proceda cum era drept. Numai că Maia n-a acţionat cu entuziasmul tinerilor, nu s-a folosit de dreptul său de a pleca împreună cu marocanul, chiar şi fără binecuvântarea tatălui. Morala dură a familiei a salvat-o să nu se piardă, tocmai acolo, în străinătate.

— E, acum e clar de ce n-a reuşit Maia! spuse bătrânul.

— Da, aveţi dreptate, continuă musafirul, în cazul ăsta era mai bine să fi rămas în afara a ceea ce socotim noi drept şi normal. Iată cum: În cazul în care consulul ar fi binecuvântat intenţiile fiicei sale şi dacă dragostea tinerilor ar fi triumfat, măcar pentru o perioadă, el şi-ar fi atras simpatia multora. Dar n-a procedat astfel pentru că i-a fost teamă de depărtare, de bolile care se vântură prin ţările slab dezvoltate din Asia şi din Africa, dar şi pentru că tot mai credea în calităţile fiicei sale, care ar mai fi putut aştepta o partidă mai bună. Mâhnirea care îi cuprinsese pe toţi cei din familie, ca şi senzaţia că sunt nişte exilaţi între continente, au condus la o nouă îngrijorare. Consulul ştia ce face şi ce trebuie să facă atunci când e vorba despre fiica lui. În ciuda hotărârii, ştia că îndrăgostiţii despărţiţi vor suferi încă multă vreme; despărţirea silită aduce mult mai mult chin, domnule, o dragoste mai puternică şi alte răzbunări. Asta învăţase consulul din cărţi, dar a procedat exact pe dos.

«Mă înţelegeţi?», m-a întrebat atunci consulul.

«Dar nu-l cunosc pe marocan!» i-am răspuns.

«Şi totuşi am impresia că mă înţelegeţi», continuă consulul, «marocanul şi Maia nu s-ar fi iubit prea mult timp!»

«De ce spuneţi asta?» am întrebat nelămurit.

«Uite aşa. Marocanul nu are destulă energie», răspunse consulul.

Marocanul şi Maia s-au iubit o jumătate de an, iar în anotimpul acela cald şi romantic totul a fost minunat. Amândurora le

plăceau foarte mult melodramele indiene, se îmbrăcau după moda asiatică, în sari şi chimono, dar mai ales ca mondenii din Hong-Kong. Tânărul lucra ca bucătar la ambasada marocană, nu se prea omora cu firea, aşa că avea destulă vreme pentru Maia. Oricine i-ar fi văzut cum aleargă pe străzi, ţinându-se de mână, cum coboară seara în parcurile proaspete, atât de îmbujoraţi, de senini şi de frumoşi, i-ar fi admirat şi iubit. Consulul n-avea nimic împotriva unei aventuri, dar urmările îl îngrijorau peste măsură. O dată, un grec, domnul Vretakos i-ar fi spus:

«Nepreţuita dumneavoastră fiică va cădea ca o pasăre».

Auzind aceste vorbe, consulul s-a dezmeticit pe dată. După părerea lui, schimbările au survenit la o jumătate de an după aceea, pentru că domnul Vretakos destrămase dragostea tatălui. Marocanul s-a năpustit în casa Manovilor şi i-a pus tatălui o întrebare foarte neplăcută:

«Sunteţi de acord să trăiesc în casa dumneavoastră?»

«Până când?» s-a grăbit maica Flora.

«Până-mi găsesc o slujbă mai bună» îi răspunse marocanul.

Era foarte convins că va deveni primul lor ginere şi că, profitând de tinereţea lui, va obţine o slujbă aleasă, că-şi va cumpăra o casă luxoasă, aşa cum au maharajahii bogaţi. Şi consulul? S-a prăbuşit, dar i-a răspuns:

«Va fi greu să-ţi găseşti o slujbă mai bună».

«Cu ajutorul dumneavoastră nu va fi chiar atât de greu», a răspuns marocanul.

«Ce ştii să faci?» l-a întrebat în final tatăl.

«Să bărbieresc» a strigat marocanul, «de fapt eu sunt bărbier».

«Asta nu!» sări consulul, «nu vreau un bărbier în casa mea. Ce va spune guvernul meu, mă rog?»

Şi uite aşa, bucătarul din Maroc a vrut, să se pună în siguranţă pe lângă consul, s-a prefăcut, a înghiţit asprele cuvinte ale tatălui ei, apoi s-a apropiat de Maia ca un cavaler:

«Dragă, părinţii tăi sunt nişte îngeri, iar noi vom fi cei mai fericiţi oameni de pe pământ!»

Abia mai târziu s-a dovedit că nu avea intenţii să o fericească, astfel că nu şi-a mai căutat nicăieri o slujbă mai bună. Consulul n-a stat cu mâinile încrucişate, i-a găsit pe prietenii marocanului, doi zdrahoni de băieţi, care i-au pus pe tavă adevărul gol-goluţ. Marocanul se deosebea cu totul de ceilalţi

compatrioţi; nu avea un caracter stabil, îşi schimba adesea drăguţele, în ultima vreme se simţea obosit, şi totuşi voia să-şi domine viaţa de coşmar. Biografia marocanului l-a înspăimântat pe consul: fusese o vreme când, în adolescenţă, scosese droguri prin Grecia şi Macedonia, îl înhăţase poliţia, dar îl salvase nişte oameni bogaţi din Europa. «Tânărul acesta s-a folosit cu neruşinare de făptura lui, era nemaipomenit de frumos, se numea singur cea mai minunată mlădiţă a Africii şi cucerea, pe oricine, cu şarmul lui mediteranean. Şi, luat la bani mărunţi, nu avea niciun Dumnezeu, nu credea nici în Allah. Pe lângă asta nu avea nicio ocupaţie, nici măcar pe aceea de bărbier, iar fiica mea a căzut în plasa lui. Mă înţelegeţi?» m-a întrebat consulul.

«O, cum să nu!» i-am răspuns.

«Dacă i-aş fi dat-o pe Maia strigă consulul, ar fi vândut-o mai târziu ca roabă albă».

— Conştiinţa trebuia să învingă, spuse tânărul şi se uită la bătrânul bolnav. Acesta era neliniştit, povestea despre fata consulului îl tulburase, cu toate că nu o înţelesese prea bine. Da, conştiinţa, gradul de înţelegere erau ridicate la un nivel superior, repetă musafirul. Consulul era convins că-şi salvase fata, ştia că timpul vindecă rănile şi face să revină dragostea familială. Aştepta multe de la timp: să-şi recapete dreptul părintesc, pentru că părintele este, de obicei, un om înţelept, spera ca timpul să-i aducă Maiei fericirea pe un cal alb.

«M-aţi înţeles?» întrebase consulul.

«V-am spus deja. Dar dumneavoastră regretaţi cumva?» primi răspunsul.

«O, nu, totuşi exagerez. Dar hotărârea pe care am luat-o mă îndeamnă să mă mai interesez», spuse consulul.

— Păi, nu era un om prost consulul ăsta, se amestecă bătrânul.

— O, da, felul cum a procedat cu marocanul nu seamănă cu cel în care s-a purtat faţă de tânăra fată şi de aceea nici nu-l condamn, supuse musafirul. Consulul şedea acasă ca pe foc, parcă familia-i fusese lovită de holeră, a căutat să liniştească lucrurile şi a început cum era mai simplu. Posibilitatea unui sfârşit fericit, a salvării idilei de familie, se ascundea şi în felul de a fi al fetei. L-a uitat repede pe marocan. Consulul a spus că fetele moderne nu sunt nişte Ofelii, încheie musafirul.

— *Please,* tinere domn, să-mi fie iertat, dar aici consulul minte, se agită bătrânul.

— Consulul spunea că lumea e plină de drame asemănătoare, continuă musafirul, totuşi o astfel de viaţă e mai demnă decât a celor care trăiesc în făţărnicie şi în duşmănie; pentru aceia se găseşte destulă pâine în acest lux şi belşug. Eu l-am crezut pe consul, da, vorbea din inimă. Şi totuşi, când am aflat noua versiune despre marocan, n-am mai fost prea emoţionat, încheie musafirul.

— Noua versiune, sări bătrânul, a da, îmi dau seama, consulul a înflorit povestea. Ei, da, ştiam eu că minte!

— Da de unde, consulul era un bun părinte, numai că a vrut să ascundă esenţialul. Maia a fugit cu marocanul, iar consulul a adus-o acasă cu poliţia. Asta e! spuse tânărul.

— Domnule, iartă-mă, ăsta-i un necioplit! Eu n-aş fi făcut aşa ceva, tinere domn. Să mă amestec în fericirea porumbiţei mele, *please,* cine mi-ar da acest drept?! strigă bătrânul şi tuşi de indignare.

Capitolul 23

În noaptea aceea Igor dormi la Dimitrie. Pe bătrân îl turburase povestea despre Maia şi marocan, se gândi, la educaţia părinţilor. I se stinsese pe moment bucuria, apoi îşi zise printre dinţi:

— Doamne, nu cumva semăn şi eu cu consulul acela?

Igor se simţea jenat, îl tulbura atmosfera aceea tihnită de familie, sufletul lui Dimitrie se trezise la viaţă. Îndată după cină, starea bolnavului se înrăutăţi. Delira ca în somn:

— Doamne, am făcut eu ceva rău?

Musafirul veni să-şi ceară scuze, dar nu i se ivi ocazia, recunoştea că-şi imaginase toată povestea pentru a risipi ceaţa dintre bătrân şi fată. Înţelese pe dată că dacă ar recunoaşte, asta ar fi o nouă greşeală.

— Tăticule dragă, vino-ţi în fire, pentru prima dată avem oaspeţi în casă! Dragul meu tătic! îl alinta cu căldură Miliţa.

— Porumbiţa mea, să te măriţi cu primul care-ţi place!

Dimitrie îşi ridică pentru o clipă capul, dar se aplecă din nou:

— Doamne, să nu-mi pierd dragostea faţă de copii! şopti pentru sine.

— Dar fetiţa ta e fericită cu tine, tăticule, cea mai fericită din lume. Hai, lasă-le-ncolo de gânduri rele: urcă în pat! îl sfătui Miliţa.

— Domnule, regret sincer, n-am vrut să vă necăjesc! spuse musafirul.

— Că m-ai necăjit? Dumneata m-ai necăjit? O, nici vorbă, tinere. Nimeni pe lumea asta, în afară de dumneata, nu m-ar fi ascultat. O seară întreagă, aşa cum am turuit, ca o moară stricată! Nu-i luaţi în nume de rău unui bătrân bolnav că e o gazdă atât de rea; asta se întâmplă din prea multă fericire, încheie bătrânul şi se vârî uşurel în pat.

— Tăticule, noi trecem în camera cealaltă spuse Miliţa luându-şi musafirul de mână.

— Nu e ceva nou, Igor! începu Miliţa, şi sâmbăta trecută a fost la fel de deprimat. Parcă am fi de sticlă; asta mi s-a întâmplat şi mie în urmă cu vreo lună de zile, iar acum şi tata îmi calcă pe

urme. Te rog, nu le pune la inimă! Nici lui nu-i este uşor acum, a devenit egoist, îl apasă boala şi se poartă ca un copil.

— Eu am greşit, domnişoară, dumneata m-ai făcut atent încă de atunci, spuse musafirul regretând.

— Dar tata a fost foarte fericit în seara asta, strigă Miliţa.

— Totdeauna se va găsi cineva care să-i tulbure fericirea, spuse resemnat musafirul. Acum e deja târziu, ne vedem mâine!

— Mi-e frică, Igor! Rămâi şi dormi aici, în camera asta. Dacă o să-i fie rău, ai să mă ajuţi; dacă-l cuprinde somnul, mâine dimineaţă va fi tare fericit să te vadă. Îl ştiu eu pe tata, i-ai plăcut tare mult!

Au mai stat puţin de vorbă, apoi tânărul se culcă. Straniu, dar a dormit bine şi s-a trezit tocmai când soarele îi mângâia chipul. Deschise ochii şi văzu mai întâi fotografia unui vapor, care plutea pe nesfârşitele întinderi albastre, apoi numeroase fotografii ale Miliţei; de la *high school,* de la sărbătorile băştinaşilor, de la grădina zoologică dintr-un oraş oarecare. Îşi scoase capul pe fereastră şi îl zări pe bătrân în grădiniţă, cu găleata în mână, udând ficuşii. Îl cuprinde o bucurie lăuntrică, la gândul că Dimitrie avusese o noapte bună. Dar unde este Miliţa?

Se sculă şi într-o clipă ajunse în grădină.

— O, ce zi frumoasă, spuse bătrânul. Pe o asemenea vreme ţi-e mai mare dragul să trăieşti.

— Cum aţi dormit, domnule? întrebă Igor.

— Am dormit bine, ca de obicei, se mulţumi să răspundă bătrânul. Pe dumneata te mai nelinişteşte seara trecută. Nu-i nimic, pentru mine asta-i ca bună dimineaţa. O dată mă apucă tristeţea, apoi durerile şi iar tristeţea! Pe om îl urmăresc necazurile până-n mormânt! Dar, tinere domn, e timpul mesei şi Miliţa încă nu s-a întors. A, uite-o, vine! Ştii, duminica dimineaţa merge la piaţă, cumpără legume şi fructe!

Zâmbitoare şi îmbujorată, fata parcă purta pe chipu-i fericirea întregii lumi. O rochie portocalie, care-i venea ca turnată pe corp, îi sporea şi mai mult frumuseţea.

Mai târziu, în timp ce erau la masă, Dimitrie spuse:

— O, am uitat să-mi iau medicamentul. E, copiii mei, cu voi aici nici nu-mi mai simt boala.

Igor remarcă o schimbare în dispoziţia Miliţei; fata nu mai avea aceeaşi căldură pentru bătrânul bolnav. Mai întâi îi întinse nervoasă ceaşca cu lapte, îl stropi pe mânecă şi apoi uită să-i

dea pâine. A fost o noapte foarte grea pentru Miliţa, gândi tânărul, poate nici n-a închis ochii. După ce terminară de mâncat, Igor se interesă dacă Miliţa are treabă acasă.

— Niciun fel de treabă; căsuţa asta de două palme e curată şi-n bună rânduială, spuse bătrânul, iar în ceea ce priveşte prânzul şi eu sunt un bun bucătar.

Musafirul îşi exprimă dorinţa de a se plimba cu Miliţa până la Sveti Naum, ceea ce pe bătrân îl bucură nespus.

— OK, tinere, zise Dimitrie, distracţie plăcută. Biata de ea din pricina mea n-a ieşit cu nimeni, dar nici n-a invitat-o nimeni.

Pe drum au tăcut tot timpul. Tânărul o privea pe cameristă, iar pe faţă i se citea bucuria din suflet. În mintea cameristei se petreceau mari schimbări; era clar că se chinuie. Au intrat în pădure şi au observat că arborii de lângă lac înfrunziseră şi păreau mai frumoşi, pe când cei dinspre munte, gălbejiţi, mai dormitau. Sus încă mai era zăpadă. Pe drum întâlniră maşini care veneau din toate părţile.

— Îl crezi pe tata? întrebă Miliţa deodată.

— Ce anume să cred? zise Igor.

— Asta, că n-a întrebat nimeni de mine! spuse fata cu amărăciune în glas.

— *Well,* zâmbi Igor, ca oricare părinte, nu s-a gândit la ceva rău.

— Toate necazurile de la el mi s-au tras, continuă Miliţa, de ani de zile n-am pe cap decât boala lui. Ai avut dreptate, sunt sclava bolii lui, şi puteam să am curtezani câţi voiam.

— Înseamnă că n-ai avut, o întrerupse calm Igor.

— Îţi baţi joc de mine; ei, mi s-a dus tinereţea, hotărî camerista, privindu-l blând.

— Locul ăsta se numeşte Trpeiţa, spuse Igor cu gândul de a schimba discuţia.

— Puţin îţi pasă de mine, continuă Miliţa cu naivitate în glas. Ar fi mai bine să mă arunc în lac de pe stânca asta.

— De ce să ne gândim numai la noi? întrebă tânărul.

Apoi tăcură, până la Sveti Naum. Au parcat maşina peste drum de izvor şi iată-i în faţa bisericii. Igor o luă de mână pe Miliţa, strângându-i degetele fragile şi surâzându-i din suflet. Vrăbiile ciripeau prin sălcii, iar în pădure se plimbau caprele celor de la graniţă. Într-o oră ajunseră la debarcader, priviră râul

care se vărsa tumultuos în lac, apoi porniră spre popasurile mânăstireşti.

— Domnişoară, vrei să-ţi fiu ghid? îi propuse Igor în glumă.

— O, desigur, acceptă Miliţa cu uşurinţă.

— Te interesează ce i-a sfătuit Sveti Naum pe monahi?

— Când? întrebă fata.

— *Well,* când s-au chinuit. Ei, şi ce chinuri! răspunse Igor.

— Sunt lucruri pe care n-ar trebui să le spună un ghid pentru turişti, râse Miliţa.

— Mânăstirea asta nu prea e mânăstire, continuă tânărul, e mai mult un restaurant unde domneşte plăcerea! încheie el zâmbind.

Intră în tăcere în biserică. Miliţa se închină, se aplecă în faţa icoanei Sfintei Deva şi se închină iarăşi. Igor intră în chilie, privi frescele lăsate în paragină şi, puţin după aceea, ieşi în curtea pavată. Acolo erau câţiva străini care priveau spre graniţa albaneză. Puteai vedea o minunată pădure de stejari, câte o clădire de ambele părţi, iar jos, pe lac, bărcile patrulelor.

Coborâră până la apa sfântă din capela de la Sveti Naum. Aici fuseseră împrăştiate frunze şi crengi de soc, iar pe pereţii capelei erau tot felul de mâzgălituri. Când intrară, Miliţa se închină din nou, în faţa frescei sfântului Naum, iar Igor se înclină şi el şi se spălă cu apă sfinţită pe faţă.

— Asta o fac din pricina mamei, spuse Igor, acolo, de câte ori ai să vezi apa sfântă, fiule, îmi spunea, spală-ţi ochii cu ea. Chiar şi de faţă cu turiştii, pe care-i însoţesc aici, domnişoară, îmi dau cu apă pe ochi. Ciudat, nu?

Capitolul 24

Se întâlni cu vărul său în staţia de autobuz. Iane venise cu o maşină veche, care transporta măsline, pe drumul neasfaltat, şi înghiţise nori de praf. I se furişase în ochi un fel de tristeţe ca şi cum privea natura pe ascuns. Lăsase în urmă munţii abrupţi acoperiţi de pădurea de stejari, colinele golaşe fără pământ înverzit, acele ţinuturi roşiatice unde abia se mai înalţă câte un copac, unde firele rare de iarbă, asemenea urechilor de iepuri, nu răsar nici în iunie. Dacă ar trece pe acolo o turmă, n-ar mai rămâne fir de iarbă. Da, acum, abia e începutul lui mai, timpul florilor. Malesia, pe care maşina cea veche o lăsase în urmă, ascunsă în verde şi albastru, cu dealurile acelea roşii şi neroditoare întristase ochii omului.

Maşina trăsese sub streaşina staţiei. Igor îl privea insistent şi tulburat pe călător. Imediat îl întrebă, cu sufletul la gură, pe vărul său, cum o mai duce în Malesia, şi cum mai este Malesia. Iane se bucură din suflet pentru Igor şi se interesă şi el despre toate cele.

— Spune-mi, fârtate, mai întâi, cum o duci cu sănătatea, începu Iane.

— Păi, cu sănătatea, ca şi până acum, răspunse scurt Igor.

— Dar oamenii te-au primit ca pe unul de-al lor? întrebă Iane.

— *Well,* aşa şi-aşa, răspunse tânărul. Nici nu m-am aşteptat la mai mult. Dar, totuşi, m-au acceptat!

— Mulţumesc lui Dumnezeu! oftă Iane, de asta mi-era cel mai mult frică. Fârtate, cu mine soarta a fost mai potrivnică şi ţin minte că ei nu prea m-au primit cu braţele deschise. Aşa e cu străinii. Doamne, doamne, încă mă mai tem pentru tine.

— *Well,* mă simt ca acasă, printre ai mei.

— O, *yes,* ca acasă! Aşa ar trebui să fie, însă, eu, fârtate, tot mă mai tem pentru soarta ta, zise Iane.

— Frică! Doamne, nici nu vreau să mă gândesc la frică. Haide, povesteşte-mi despre Malesia! strigă Igor.

— Malesia! se binedispuse Iane. Fârtate, acolo sunt ciobăniţe tinere cu furci şi fuse în mâini, torc lâna şi pasc turme de oi. Ţăranii aleargă cu caii pe câmp, satele au case din piatră şi

chirpici, dărăpănate şi împrăştiate, iar în curţi mai găseşti pe ici, pe colo, câte-o căpriţă legată. Dar, fârtate, Malesia e frumoasă şi curată, cum spune poporul, neprihănită!

Aici Iane se opri, îşi încreţi fruntea şi privi trist spre călătorii care se învârteau în jurul maşinii. Maşina, cu care venise Iane, adusese vreo zece călători; acolo se mai afla Boiarov împreună cu o persoană de vârsta lui; ceilalţi călători erau bătrâni şi bătrâne. Şoferul era foarte nervos; avea chipul şi ochii obosiţi, se supărase din pricina celor trei ore de condus pe un drum nenorocit, plin de praf. Spre deosebire de el, Boiarov coborâse din autobuz calm, cu bucurie în ochi; faţa lui moale şi rotofeie exprima, ca de obicei, tihnă şi bunăvoie. Şi cum să nu, când îşi făcuse toate treburile, la vie, aşa cum trebuia?

— Prietene, se întoarse spre Igor, nici nu bănuieşti ce frumos e acolo. În orice caz, data viitoare vom merge împreună.

— O, cum vă invidiez, domnule! Dumneavoastră aţi văzut şi râuleţul şi bisericuţa şi pârâiaşul, aşa-i că le-aţi văzut? întrebă el şi respiră adânc.

— Da, da, consătene, am băut apă din râuleţ, am stat întins în pădurice o după-amiază întreagă, chit că pământul era umed. Din păcate, n-am intrat în bisericuţă, răspunse şeful.

— Ah, dacă nu erau netrebnicii ăia de danezi! oftă iar Iane.

— De, de, nu e dracul chiar aşa de negru, vom merge cu altă ocazie! Şi încă în toamna asta! spuse şeful.

— *Well,* se poate. Eu sunt cam sceptic, domnule! adăugă Igor cu tristeţe.

— Dacă ai şti ce rău am călătorit, consătene, un adevărat chin. Un bătrân a fumat tot drumul, şoferul a simţit fumul şi i-a interzis să mai fumeze, dar bătrânul n-a fost chip să înţeleagă. Nişte bătrânele au tot tuşit, erau gripate, dar nu voiau să ia medicamente. Podeţul de lemn de peste râul cel tulbure s-a zguduit de greutatea autobuzului, stâlpii sunt absolut nesiguri, se vor dărâma în curând. Toţi călătorii au aţipit, în afară de fârtatele tău şi cu mine. Ştii despre ce-am vorbit? E, sigur, că nu ştii! Doamne, păi despre tine era vorba. Fârtatele dumitale, Iane, se teme tare mult pentru tine, pur şi simplu nu crede că o să te aranjezi cum trebuie. I-am spus eu: «Vai, omule, ciudat eşti, cât timp Igor este cu mine n-o să i se clintească niciun fir de păr». Dacă e cineva care trebuie ajutat, apoi să ştii că ăsta e Iane. N-are serviciu, n-are salariu şi nici vreo şansă să se

angajeze prea curând. Pe când tu, Igore, trăieşti din belşug pe lângă mine! încheie Boiarov.

— La prima vedere cam aşa pare a fi, se amestecă Iane, dar consătene, sufletul ştie să ascundă mii de nenorociri. Sufletul ăsta acceptă sau respinge! Da, chiar aşa, cel mai rău am dus-o taman atunci când ceilalţi ziceau că-s cel mai fericit. De vreo două ori era cât p-aci să-mi pierd capul, să mor, şi ceilalţi erau convinşi că duc o viaţă frumoasă, nu trebuie să crezi ochilor, consătene! Ochii or fi oglinda sufletului, dar ei nu pot aduna toată tristeţea, spuse Iane.

— Ei, dar dumneata eşti un romantic! zise Boiarov ironic.

— Nu, de loc, sunt absolut sincer, mă tem pentru Igor.

— Consătene, nu exagerezi cumva? Igor s-a aranjat foarte bine la *Duva.* Ei, cât pe ca să uit! Ce mai e nou la hotel? Ceva schimbări, oaspeţi noi? Nu mai ştiu nimic, am stat cam mult în Malesia şi nu mai sunt la curent cu *Duva*! spuse şeful.

— *Well,* nimic deosebit din ce v-ar interesa. Au venit oaspeţi noi şi asta e tot. A, da, era să uit. Iulia e bolnavă de vreo două zile. O chinuie ceva, domnule! răspunse Igor.

— Iulia bolnavă? sări şeful. Viaţă afurisită! Nici n-am ştiut. Dacă aflam mă întorceam mai repede. Nu ştii ce are?

— Nimic grav, domnule, o uşoară depresiune, asta e tot, spuse Igor.

— Consătene, îmi ascunzi adevărul. Iulia este o fată sănătoasă şi n-ar cădea la pat numai din atâta! strigă şeful.

— *Well,* Iulia nu e bolnavă la pat. Dacă era astfel, n-aş fi fost atât de liniştit. Dumneavoastră ştiţi că suntem prieteni, mister!

— Mai şi spui că-i eşti prieten! Fata e bolnavă şi ţie nici nu-ţi pasă. Mă grăbesc să văd ce e cu ea!

— Ce-o fi cu el? se miră Igor.

— Ciudat! ridică din umeri Iane.

— Ca şi cum el ar fi cel mai bun prieten al Iuliei, adăugă scurt Igor.

— Asta încă n-ar fi atât de ciudat, se amestecă Iane, dacă stai bine să te gândeşti, nu trebuie să-l subapreciezi pe Boiarov. Fârtate, a ajuns un ambiţios, ca toţi ceilalţi de aci. Până nu demult era numai un chelner obişnuit într-o cafenea oarecare şi nu m-ar mira ca în curând să ajungă directorul hotelului.

Igor se gândi îndelung la îngrijorarea care-l cuprinsese pe şeful său; se întrebă de unde atâta interes pentru sănătatea

Iuliei. Speriat, Boiarov dispăruse într-o clipă, lăsându-i pe cei doi pe trotuar. Iane ţinea în mână o geantă de piele cu o etichetă, *Tigru,* scrisă în limba engleză. Igor se uită curios la geanta lui, de aceea Iane simţi nevoia să-i explice de unde o are. Era o amintire de pe vaporul fabrică *Tigru,* al domnului Lici. Acolo lucrase Iane patru ani încheiaţi şi legase multe prietenii. Un adevărat monstru; trei sute de lucrători pescuiseră în tot Pacificul, iar vaporul devenise o fabrică de ulei şi conserve. Domnul Lici era îndrăgostit de întinderea mării, citea mult despre mări, literatura marină, şi era mulţumit că achiziţionase acest vapor, mai mult din respect faţă de Jack London. Se înţelege, erau puţini cei care credeau în povestea lui, pentru că domnul Lici le cam înflorea.

— Povesteşte-mi despre tine, despre mări, despre Malesia! spuse Igor cu căldură şi luă geanta lui Iane.

— E vreme şi pentru asta, fârtate! O să te plictisească povestea mea, ai să vezi. Dar şi eu aş vrea să aud ceva despre viaţa ta. Oricum, tu nu-ţi aduci aminte de copilăria în Malesia, erai prea mic să ţii minte. Şi să ştii că aveai numai patru ani când te-au dus din Malesia, iar eu eram pe atunci un flăcău de vreo cincisprezece. Eh, a trecut ceva timp de atunci şi noi, practic, nu ştim nimic unul despre celălalt, zise Iane mişcat, îmbrăţişându-şi vărul.

— *Well,* mi te închipuiam ca pe părinţii noştri, cu mustăţi răsucite! râse Igor.

— Şi eu, pe tine, cu papion! i-o întoarse Iane.

— OK, m-ai făcut să râd. Acum povesteşte-mi despre mări! răspunse Igor.

— Dar e plictisitor, fârtate! răspunse Iane.

— Mă doare îngrozitor capul şi, când mă doare, simt nevoia să ascult cum e viaţa pe mări. Aşa mi-ar veni ceva mai uşor, Iane! spuse Igor neîncrezător.

— O să vezi tu. Fârtate, nu prea eşti în apele tale. Uite de ce mă îngrijorează soarta ta! spuse Iane.

— Haide, începe! Mai ţii minte unde ai rămas data trecută?

— Chiar vrei să asculţi?

Capitolul 25

— Aşa deci; şedeam o dată pe punte cu tabla de şah în mână şi mă lăsasem furat de amintiri. Doctorul Henri se apropiase pe nesimţite şi-mi propuse o partidă de şah. Da, doctorul vaporului era psihiatru, prieten, detectiv, preot, profesor, un om mare. Jucând, am început să povestim, iar el s-a interesat de sănătatea mea. M-a ascultat cu atenţie şi, în final, a tras concluzia că am un trecut furtunos. De la el am auzit sfaturi frumoase. A spus că toţi oamenii de pe glob sunt egali, indiferent de credinţă, de culoarea pielii, indiferent dacă trăiesc la nord sau la sud, dacă privim din punct de vedere ştiinţific, ne tragem din maimuţe, dacă luăm în consideraţie religia, Dumnezeu ne-a creat strămoşii. Şi oamenii cu faţa arămie au sentimente de dragoste, ba sunt chiar mai sensibili ca noi.

În ultima zi a săptămânii mă plimbam de unul singur pe insulă şi priveam colibele scunde din lemn şi pământ. Oamenii se culcau tare devreme, iar unul dintre ei mi-a spus: «Este foarte bine ca trupul să doarmă când doarme şi Soarele». Soarele este pentru ei ceva dumnezeiesc, şi-l iubesc nespus de mult când îi mângâie în zori de zi, în vreme ce marea vuieşte. Frate dragă, viaţa lor e mai frumoasă ca a noastră! Mi se părea straniu faptul că femeile lor se vindeau pentru bani, nu conta dacă eşti însurat sau ai copii. Am greşit, nu spun că am fost un sfânt, da, mi-am satisfăcut nevoile fizice la fel ca şi ceilalţi bărbaţi. Dar mai târziu? Mi-era scârbă numai la gândul că am dormit cu femeia care se culcase mai înainte cu un altul. Unde e inima, unde e sufletul? Morala, frate dragă, eu am înţeles-o cu totul altfel şi de aceea am pătimit destul. Gândeşte-te la omul care vomită, dar puţin mai înainte a sărutat o fată. Oroare şi dezastru!

Ani pierduţi, fârtate, judecată de om beat. Până la următoarea ieşire, totul mi-a mers pe dos. Îmi căzuse cu tronc o fată care ar fi sculat şi morţii din pat, dar ea nu era deloc o naivă, căci era conştientă de felul în care o înzestrase natura. Pentru mine era cea mai frumoasă şi cea mai deşteaptă femeie, aşa că nu mi-a părut rău când m-a jefuit şi m-a lăsat ca pe un şoarece plouat. Dragostea aceea mă costase prea scump, a fost o dragoste

confecţionată, ştii, cât să-mi arunce prafuri în ochi. Ei, nici eu nu eram mai bun, fârtate; pusese dracu' şi pe mine stăpânire. Mai bine m-ar fi pus cineva să stau în cap, mai bine mi-ar fi scos dinţii decât o sută de dolari din buzunar. Dar să nu mă laud, pe atunci mă consideram un om frumos, femeile nu şedeau prea mult pe gânduri dar, din păcate, după cum ştii şi tu, şi coţofana are pene frumoase, dar capul gol.

Trecând pe lângă mine, Tana, aşa se numea frumoasa, îmi zâmbi deodată. Într-o clipă mi-a venit să ridic masa şi s-o arunc în minunatul tapet, căci ştiam cu câtă uşurinţă rămâi cu buzunarele goale. Mai târziu mi-am spus, dracu' a adus-o, eu sunt propriul meu stăpân şi n-o să mă las să mă dezbrace în pielea goală. Dar, uite chiar aşa mi s-a întâmplat. Nu chiar atunci, ceva mai târziu, într-un alt loc. Numai ce ne despărţisem de neastâmpăratul Tuvio, cel mai bun prieten al meu, care-mi spuse odată: «Tu-ţi trăieşti viaţa ta, eu pe a mea, dar dacă va fi nevoie vreodată, vom fi alături», şi eu am plecat la o nuntă a băştinaşilor.

Aveam în buzunar o jumătate de litru de rom, am băut ceva pe drum, m-am oprit şi m-am aşezat lângă un izvoraş, mai târziu am băgat de seamă că mă urmăreau două frumoase. Una din ele, Tana, cealaltă, un adevărat înger, suplă şi înaltă, dar absolut necunoscută. M-am făcut că nu le observ, dar tot mă uitam la ele. Am luat-o pe potecuţă şi mi-am continuat drumul pe jos, un drum mai rău decât dacă ar fi fost plini de ghimpi. Am stat lângă râuleţ, mi-am pus romul în buzunar şi m-am proptit în coate. Atunci s-au apropiat şi ele, una m-a salutat în franceză, cealaltă, Tana, în engleză. Le-am poftit să stea, şi minune, s-au aşezat de parcă ne cunoşteam de ani de zile. Cea mai înaltă m-a întrebat dacă sunt însurat, Tana s-a interesat dacă am copii. Cea înaltă a râs, a spus că sunt un om bun dacă nu ştiu să mint, eu am întrebat-o de unde ştie că spun adevărul. «După ochi», a zis ea. Şi puţin mai târziu s-a pierdut în pădure ca o căprioară.

Am băut rom cu Tana, şi uite aşa am uitat de chinurile mele; căzusem într-un vis ciudat, frumos. Necazurile mi s-au risipit în faţa frumuseţii feciorelnice; de fapt, intrase dracu' în mine. Am stat mult aşa, singuri, ea se pricepea să sărute şi să te răcorească, spre seară s-a întors şi cealaltă, apoi am pornit toţi trei spre vapor. Fetele au rămas pe mal şi parcă-mi spuneau: «Prost nefericit, în curând se va duce ziua de azi». Eram tulburat

şi emoţionat, satisfăcut şi neliniştit, era în mine un adevărat haos, sufletul mi-era cum e ciorba din Hawai pe care ei o numesc *mit miks.* M-am întins puţin, fără a mai cina, şi m-am trezit taman când soarele era deasupra vaporului. Tuvio a propus să mergem la vreo nuntă a băştinaşilor şi eu am acceptat fără să cârtesc. Am plecat cu un camion vechi, descoperit, să nu-ţi mai povestesc câte lucruri ciudate am văzut la nuntă, florile, obiceiurile, cântecele. Numai cântece şi ritmuri de tonga, fetele purtau cununi de flori, coliere de melci şi scoici, dansau ca nebunele şi fără odihnă, printre palmieri. Toţi marinarii aveau cununi în jurul gâtului şi surâsuri blajine pe buze. Femeile tinere şi fetele se hârjoniseră în mare toată ziua. Săreau fără teamă în mare de pe o stâncă, mai întâi câte o fată, apoi câte o femeie tânără. Fetele semănau unele cu altele ca nişte banane, dar eu am recunoscut-o pe Tana cu destulă uşurinţă. Ea m-a luat de mână şi ne-am avântat în joc. O, doamne, eu care până mai ieri eram preacuviosul Petru, iată-mă amestecat în lumea lui Adam, mi-am zis eu. Am stat cu Tana până la asfinţitul soarelui, ba ne-a prins şi noaptea. M-am întors la vapor cu ultimul camion, îmi potolisem focul, fata rămăsese pe insulă. Fârtate dragă, fata aia mi-a pus inima pe jar. Am vrut să cobor de pe vapor şi s-o duc în braţe peste apele sărate, dar ştiam că vor râde cu toţii de mine. Tana era slăbiciunea mea pentru faptul că n-a primit bani, cu toate că pentru asta venise, dar s-a ruşinat şi i-a respins, spunându-mi că de data asta n-a făcut-o pentru bani. Ah, ce fată frumoasă, am şoptit toată noaptea şi am adormit cu numele ei pe buze.

Când m-am trezit şi când vaporul era deja în largul mării, totul a luat o altă întorsătură. Patronul Lici ne plătise cu o zi înainte salariul pe o săptămână, dar unde erau banii mei? «Ah, vulpea de Tana!» am strigat furios. Mă simţeam tras pe sfoară, păcălit, umilit şi prostit, am privit lung valurile şi mi se părea că lucrul cel mai bun ar fi să sar în apă. Nu aveam o para chioară, idiot nefericit. Ce să-ţi spun, fârtate, am stat aproape doi ani pe vapor, dar sărac, singur şi nefericit. Să mă întorc în ţinutul natal, nu mi se părea prea înţelept, să rămân pe vapor – nu mai voiam. Din păcate, nu aveam altceva de ales şi am mai stat doi ani, încheie Iane, asudat şi tulburat.

— Cine ţi-a spus că fericirea stă în bani? întrebă Igor.

— N-am spus aşa ceva. Dar ştii tu, mai aproape-s dinţii ca părinţii. Fârtate, eu n-am avut parte nici de fericire, nici de bani. Dar, să mergem la hotel, e deja târziu şi eu te-am chinuit cu poveştile mele, răspunse Iane.

— Frumos mai ştii să povesteşti, domnule! Mi-ar fi plăcut să aud ceva şi despre ceilalţi ani petrecuţi pe vapor, propuse Igor.

— Nu te grăbi, fârtate. Sunt vorbă lungă, ăsta-i cel mai mare defect al meu. Ai să te saturi de pălăvrăgeala mea, e timp şi pentru asta. Să mergem la hotel; o fi ruşinos sau nu, dar mie mi-e somn, spuse Iane.

Intrară în maşină şi se îndreptară spre hotel. Igor tăcu un timp, se gândea la Iane; l-au tulburat întâmplările de pe vapor. Tot mai era convins că în spatele acestor întâmplări se ascundea ceva mult mai grav şi mai tragic decât viaţa vărului său, o mare nefericire care îi pecetluise soarta cea rea.

Când îmi va povesti şi despre ceilalţi ani de pe vapor, îşi spuse Igor, o să-mi dau mai bine seama care e necazul. Nu, nu, e ceva în neregulă cu Iane, are deja patruzeci şi doi de ani şi încă nu şi-a aranjat viaţa cum trebuie. Adevărul e că are ceva cultură, dar nu e nicăieri angajat; probabil flămânzeşte.

— Ce-ţi mai face mama? strigă Igor ca să împrăştie gândurile negre. Scuză-mă, dar m-am lăsat furat numai de povestirile tale, încât am şi uitat de ea. Cum îi merge?

— Pentru anii ei, fârtate, foarte bine! Lucrează la câmp, are o grădină mare, leagă caprele de funie şi, hai, la câmp! Eh, era să uit, a spus că-ţi transmite salutări şi te roagă să vii în vara asta pe acolo.

— Dar tu? îl întrerupse Igor.

— Eu ce? întrebă Iane.

— Păi tu, tu îi ajuţi la câmp?

— Cum să nu! Dar să ştii, fârtate, ea nu mă lasă să lucrez la câmp. Zice că-i de ajuns că-şi bătătoreşte ea palmele. Îi e atât de milă de mine, fârtate, că uneori numai ce mă vede şi începe să plângă.

— Am ajuns la hotel, îl întrerupse Igor.

La parking remarcară câteva automobile, Makale mătura sub streaşină, peste drum de bazinul de iarnă. Privirile lor se întâlniră, dar Makale întoarse capul şi nu se salutară. În foaier, directorul şi doctorul Lamarov; puţin mai departe – recepţionerul se chinuia cu nişte socoteli. Barmanul aranjase bufetul pentru a

doua zi. Dafina ştergea mesele. Tânărul îi salută şi apoi îl rugă pe recepţioner să-i dea o cameră liberă pentru Iane. Acesta scoase cheia, deschise registrul hotelului şi scrise numele oaspetelui. Dar oaspetele nu se apropiase să semneze, ci aştepta în uşă, ruşinat şi emoţionat. Ochii lui se temeau de o întâlnire cu doctorul, care-l şi zărise:

— Cum stai cu sănătatea, tinere? îl întrebă doctorul din fotoliu.

— Sănătatea mea? se zăpăci Iane.

— A ta, a cui altcuiva? strigă Lamarov râzând, pentru cine altul am venit în Malesia, dacă nu pentru tine!

— Bine, foarte bine, răspunse Iane, chiar minunat!

— Să fii sănătos! se bucură doctorul, aerul poate face minuni uneori, dar voinţa omului este mai presus de orice. Treci zilele astea pe la mine, vrei?

— Se poate mâine? întrebă Iane.

— Până la prânz voi fi acasă, aşa că se poate, răspunse doctorul.

Igor luă geanta *Tigrul* – şi-l chemă pe Iane, dar tocmai atunci se ridică din fotoliu directorul şi se apropie şoptindu-i:

— Unde naiba aţi fost până acum? zise Lisiţa printre dinţi.

— Cu fârtatele meu, domnule. Aşa-i când te revezi cu cineva după douăzeci şi trei de ani! Scuzaţi-mă, aţi avut nevoie de mine?

— M-aţi lăsat baltă, şi dumneata şi Iulia, iar feroviarii olandezi au fost furioşi că n-aveau ghid pentru excursie. Data viitoare să-mi cereţi voie când vreţi să plecaţi, eu nu mai vreau să roşesc pentru dumneavoastră, spuse directorul pe un ton ridicat.

— Dar Iulia, domnule? De ce n-a fost cu ei?

— Probleme femeieşti, începu să se scuze directorul, s-a închis în cameră şi nici gând să iasă. Parcă n-ai ştii despre ce este vorba! Boiarov este la ea! încheie directorul şi se aşează iar în fotoliu.

— Ştiu, domnule. Iulia o să se odihnească puţin şi se va ridica din pat, dar până atunci voi lucra eu pentru amândoi. Vă rog să mă iertaţi pentru astăzi, e vorba de fârtatele meu, şi cum să vă explic! se fistici tânărul.

— Ei, stai, nici nu m-am supărat, îl întrerupse directorul, eu şi fârtatele dumneavoastră ne cunoaştem de mult.

— Vă cunoaşteţi? se miră Igor.

— Da, şi încă foarte bine! Nu v-a spus până acum? întrebă directorul.

— Nu! răspunse tânărul şi mai mirat.

Camera lui Iane se afla la etajul întâi. Mică, frumos aranjată, cu un singur pat, camera le plăcu amândurora. Ieşiră pe terasă şi priviră o vreme lacul. Departe în faţa lor, sub munte, Podgradeţul era învăluit de o ceaţă transparentă, albăstruie. Apa era albastră, ba chiar mai întunecată, valuri mici se spărgeau de mal. Tânărul îşi aminti din nou de presimţirea cu înecatul pe care-l scoteau la mal valurile; vru să-i povestească lui Iane, dar se abţinu. Se întoarse spre camerele personalului de serviciu, văzu o fereastră luminată şi îşi aduse aminte de Iulia. Pentru a se elibera de marea care-l obseda şi-l obseda, Iane se retrase în cameră spunându-i fârtatelui său că e timpul de culcare.

— Ne vedem mâine, zise Iane.

— Mâine după amiază! îl completă Igor, de dimineaţă voi fi cu feroviarii olandezi.

— Foarte bine, spuse Iane, şi eu am nişte treburi.

— Te deranjează dacă te întreb ceva? zise Igor ieşind din cameră.

— De ce să mă deranjeze? se miră Iane.

— Mă interesează dacă ai stat mult timp la spital, spuse Igor, te rog nu te supăra de întrebare!

— Care spital? întrebă Iane.

— Un spital ca oricare altul din lume! spuse Igor, dar te rog să nu mă înţelegi greşit!

— Ce-ţi trece prin cap, fârtate? roşi Iane. Ce spital? Dacă aş fi fost acolo, ţi-aş fi spus înainte de a-ţi povesti toate celelalte!

— Ştiu, fârtate, iartă-mă că mi-a trecut ideea asta prin cap. Noapte bună!

Şi tânărul coborî în foaier; de aici se îndreptă spre cameră. Doctorul discuta aprins despre sănătatea cuiva, o persoană de vreo cincizeci de ani, care n-a prea avut parte de fericire şi asta i-a provocat cancer la gât. Şi încă era puţin, deşi e o boală incurabilă, dar şi nervii şi sufletul şi somnul şi inima i se duseseră dracului. Deşi era o necuviinţă, tânărul rămase lângă doctorul Lamarov şi ascultă cu atenţie. Directorul îşi exprimă compătimirea, spuse ceva de genul:

— Greu le e celor din jurul lui.

— Pacientul nu are rude apropiate, spuse Lamarov, are numai o fiică pe care o creşte cu multă dragoste.

— Şi tinereţea ei? întrebă directorul. Cât o să o mai ducă? Până când se va chinui şi bătrânul ăsta?

— Poate să moară în primăvara asta, luna asta sau cealaltă, cel mai târziu până la sfârşitul verii, spuse doctorul cu tristeţe în glas.

Igor nu se simţea bine de loc, se întoarse cu paşi uşori spre ieşire, deja ghicise numele acestui nefericit; i se strângea inima de durere. L-a auzit pe Lamarov când a spus:

— Pacientul povesteşte cu atâta înflăcărare despre satul natal Bapcior, care nici nu mai există, dar îl chinuieşte gândul că va muri şi n-o să-şi mai vadă locul unde s-a născut şi unde şi-a petrecut tinereţea.

— Ehei, Ristos, spuse Lamarov, poporul nostru are un suflet tare bun! Pacientul meu ar fi murit de o sută de ori până acum, dacă fata lui n-ar fi avut o inimă de aur. Balsam pe rană, *mon ami*!

— Mi-e ruşine să-ţi spun, zise directorul, dar eu sunt puţin îndrăgostit de fata aceea. Un adevărat înger, doctore!

Capitolul 26

Igor avu cea mai îngrozitoare noapte din viaţa lui. De multă vreme se simţea fără putere şi agitat; tot ce se petrecea peste zi îl chinuia noaptea, iar dimineaţa repeta aceleaşi greşeli. O dată, doctorul Lamarov nu s-a mai putut abţine şi i-a zis:

— Nu prea-mi explic, tinere, modul dumitale de viaţă.

Bineînţeles că Igor ar fi putut uita spusele doctorului şi acestea să nu-i lase în inimă urme, dacă ar fi fost mai exuberant, mai plin de energie, de viaţă, numai că energia îl cam părăsea încă din aprilie.

Tânărul era un realist, nu mai încăpeau dubii. Avea în el calitatea principală a neamului omenesc: bunătate pentru o lume întreagă. Dar, la *Duva,* începuseră să-l ia în râs mai întâi chelnerii şi bucătarii, apoi toţi ceilalţi. Spuneau: «Vine domnul», sau: «domnul intenţionează». O, desigur, asta n-ar fi fost nimic. Dispoziţia sa nu era tulburată de ironiile lor, ci de senzaţia că nu aparţine lumii de lângă acest lac. Dar de ce să nu-i aparţină? Desele discuţii purtate cu ei fuseseră prietenoase şi plăcute şi dacă nu ştiuse să-i mângâie pe alţii, nici zâzanie nu semănase între ei.

Ce se întâmplase cu Igor?

Când ieşise din camera lui Iane, pornise spre parking. Îl dureau tâmplele foarte tare, ochii îi jucau în cap. Acolo se sprijinise de peretele dinspre lac şi privise spre Albania. Muntele de peste Podgradeţ era învăluit de întuneric, dar chiar deasupra lui fulgeră de vreo două ori. Se gândi la întâmplările din ziua aceea blestemată, apoi se aşeză pe zid şi privi lacul. Când auzi în spate paşi, fu absolut sigur că sunt paşii LUI.

— Domnul tânjeşte după ceva? întrebă tăios Makale.

— *Well,* ea de obicei, răspunse Igor.

— Are dreptate doctorul Lamarov, zise Makale.

— Cum adică?

— Doamne, dar dumneavoastră nu ştiţi? El spune că aici nu sunt locuri pentru oamenii de cabinet!

— Ce înseamnă asta, mister? întrebă Igor.

— Ei, nu prea ştiu eu să explic ce înseamnă! Dar am auzit cu urechile mele când doctorul a spus că natura nu acceptă oamenii de cabinet. Şi cum domnul e unul dintre aceia, de-aia se agită natura, răspunse Makale.

— Aveţi o minte tare isteaţă, dar asta sigur vi le spune cineva. Hai, dar sincer, cine vă împuiază capul cu prostiile astea? întrebă tânărul.

— Păi trebuie să învăţăm şi noi ca să ştim a vorbi cu un orăşean, asta e. L-am jignit cumva, cu ceva, pe domnul?

— *Well,* n-are importanţă. Asupra principalei probleme ne-am înţeles. Să vă ţineţi cât mai departe de Miliţa şi totul va fi bine. Dacă nu mă ascultaţi...!

— Hopa, domnul ameninţă, dar ar trebui să-i fie ruşine să mă privească în ochi, îl întrerupse Makale. Mă obligaţi să vă aduc aminte de ceea ce-a fost, trecutul pe care mă străduiam să-l uit. Se pare că nu e posibil!

— Mister, aş vrea să rămân singur, noapte bună! spuse tânărul.

— De asta poate fi sigur domnul, va rămâne singur. Lamarov spune că asta e soarta fiecăruia. Numai că soarta celui care mă ameninţă o va hotărî lacul de-aici. Acum e foarte clar că noi doi nu vom fi prieteni niciodată. Oricum, faţă de Dumnezeu, sunt cu conştiinţa curată! încheie paznicul.

— Adică?

— Aşa, bine. Lacul e destul de adânc şi ascunde multe taine, răspunse paznicul şi plecă supărat.

Tânărul ridică nedumerit din umeri, scutură din cap şi privi o clipă apa întunecată a lacului. Să-l fi cuprins iar presimţirea aceea, din prima zi, când îi spusese Iuliei că valurile vor scoate la mal un înecat? Poate nu, era doar înfiorat de vântul care abia adia în noapte. Încă îl mai durea capul, presimţirea aceea îl făcu să-şi ia privirea de la lac.

Se ridică, şi puţin după aceea bătu la uşa lui Iane; Iane sări din pat; deschise, ca şi cum s-ar fi aşteptat la vizita lui Igor. Se vârî iar sub plapumă şi mormăi printre dinţi:

— Noaptea e foarte frig.

— *Well,* mă chinuie ceva, zise Igor.

— Şi pe mine, răspunse sincer Iane.

— Cum de te-ai întors în ţară? întrebă Igor.

— Ce-ţi veni acum, fârtate?

— Aşa, dar aş vrea să ştiu.

— Păi, cu vaporul. Vapoarele sunt ieftine. Dar, ascultă, fârtate! Vapoarele au fost făcute la început ca să descopere pământuri şi mări, dar acum au ajuns case marinăreşti, pentru călătorii îndepărtate şi confortabile. Au cinematograf, teatru, bibliotecă, săli cu jocuri de noroc. Da, da, aşa e vaporul *Markoni* cu clasa întâi şi a doua, iar călătorii n-au voie să treacă de la o clasă la alta. Eu am călătorit cu *Markoni,* sigur, la clasa a doua, cu săracii, dar am avut timp berechet să meditez. În prima zi ne-au arătat colacii de salvare pentru caz de pericol; eh, nu ştiau că şi eu sunt unul dintre bătrânii lupi de mare. E bine, doamne fereşte de necazuri, dar dacă se întâmplă ceva, cum să-i foloseşti, dacă nu ştii cum?

— Dar mâncarea de pe vapor? întrebă tânărul.

— Excepţională, bucătărie italiană, iar la prânz îmi dădeau vin atâta cât puteam să beau, numai să nu mi se aplece. Cel care se îmbăta, avea de-a face pe urmă cu poliţia de pe vapor. Cu vaporul ăsta au venit mii de emigranţi, ca să zic aşa, s-au întors la vetrele lor. Unii strânseseră destui bani pentru zile negre, buzunarele mele, însă, erau goale. Am intrat sărac şi nenorocit în oraşul ăsta, chiar în faţa hotelului de aici, îmi venea să plâng, dar n-am plâns. Sărmana mea inimă ştie să ascundă durerea. Mama mă aştepta în staţia de autobuz, bătrână şi neajutorată, iar când m-a zărit s-a prăbuşit pe trotuar. Eu încremenisem, nu mai puteam scoate un cuvânt. Ai noroc, Iane, mi-am zis eu atunci, te-ai întors tu fără bani, dar te aşteaptă casa din Malesia. Pe lumea asta aerul mi-a fost plapumă, pământul saltea. Apele mari şi sărate au rămas undeva departe, aici e mama mea cea bună şi îngăduitoare, a venit spre mine şi m-a sărutat şi a plâns îndelung cu suspine. Nu mai ştiam de ce naiba plecasem din ţinutul meu natal, ce dracu' căutasem pe mări. Am zis că sunt un laş, nu mai ştiam ce mă-ndemnase să plec în ţări străine să caut de lucru. Sărac am fost de când m-am născut; ei, bine, jumătate din lumea asta moare în sărăcie; cum am putut eu crede că voi găsi un mijloc mai bun de a mă îmbogăţi?

Am ajuns în Malesia, am sărutat pământul roşu şi numai sufletul meu ştie cum de nu mi-a crăpat inima. În ţinutul meu toate erau la locul lor; şi dealurile, şi viile, şi casele, şi pârâiaşul, ba chiar şi oamenii. Cu oamenii nu m-am împăcat prea bine, căci ei aduc uneori răul. Uite ce mi-au făcut, da, da: chiar din

prima zi au venit la noi vreo zece inşi şi m-au întrebat fericiţi: «Iane, acum o să-ţi ridici o casă frumoasă. Cum o s-o construieşti? Vrei să pui pe acoperiş doi cocoşi roşii, să se ştie că paralele sunt câştigate în străinătate? Cum îţi aranjezi casa, sigur, cu mobilă clasa întâi!?» Tot ei întrebau, tot ei răspundeau, eu am tăcut, am mai deschis şi eu gura din când în când, să le spun adevărul. În cele din urmă, am început să le vorbesc. Cumătrul m-a întrebat, şi eu i-am spus despre sărăcia mea, l-am pus să jure pe copiii lui că o să tacă, dar el nu ştie să păstreze un secret, A doua zi toţi sătenii ştiau de soarta mea. M-au compătimit, m-au privit cu uimire. Am început să mă simt ca un străin, ba chiar ca într-o ţară străină. N-am mai udat cu lacrimi ţărâna, iar a doua zi, dimineaţa în zori, am plecat pe munte şi am hoinărit până la apusul soarelui. Mergeam şi mă gândeam: «Doamne, cum poţi îngădui atâta răutate pe pământ!»

Capitolul 27

În capul tânărului era o adevărată babilonie; intră în sala de aşteptare complet zăpăcit şi, într-o clipă, se trezi în faţa uşii de la camera Iuliei. Simţea un amestec de senzaţii şi sentimente faţă de vărul său, faţă de fata aceea nefericită şi faţă de şi mai nefericitul ei tată bolnav de cancer în gât, şi se întrebă cum i-ar putea ajuta. Îl auzi pe Boiarov şi pe Iulia vorbind în şoaptă, vru să bată la uşă şi să intre; încă mai păstra în minte dragostea şi îmbrăţişarea lor; şi totuşi nu intră, ci se îndreptă spre camera sa. «Trebuie să fiu tare», îşi spuse strângând din dinţi, trebuie să înving.

Pentru ce-i era necesară puterea de care vorbise, pe cine anume să învingă?

Adormi repede, dar avu un vis îngrozitor; era un vis în care viitorul nu se arăta prea roz. Visul lui se petrecea într-o ţară depărtată şi fărâmiţată, într-o Malesie nenorocită, ceva foarte încurcat, neclar şi ireal. Oamenii acelei ţărişoare colindaseră toată lumea, dar veniseră înapoi să se predea unii altora. În vis era toamnă, ogoarele liniştite ca şi-aici la noi; în pântecele lor încolţea grâul şi orezul. Ţăranii priveau câmpurile cu o mare preţuire, munca lor, atât de grea, era lăsată la cheremul şi la toanele naturii. Vor veni musonii sau torenţii, atunci totul se va duce în mare şi în oceane, sau îi va apăra Cel de Sus. Vor veni la timp ploile acelea blestemate, (sau vor întârzia ca în Africa), să poată creşte grâul, se întreba tânărul în vis? Nici ploile, nici alte blestemăţii nu se pot compara cu bolile timpului şi ale istoriei, sărmana istorie a Malesiei, gândea tânărul tulburat, este o mare taină.

Se făcea în vis că, îndată ce se terminase toamna, tânărul, împreună cu Iulia, plecase în provincie. Era un somn adânc; plecaseră după icoane. Ce fel de icoane în Malesia? Câmpurile acelea care-i hrăneau pe ţărani, slaba recoltă care, până la urmă, ducea la foame, bolile aspre şi dureroase şi cel mai adesea incurabile, toate erau atât de dramatice în somn, încât tânărul simţi cum îi intră frica în oase. Este o mare deosebire

între sat şi oraş, se îmbărbăta tânărul. Aici, la ţară, se moare foarte repede.

Trecură astfel peste câmp, întâlniră văcari şi păstori, şi mai văzură un automobil vechi şi uzat. Pe drum îi aşteptau preoţii, antici prevestitori de rău, se auzeau clopotele stranii ale unei biserici. De fapt, în vis tânărul nu prea întâlnise mulţi mucenici; rari erau şi cei ce se veseleau. Îi rămăseseră în minte nişte chipuri urâte, feţele încruntate ale ţăranilor care scoteau icoanele de sub plapumă. Icoane în Malesia? se miră tânărul, oare n-am încurcat ţara? Cumpărase icoanele pe câţiva bani; întâlnise oameni care nu ceruseră niciun dinar, dar şi dintre aceia care nu voiseră să le dea pentru nimic în lume.

Noaptea, câmpia era cuprinsă de ceaţă ca şi lacul. În depărtare, câte un cioban cu câteva oi în jurul unei vetre mari. Avu de-a face şi cu poliţia locală, dar se înţeleseră repede. Cele mai frumoase icoane, pe care le strânsese mai înainte, i le luară cei de la poliţie. Venise timpul unei dulci melancolii, ca înainte de moarte. Frânţi de oboseală de atâta drum, uitaseră multe lucruri din viaţă. Nu le şezuse în cale nimeni, dar se chinuiseră destul. Un timp n-au avut nicio bucurie şi au dus-o destul de greu. Căsuţele erau rare şi mici. Ziarele nu veneau, pentru că nu avea cine să le citească. Iulia se îmbolnăvise; tânărul se întristase din pricina tinereţii sale nenorocite şi umilite. În gândurile sale, fata se pierdea în trecut, şi nemulţumită de ea şi de lume, era cuprinsă adesea de accente depresive. Doamne, dar ea nu era o pasăre cu aripile frânte, tânărul se îngrijora pentru sănătatea ei şi dorea, din tot sufletul, să-şi lege împreună viaţa.

Ultima noapte de drum, în vis, au petrecut-o în casa unui biet ţăran. Au mâncat foarte puţin, cu toate că toţi ai casei erau în picioare de bucurie. Iulia se culcă repede, avea o febră uşoară. În mijlocul casei ardea focul. Cei doi nefericiţi, bărbatul şi femeia, mai şuşotiră o vreme, copilul lor adormise de mult. Strânşi în jurul casei, flămânzi şi însetaţi, câinii urlau adânc în noapte. Ca şi la noi, asta se întâmpla din pricina numeroşilor oameni sălbăticiţi care pe astfel de vremuri întreceau orice măsură, venind să fure, să pustiască, să mănânce. Tânărul îl întrebă pe ţăran dacă este mulţumit de recoltă, iar el răspunse simplu: «Cum să nu!»

Întors cu spatele spre flacără, începu să-şi depene istoria. Ca mulţi alţii din Malesia, a fost sărac, a coborât din munţii cei pietroşi şi viermănoşi, a cumpărat cai, apoi doi bouleni şi a început să are pământul şi să crească animale. Se simţea ca în rai, nu mai ţinea minte nimic din războaiele acelea distrugătoare. Numai odată, şi asta tare de mult, s-a întâlnit cu un englez şi englezul l-a întrebat:

«Plăteşti birul către Marele Imperiu?»

«Ce imperiu, suflete?» întrebase ţăranul.

«Adică nu-i plătiţi împăratului?» se miră acesta.

Ţăranul nu ştia ce-i acela bir, aşa că s-au despărţit fără să se înţeleagă. Şi astfel continuă să trăiască fără griji, împlinindu-şi ţelul. Rareori găseşti oameni fericiţi în lumea asta rea, gândi tânărul. «Ce frumos şi pastoral e să fii ţăran!»

Dimineaţa, în camera încălzită îi aştepta mâncarea caldă. Lapte şi pâine, şi asta nu era puţin. Gazdele plecaseră la câmp, iar copilul la şcoală să deprindă buna creştere. Iulia era mai proaspătă, somnul cel dulce îi readusese calmul. Ea înţelesese călătoria aceasta ca pe o fugă de suferinţă dar, din păcate, se chinuise mult. Acum deschisese fereastra şi-şi întinse mâinile sale atât de albe. Undeva se auzea susurul râului, o adiere uşoară îi trecea prin păr. «Încă puţin şi ne întoarcem acasă», spuse tânărul.

Timpul începuse să se strice.

Pe dealuri era de acuma zăpadă, zăpadă blestemată, zăpada în Malesia?! dar zăpada era prea departe. Aici vremea încă nu se făcuse atât de urâtă, dar totul devenise apăsător. Ieşiră repede din casă şi căutară ceva cu care să plece. În Malesia maşinile sunt destul de rare, dar tocmai de aceea trec destule camioane particulare. Mai întâi întâlniră un preot în şaretă. Încerca să citească ceva dintr-o carte îmbrăcată în piele, dar nu prea reuşea, fiindcă şareta se clătina încoace şi încolo. Preotul avea barbă, dar cu prilejul sărbătorilor trecuse la budişti. Îi salută cu căldură pe tinerii călători şi apoi îşi afundă iar nasul în carte şi, încreţindu-şi fruntea, ca şi cum ar fi fost îngrijorat din pricina timpului rău. Puţin mai târziu dispăru în ceaţă.

Era o nenorocire drumul ăsta obositor.

Şi uite aşa, în pragul serii apăru un camion şi urcară în cabină. Şoferul ducea lemne de foc.

«Ce necazuri v-au adus pe aici?» îi întrebă el.

«Adunăm icoane» sări Iulia.

«Nu sunteţi negustori?» zise şoferul.

«Nu», răspunse tânărul, uşor supărat.

«A, aşa», se retrase şoferul.

Camionul mergea de-a lungul câmpului galben, afară bătea vântul şi se auzeau voci pe ici-pe colo. Tânărul îl întrebă pe şofer dacă nu e greu şi periculos să mergi pe asemenea drumuri, iar acesta îi răspunse:

«Ei, nu e chiar aşa de greu».

Şoferul lucra la o fabrică; nu şi-ar fi schimbat meseria pentru nimic în lume. N-ar fi plecat în afara Malesiei să-şi caute de lucru, cu toate că-şi dorea să doarmă, în braţele soţiei sale, într-un pat cald. Puţin mai târziu, camionul îi lăsă pe tineri pe neaşteptate, grăbindu-se spre sud. Din fericire, în apropiere era o staţie de cale ferată. Pe Iulia începu iar s-o doară capul, trupul ei suplu fu cuprins din nou de febră. Ce vis urât! Se întâlniră iar cu preotul care le spuse:

«Tot poporul ăsta merge în iad».

Tânărul nu-l crezu, tot timpul fusese încredinţat că Malesia este o ţară săracă şi împărţită, dar printre oameni domneşte totuşi dragostea. Atunci musonii se opriră, tânărul o prinse de mână pe fată şi urcară în tren. Podul, care lega malurile râului, era încropit din grinzi vechi, cam putrede şi părea destul de periculos. Da, tânărul o aruncă pe Iulia în prăpastie şi abia mai târziu, când râul se învolbura, îi ţâşni din piept strigătul acela de durere.

Capitolul 28

Deschise ochii tulburaţi din care se rostogoleau lacrimi calde, îşi adună puţin gândurile, şi în faţa sa îl zări pe Boiarov.

— Trezeşte-te şi totul va fi bine, şopti şeful. Prietene, ai avut o noapte grea.

— Am strigat cumva, domnule? întrebă tânărul ruşinat.

— N-ai strigat prea mult, ai vrut să te tragi de urechi şi la sfârşit ai plâns. Ce-ai avut, consătene, ai amintit de Malesia, de musoni, ţărani; şi de un popă. Hai, sus, te aşteaptă o nouă zi. Cât p-aci să cred că Iane a avut dreptate când s-a arătat îngrijorat de soarta ta. Hai să te vadă doctorul Lamarov!

— Doctorul Lamarov? se miră Igor.

— Chiar aşa. Doctorul Lamarov l-a vindecat şi pe tatăl dumitale, află dacă n-ai ştiut până acum. Uite-l, stă în foaier, sărmanul, a rămas aici de-aseară. Pentru Iulia, şi toată noaptea a băut cafea.

— Dar Iulia? întrebă tânărul.

— Ce-i cu Iulia? A, îi este mai bine, uite-o pe terasă cu Iane. Fârtatele dumitale îi povesteşte cum s-a întors în ţară. Prietene, am fost aseară la Iulia, a avut puţină febră; când a adormit şi mă pregăteam şi eu de culcare, taman atunci ai început s-o iei razna.

— Odihneşte-te puţin! Aş merge să mă întind şi eu oleacă în pat.

— O, domnule, măcar de-aş fi văzut Malesia, râuleţul, bisericuţa şi păduricea! Ah, danezii ăia bătrâni!

— Ai să le vezi şi au să-ţi ajungă până peste cap, răspunse şeful ieşind, hai, acum linişteşte-te!

Tânărul era obosit frânt; îşi trase pantalonii şi cămaşa şi se aşează pe pat. Chinuit de visul avut, se întrebă ce legătură are viaţa lui cu Malesia aceea întunecată, cu budiştii, şi cu musonii. Se culcase perfect sănătos; i se învârteau prin cap cele întâmplate; ceva îl îngrijora, dar ce anume? Îi trecu prin minte că dacă ar înlocui numai o singură literă în cuvântul Malesia, ar fi, uh, ce-ar fi? Ţinutul său natal Malesia, dorinţa lui neîmplinită! «Şi ce-i cu asta? Doamne, altceva e la mijloc!» Şi brusc; simţea

în suflet ceva îngrozitor, ceva legat de soarta şi de nefericirea sa, dar ce? «Trebuie să-l găsesc, chiar acum», îşi spuse, «dar pe cine? Pe el, pe bolnav! Doamne, dar dacă a murit azi-noapte cu durerea în suflet şi supărat, tânjind după satul său Bapcior, aşa neajutorat! Da, eu l-am jignit tare mult, şi direct şi prin fiica lui», spuse tânărul, «el a luptat pentru viaţă, dar moartea blestemată îi şedea în gât.»

Cu ochii încă arzând îşi îmbrăcă sacoul şi se grăbi spre oraş. Pe drum căută să lege visul lui de discuţia avută cu Makale.

Capitolul 29

În colţul stâng al terasei era mare vorbărie. Iane povestea cu foc; acu' arăta cu mâinile spre lac, acu' îşi sălta capul spre cer. Iulia îl asculta cu atenţie şi bea ceai; ochii îi erau puţin umflaţi de nesomn, dar era îmbrăcată fără cusur. Avea o rochie lungă, roz, puţin decoltată şi bine croită pe umeri. Părul, frumos pieptănat îi cădea pe sâni, îşi ridicate picioarele pe un scăunel alb, arăta de parcă era la plajă. Şi totuşi, soarele nu bătea destul de puternic să-i rumenească faţa albă, iar briza, care alunecase pe apă, aducea destulă răcoare. Cei doi nu băgară de seamă apariţia lui Igor, şi mai târziu le păru rău.

În momentul acela apăru Boiarov; îşi freca mâinile, era tulburat şi nedormit. Se apropie de Iulia, îi întinse părul cu gingăşie, şi apoi se aşeză alături de Iane. Se uită o vreme la valurile pe care le stârnea o barcă pe lac, de parcă se simţea în plus. Cam aşa arăta la prima vedere; Boiarov îşi reveni repede, îşi întinse buzele într-un surâs şi se întoarse spre Iane.

— E, aşa deci, prietene!

— Cum adică, aşa? se miră Iane.

— Păi aşa, trăieşti ca o pasăre, de pe-o creangă pe alta. Adormi cu amintirile, te trezeşti tot cu ele. A fost chiar atât de frumos pe vapor?

— Dacă ar fi fost frumos, mai eram şi acum acolo. Dar tu, consătene, îţi baţi joc de mine? întrebă Iane.

— Doamne fereşte, am eu mutra asta? Numai că mă minunează felul tău de a trăi; nu ai prieteni, nu ai obligaţii, au trecut deja patru ani de când te-ai întors, dar tot despre mări vorbeşti.

— Ce altceva să fac, ştii bine că am încercat să trăiesc şi eu ca tine, dar n-am reuşit. Nu sunt făcut pentru o viaţă liniştită, asta e, răspunse Iane.

— Nu-i asta, data trecută n-ai fost destul de perseverent. Acum vrei să-ţi găseşti o slujbă la hotel?

— Nici gând, consătene, nu permit nimănui să mă insulte! răspunse Iane.

— Aţi lucrat la hotelul ăsta? întrebă Iulia cu bucurie.

— Puţin timp, când l-am deschis, răspunse sec Iane.

— A lucrat, cum să nu, s-ar putea spune că a lucrat pe locul tău, râse şeful, şi să fiu sincer, a fost primul care s-a îndrăgostit de Miliţa.

— Dar de ce aţi plecat? întrebă Iulia.

— Poveste lungă, răspunse trist Iane. Odată şi odată, poate o să aflaţi, dar nu cereţi răspunsul acum.

— Bine zice. Iulia, mergi în pat până nu te văd feroviarii olandezi; de-aseară tot caută un ghid pentru astăzi, îi spuse şeful.

— O să fie Igor cu ei, vorbi Iane.

— Bine-ar fi să fie acolo!

— Dar unde s-a dus, întrebă Iulia.

— Tânărul ăsta, de cum s-a trezit, s-a şi grăbit spre oraş, ca un nebun. Ceva s-a schimbat în Igor al nostru, arată necăjit, tulburat, răspunse Boiarov.

— Şi eu cred la fel, zise încet Iane.

— Dacă ai şti ce sigur era de el şi ce liniştit părea în prima lună! spuse Boiarov.

— Nu ştiu ce-a păţit, se trezi Iane vorbind, aseară am stat împreună până pe la zece; mi s-a părut mie cam deprimat. Ţi-am spus, consătene, că fârtatelui meu n-o să-i fie prea uşor. Mă nelinişteşte tare mult soarta lui. Crezi că se întoarce repede? întrebă.

— Sigur că se întoarce, răspunse Boiarov, n-are prieteni apropiaţi în oraş. Uneori o conduce pe Miliţa; bătrânului Dimitrie îi plac vizitele lui. O să se întoarcă repede, nu-ţi face griji!

— Acasă la Miliţa, se miră Iane, la bătrânul Dimitrie?

— Da, ce-i aşa ciudat, s-a împrietenit cu Miliţa chiar din prima zi. A trecut o lună şi jumătate de când e în serviciu şi Miliţa îi aduce mâncarea în cameră în fiecare zi. Cred că se cam aseamănă, sunt oameni liniştiţi, sfârşi Boiarov.

— Eşti sigur că merge în casa lor? întrebă Iulia uşor geloasă.

— O, cum să nu, l-am văzut când intra în curte. Dar ce-i aşa de ciudat? accentuă Boiarov.

— Întreb numai, nu pot să cred, răspunse Iulia.

— I-am povestit aseară despre anii mei de emigraţie, dar am uitat să-i spun că mă cunosc cu Dimitrie de vreo doi ani. Uh, cum să le ţin minte pe toate! Numai că bătrânul n-o să uite, să vedeţi ce-o să mă ponegrească, spuse Iane îngrijorat.

— Aţi fost împreună pe vapor? întrebă Iulia.

— Nu. Ei s-au întors acum câţiva ani. Ne-am văzut la o nuntă. E o poveste lungă! încheie Iane.

— Îl cunosc foarte bine pe bătrân. Îmi place, zise Boiarov.

— Ştiu că nu e om rău, bătu în retragere Iane, m-a ajutat când mi-a fost cel mai greu, dar la sfârşit nu ne-am înţeles prea bine. Cred că încă mă urăşte.

— Bătrânul nu ştie să urască, prietene, îl roade boala şi n-are timp de ură, explică Boiarov. Mai bine nu te mai gândi la asta, Igor se va întoarce, până la prânz, şi va fi totul în regulă. Aide, povesteşte-ne aventurile de pe vapor, e mai interesant. Vrei?

— Păi, zâmbi Iane, asta-i slăbiciunea mea. O să vă plictisiţi, nu e prea plăcut.

— O, cum să nu, pe mine mă emoţionează toate aceste aventuri din lumea îndepărtată. Iulia, tu ai face foarte bine să stai culcată! zise Boiarov.

— Vreau să ascult şi eu, răspunse fata.

— Dacă vă plictisiţi, să ştiţi, voi sunteţi de vină. Acum ascultaţi, o să încep de unde am rămas să-i povestesc lui Igor. Ah, tare aş fi vrut să fie şi fârtatele meu aici! Dar aşa a fost, am ajuns în Noua Guinee. Camarazii mei, marinarii, mai fuseseră pe insula asta, numai eu veneam pentru prima dată. Eram muncitor pe vapor, iar compania *Pacific factori* se îmbogăţea din sudoarea mea. Eu am rămas sărac, doar ochii mi i-am îmbogăţit. În Noua Guinee, cea mai mare parte a timpului o pierdeam cu femeile. Am înnoptat în nişte case care semănau cu nişte stupi, aş zice, nişte colibe izolate, iar la cină ne dădeau raci prăjiţi. Restaurantul se numea *Welkome,* asta înseamnă *Bine aţi venit.* Eu n-am putut să adorm; mă întorceam de pe-o parte pe alta, mă scărpinam, mă scăldam în sudoare. Cearceaful mirosea respingător, iar paturile scârţâiau. Am adormit abia în zori, dar ne-am trezit imediat să mergem într-un alt sat, mai spre răsărit. Am plecat cu Gip-ul unei expediţii americane, care trasa un drum până la o plantaţie de cafea. Şi am ajuns la o fermă unde, treizeci de bărbaţi şi o femeie, lucrau cu nişte unelte asemănătoare săpăligilor cu care se îngroapă via. I-am întrebat pe bărbaţi dacă e bună cafeaua pe care o cultivă, dar unul dintre ei a spus că în viaţa lui n-a gustat cafea, nici nu ştie ce gust are. «De ce», l-am întrebat, dar oamenii au răspuns: «Ştim

că este otravă». Bărbaţii lucrau goi până la brâu, iar femeile erau înfăşurate într-o bluză ciudată.

La început am crezut că pielea neagră, prin contrast, face dinţii să pară mai albi. Aveau nişte dinţi ca perlele, cei mai frumoşi dinţi din lume. Am ajuns la coliba unde, în timpul ploilor, şedea paznicul plantaţiei. El păzea roadele împotriva dăunătorilor care rodeau arborii de cafea. Dacă zgâriau puţin arborele, toată rădăcina se ofilea! Coliba era pe grinzi, se intra pe un fel de scară mobilă. Intrarea era ascunsă vederii de multe panglici; lângă colibă se vedea o făclie. Paznicul o lua şi o aprindea în aer, şi atunci apărea pe dată un alt paznic. Vorbea ceva pe limba lor, abia mai târziu mi-a explicat Tuvio ce anume. În curtea din spate a apărut un purceluş şi a făcut stricăciuni, mi-a spus camaradul meu. Purceluşul săpase o cărare pe sub pământ, astfel ar fi atins firul întins prin toată ograda şi ar fi făcut să sune clopoţelul. Când vreo pasăre sau alt animal ar fi trecut pe lângă fir, sute de clopoţei ar fi făcut un zgomot înfiorător, astfel că răufăcătorii ar fi fugit cu coada-ntre picioare.

Ne-am întors pe vapor după trei zile; patronul s-a supărat şi a vrut să ne pedepsească. Se înţelege, mister Lici nu ne-a pedepsit, ştia ce înseamnă setea după uscat. Am vrut să stăm mai mult pe pământ, orice fel de pământ, numai pe vapor nu. Cum să nu, vaporul era okei, mâncare, apă, odihnă, dar ne simţeam ca într-o închisoare. O colivie din care cu greu se putea scăpa, ca în căsnicie. Bărbatul şi femeia se ceartă, dar, din dragoste şi din pricina copiilor, se împacă din nou. Aşa eram şi noi pe vapor, nervoşi, ne certam, uneori ne şi băteam. Ne scoteam ochii unii altora, dar timpul vindecă rănile. Odată Gianmario m-a lovit cu o greutate, încât toată ziua am zăcut în pat, mă durea capul, dar când mi-a întins mâna, în semn de iertare, i-am zâmbit prietenește. Două zile mai târziu eu am făcut o greşeală, am vărsat mâncarea pe Tuvio, dar şi asta a trecut fără zarvă. Ca la circ!

Ce să vă mai spun! Am ajuns la o insuliţă necunoscută, am ancorat şi am plecat cu bărcile spre mal. «E», zise mister Lici, «acum jucaţi-vă precum copiii, asta e insula scoicilor». Şi, să vedeţi, scoicile erau ca nişte arici, iar noi am început să ne jucăm ca nebunii. Aruncam scoicile în stânga, le aruncam în dreapta, ţipam de parcă eram într-o ureche, şi după un timp, cineva deschise focul. Ne-am întors spre insulă şi ce-am văzut?

Un tip cu o mitralieră în mână ne zice: «Scoicile au un stăpân, căraţi-vă pe vapor!» Tipul se ţinea tare, noi ne-am speriat şi, cât ai clipi din ochi, am şi sărit în bărci. Eram trei sute, îl puteam strivi cu un deget, dar ne-am gândit că ar putea să tragă în cineva. Cel mai bun lucru era să fugim; aşa e în viaţă. Nu, nu spun că am fost prea deştepţi!

Pluteam şi pescuiam în nord, între insulele Caroline şi Mariane, când, pe neaşteptate, ne-am ciocnit cu un tanc coreean. Paguba nu era cine ştie ce, ziceau lupii de mare, marinarii, era o pupătură caldă. Am reparat cârma, o zi-două, şi iată-ne ajunşi în Japonia. Marea era liniştită, niciun val, nici vânt, linişte şi pace, aproape să nu-ţi vină să crezi. Vaporul aluneca pe apă ca un fir de pai într-un lighean. Fericirea era că aveam un vapor; dacă am fi fost pe o ambarcaţiune cu pânze, cum nu era nicio picătură de vânt, am fi rămas pe loc taman vreo cinci luni. Ştiam că până la urmă vom avea necazuri, dar pentru liniştea asta ne-ar fi invidiat şi dracu. Şi într-adevăr, cu două zile înainte de intrarea în Yokohama, s-au bătut maltezii. Nu din pricina a cine ştie ce, ci din cauza unor biete vorbe au crăpat trei dintre ei! Un mustăcios îi spusese compatriotului său: «Dolarii pe care i-ai câştigat tu aici, i-a şi cheltuit nevasta ta», iar ăla, niciuna nici două: «Cum să-i fi cheltuit, dacă încă sunt la mine?» îl întrebă. La care mustăciosul răspunsese: «Dolarii sunt la tine, dar nevastă-ta e la amantul ei». Într-o clipă i s-a aprins sângele în vine, a scos cuţitul şi cât ai clipi din ochi i-l înfipse în burtă. «Uh, bastardule» a răcnit mustăciosul, «nu ştii de glumă». Atunci se desprinse un tânăr din grup, nu ştiu dacă-şi răsese barba o dată sau de două ori, şi strigă: «L-ai omorât că e bătrân şi nu se poate mişca, idiot ce eşti, am să-l răzbun pe bătrân». Ucigaşului nu-i trebui mult şi zise: «Tâmpit ce eşti, na şi pentru tine», şi – cuţitul direct în inimă. Când maltezii văzură cele două crime, se speriară straşnic şi unul din ei zise: «Doar n-o să ne omorâm între noi», şi-l lovi cu băţul cu care erau omorâţi peştii. O, da, puţin mai târziu au încheiat un proces verbal, nu aveam judecător, şi până la Yokohama totul a fost dat uitării. Numai înţeleptul Tuvio mi-a şoptit, înainte de-a intra în port: «Şi totuşi prima victimă a avut dreptate». Nu trecuseră nici trei zile şi maltezii erau iar ca fraţii. Aşa sunt oamenii trăiţi pe mare.

Luminile de neon din Yokohama luau ochii oamenilor. Şi acum mi se ridică părul în cap când mă gândesc că am plecat în oraş

cu tot salariul la mine. De fapt intenţionam să cumpăr o armonică electrică, scumpă, din acelea *la skala,* foarte frumoasă, cu douăzeci de başi, dar banii îi aveam într-o cârpă de mătase agăţată la gât. O aveam de acasă, mi-o dăduse mama şi-o purtam ca pe o amuletă, cu toate că marinarii râdeau de mine. Dar mie nu mi-era ruşine, am purtat-o, ca pe un săculeţ, în jurul gâtului, prin toată Yokohama. Nu avusesem niciun profit de pe urma plimbării în oraş, aşa că m-am întors primul pe vapor. Şedeam pe punte şi priveam golful. În Yokohama sunt gondole care seamănă cu cele veneţiene, numai că în plus aveau şi bufet.

Yokohama e un oraş imens şi scump. Aici marinarul trebuie să deschidă bine ochii, nu ca pe insule. Prima noapte am dormit pe vapor, a doua însă la hotelul numit *Seilko.* Pentru popasul de noapte n-am plătit prea mult, dar nu m-am întors cu niciun dolar; băutura era foarte scumpă. Am coborât la bar; incredibil, dar acesta nu era nici în stil european, nici american, dar nici japonez. M-au servit un bărbat şi o femeie; bărbatul scria în registru, iar femeia îi întreba pe oaspeţi ce doresc să bea. Am băut din nişte ceşti o băutură foarte tare, nu ştiu dacă ceştile erau din lemn sau din sticlă, dar dacă mă-ntrebai după patru ceşti băute, aş fi zis că-s din pământ. Aici am văzut lumea, cu frumuseţile ei, după care tânjeam atât de mult. Japonezele sunt foarte drăguţe, cu toate că au ochii oblici. Aruncă o simplă privire, şi omului nu-i mai trebuie altceva. Am dormit la etajul doi, eu în camera treisprezece, Tuvio în camera cincisprezece. Bosul mi-a oferit şi companie; o damă cu maniere fine, aşa că n-am dormit singur. Am încuiat uşa şi m-am culcat cu dama. M-am întors pe vapor abia pe la nouă. Să nu râdeţi dacă vă spun că dama m-a lăsat lat.

După-amiază am părăsit oraşul şi am plutit în largul mării. Eram trist că plecasem, deşi fusesem jefuit. Mister Lici spusese s-o luăm din loc ca să nu plătim taxa portuară pentru seara aceea. Ne-am petrecut noaptea în larg, lângă Japonia, pe direcţia apus-răsărit şi Hawai.

Mincinoase mai sunt poveştile, vă asigur că insulele nu sunt chiar atât de frumoase. O mireasă gătită nu-i mai frumoasă decât fetele neprihănite şi curate. Hawaii-ul e locuit de mulţi albi. E adevărat că la hoteluri şi în mahalale se cântă şi se rostesc versuri, dar jocurile şi poeziile nu sunt originale. Poeziile

sunt cu destinaţie; se cântă pentru bani, se dansează, nu cum se dansa odată, mamă doamne, mi-a spus Tuvio. Dimineaţa bărbaţii nu se mai culcă pe sub palmieri, ci ies din casele cu băi, şi nu reproşează femeilor lor că au dansat toată noaptea, împodobite cu coroniţe şi făcând figuri diavoleşti.

O să vă spun ce mi s-a întâmplat acolo, dar să nu râdeţi de mine. Ei, da, dormeam la hotelul *Royal Hawaiian* şi, numai ce mă băgasem sub pătură când, bate cineva. Am deschis uşa şi ce-am văzut? O tânără hawaiiană, cu părul negru, lung până la brâu şi cu o coroniţă de trandafiri pe piept, îmi zâmbeşte nevinovat. O, era să uit, nu era singură. În uşă aştepta şi patronul ei, iar în mână avea un fruct de ananas. Fata a intrat în cameră, şmecherul, mi-a dat fructul şi am închis uşa. Şmecherul a bătut iar, am deschis să văd ce vrea, dar ţinea mâna întinsă. I-am aruncat cinci dolari, dar el zice: «Sorry mister», adică i-am dat prea puţin. I-am mai aruncat doi dolari, dar el din nou: «Sorry mister»! Am văzut eu, că vrea mai mult, că vrea să mă jupoaie de viu, aşa că am înhăţat-o pe fată de-o mână, şi-am dat-o înapoi şi i-am spus: «Sorry, very sorry». Ştiţi că nu i-am dat ananasul? L-am mâncat! În viaţa mea n-am mâncat ceva mai gustos.

Unii dintre marinari mi-au zis *Evreul* pentru că am cheltuit prea puţin pe vapor. Şi totuşi, cei care mă văzuseră prin cafenele sau hoteluri mă luaseră drept fiul vreunui proprietar de plantaţie sau de fabrici – acolo am petrecut din belşug. Viaţa m-a învăţat să-mi împrăştii gândurile negre distrându-mă. Cu toate că ai timp berechet, se duce repede, dar tot îţi trece prin cap gândul la sinucidere. Era în ziua când nici nu mai voiam să mai aud de trecut, de anii pe care-i petrecusem ca văcar, oier şi cărbunar cu mâinile crăpate. Viaţa omului nu e frumoasă, dacă nu faci mereu altceva, gândeam eu. O să lucrez ziua, îmi spuneam, o să cutreier noaptea şi aşa îmi va trece tinereţea muncind şi hoinărind.

Curseseră aproape trei ani şi, foarte ciudat, m-am convins singur că sunt marinar, că miros a peşte. Mister Lici se îmbolnăvise de plămâni, dar tot nu părăsea vaporul. Doctorul Henri i s-a dedicat în întregime, l-a vindecat şi, patru luni mai târziu, patronul era pe picioarele lui şi lucra ca un tinerel. Bunul Henri m-a înhăţat de mână, m-a dus la cârmă şi mi-a şoptit: «Iane, ştii că patronul nostru a fost cu un picior în groapă?»

Bineînţeles că marinarii vorbeau despre boala lui, dar eu nu ştiusem totul. «E», zise Henri, «aş vrea să-ţi fie învăţătură de minte». Ce învăţătură, frate, m-am mirat eu, şi nu-mi puteam explica de fel. «Iane», continuă doctorul, «pe tine te roade boala de câţiva ani. Ai grijă de tine căci tu nu eşti aşa de hrănit ca patronul. Fereşte-te şi nu te enerva», zise. L-am întrebat cum se numeşte boala care mă roade, măcar să-i ştiu numele, iar el spus: «Ar fi mai bine că nu vorbim, căci nu sunt sigur. Însă mi-e teamă Iane, de aceea păzeşte-te». Şi, vă daţi seama că a venit şi clipa despărţirii, dar tot nu mi-a spus cum se numeşte boala asta. Mi-a zis doar atât: «Dă, Doamne, să n-am dreptate». Un doctor de aur, vă spun eu.

Ultimele mele luni în emigraţie le-am petrecut cuprins de o febră nebună. Stam în cafenea, beam puţin şi plângeam ca un copil. Doamne, cum mă mai compătimeau ceilalţi beţivi. Văzuseră în mine un omuleţ curat şi pierdut, bineînţeles nu ştiau că fusesem şi în iad, că de acum cunoşteam toată asprimea vieţii. Tocmai mă pregăteam să mă întorc spre casă, dar trebuia să se întâmple ceva; nimeni nu e în stare să se-mpotrivească ursitei, ce dacă mă întorceam sărac ca un şoarece de biserică? De fapt mai aveam eu ceva parale în buzunar, am cumpărat un bilet pentru vaporul *Markoni* şi câteva cadouri, dar drumul a durat trei luni. Era clar că voi cheltui tot ce am. Ai fost în străinătate, e o ruşine să te întorci fără cadouri, îmi spuneam eu; am alergat în oraş, am cumpărat şase geamantane şi o geantă de piele, le-am umplut cu lucruşoare ieftine, am cumpărat o armonică *la skala,* dar mi-au făcut-o uitată la vamă. Da, da, m-au dezbrăcat la vamă până la piele şi mi-au luat armonica.

Iane ar mai fi povestit multă vreme, era în culmea fericirii, dar, deodată, se arătară feroviarii olandezi. Şeful se ridică, interesându-se cu ce le-ar putea fi de folos. Ei i-au amintit despre excursia planificată. Se gândi puţin, apoi se întoarse spre Iulia şi Iane spunând:

— Ah, niciodată nu-l găseşti pe Igor.

Feroviarii aşteptau, ca împietriţi, ca şeful să găsească o soluţie rezonabilă. Iane se oferi singur.

— Dacă înţeleg englezeşte, spuse el, o să-i conduc eu.

Boiarov nu se gândi prea mult, o privi mulţumit pe Iulia şi-l întrebă pe Iane:

— Ştii să le vorbeşti despre chinurile Sfântului Naum?

Şi continuă:

— Şi-au exprimat dorinţa de a vizita chiliile mânăstirii; vor să bea apă sfinţită şi să vadă izvorul!

— Consătene, asta o fac pentru fârtatele meu, răspunse Iane.

— N-o să mă faci de ruşine, nu? întrebă şeful.

— Uite că mă şi jigneşti acum, spuse Iane, sunt mult mai cult decât tine, doar că nu mi-am luat diploma. Cât le trebuie feroviarilor, o să ştiu să le povestesc. La revedere, şi nu uita, îl înlocuiesc pe fârtatele meu.

Iulia se întinse, îşi întoarse faţa spre soare şi zise că Iane are un suflet bun şi nobil. Şeful o aprobă, dar zâmbi ironic. Privi pentru o clipă spre lac; acolo se vedea barca grănicerilor. Soarele acoperise toată suprafaţa lacului, numai departe, sub muntele înzăpezit apa era întunecată.

— Îl crezi? întrebă şeful.

— Ce să cred?

— Păi, uite, că doctorul Henri nu i-a spus cum se numeşte boala.

— Nu ştiu, ridică Iulia din umeri.

— Am impresia că doctorul a avut destule necazuri cu el. Tot mi se învârte prin cap boala lui, nu sunt sigur, Iulia, dar cred că am dreptate.

— Doamne, nu înţeleg nimic! zise Iulia.

— Iane s-a îmbolnăvit de boala aceea, aşa trebuie să fi fost, spuse Boiarov.

— Care boală? întrebă fata.

— Să nu mă pripesc, zise Boiarov, întorcând capul, să nu exagerez dar cred că e vorba de boala sufletului. Unde-i norocul să n-am dreptate!

— Sigur n-ai dreptate, se oţărî Iulia.

— Şi să ştii Iulia, încheie Boiarov, eu nu prea cred în poveştile lui marinăreşti.

— Eşti un sceptic înnăscut. Uite eu îl cred! spuse Iulia.

— Ei, bineînţeles că a lucrat pe vapor. Dar, cum să-ţi spun, Iane dramatizează totuşi întâmplările.

— O, are o mulţime de aventuri! Numai când îl ascult şi am impresia că am trăit şi eu câte ceva din cele spuse, zise Iulia.

— Crezi că ai cunoscut un pic lumea asta? întrebă Boiarov cu un surâs aproape imperceptibil.

— Ceva-ceva, aproape nimic, răspunse Iulia.

— Ai răbdare, fetiţo, strigă bucuros şeful, luna asta începe o nouă viaţă. Numai de ni s-ar realiza planurile! respiră el.

— Dacă se dau peste cap planurile, s-a dus cu visul meu, spuse Iulia oarecum supărată.

— Ce înseamnă reproşurile astea? întrebă şeful.

— M-am îmbolnăvit! Prima dată în viaţa mea am căzut la pat, m-am luptat cu mine însămi. Nimeni n-o poate recunoaşte pe fata acea din primele zile petrecute aici. Mi-e silă de mine, îmi vine greu să mă mai privesc în oglindă.

— Draga mea, dacă ne chinuim singuri, n-o să fie prea bine. În ceea ce priveşte dilemele morale, ele n-au ce căuta! Una e ce vrem noi, alta ce se cade, eh, câţi mi-au mai pomenit de treburile astea! încheie Boiarov.

— Dar l-am trădat complet pe Igor, zise Iulia spăsită.

— Lasă-l dracului pe Igor, draga mea, nu vezi că Igor e un om sfârşit? L-a înghiţit întunericul, corbii i-au sorbit minţile. Aşa s-au altfel, în curând se va sfârşi. O, nu spun că se va prăpădi, numai că o să dispară din ţinutul ăsta; deja e pierdut şi nenorocit. Cu mâna pe inimă îţi spun, nu mă aşteptam să se întâmple atât de repede, dar nimeni nu poate fugi de soarta care-l aşteaptă!

— Eu mă duc în cameră, spuse fata cu destulă răceală şi se ridică.

— Odihnă plăcută, Iulia, strigă Boiarov, la noapte voi trece puţin pe la tine.

Capitolul 30

Casa era încuiată şi cufundată în tăcere. Curtea cu lămâi şi ficuşi părăsită şi ea. Igor nu ştia unde să întrebe de bătrân şi de fată, căci şi casele din jur păreau fără viaţă, părăsite şi adormite. Soarele se arăta liniştit pe culme şi mărea şi mai mult somnolenţa străzii. Casa lui Dimitrie nu era cea mai veche de pe stradă, deşi avea pereţii crăpaţi şi tencuiala căzută; erau altele şi mai dărăpănate, doar că nu se prăbuşeau: case obişnuite, din cărămidă nearsă, din chirpici.

Pe aproape se trezi, lătrând, un câine.

Ceva mai târziu pe stradă apăru o femeie grasă, aducând o paporniţă din răchită şi o traistă de pânză. Femeia se clătina şi gemea sub greutatea lor. Tânărul îşi dădu iute seama că se întorcea din piaţă, aşa că se apropie s-o ajute.

— E, să trăieşti şi să fii sănătos, îi zise femeia, odihnindu-se puţin. Vino la mine, să-ţi facă mătuşa o cafeluţă.

— Nu am timp, răspunse tânărul, o să vă ajut doar până acolo.

— Te necăjeşte ceva, copile? îl întrebă femeia.

— O, nu, răspunse tânărul tulburat, îl caut pe stăpânul casei. Pe el sau pe fiica lui.

— Pe Dimitrie din Bapcior, nu? se miră femeia.

Tânărul înclină din cap, în semn că da.

— S-a întâmplat ceva? întrebă femeia.

— O, nu, ce-ar fi putut să se întâmple? se agită tânărul.

— Nimic, îşi reveni femeia, m-am pierdut cu firea, şi cum să nu, când eşti primul care i-a căutat până acum, în afară de doctor şi poştaş, care vin şi ei rar. Sărmanul Dimitrie, nu are nici prieteni, nici rude. Dar tu, tu eşti prieten sau rudă de-a lui?

— Nu, rudă nu, ceva ca prieten, răspunse tânărul când ajunse la poarta casei.

— Ei, cum! Un prieten bun face cât aurul! începu să filosofeze femeia. Ştii cum îi zicem lui Dimitrie al nostru? Sigur că nu, de unde să ştii! Îi spunem omul nostru care a plecat în lumea largă bou şi s-a întors vacă, cu toate că vrea să-i vorbim ca unui domn.

— Dar unde l-aş putea găsi? o întrerupse Igor.

— Dacă-l cauţi, o să-l găseşti, spuse femeia. Dimitrie nu prea are de ales. Ori stă la umbra platanilor ori se plimbă pe lângă lac. Dacă te grăbeşti, treci întâi pe la platani.

Sub platani nu era. Acolo şedeau câţiva bătrâni cu mătăniile în mâini, unul dintre ei plimba un nepoţel de vreo doi ani. Igor se îndreptă spre lac. Recunoscu imediat figura bătrânului umil şi gârbovit, cu bastonul în mână. Ce nedreptate, se gândi tânărul, nu are nici şaizeci de ani şi e deja bătrân. Câte lacrimi vor fi mai vărsat ochii lui!

Se apropie în tăcere şi-i strânse mâna cu putere. Ochii bătrânului se înseninară, bucuria i se revărsa prin fiecare por. Şi, totuşi, pe faţă-i rămăseseră urmele bolii şi ale tristeţii; ceea ce adunase în zeci de ani nu se putea pierde într-o clipă. Îşi aţintise ochii peste valurile uşoare ale lacului, unde câţiva copii aruncau pietricele şi strigau în joacă.

— *Please,* şopti Dimitrie, uite tinereţea vieţii mele! Uite cât de neprihăniţi sunt, ce frumoasă e viaţa cu ei. Da, tinere domn, mă târăsc ca o umbră, sunt gata cu un picior în groapă, dar parcă n-o să ajung să trăiesc şi clipa asta, şi tare aş fi nefericit. Aş vrea să mai dureze puţin, să mă bucur de nepoţii mei. *Yes,* poate e o dorinţă prea grea de împlinit.

— A, nicidecum, sări Igor.

— Cum să nu, când azi-dimineaţă, trupul ăsta bătrân, abia s-a ridicat din pat. Cum să nu, când mă cheamă pământul la el! încheie bătrânul.

— V-am căutat în dimineaţa asta acasă, domnule; toată noaptea m-am gândit la sănătatea dumneavoastră. *Well,* acum mi-e mai bine, faţa dumneavoastră arată proaspătă, deci n-o să părăsiţi lupta încă multă vreme!

— Din gura dumitale, la urechile Domnului, tinere! respiră Dimitrie. M-ai căutat acasă? La ora asta nu sunt niciodată acasă! Ştii, îmi face bine aerul de dimineaţă. Balsamul lui Lamarov, se înţelege! Ai spus acasă? Dar Miliţa nici ea nu era acasă? întrebă mirat.

— Nu era nimeni, răspunse tânărul.

— Ei, sigur, a plecat la serviciu, dacă nu e cumva la piaţă. O, *yes,* categoric este la piaţă. Ori acolo, ori dincolo! Hai să mergem acasă, să gustăm puţin rachiu. Porumbiţa mea e sigur acasă!

— Ar fi mai bine să stăm pe bancă, domnule, propuse Igor.

— Sunt de acord şi cu asta, *please.* Oricum, mai târziu, mergem acasă. Ce-i cu dumneata, domnule, eşti tare palid!

— O, nimic grav, răspunse tânărul.

— Uh, cât vă amăgiţi, voi tinerii! Vă risipiţi cu atâta uşurinţă sănătatea şi puterea, câtă vreme o mai aveţi, dar când o să vă ajungă boala, ca pe mine acum, o să vă plângeţi şi o să vă chinuiţi amarnic. Ştii dumneata că nici eu nu m-am cruţat în tinereţe? A, da, ţi-am povestit totul în seara aceea.

— N-ai avut noroc domnule, zise tânărul.

— Asta-i adevărul, *please,* cel mai mare şi mai simplu adevăr din lume. Mă gândeam azi noapte la mine, m-am zvârcolit şi n-am putut adormi, şi atunci mi-am dat seama că niciodată nu mi-a surâs norocul. Nici cel mai mic noroc, domnule! M-a uitat Dumnezeu, nu şi-a făcut datoria: a fost şi mut şi surd şi orb; şi-a pierdut puterea taman când să-mi de cea mai mare bucăţică de noroc.

— Dar Miliţa? întrebă brusc tânărul.

— Tinere domn, porumbiţa mea e tare fericită. Cu ea e altceva, Dumnezeu nu are prea multe merite aici. Miliţa e leacul rănilor mele, dar tot atât de adevărat e că s-a şi chinuit cu mine. Cine altcineva mi-a întins o farfurie cu mâncare caldă sau o cană cu apă, dacă nu fata mea? Nimeni nu mi-a dat o bucată de pâine până n-am transpirat pentru ea. Şi, sincer să-ţi spun, tinere domn, eu sunt un om aproape sfârşit, numai piele şi oase, dar n-am simţit încă fericirea în inima mea. O să mor în curând, în nişte chinuri groaznice, dar niciodată n-am fost stăpânul propriei mele fericiri. Puteam oare să-mi aranjez viaţa altfel? O să mi se scurgă sângele şi o să mor în primăvara asta, dar n-am apucat prilejul să întorc cârma propriului meu vapor. Oh, ce rău îmi pare! Mie-mi vine să plâng şi, dumneata, poate că nu râzi de mine din politeţe! Da, da, exagerez, poate crezi că mint, asta-i. Cel mai groaznic e că-mi simt sufletul frânt; rănile mele nu se vor vindeca niciodată!

— Ştiu, acceptă înflăcărat tânărul, până ieri n-am ştiut, dar acum totul e clar!

— Ce ştii dumneata, un copil? se miră Dimitrie.

— Ştiu că sufletul dumneavoastră va fi o nălucă; şi al meu şi al dumneavoastră, şi al tuturor emigranţilor. Dumneavoastră aţi simţit asta pe meleagurile străine pe unde aţi fost, dar steaua

mea a luminat abia azi-noapte. Am plâns, am plâns cu sughiţuri, dar cel puţin ştiu de ce. Eh, unii emigranţi trec cu uşurinţă peste toate! Copiii lor şi mai uşor. Acolo, în lumea largă, îi încântă faptul acela care se numeşte asimilare, ceva tare nevinovat la prima vedere. La prima vedere. Le vine uşor celor pe care-i împacă acest fenomen, copiilor lor şi mai uşor, tuturor generaţiilor care se nasc acolo. Dar mie, vă rog să mă credeţi, nu mi-a fost deloc uşor şi de aceea m-am şi întors în ţinutul meu natal. Şi acum? întrebă tânărul înspăimântat.

Bătrânul, care nu se aşteptase ca lucrurile să ia o asemenea întorsătură, era emoţionat.

— Ei, fiule, ai procedat ca toţi patrioţii, îi spuse, şi-l îmbrăţişă.

— Aş fi vrut să fie aşa, continuă cu amărăciune tânărul. O, dacă ar fi aşa, asta m-ar salva de la căderea în prăpastie. Ştiţi dumneavoastră că sfârşitul meu va fi pe cât de trist, pe atât de ciudat? Natural că nu ştiţi! Păi dumneavoastră duceţi în cârcă o mare greutate! Ce sunt necazurile mele în comparaţie cu ale dumneavoastră? Un firicel în bătaia vântului; ne-au lăsat nervii. Chinurile dumneavoastră sunt cu totul altfel; dumneavoastră aţi trecut prin iad, eu l-am avut doar în cap. O, ce iad! Vedeţi domnule, de asta n-o să găsiţi în mine un patriot, de aceea, vedeţi să nu cădeţi singur în greşeală, încheie Igor.

— Dar ce tot spui, fiule! se amestecă Dimitrie.

— Eroare, chiar aşa! Ăsta e adevărul! Ce s-ar mai putea spune despre cineva care pătimeşte fără motiv, de cineva care se vaită fără niciun necaz? Numai că eu nu m-am pierdut cu firea aşa, deodată, ci încet; la început" nici nu mi-am dat seama de schimbările care aveau să vină. *Well,* cum să spun, până mai ieri n-am avut parte de sfaturi prieteneşti, bine intenţionate!

— Liniştеşte-te fiule, îl sfătui bătrânul, nu da frâu liber amărăciunii. Văd că eşti tulburat, te-a dat ceva peste cap zilele astea. Nu te-a cuprins cumva vreun dor? Ori s-a întâmplat ceva la hotel?

— Ah, ideile astea fixe, cum ştiu ele să-l prindă pe om! Trebuie să ştii ce-i modestia! *Well,* acum mi-a mai trecut. Doamne, cum m-am mai bucurat! Dar eu am venit aici pentru dumneavoastră, să mă conving că sunteţi sănătos, că nu mai aveţi durerile acelea mari. Şi uite unde am ajuns!

— Şi ce-i cu asta tinere domn? întrebă Dimitrie.

— Gândurile mele sunt atât de negre, încât nu v-au lăsat nici să respiraţi, asta este! răspunse tânărul.

— Dacă mă chinuie vreun dor? A, nu, cum să se întâmple aşa ceva tocmai acum când sunt în ţara mea. Sunt acasă, printre fraţii mei. Da, aşa gândesc şi aşa ar trebui să fie; continuă: O, da, nu mă pot ascunde! Nu mă simt în apele mele la hotel, nu-i ca acasă; în ultima noapte, domnule, m-am chinuit şi în somn. O să treacă, domnule, bineînţeles că n-o să mă pierd cu firea.

— Curaj numai, îl sfătui Dimitrie, astea sunt chinurile tuturor celor care se întorc. O vreme sunt descumpăniţi, până când se potoleşte mânia anilor trecuţi. Nici pe mine nu m-a ocolit soarta asta blestemată; da, da, când m-am întors de pe unde am fost, trebuie neapărat să ştii, nu-mi găseam locul nicăieri. Treceam printre oameni – se uitau cam ciudat la mine –, veneam acasă – linişte de moarte. Singur şi rătăcit mă întrebam de ce dumnezeului m-am întors? Nu şedeam cumva în calea acestor oameni? Primul an s-a dus în îndoială; unde este patria mea: aici, sau acolo, peste ocean! Mulţumesc lui Dumnezeu că a trecut, dar, tinere domn, ţinutul natal vindecă toate rănile. Aşa că, ascultă-l pe bătrânul ăsta bolnav, o să mai treacă puţin timp, e normal, şi lacul ăsta îmbietor o să-ţi redea somnul.

— *Well,* pe mine nu m-a silit nimic şi nimeni să mă reîntorc, spuse tânărul.

— Conştiinţa, copilul meu, conştiinţa, îi întoarse vorba Dimitrie. Nu degeaba vorbeai despre asimilare, acel gropar al sărmanilor!

— Dar nici vorbă de conştiinţă, spuse Igor.

— Ce te mai chinui cu lucrurile astea! zise bătrânul, când vezi bine toţi emigranţii au mustrări de conştiinţă? Hai să mergem acasă la Miliţa! Nu vrei s-o mai scoţi puţin la plimbare, aşa ca în ziua aceea?

Igor primi cu plăcere invitaţia. În ziua aceea, ei doi, vizitaseră biserica Sveti Naum şi îndrăgiseră locul acela. Gândurile lui Igor încă se învârteau în jurul lui Dimitrie.

— O, cum trece ziua! spuse tânărul, pe la prânz, privind la soare. Domnişoară, am impresia că bătrânul e îngrijorat. L-am îndrăgit pe tatăl tău; hai să ne întoarcem la el!

— Igore, de ce te frământi? întrebă pe neaşteptate Miliţa.

— Nu înţeleg, răspunse tânărul.

— Lasă-l pe tatăl meu să stea în curte; acolo se simte el bine. Igore, eu văd că ţi-e greu şi suferi din pricina Iuliei. Purtarea ei te-a dezamăgit, asta e, ţi-a înşelat aşteptările! încheie camerista, înecându-se în vorbe.

— Ce-ţi trece prin cap, draga mea, roşi Igor.

— N-o să recunoşti că eşti înfrânt. Hai să ne întoarcem acasă! zise Miliţa.

Puţin mai târziu se grăbeau spre oraş, prin pădure, peste dealuri. Tânărul nu se simţea în apele lui; Miliţa îl tulburase fizic, ba chiar şi cu adevărul pe care-l rostise, tocmai pentru că el făcuse o adevărată pasiune pentru Iulia. Miliţa tăcu tot drumul; retrăia întâmplările şi gândea: «Sigur, o iubeşte pe Iulia, de vreme ce nu mă contrazice».

Parcară maşina lângă platani şi, cât ai clipi din ochi, se treziră în curtea cu lămâi şi ficuşi. Primăvara îşi revărsa căldura în curtea unde Dimitrie dormea pe un scaun de lemn. Avea pe el doar o pijama; şedea cu faţa-i palidă îndreptată spre cer. În mână ţinea un bileţel pe care scrisese următoarele cuvinte: «Copii, distraţi-vă bine, ziua e tare frumoasă, aerul miroase a mare. Am să dorm, puţin, aici, şi am să vă aştept la masă. Copii, multe am mai aşteptat în viaţa mea, dar am aşteptat mai ales fericirea mea. Oh, numai mie să-mi fie bine, oh! Nu vă faceţi griji pentru mine, dacă voi vă simţiţi bine, atunci şi eu voi fi OK, deci mi s-a împlinit dorinţa.”

— Căldura e totuşi insuportabilă iar oasele lui bătrâne se chinuiesc din pricina climei de-aici, zise ea.

Tânărul strânse mai tare din buze, se uită pe furiş spre lac şi căută, cu privirea, hotelul unde lucra. Fata aduse din casă dulceaţă şi spuse ruşinată:

— Dulceaţa de pe aici e cea mai bună.

Puţin mai târziu, după ce se ospătase cu dulceaţă, tânărul se ridică de pe scaun îndreptându-se spre uşă. Era cam încurcat; nu se simţea în stare să întreţină o conversaţie. Miliţa îl conduse până la uşă şi îi întinse mâna la despărţire.

— Igore, eu n-aş proceda niciodată ca Iulia, zise şi înclină capul.

Tânărul ridică din umeri, simţea toată înfrângerea. Dispăru repede, nu voia să-l compătimească nimeni. Gândurile sale nu se mai întoarseră spre curtea unde Miliţa izbucnise în plâns fără

rost. Fata plânse cu sughiţuri, sărută fruntea bătrânului ei tată şi îngăimă:

— Dragul meu tată, cu ce i-am greşit noi lui Dumnezeu?

Capitolul 31

Acolo, în faţa lui Igor stihiile, furia înspăimântătoare a lacului, se dezlănţuiau cu o forţă supranaturală. Furtuna venise hoţeşte, coborâse pe ascuns din munţi, iar când ajunse în zona aceea, oamenii auziră zgomote şi geamăte nevăzute. Apa începuse să se tălăzuiască abia după amiaza târziu, când nori negri se bulucirăpe cer. Valurile înalte de vreo trei metri aruncau de-a valma nisip, pietriş, lemne, rupeau bărcile ca pe nişte coji de nucă.

Soarele abia apusese în Albania, după munţii cei întunecaţi. Ultimele raze se mai răsfrângeau în apele dinspre Podgradeţ; Boiarov simţi că începe să-l doară capul. Spuse furat de gânduri:

— Ei, se schimbă vremea – atmosfera e atât de apăsătoare.

Puţin mai târziu Igor se strecură pe lângă peretele parkingului privind cum se împlineau presimţirile şefului.

— Abisul se răscoală, spuse Iane care şedea lângă Igor şi continuă: fârtate, chiar şi un marinar ca mine se uită la această minune cu un adânc respect. Cum poate un lac, un lighean cu apă, să se agite în halul ăsta şi să devină atât de cenuşiu? Cu marea e altceva, o mişcă vânturile şi curenţii, dar lacul ăsta e înconjurat de munţi care-l ţin ca într-un cleşte.

— Uite o barcă! strigă Igor căutând cu privirea pe apă.

Departe pe întinderea lacului, înspre Sveti Naum – Sveti Stefan, pe valuri, sălta un obiect negru. Lacul îl juca după cum îi era cheful: acum îl arunca spre mal, acum îl întorcea.

— Nefericitul, spuse Igor compătimitor.

— Acolo nu e nicio barcă şi nu-i niciun om, strigă Iane, este doar o masă învechită, atât!

— Ba e un pescar întârziat! sări Igor.

— Da de unde, frate! Ochii mi-au scrutat destul întinderile mărilor, răspunse Iane, dacă era un om l-aş fi văzut cu siguranţă.

Iane avea dreptate. În curând masa de lemn se izbi de mal şi se sparse. Lacul era cu totul pustiu, doar valurile loveau malul cu zgomot.

Aerul din împrejurimi devenise transparent, ca totdeauna după ploi abundente; albastrul amurgului îmbrăţişase zona din jurul hotelului. Igor privea curios valurile, iar Iane începu să caşte şi să se întindă. Îl biruia somnul şi un fior ciudat îl străbătu prin tot trupul.

Makale trecu ţinând în mână o găleată în care adunase toate resturile împrăştiate de vânt. Luă repede o hârtie de lângă Igor, iar în privirea sa se citea o ură adâncă.

— În ziua aceea, îi spuse lui Igor, lacul era la fel de agitat ca şi acum.

Tânărul se făcu palid, se zăpăci pentru o clipă, îl cuprinse o frică nemaipomenită. Iane se întrebă mirat ce-a vrut să spună paznicul parkingului, care se îndepărtase imediat.

— S-a scrântit cumva? îl întrebă pe Igor.

— O, nu, Makale e un om bun.

— Dar atunci ce-a vrut să spună? întrebă din nou Iane.

— Nimic, nimic, dădu din mână Igor.

Seara se făcuse destul de rece. Iane şi Igor erau îmbrăcaţi sport, pentru că, până la amiază, fusese soare şi cald. Ziua se arătase frumoasă, plăcută şi sute de excursionişti ieşiseră la aer, în natură, pentru ca apoi ploaia să-i ude până la piele.

— Dracu' îmi şopteşte să ţin minte ziua aceasta, spuse Iane, când m-am trezit, azi-dimineaţă, m-am şi gândit că ziua asta n-o să fie ca toate celelalte.

— Psihologie de marinar, zâmbi Igor.

— O, *yes,* în Pacific marinarii se tem foarte tare de calmul-plat, de marea lină şi dreaptă ca o tipsie. Experienţa lor înseamnă foarte mult. Şi secerătorii din Balcani blesteamă ziua când soarele se opreşte pe tâmplele lor şi le pătrunde până la nervi. Ca şi marinarii, atunci ei ştiu că bolta se va prăvăli peste ei ca o stivă de lemne sau pietre, încheie Iane.

— Uite, cerul s-a înseninat deasupra Albaniei şi lacul s-a liniştit! strigă Igor.

— A, nu. Lacul încă nu s-a potolit. Asta e doar iluzie, fârtate; de departe valurile par mici. Asta e fata morgana a mărilor.

Lui Igor îi veni să râdă. Îl bătu pe umăr şoptind:

— Ei, marea! Pun rămăşag că o să te întorci pe mare în curând. Asta e magie, *frend*!

— Când omul trăieşte pe mare şi nu vede pământul, poate chiar să înnebunească. Dacă totuşi soarta îl apără de aşa ceva,

fârtate, apoi, marea i se vâră sub piele. Nu ştiu cum e cu alţii, dar cu mine aşa e. Şi totuşi tare grea mai e o astfel de viaţă, grea şi periculoasă.

— Povesteşte-mi ceva despre viaţa de pe mare, propuse Igor.

— Îţi baţi joc de mine? întrebă Iane.

— De loc, Iane, te invidiez!

— Tu mă invidiezi şi ţăranii din Malesia mă iau peste picior, spuse Iane. Ei, hai să-ţi povestesc ceva despre ultimele zile din emigraţie. A fost cam aşa! Am navigat toată luna martie, aprilie şi douăsprezece zile din mai; am tăiat peşti, i-am curăţat şi i-am cărat; mâncam de trei ori, dar dispoziţia marinarilor era ca a piciorului desculţ sfâşiat de un ghimpe. Zile reci, obositoare, îngrozitoare. Marinarii erau prost dispuşi, iar eu mă gândeam: «de ce să fiu robul acestui monstru marin, de ce să nu calc şi eu pe pământ; ce înseamnă banii fără fericire?» «Sezonul pescuitului», zise mister Lici «good luck». Şi parcă pescuiam în joacă. Mergi, stai, mergi, stai şi năvodul se umple. Suprafaţa oceanului, care era liniştită şi netedă ca o arie de grâu, arăta de parcă peştii şedeau închişi ca într-un bazin, doar să-i aduni cu lopata.

Lucram, şi zilele treceau mai repede, hainele miroseau a peşte prăjit sau a icre. Am umplut butoaiele cu ulei, am vârât conservele în cutii, începutul lui aprilie a fost cel mai greu. Abia la sfârşitul lunii am întâlnit un vapor, de la aceeaşi companie, *Pacific factori,* care se numea *Pirat.* Era nou şi mai bine echipat. Noi am trecut pe *Pirat* ca să ne alungăm plictiseala; am lucrat în total trei zile. Cel mai greu ne-a căzut vestea că abia pe douăzeci mai vom vedea continentul. Patronul ne-a comunicat lucrul acesta personal. Ne-am revoltat, Doamne ce-am mai făcut, dar mister Lici a subliniat: «Vaporul este o fabrică, iar voi sunteţi plătiţi mult mai bine decât cei din fabrică», şi gata!

Uite aşa au trecut zilele în plictiseală şi proastă dispoziţie. Într-o zi am zărit pământ. Vedeam jungla, dar nu era jungla asiatică, ci una cu clădiri înalte; oameni mulţi pe străzi, o forfotă şi o alergătură insuportabilă.

Când cineva vrea să facă o comparaţie, între bogătaşi şi săraci, o poate face foarte bine în oraşele mari. Trecând prin ţara asta am văzut multă lume. Ochii-mi erau de o mie de ori mai trişti şi-mi spuneam: «Iane, vei rămâne un dobitoc, nu te aşteaptă niciun viitor». Fârtate, când omul are sufletul trist şi

când e convins că şi-a distrus viaţa, atunci vrea să-şi scurteze chinurile. Mai târziu, bineînţeles că se obişnuieşte cu soarta lui şi, în locul gândului la moarte, merge cu o anume speranţă spre necunoscut. Aşa s-a întâmplat şi cu mine! Când m-am văzut în jungla aceea, într-un oraş mare şi gălăgios, deprimarea m-a părăsit şi m-a apucat pofta de viaţă.

În America viaţa este ciudată. Acolo domneşte banul. OK, nimeni nu spune că în altă parte e altfel. Dar cum toate degetele de la o mână lucrează pentru o gură, aşa şi sute de săraci lucrează pentru un bogătaş. Ai în faţa ta un palat până la cer şi alături o colibă cu negri zdrenţăroşi.

Fii atent ce mi s-a întâmplat la barul *Mexic.* Gianmario, Tuvio, eu şi încă unul din Sardinia, am băut *scotch* până când a început muzica să cânte, o chitară, o tobă şi o armonică; se cutremurau şi podeaua şi pereţii, iar oamenii urlau ca alte comedii. La masa vecină un domn destul de în vârstă şi o fată frumoasă, la prima vedere tatăl şi fiica. Bătrânul a cheltuit multe parale şi, la un moment dat, înţelegând probabil că suntem marinari din lumea largă, l-a trimis pe chelner să ne întrebe ce vrem să bem. Da, domnul avea chef să ne cinstească, să ne arate prietenia şi bunătatea lui. Noi am acceptat cu plăcere, ce altceva puteam face, nu ne-am gândit că vrea să ne umilească. Ne-am înfierbântat repede; dracu' să ne ia fiindcă, da, îl invidiam pe domnul acela. Am pus mesele alături, ne-am cunoscut mai bine; ne-am prezentat şi am spus cine suntem, ce facem, apoi s-a prezentat şi domnul Bari cu fata lui, Kristina; el – negustor, ea – amantă. Fata-i era devotată, Doamne, înseamnă că ne-am exprimat prost, păi se ştie cui îi era devotată domnişoara. Înţelegi nu? Dolarilor! I-am spus lui mister Bari că totuşi cheltuieşte prea mult şi că dacă n-ar risipi atâţia bani, adică ar face puţină economie, ar putea ridica iute o casă, iar el cu sânge rece: «Yes, aveţi dreptate!» Am mers mai departe şi i-am făcut un calcul câţi bani ar putea economisi. Atunci domnul mi-a spus să mă uit pe fereastră. Doamne, ce clădire mare şi frumoasă am văzut! El a râs şi m-a întrebat: «Dumneavoastră, sigur nu cheltuiţi ca mine?» Iar eu i-am spus: «Nici în vis». Atunci Bari scoase un strigăt asemeni clipocitului apei din ulcior. Mă întrebă iar: «Dispuneţi şi dumneavoastră de o clădire aşa mare cum e asta pe care aţi văzut-o pe fereastră?» I-am răspuns cu

naivitate: «Nu, de unde» Bari crăpa de râs. «E», zise, «eu cheltuiesc mulţi bani şi totuşi am o casă mai mare ca asta!»

În timp ce Bari râdea, Gianmario se pregătea de atac.

«O, ce nedreptate, mister!», strigă Gianmario, «dumneavoastră v-a dat Dumnezeu prea mult!» şi, cu gesturi line, descoperi coapsele moi ale fetei până aproape de chiloţi şi, pe o parte, începu să-i deseneze un tigru, pe cealaltă un jaguar. Iar Kristinei, care era blândă ca un mieluşel, îi scânteiau ochii şi se desfăta în mâinile vânjoase ale marinarului; visa la ceva minunat şi în acelaşi timp, cu mâna stângă, mângâia gâtul gros al domnului Bari. O, Doamne, Bari ca Bari, lacrimile îi curgeau din ochi de atâta râs! Nemernic libidinos şi bogat! Îmi părea rău de fată; şi ea era o exploatată ca şi mine. Mă gândeam că, dacă nu era bătrânul negustor, ea s-ar fi aşezat cu plăcere pe genunchii noştri. Abia mai târziu babalâcul şi-a dat seama că-i punem coarne şi a sărit ca ars, urlând: «Măgari europeni, luaţi mâna de pe fata mea! Ghepardule!» Am văzut negru în faţa ochilor, aş fi ieşit din bar, dar din păcate, cei trei camarazi erau înăuntru încercând să-l calmeze pe negustor.

M-am plimbat prin oraş şi mi-am zis: «n-am văzut nimic, nu ştiu nimic». Meditam ca un filosof. Să fie al dracului ăla care a marcat prima bucăţică de pământ şi a zis: «E al meu, îl voi apăra cu sângele meu!» M-am văzut cu camarazii mei spre seară, eram beţi pulbere, fiecare ne-am descărcat amărăciunea, ne-am adunat într-un club grecesc, *Vrahos,* şi eram ca nişte mici împăraţi, căci acolo se cânta la buzuki. Am învăţat o melodie de dragoste «Oreole mu kirija, mu piresti gardiia» şi ne-am bătut cu patronul.

Trecuse noaptea, era aproape patru dimineaţa. Ne întorceam acasă, la vapor, pe străzile pustii. Când ceilalţi se sculau din pat, noi ne culcam. A venit şi ziua când să plecăm; *Tigrul* era ca o cioară albă printre celelalte vapoare. Dar şi noi eram ca nişte ciori albe în oraş.

Aici, banii pe care-i aveam noi nu însemnau nimic. Uite de ce marinarii îşi trăiau cu adevărat popasurile pe insule, la băştinaşi. Lumea bogată crede că banul e totul, iar băştinaşii din insule sunt convinşi că banul e cel care-l înrăieşte pe om.

Ah, da, era să uit! În oraşul ăla am întâlnit un om de-al nostru, ţinea *fisf in chips*[3] în apropierea unei mici tutungerii şi aşa îşi

[3] Peşte cu cartofi prăjiţi (trad. din lb. engleză).

ducea traiul. Când am trecut pe acolo m-a izbit mirosul de peşte prăjit. Am luat patru peştişori fără oase, doi pentru mine, doi pentru Tuvio, pentru că noi doi eram ca *Božici şi Badnji dan,* am stat o clipă să mâncăm când, iată-l pe omul nostru: «Ce nevoi v-au adus pe aici, consătenilor?» întrebă el şi eu îi răspund: «E, mai întrebi! Aceleaşi care te-au adus şi pe tine!» Ne-am cunoscut bine, nu ne-a luat bani pe peşte, ba mai mult, a început să plângă. Mai târziu am înţeles de ce plângea, dar n-am vrut să-l tulbur. Avea omul nostru o fată care fusese măritată de trei ori, un băiat căruia strungul îi retezase mâna. Ciudat zău, oamenii de pe la noi s-au răspândit peste tot.

Şi s-a mai întâmplat ceva în oraşul acela. Gianmario a murit în mâinile docherilor. Cu o zi înainte m-am plimbat numai cu taxiul, am fost împreună şi la hotelul *Beach Santa Ana* şi ne-am distrat de minune. Mi s-a părut că e cam obosit. În dimineaţa următoare Gianmario ne-a spus: «Mergeţi singuri în oraş, eu am un defect la bilă», iar noi, deştepţii, l-am acoperit cu o pătură în pat şi am plecat. Şi în timp ce Tuvio a rămas cu o spanioloaică, Maria, Doamne, cum se îmbrăţişau şi se strângeau, nu-i mai putea despărţi, Gianmario a coborât de pe vapor şi a pornit să ne caute. Frumos, dar a căzut imediat, s-a prăbuşit la pământ în apropierea docurilor. Seara a fost chinuitoare, eram trişti şi beţi de parcă ajunsesem în al nouălea cer. Pe Gianmario l-au incinerat în oraş. Tuvio zbiera pe punte ca din gură de şarpe şi, beat cum era, plângea şi spunea: «Iane, priveşte cerul, uite cât de ciudat clipesc stelele».

Am stat treaz, fârtate, până la miezul nopţii. Nu poţi dormi cu atâta supărare în suflet şi cu atâta alcool în tine. Îmi ziceam, singur, că o să părăsesc vaporul cu prima ocazie, numai numai să-mi strâng vreo mie de dolari. Nu-mi plac ţinuturile necunoscute, şi cu atât mai puţin marea înnegurată, o să mă întorc în ţară, pentru că acolo şi moartea e mai uşoară. Privit de pe vaporul acela nenorocit, ţinutul meu părea un adevărat rai pe pământ. Vorbeam singur plângând: «Acolo măcar ştiu că soarele străluceşte pe un cer curat, iar ploaia cade din nori la vreme. Aici, în străinătate, totul e altfel – uneori nici nu vezi soarele, dar de ars îţi arde ţeasta, iar ploaia vine din senin».

Uite aşa, fârtate, după două zile intrarăm în marea caldă. În apropierea ecuatorului am ajuns prost dispuşi, adormiţi şi greoi. Atunci m-am împăcat încă o dată cu soarta mea.

— O, cu câtă patimă povesteşti, *frend,* zise Igor, cred că ai trăit lucruri îngrozitoare! Sunt aproape sigur că n-o să treacă multă vreme şi iar o să te întorci pe mare.

— De aproape o lună de zile, fârtate, zise Iane, da, da, de aproape o lună de zile mă chinuie gândul ăsta. O, patria e în inima mea, ştiu că pe vapor mă va apuca iar tristeţea şi că voi plânge dar, totuşi, trebuie să mă întorc acolo. Nu depinde prea mult de mine. Aici suntem singuri, Igore, şi îţi spun sincer, nu mi-e frică pentru tine. Fratele meu, eu nu m-am aranjat aici cum se cuvine, cum i se cade unui om, pe mine m-au bătut vânturile.

— Faci cum crezi că e mai bine, *frend,* îl îndemnă Igor.

— Eh, dacă aş şti ce e mai bine! Pe vapor era al dracului de greu. Am jelit după ţinutul natal ca un copil. Număram zilele şi în vis, mă gândeam la ţinutul meu, unde soarele îţi încălzeşte sufletul. Şi uite ce-a ieşit din toate! Nu mă îmbogăţisem în străinătate, şi de aceea nu sunt respectat în Malesia. Ţi-am spus o dată, acolo oamenii mă iau în derâdere, se miră cum se poate întoarce cineva sărac din nişte ţări bogate. Dar asta nu e totul. Au trecut câţiva ani, fârtate, şi eu nu mi-am găsit o slujbă convenabilă. Trebuie să trăieşti din ceva. La fel de bine s-ar putea să rămân fără familie, să mă ajungă bătrâneţea peste noapte, dar crede-mă, toate drumurile mele duc spre mare!

— Dar mama ta? întrebă Igor.

— Încă nu ştii cât este de bună. Bătrâna vrea să se jertfească pentru mine, să nu mă lase să ridic niciun fir de pai. Spune: «Fiul meu, viitorul tău nu e în Malesia, odihneşte-te câţiva ani, maică-ta să nu se mai sature privindu-te şi, pe urmă, întoarce-te la camarazii tăi. Mama ta e obişnuită cu necazurile şi tot va mai avea putere să te aştepte în pragul casei». Fârtate, mai târziu va avea mai multe necazuri, ea e bătrână, iar bătrâneţea te ţintuieşte la pat. Acolo iernile sunt aspre, zăpada se topeşte foarte târziu, frigul te pătrunde ca o jivină flămândă, ei, cine o să-i aducă bătrânei mele o aşchie de lemn? Cine-i va încălzi hodaia? O, se va găsi, cineva, în lumea asta – mai sunt şi oameni buni! Dar bucuria îi va încălzi oare inima? Niciodată! Şi totuşi, Igore, soarta îmi deschide doar uşa care dă spre mare şi, într-o bună zi, tot am să plec. Voi avea grijă de ea de-acolo, de pe unde voi fi. Soarta ei nu e cu mult mai amară decât a altor mame. În Malesia sunt sute de mame care au rămas ca o

rădăcină de arbore, în vreme ce copiii au plecat în căutare de lucru, încheie, plin de emoţie, Iane.

— Vezi şi tu cum e mai bine, îl sfătui Igor.

— Aici sunt în bătaia vânturilor, fârtate, de unde să ştiu ce e mai bine? În general nu prea sunt cu picioarele pe pământ, pentru mine realitatea a fost tare, m-a îmbătrânit şi m-a trântit la pământ, iar Malesia m-a distrus. De-asta tot vorbesc despre mări şi cred tot mai mult în poveştile mele. Destul acum, hai la masă!

— Mai stau puţin, răspunse Igor, să văd dacă se linişteşte apa.

— OK, rămâi, spuse Iane, aş mai sta şi eu cu tine, dar trebuie să mă odihnesc puţin şi să dorm. Mâine mă aşteaptă un drum obositor, mă întorc în Malesia.

Iane se îndepărtă, dar se întoarse imediat. O vreme ezită, încercă buna dispoziţie a lui Igor şi, găsind un strop de curaj, întrebă:

— Fârtate, te-ai aranjat aşa cum te aşteptai?

— Nu ştiu, îi răspunse Igor, te rog, acum lasă!

Capitolul 32

De îndată ce se dezlănţuise furtuna, oaspeţii de la *Duva* se retrăseseră pe terasă şi apoi merseră la cină. Terasele rămaseră pustii şi întunecate, forfota se mută în restaurant. Furtuna de pe lac parcă trecuse în sufletul tânărului care, acum, îşi aţintea privirile în întuneric. Întâmplările trăite nu erau teribile ci unele obişnuite, mărunte, cum sunt toate frânturile care alcătuiesc viaţa omului, şi totuşi îl cutremuraseră şi-l tulburaseră într-atâta încât nu mai ştia încotro s-o ia. Tânărul, parcă înţelesese că ziua de astăzi încheie o perioadă de linişte şi înseamnă o reexaminare a hotărârilor sale, că natura parcă voia să marcheze totul prin stihiile dezlănţuite. Oare sunt eu un om format, se întrebă tânărul. Oare caracterul meu nu mă minte, nu sunt cumva un utopic? Sentimentele care m-au adus în ţara mea sunt sentimente patriotice? Tot ceea ce îşi imaginase se prăbuşise, curajul se dusese, iar în sufletul tânărului era un adevărat haos. Doamne, dilemele au apărut la timp; tânărul îşi pierduse încrederea în sine şi acesta era ultimul minut în care se mai putea salva de la cădere. Dacă în el acţiona un om pătruns de un adevărat umanism nu s-ar fi lăsat învins de întâmplări mărunte şi de pasiuni personale şi nu şi-ar fi pierdut optimismul.

Prin noapte zbură o pasăre cu aripi lungi. Din grădină se auzea glasul Iuliei:

— Igore, hai să cinăm împreună!

— Încă nu mi-e foame, răspunse tânărul, indiferent, neluându-şi ochii de pe lac.

— De ce eşti supărat pe mine? întrebă vocea din apropiere.

Igor încercă să-i explice că nu e supărat. Pentru că o privise prietenos, fata îşi adună curajul, îl luă de mână sprijinindu-şi capul de umărul lui. O vreme priviră lacul în tăcere, amintindu-şi parcă de primele zile şi de banca lor. Da, banca se afla nu prea departe, la vreo zece paşi de parking, şi se zărea prin întunericul pătrunzător, dar nici tânărul nu-i dădu vreo atenţie şi nici fata nu se gândea la bancă.

— Te-am căutat azi-dimineaţă, se linguşi Iulia şi-i şopti la ureche, ziua a început foarte frumos şi te-am căutat să o petrecem împreună.

— Numai că s-a schimbat destul de repede, zise Igor.

— Ca de obicei în mai, se amestecă Iulia, plouă şi acum a mai venit şi furtuna asta. Unde ai fost înainte de prânz?

Tânărul urmări cu privirea valurile mărunte care se spărgeau de mal şi-i răspunse cu acelaşi ton:

— Cu Miliţa, la Sveti Naum.

Apoi Iulia îi reaminti de cele două luni care-au trecut la *Duva,* de necazuri şi de bucurii, apoi izbucni:

— Doamne, cum mai trece timpul!

Mai târziu, tristă, îşi întoarse privirea în jos, spre bancă.

— Abia mâine vom fi liberi, spuse Iulia.

— De ce tocmai mâine? întrebă Igor absent.

— Uite aşa! Mâine după-amiază vine grupa acelui manager olandez, răspunse Iulia.

— O, e o grupă mare de turişti, zise Igor.

— Cam o sută, rosti Iulia, dar se spune că turiştii olandezi sunt agreabili şi au puţine ciudăţenii.

— Va veni şi managerul? întrebă Igor.

— Bineînţeles. Va fi şi el în avion, dar va rămâne numai puţin, răspunse fata.

După aceea vorbiră despre slujba ce-i aştepta. Pentru ei deja trecuseră zilele fără griji, mâine, turiştii vor umple *Duva* până la ultimul pat. Şi ghizii sunt plătiţi să le împlinească dorinţele, să stea tot timpul în preajma musafirilor. Directorul o informase pe Iulia că a doua zi aerodromul va forfoti de oameni, că începe oficial sezonul păsărilor de oţel. După cum anunţau companiile internaţionale, pe aeroport vor ateriza douăzeci de avioane chiar la răsăritul soarelui, dintre care trei obişnuite dar şi un Boeing mare al managerului olandez, două Jambo Jet-uri din ţara tehnicii şi încă patru Douglas-uri din ţara valsului. Ele, şi altele, vor aduce pe malul lacului lumea colorată care va umple toate hotelurile şi va încerca să se distreze pe bani buni. Cât de multe doar într-o singură zi! Când îi comunicase toate acestea Iuliei, directorul era agitat de parcă întâmplările îi întunecau fericirea. În dimineaţa aceea Igor se întâlnise cu Risto, dar nu-i spusese nimic. Directorul se interesase de Igor dacă este pregătit pentru

marile evenimente, dacă a studiat bine monumentele istorice din oraş şi cum îşi va petrece timpul liber.

— Uh, vreau să supravieţuiesc acestei veri! oftă Iulia.

— Măcar tu nu trebuie să te plângi! reacţionă Igor.

— Ei, lasă, în curând ţi se va împlini dorinţa. O să spui adio serviciului care te umileşte. Boiarov se gândeşte la viitorul tău, încheie tânărul.

— Igore, îţi baţi joc de mine? întrebă Iulia.

— O, Doamne fereşte. Te compătimesc.

— Acum mă şi insulţi? spuse Iulia.

— Mergi la masă, domnişoară, vezi, sunt prost dispus. *Well,* nu voiam să te jignesc, du-te la treburile tale, încheie Igor.

— Unde anume? stărui Iulia.

— La Boiarov! strigă deschis Igor.

— O, tu nu mă compătimeşti, ci mă invidiezi! se apără fata.

— He, să te invidiez pentru boală şi pentru nopţile nedormite! Nici nu mă gândesc! Boiarov ţi-a cumpărat conştiinţa şi în schimb i-ai oferit tinereţea. Ce dragoste e asta cu un văduv? întrebă arătându-i o faţă dispreţuitoare.

— Eşti un neruşinat! spuse scurt Iulia.

— O, domnişoară, azi-noapte mi s-a luminat steaua şi acum văd totul clar. Ai să te măriţi cu Boiarov pentru că vezi în el omul de carieră şi pentru că are la bancă niscaiva economii. Fetei, care s-a întors atât de instruită din Anglia, i-a venit sorocul să se aşeze la casa ei, ha, ce paradă! strigă tânărul.

— Fiecare face cum crede de cuviinţă, i-o întoarse Iulia.

— *Yes,* noi, oamenii ne săpăm singuri groapa, spuse Igor.

— Igore, ascultă-mă bine, m-am chinuit atât de mult, oh, Doamne, am trecut atât de greu prin viaţă! Mai întâi că dracu' a vrut să mă nasc la ţară, în Bogorodiţa, să fiu gospodină şi să mă ocup cu agricultura. Şi totuşi mi-am continuat şcoala şi, cu chiu cu vai, am terminat Institutul pedagogic. Şi pe urmă, nimic! Roagă-te şi imploră, prezintă-te la concurs şi scrie cereri – în zadar, mereu – nimic. L-am rugat şi l-am conjurat pe Dumnezeu să pună capăt chinurilor mele care mă făcuseră să nu mai fiu sigură pe mine, să fiu speriată. Şi acum, oare, n-am şi eu dreptul să trăiesc bine lângă un bărbat care e pierit după mine şi care tremură de emoţie şi e gata să-mi împlinească orice dorinţă? Ascultă, Igore, Boiarov e conştient cât de mult poate obţine de

la mine şi cât dă de puţin, dar mă va respecta îndeajuns! încheie Iulia.

— Uh, ce calcule! Înseamnă că aţi discutat deja? întrebă Igor.

— Ce-ai spus? strigă Iulia.

— O, ştiu, v-aţi înţeles de cum a venit Boiarov din Malesia. Omul avea nevoie de o femeie, fustele prea scurte l-au tulburat şi trebuia să-şi caute alinare. Şi unde altundeva, decât acolo unde e mai uşor, la Iulia! Şi după ce i te-ai dăruit şi i-ai promis că-i vei fi soţie, când te-ai îmbolnăvit, te-a apucat groaza?

— Oh, Doamne, cum mai legi întâmplările! Minunat! zise Iulia.

— *Yes,* minunat! Abia după ce a plecat Boiarov de la tine au început frământările din pricina promisiunii făcute, te-ai gândit atunci la soarta ta şi te-a cuprins disperarea! Te-ai gândit: idealurile s-au făcut praf şi pulbere, dorinţele mele de fată nu s-au realizat, şi atunci? Minunat, se înţelege! încheie Igor.

— Igore, de ce inventezi? întrebă Iulia disperată.

— Mergi pe drumul tău, fetiţo! continuă Igor, capul meu nu inventează nimic. Purtările tale mi-au înmuiat genunchii. Aşa, să fii fericită, nu mi-o lua în nume de rău. Cred că totul va fi bine.

— Dar tu ceri prea mult! Nu ţi-am atras atenţia de la început să nu aştepţi nimic de la mine? spuse Iulia.

Igor vru să-i răspundă ceva din inimă. Chiar atunci, de la recepţie, ieşi un om şi se apropie de ei în grabă.

— Veniţi puţin în biroul meu! strigă directorul.

— Cine să vină? întrebă Iulia.

— Igor! răspunse Risto.

— O, cum o să mai joc la nunta ta! spuse Igor sarcastic îndepărtându-se de fată.

— Nu va fi nicio nuntă! răspunse Iulia plină de ciudă.

Aşa se făcu că întâlnirea nu fusese prea plăcută, iar despărţirea îi umplu de răutate. Igor trecu pe la recepţie şi puţin mai târziu se afla în cabinetul roşu. Îl văzu pe Risto, cum îşi şterge sudoarea de pe frunte, aplecat cu capul peste sertar. Cabinetul, discret luminat şi plin de aerul proaspăt al serii, i se păru mult mai frumos.

— Eşti deja aici, zise Risto ridicându-şi privirile de pe obiectul din sertar. Se îndreptă, făcu câţiva paşi, apoi, dintr-o mică vitrină, scoase o sticlă cu băutură. Luă două pahare şi-l invită pe Igor să ia loc lângă măsuţă, unde se aşezase mai comod.

— Probleme, fiule, începu directorul, în turism omul îşi pierde capul! Gândeşte-te, doar o noapte ne mai desparte de invazia turiştilor, iar problemele majore încă nu sunt rezolvate. Cu ce obraz mai apar eu în faţa managerului olandez! He, ieri m-am întâlnit cu socrul meu care şi-a făcut cruce când m-a văzut. Zice: «A, bre, tu eşti om sau maşină? Ţin minte chipul tău din zilele tinereţii, erai sărac, dar nu-ţi dispăruse zâmbetul de pe buze». Cum să mai pot râde într-o asemenea hărmălaie, când pe umerii mei e tot turismul; sunt în joc banii!

— Vă înţeleg, domnule, spuse tânărul.

— Cel mai greu va fi cu aprovizionarea, cu mâncarea consistentă; fructele şi legumele sunt scumpe şi nu sunt suficiente. M-am adresat ţăranilor din satele învecinate, iar ei ridică din umeri, nu ştiu ce să facă. Pe de altă parte, comerţul nu-i poate mulţumi pe toţi. O să avem de furcă, fiule, nu precum cu duşmanii, dar totuşi va fi un război în care vor cădea câteva capete. Îmi zice nevasta: «Risto, din război ai ieşit tu cu capul pe umeri, dar acum o să-ţi zboare». Vrea să mă retrag, să ies la pensie! Doctorul Lamarov la fel. Zice: «E, Ristos, dragă, cu cât îţi slăbeşte inima, cu atât eşti mai necăjit. Încă puţin şi n-o să-ţi mai ajute nici medicamentele mele».

— Dacă treaba se poate împărţi pe servicii, zise zâmbind tânărul, nu v-ar fi mai uşor?

— Eh, mi-am pierdut încrederea în unele servicii! Nu vezi ce face Boiarov? Pune beţe-n roate, sabotează, organizează o lovitură, vrea locul meu neapărat. E, n-o să-l obţină! O să-mi arăt şi eu colţii, de o să scuipe şi laptele pe care l-a supt de la maică-sa; ei, de nu m-ar necăji sănătatea! Dar tu, fiule, aprobi metodele lui? întrebă deodată Risto.

— Boiarov ştie că sunt împotriva metodelor lui, răspunse tânărul.

— Chiar îmi pare bine, continuă Risto, dacă i-ai spus-o în faţă! Ţara asta nu suportă vrajba, există legi, reguli, ordine! Conducătorii rezolvă problemele muncitorilor şi nu un oarecare răzvrătit!

— Domnule, cu siguranţă aţi avut vreun motiv mai serios să mă chemaţi! spuse Igor.

— Ah, da, se înţelege, se agită Risto, scuză-mă! Te-am sâcâit cu problemele mele personale, dar sunt foarte importante. Ah,

da, te-am chemat pentru ceva mai serios. Nu ştiu dacă o să mă înţelegi cum trebuie, este vorba despre ruda ta, da, despre Iane.

— Ce nume? întrebă Igor.

— Îţi cer să mă ajuţi, asta e! începu Risto. Iane are un suflet bun, se sacrifică pentru oameni, dar alţii nu sunt drepţi cu el, ci nişte făţarnici. Oh, aş vrea să-l ajut, oamenii au datoria să se ajute unii pe alţii, da, dar, împrejurările de acum nu-mi permit să fac aşa ceva. Ascultă! Astăzi a venit Iane şi m-a rugat să-i găsesc ceva de lucru la hotel. Doctorul Lamarov a zis: «Găseşte-i un serviciu, pentru el e ca un balsam». Bineînţeles că i-am promis lui Iane şi i-am spus: «Voi discuta cu şefii şi, cel mai târziu mâine, vei avea un răspuns». Aşa am şi făcut, i-am chemat pe şefi şi le-am explicat care e problema, dar ei nici n-au vrut să audă. Cu toate că Iane este consăteanul lui Boiarov, el a sărit în fruntea celorlalţi şi a zis: «Lui Iane nu-i trebuie serviciu, ci un spital». I-am încredinţat că trebuie să-l ajutăm pe Iane, îi ajunge cât a colindat prin lume, ar fi foarte bine dacă i-am găsi un locşor la hotel, ştie câteva limbi, dar în zadar! M-au învins şi, la sfârşit, m-au ameninţat: «Dacă-l luaţi sub ocrotirea dumneavoastră, o să anunţăm gazetarii!» Acum mă tot sucesc şi mă întreb ce să fac, cum să dau ochii cu Iane. În afară de asta, mâine va fi atâta vânzoleală încât nici n-o să-l pot vedea. Ei, cam asta e problema, fiule, te-am chemat să te rog să-i explici care e situaţia, spuse Risto făcând o mică pauză.

— Voi încerca, domnule, zise Igor îndreptându-se spre uşă, vădit rău dispus.

— Se înţelege că n-o să-l las pe Iane, continuă Risto ridicându-se de pe fotoliu, încă nu mi-am pierdut autoritatea în acest ţinut, se mai apreciază reputaţia mea de bun luptător.

Trecuse deja de ora opt. Tânărul intră în restaurant, dar Iane nu era acolo. Sigur, mâncase şi se culcase gândi el şi porni pe scări, puţin după aceea bătu la uşa lui. Iane tocmai se pregătea de culcare.

— Vrei să mă întrebi ceva, fârtate? se interesă el.

— O, nu, se emoţionă Igor, ai mâncat?

— Am mâncat ceva, răspunse Iane.

Făcură o pauză lungă şi chinuitoare. Iane se vârî sub pătură iar Igor se uită la fotografia care atârna pe un perete. Apoi ieşi pe terasă şi se gândi la pasul următor.

Pentru o clipă privirea îi zbură deasupra lacului, care murmura lin, văzu muntele acela întunecat, de deasupra Podgradeţului, care se profila uşor pe cer. Se întoarse din nou în cameră şi observă că Iane îşi ţine mâna la frunte.

— Am îmbătrânit, fârtate, faţa şi fruntea-mi sunt pline de riduri, murmură Iane.

— Ştii ceva? întrebă Igor.

— Ce te chinuie?

— Am luat o hotărâre foarte importantă! Fără dileme! Viitorul meu e aici lângă lac, sau nicăieri altundeva! Toată luna trecută mi-am dorit să mă întorc în Canada, în fiecare zi mă chinuia gândul ăsta, dar m-am săturat! Voi rămâne aici, la hotel, şi o să le arăt eu şefilor! încheie Igor.

— Rămâi, fârtate, îmi pare foarte bine că vei trăi printre oamenii tăi. Dar să nu faci nimic din răzbunare.

— N-o să mai pleci nici tu, *frend*; uită marea, zise zâmbind Igor.

— Ştii ce-mi trece prin cap, fârtate? De unde să ştiu? Uite, în ultimul timp, mă rog, capul meu cel zălud s-a convins că Malesia e o ţară săracă şi uitată de Dumnezeu, al cărei viitor n-o să fie prea roz. Aici lângă lac e altfel, aici poate să-ţi surâdă norocul, dar şi aici, unuia mai devreme, altuia mai târziu! răspunse Iane.

— Ce spui, *frend*? Aşa am gândit şi eu despre Malesia, o, Doamne! zise Igor emoţionat, şi puţin mai târziu adăugă: Şi totuşi, Iane, tu trebuie să renunţi la mări.

Capitolul 33

În înghesuiala de maşini din seara aceea Igor ajunse în oraş după vreo zece minute de condus. Cu toate că totdeauna evitase să meargă noaptea, din pricina farurilor şi a şoferilor imprudenţi, pe care-i poţi întâlni în cale, de data aceasta, după ce ieşise din camera lui Iane, simţise absolut nevoia s-o vadă pe Miliţa. Conducând cu atenţie îşi petrecu dosul palmei peste ochi voind parcă să-şi ascundă curajul care-l cuprinsese pe negândite. Într-o clipă traversă grădina din cartier, parcă maşina, iată-l deja în curtea cu lămâi şi ficuşi. Dându-şi seama că ai casei încă nu se culcaseră, tânărul bătu la uşă.

— Dumneata? spuse Miliţa vădit tulburată.

— Trebuia să te văd, şopti Igor.

— Ei, hai, poftim în casă! îl invită fata.

— Nu în casă, domnişoară, zise Igor răguşit, te rog, hai să ne plimbăm pe malul lacului.

— Nu pot, Igor. E târziu, răspunse fata, pofteşte în casă! Nu vezi ce întuneric e?

— Te rog, hai cu mine?

— O, Doamne, răsuflă Miliţa, e atât de necesară plimbarea asta pe malul lacului?

— Foarte, să te mai rog o dată? spuse scurt Igor.

— Să-l întreb pe tata! răspunse Miliţa şi intră repede în casă.

Igor, descurajat, nu aşteptă prea mult; fata era îmbrăcată pentru plimbare şi apăru în uşă după câteva minute. Mergând spre chei întâlniră alţi oameni care povesteau întâmplările zilei, dar cel mai mult despre vremea rea care se abătuse peste oraş şi adusese furtuna. Cu cât se apropiau mai mult de lac, cu atât era mai răcoare şi oamenii mai rari. Zgomotul valurilor le plăcea amândurora, în special Miliţei, care căzuse pe gânduri.

— Am fost educat să fiu un om simplu, dar, uite că nu ştiu de unde să încep, spuse Igor.

— Eşti un caraghios! îi răspunse Miliţa.

— Chiar aşa. Te-ai mărita cu un caraghios? întrebă deodată tânărul.

— Ce tot spui? se zăpăci Miliţa.

— Dragostea e un lucru ciudat, vine pe negândite. E o cerere în căsătorie, dar dacă dorinţa mea nu e prea mare, spune ceva, zise tânărul ştergându-şi sudoarea de pe frunte.

— Igore, n-o să-ţi pară rău?

— Ai ochi blânzi, domnişoară, te vreau lângă mine toată viaţa! Iartă-l pe orbul care n-a ştiut să-i preţuiască şi să-i alinte.

— Vai, ce emoţionată sunt! strigă Miliţa.

— Nu mi-ai răspuns, vrei să te măriţi cu un caraghios sau nu? repetă Igor.

— Da, vreau. Totuşi, Igor, trebuie să mă sfătuiesc cu tata, spuse Miliţa, neascunzându-şi bucuria.

— Acest om ridicol şi ciudat va avea grijă de tine şi de tatăl tău, continuă tânărul. Îl vom face mai fericit, şi o să aibă o bătrâneţe mai frumoasă!

— O, tata va muri în curând, se întristă Miliţa, dar bineînţeles că va fi de acord cu căsătoria mea. Numai ţie, Igor, să nu-ţi pară rău de ceea ce faci!

— Ah, nu-ţi pot spune cât de mult te iubesc, o întrerupse hotărât Igor; sunt sigur că dragostea asta nu-i aparţine Iuliei. O, domnişoară, dacă ai şti ce fericit sunt!

— Vai, m-ai zăpăcit de tot! grăi Miliţa bucuroasă.

— Să aflu fericirea, şi apoi să mor! continuă Igor. Să te jertfeşti pentru o inimă bună, fiecare să-şi ia ce-i al lui, de ce să fie oamenii posomorâţi, orbi şi răi? Ah, draga mea, căsătoria noastră va face fericiţi trei nefericiţi.

— Igor, ce-i cu tine? Aerul înmiresmat te îmbată, nu cumva visezi, întrebă Miliţa agitată.

— Nu e vis, draga mea, astă seară m-am gândit bine şi uite, în sfârşit, m-am luminat, nu mai sunt egoist! Niciodată, de-acum înainte, pornirile mele nu-i vor mai răni şi nu-i vor mai jigni pe oameni. Vei fi soţia mea, dar şi steaua mea călăuzitoare. Da, îmi trebuie o stea călăuzitoare, un cuib cu tânăra mea soţie, *well,* cum să-ţi spun, acum am găsit ceea ce căutam! Viaţa noastră va fi o adevărată poezie, îmi bate inima de emoţie şi de fericire!

— Parcă ai avea febră!? se îngrijoră Miliţa.

— O, sunt sănătos tun! negă tânărul, mi-e capul cam înfierbântat, dar de emoţie; îmi plesneşte carnea de sănătate. Domnişoară, cum se poate îmbolnăvi cineva care are gânduri curate, *well,* să nu mă grăbesc, tu ai conştiinţa curată, eu nu. Ei,

de-asta vei fi îngerul meu păzitor! O, *yes,* m-ai tulburat, acum nici nu mai ştiu ce vreau.

— Odihneşte-te în seara asta, Igor, mâine poate-ţi va fi mai clar ce vrei. Dacă mă iubeşti cu adevărat, atunci voi fi soţia ta, fericită şi mulţumită. Dacă mă uiţi, dacă în seara asta ai spus totul numai aşa, tot nu mă supăr. Ştiu cum arată un om cu sufletul chinuit, însingurat şi deprimat; acum întoarce-te la *Duva* şi încearcă să dormi mai mult! încheie Miliţa.

— Ei da, omul ăsta caraghios se va întoarce la hotel, pe drum va fi nemaipomenit de fericit, iar dimineaţa va veni iar să te întrebe dacă vrei să-i fii soţie! Ai dreptate, în seara asta sunt cam împrăştiat şi poate plutesc în nori, dar, draga mea, cum să nu plutim de fericire când devenim mai înţelepţi? întrebă Igor la sfârşit.

— Vântoasa îşi scoate dinţii din apă! spuse Miliţa pentru a îndepărta discuţia şi îşi strânse părul ciufulit.

— Ei, da, o vântoasă! acceptă Igor, dacă ai şti ce vânturi suflă în Canada! Şi stâncile plâng din pricina vânturilor de peste ocean, draga mea!

— Da, adăugă Miliţa cu teamă, dar mie mi-e frig! spuse lipindu-se de el.

Se întoarseră pe aceeaşi stradă, îmbrăţişaţi. Trecătorii erau destul de rari; se mai întâlneau doar cu cei care se întorceau de la cafenea sau din schimburi, de la fabrică.

— Domnişoară, mi-e inima plină de tristeţe şi de bucurie. *Well,* asta se numeşte împlinire. Mi se face milă de oamenii care mor în pragul fericirii.

Capitolul 34

Furtună, valuri mari, nori negri, pustiu lângă lac şi pe câmp; stihii dezlănţuite care vor rămâne adânc înrădăcinate în mintea oamenilor. Amorţiseră înainte de căderea întunericului; în jurul lacului plutea un aer straniu.

Cine n-ar fi sorbit un asemenea aer, atât de rar în natura asta poluată, cine n-ar vrea să-şi primenească puţin plămânii? Riviera oraşului fusese plină de trecători: bărbaţi în costume sau în pulovere de lână modern împletite, femei, în rochii de seară, cu şaluri lungi peste umeri. În primăvara aceea lumea trăise cataclisme mai mari, dar oamenii din jurul lacului nu suferiseră nici moral nici material, astfel că în lungile lor plimbări comentau întâmplările cu multă patimă. Oricine i-ar fi văzut pe rivieră ar fi plecat cu impresia că nu sunt indiferenţi faţă de necazurile altora, dar nici impresionaţi peste poate. Ochii nu văd, inima nu plânge, zice o vorbă.

Riviera fusese animată până aproape de miezul nopţii. Prima oază turistică, spre Sveti Naum, era cuprinsă de bună dispoziţie. A doua localitate îi atrăgea pe îndrăgostiţi în marile sale parcuri. Cea de-a treia, cu hotelul *Duva,* arbora alte obiceiuri. Acolo străinii dictau modul de viaţă. Îndată ce se întuneca, musafirii se retrăgeau în hotel, cinau la o oră bine stabilită, apoi coborau la bar să asculte prelucrări pe teme lacustre, aşadar trăiau în aer liber doar cât era soare, nicio secundă mai mult.

Poate străinilor le era teamă să coboare scările pe întuneric, să se plimbe prin păduricea de pini sau erau pur şi simplu obosiţi de îndelungatele escapade. Cei din personalul hotelului ieşeau seara în grup şi se bucurau de spectacol, dar tocmai seara aveau foarte multă treabă, pentru că aceeaşi oameni serveau micul dejun, prânzul, cina şi apoi treceau la bar. Adevărata lor odihnă era iarna.

Şi totuşi, excepţiile nu erau nici ele rare.

În seara aceasta, doar un singur om, care se întorsese din oraş către ora nouă, mai rămase afară să se bucure de natură. Şezu puţin rezemat de peretele lăcuit care separa parkingul de mal, îşi aminti de ceva şi plecă spre banca de lângă lac. Era

banca lui Igor şi a Iuliei. Aruncă pietricele în apă şi ascultă susurul valurilor, ca un copil. Din când în când se întorcea spre hotel, număra ferestrele luminate cu un surâs blajin şi apoi îşi întorcea privirile iarăşi spre lac. Doamne dragă au plecat guzele! Oare porniseră cu adevărat spre nord? Ce linişte ca de-nceputul lumii; apa e liniştită şi malurile dorm! Omul acela singur fu cuprins de o imensă tristeţe, dar nu tristeţea aceea de moarte, care îmbolnăveşte şi ucide, ci de o ciudată melancolie care răscoleşte amintiri şi te îndeamnă la un examen lucind al conştiinţei. În clipele acelea gândul vorbea: «Soartă, trebuie să cred în tine? Viaţa pe care am dus-o n-a fost rea, dar oare nu putea fi mai bună? E ciudat să implori pe Dumnezeu în era rachetei, dar asta e ca un fulger care sclipeşte în sufletul înfierbântat». Cam aşa gândea însinguratul de pe bancă.

Liniştea i-a fost întreruptă de barca grănicerilor, dar numai pentru o clipă. O lumină gălbuie trecu pe faţa apei, motorul bubui puternic, iar barca se întoarse cu viteză spre graniţă. Din nou se aşternu liniştea aceea de mormânt şi, ciudat, nu se mai auzea nici muzica pe care o iscau insectele cu picioruşele lor. Însinguratul era tulburat, îndoielile îl chinuiau ca pe un mucenic; se surprinse vorbind singur: «*Well,* e timpul să mă eliberez de iluziile astea». Avea frisoane, simţea că-l doare liniştea aceea absolută, ardea de dorinţa de a auzi zburând măcar guzele, acele păsări negru-albe, tovarăşele frigului. În nordul mediteranean da, dar acolo, în Siberia, sigur n-ar rezista. Lacul îşi revărsase furia, născuse furtuna, vuia şi gemea, întorsese nisipul, dar până seara se liniştise, astfel că, acum, după ora zece, îşi arătase celălalt chip. Liniştea îţi vâra frica în oase, de parcă dracu’ oprise timpul în loc cu intenţia de a comite o crimă în secret, pentru ca oamenii să o simtă mai târziu, să-i doară şi totul să rămână fără leac.

Ia te uită, apa se trezeşte, timpul respiră iar! Val după val, apa murmură, un vânt uşor adia printre crengi. Pe lac plutea o barcă, o mică barcă pescărească lucrată ţărăneşte, se clătina şi se ducea aiurea. Dar încotro, pe timpul acesta câinesc? Ce se întâmplase cu pescarul acela întârziat? Barca se clatină, încă puţin şi se răstoarnă, se îneacă, cu toate că valurile sunt mici. Întunericul ascunde o taină, barca pluteşte nesigură, omul se miră şi se întreabă dacă nu cumva visează.

— Ajutor! cheamă pescarul cu o voce răguşită. Mamă care m-ai născut!

Însinguratul sare de pe bancă, Doamne, ce spaimă, pescarul se îneacă, viaţa-i atârnă de un fir de aţă! În asemenea împrejurări nu e loc pentru întrebări şi melancolie, omenia prinde aripi, pescarul trebuie salvat. Dar cum? Însinguratul nici nu ştie să înoate bine, face vreo zece metri în apa întunecată, dar nu e de ajuns. Un spectacol incredibil, barca pluteşte mai departe şi se clatină, nu e prea aproape de mal. Dar o voinţă mai puternică poate învinge. Şi cei mai slabi înotători găsesc putere pentru fapte mari.

— Ajutor! cheamă din nou pescarul, horcăind în apă; cuvintele-i sunt întrerupte şi neclare.

În capul însinguratului se naşte un gând. Pescarul trebuie salvat cu orice preţ; de mâinile lui bătătorite depind şi familia şi copii. Da. De obicei, pescarii au copii mulţi! Însinguratul se întoarce spre *Duva* şi porneşte să caute un înotător mai bun. Se întoarce iar, îşi întinde mâinile neajutorate spre barcă; Doamne, trebuie să facă repede ceva, minutele sunt fatale! Tot se mai aude glasul răguşit din apă care cheamă pe cineva în ajutor, pe cineva care să-i salveze viaţa. Riscul e mare să înoate în lacul acela liniştit, se poate întâmpla să nu-l salveze pe pescar ci să se înece chiar el. Apa nu suportă violenţa, panica şi ignoranţa; dacă omul se comportă ca un peşte, soarta lui e pecetluită. Ce necaz pentru sărmanul însingurat, nicio fiinţă nu se vede dinspre hotel; jos, pescarul ţipă cu disperare pentru câteva grame de solidaritate şi se ştie că un slab înotător nu poate face mare lucru, nu-şi atinge scopul. La urma urmei culmea ironiei!

— Iată-mă, aşteaptă o clipă! strigă omul de pe mal şi se grăbeşte spre lac. Isteţimea şi puterea pot învinge greutăţile, ceva mai multă siguranţă şi va ajunge cumva la barcă, iar acolo, după ce-l va salva pe pescar, se vor putea odihni amândoi. Barca se leagănă dar nu se scufundă, asta îi va da puteri noi. Întunericul ascunde o taină, pescarul tot se mai roagă, dar nu i se vede corpul. Unde o fi pescarul? Însinguratul înoată prin apa liniştită, se apropie cu elan de înecat şi priveşte barca. Deja distinge toată barca, veche, din lemn, cu un motor la un capăt, nu o suflă vântul şi totuşi saltă, mai-mai să se scufunde. De ce nu funcţionează motorul, îi trece prin cap, uite şi vâslele sunt în apă. De ce nu vâsleşte totuşi? Pescarul nu e în barcă; i se aude

glasul slab, horcăitul undeva în apă şi cerând ajutor. Nu cumva e o cursă, nu cumva vreun cap sec glumeşte în noaptea asta întunecată? Dar de unde! E ruşinos să se gândească la aşa ceva, căci acolo, în întuneric, înecatul se chinuie cu disperare să vâslească cu mâinile. Ce se va întâmpla cu copiii lui dacă apa îi ia puterea, dacă-l trage în adâncuri?

— Uite-mă, sunt aici! strigă însinguratul, sunt la câteva palme!

Ce fel de palme! Picioarele zbuciumate şi epuizate lovesc apa, mâinile nesigure şi slabe înaintează. Un începător în ale înotului să salveze un înecat: palmele devin kilometri, lacul – infinit. Soarta îi trâmbiţează în urechi, însinguratul se grăbeşte prin întuneric, dar corpul îi rămâne în loc, vreo zece paşi până la barcă; picioarele i se împletesc, apa are un gust amar. Însinguratul se mai întoarce o dată spre *Duva,* ochii-i trădează cumplita disperare, în zadar! Acum nu mai poate: nici înainte, nici înapoi. Nu, trebuie să învingă, pescarul trebuie să fie salvat, şi aşa numărul familiilor îndoliate este prea mare. Mâinile epuizate încearcă să mişte apa neagră. Însinguratul tuşeşte şi se îneacă, dar totuşi se mişcă, înaintează.

— Unde eşti nefericitule? întreabă însinguratul, dar cuvintele îi sunt ciudate şi neclare.

— Ajutor! Mamă, de ce m-ai mai născut! repetă pescarul de undeva, din spatele bărcii care saltă. Sunt oare cuvintele lui?

Înecatul nu e chiar atât de aproape, vocea lui se cufundă şi se diluează în apă. Barca pare aproape un ţel de neatins, se clatină şi pluteşte uşor, înotătorul o urmăreşte cu privirea împăienjenită. Oare a ajuns la capăt, oare aşa se moare? Câţi nu şi-au dat sufletul înainte de a-şi atinge ţinta, chiar în clipa în care privirea înflăcărată afla un liman? Mii de viteji pe lume, dar cel de aici îşi presimte sfârşitul. Poate numai cu puţin înainte aflase sensul vieţii, înlăturând din cap acei demoni care-i fac pe oameni egoişti, închişi în carapacea lor şi nedemni, şi-i împing să-şi arunce bunătatea ca şi o pleavă în vânt. Da, este jocul ironic al naturii, cu oamenii, din pricina căruia suferă mai ales cei care cred orbeşte în ea. Poate însinguratul acesta hotărâse să-şi schimbe viaţa, să se elibereze de dilemele care l-au făcut nesigur, agitat şi nepăsător. Iar acum i se retează orice avânt, soarta îşi urma cursul ei. Doar câteva stele pe cer, vântul nu sufla de nicăieri, lacul parcă murise. Însinguratul ridică mâinile,

respiraţia-i este inegală, priveşte disperat spre barcă. Oare mai vede barca, este conştient de sfârşitul său? Mai este stăpân pe gânduri sau panica îi insuflase deja ideea rece despre sfârşit şi prăbuşire? «Am fost un prost, dar am vrut să fiu cinstit», parcă spuneau ochii lui învineţiţi. «Cum vor lua această moarte judecătorii cei aspri şi drepţi?»

Nu departe de barcă, pe suprafaţa lacului, mai rămaseră numai câteva bule de aer. Valurile stârnite de trupul său se liniştiseră, adâncul amuţise. Nu se mai aude nici vocea pescarului care strigase după ajutor. Totul s-a terminat. Majoritatea camerelor de la hotel erau cufundate în întuneric, doar câţiva musafiri care nu puteau dormi, (probabil sufereau de insomnie), mai ţineau lumina aprinsă. Nimeni nu încercase măcar să întredeschidă fereastra, căci noaptea era adâncă. Muzica din bar ajungea iarăşi până la barcă: uite, minune, barca încă se mai leagănă! O pasăre fâlfâi şi dispăru deasupra lacului. Ia te uită ciudăţenie! Din barcă se ridică o făptură înaltă şi neguroasă şi se zgâieşte la ultimele băşicuţe de pe apă. E oare conştientă de crimă sau abia acum i se umple inima de bucurie? O fi având suflet această fantomă din barcă? Nu se bucură, nici lacrimi nu i se preling, nu se gândeşte ia cele petrecute, se întoarce spre muntele întunecat de deasupra Podgradeţului, acolo luna doar că nu se rostogolise în apă, apoi cercetează cu atenţie curtea hotelului, tot malul până la transformator, probabil nu vrea să aibă martori, se apleacă deasupra apei, dar ultimele băşicuţe au dispărut. Apoi porneşte motorul, se aşază pe partea stângă a bărcii şi se freacă la ochi.

— *By, by,* macedonean afurisit! strigă năluca din barcă şi dispare, pe neauzite, spre apus.

Ca să înţelegi firea omenească, o, ţi-ar trebui două vieţi! Cum poate trăi un om cu atâta duşmănie într-însul, cu dorinţa de a face rău? Absurdă moarte; frigul a venit prea devreme, despre viitor nici vorbă.

Capitolul 35

Zi obişnuită de mai; cu soare mult. *Duva* era pregătită sărbătoreşte pentru primirea oaspeţilor; grădinile străluceau de curăţenie; parkingul era spălat, saloanele pregătite cu gust, toate camerele aranjate şi aerisite, restaurantele şi cluburile gata de distracţie. Oameni harnici terminaseră pregătirile înainte de zori şi acum se agitau în jurul hotelului şi comentau.

Ochii bucuroşi ai chelneriţelor erau aţintiţi spre chipul Iuliei. Parcă natura voise să-şi pună pecetea ironică pe trupul ei; în dimineaţa aceea fata arăta diafană, minunată. Intrând cu două perne albe în mână, nici Miliţa, modesta cameristă, nu-şi putu ascunde înfiorarea. Doamne, ce tânără, ce faţă angelică, ce buze senzuale! Mii de fete abia puteau atinge frumuseţea ei diafană, iar ochii ei migdalaţi păreau plini de patimă şi fără pereche. Boiarov ardea de dorinţa de a o prinde de mijloc; era atent cu viitoarea lui soţie dar, cam nerăbdător de felul lui; se desfăta privind podoabele din jurul gâtului ei şi de la urechi, şi mai ales gâtul ei neted şi lung, forma frumoasă a picioarelor. În locul fetei, şeful era cel care se împăuna cu minunatul ei trup, parcă lui îi oferise natura fericirea cu vârf şi îndesat. Fixase nunta cu Iulia la începutul toamnei, după terminarea sezonului turistic, deşi el s-ar fi căsătorit imediat, la faţa locului, doar să fi fost de acord şi aleasa lui. Tânăra fată asculta de el în timpul serviciului şi-i răspundea la toată dragostea lui dăruindu-i-se, dar îşi păstra independenţa. Boiarov ştia prea bine ce înseamnă asta, ştia că va trebui să aibă grijă pe viitor, căci o mulţime de oameni s-ar putea să-i încurce calculele: căsătoria lui va fi considerată de Dumnezeu nedreaptă.

Dar Iulia nu cumva privea la banca din vale?

La începutul lunii aprilie, instinctul ei de femeie îi şoptise că e mai bine să se mărite cu un om mai în vârstă, care şi-a rezolvat toate problemele sociale, decât să accepte dragostea unui tânăr fanfaron, chiar dacă acela era Igor. Deşi trăia ca toate celelalte fete, felul ei de a gândi era de modă veche. De ce să respecte idealurile goale, de ce să încheie o căsătorie cu un tânăr care, după vreo doi-trei ani, va cădea în vreun impas fără leac, când i

se oferea posibilitatea de a obţine toate privilegiile după care tânjeşte orice femeie? Aşa gândea în aprilie, dar venise mai, începutul industriei turistice: deodată începuseră îndoielile; planurile sale începu să le numească slăbiciuni sufleteşti. Pe faţa ei frumoasă se citeau gânduri adânci, o blândă tristeţe, o uşoară boală a conştiinţei care cerea înlăturarea grabnică a greşelilor. Oare întâlnirea de ieri cu Igor să fi fost greşeala, să fi avut acest lucru vreo influenţă hotărâtoare asupra ei? Acest tânăr abia întors din Canada o compătimise adânc , pe Iulia, dar în compătimirea aceasta erau împletite şi chinurile sale. Şi nu numai atât. Igor era trist pentru că o pierduse; dragostea care se aprinsese timid, murise. O, da, nu vărsase lacrimi, doar se schimbase, devenise un alt om, tulburat şi fără idealuri. Pe Iulia o puteau înţelege doar fetele care fuseseră în situaţia ei, care rămăseseră nehotărâte în dragoste şi care, în visele lor încă mai aşteaptă un prinţ pe un cal alb. Din păcate, emoţiile sunt ca nişte sărutări reci; fetele acelea, temându-se de calul alb, zboară repede în mâini sigure, în îmbrăţişarea bărbaţilor cu experienţă de viaţă.

Dimineaţa aceea divină îi dăruise un chip atât de plăcut. Fata vorbea puţin, dar eclipsase întreg personalul feminin. Printre femei erau şi nişte adevărate frumuseţi, bine făcute, care nu câştigau prea mult pentru munca de la hotel, deoarece ţinutul acela era unul dintre cele mai puţin dezvoltate, iar femeile trebuiau să opteze ori pentru turism ori pentru industria textilă. Cele care aveau serviciu erau fericite, astfel că se situau undeva între cei săraci şi cei bogaţi. Aici la *Duva* toate femeile, de la prima până la ultima, erau îmbrăcate frumos şi cu gust; Risto era convins că îmbrăcămintea este o armă în turism, este imaginea vieţii. O, în ceea ce-i priveşte pe bărbaţi, era tot aşa; purtau bluze călcate, papioane, apăreau totdeauna proaspăt bărbieriţi. Regula era pentru toţi aceeaşi: amabilitate şi iar amabilitate.

Risto adună personalul dimineaţa devreme şi le ţinu oamenilor o adevărată lecţie. „Niciun fel de necazuri, niciun fel de probleme”, le spuse. Cerea de la toţi zâmbete, pentru ca oaspeţii să aibă impresia că au ajuns într-adevăr pe pământul promis. Lisiţei îi trebuise multă vreme până să-şi spună primul gând: după părerea lui, hotărât, inima oamenilor ori acceptă ceva ori respinge.

Îşi vor rezolva problemele personale mai târziu, le spuse directorul; în vara aceasta vor trăi pentru oaspeţi, cu orice sacrificiu. Când pronunţă cuvântul sacrificiu, chelneriţa cea blondă zâmbi sarcastic, privind spre lac.

Iane şedea în grădină sub o umbrelă şi se tot întorcea spre dependinţele de serviciu, vădit agitat. Îşi aştepta vărul care, probabil, mai dormea. Voia să-şi ia rămas bun de la ei înainte de a pleca în Malesia. Dafina se apropie de el şi-l întrebă dacă vrea să bea ceva. Iane dădu din mână şi privi iar la ceas. Risto se afla în apropierea lui şi se oferi să-i facă cinste. Răspunse scurt:

— Nu-mi trebuie nimic!

— Hai în biroul meu, propuse directorul, acolo îmi ţin specialităţile!

— E timpul s-o pornesc spre casă, răspunse Iane.

— Hai cu mine! strigă Risto şi-l sculă de pe scaun.

În cabinet băură câte un păhărel; Iane îşi plimba privirea pe pereţi. Risto răspunse la două telefoane şi apoi se aşeză în fotoliul de lângă musafir.

— Ruda ta încă mai doarme! îi spuse.

— Ha, a uitat că mă aşteaptă un drum lung şi obositor! răspunse Iane.

— Nu pot să cred, continuă Risto, ruda asta a ta se gândeşte la tine, te respectă prea mult. Dar, să te întreb, aseară, după cină, aţi discutat ceva?

— Despre ce să discutăm? ridică Iane din umeri. Ah, da, vărumeu a intrat în camera mea, era cam palid şi îngrijorat.

— Numai atât? întrebă mirat Risto.

— Bineînţeles că nu numai atât! Eu şi fârtatele meu avem o mulţime de lucruri comune, avem câte ceva să ne spunem. Numai că aseară era nemaipomenit de avântat, spunea că viaţa lui este legată de lacul acesta şi că va rămâne să lucreze la *Duva.* Da, era avântat, dar palid şi foarte preocupat! încheie Iane.

Risto rămase surprins, se prinse cu mâna de ceafă. «Ah», gândi el, «Igor nu şi-a ţinut promisiunea, nu şi-a îndeplinit sarcina! Şi acum cum să-i spună lui Iane, cum să-i explice neputinţa sa de a-şi respecta promisiunea de a-l lua ca portar?» Sorbi puţin din pahar, îşi roti ochii de vreo câteva ori şi se întoarse spre Iane:

— Vezi, tu, Iane, începu el, frângându-şi degetele, dar tocmai atunci intră secretara şi-l anunţă că Dimitrie din Bapcior cere să fie primit. Bătrânul picase tocmai bine, să-l scape pe director de ruşine. Intră cu un surâs prietenos, dar şi un trecător ocazional ar fi descoperit boala care-i măcina trupul, fărâmă cu fărâmă, şi-i întrebă pe Risto şi Iane de sănătate.

— Ha, nu e rău, răspunse directorul, dar, frate, tare mult mai trebuie să alergi, căci oaspeţii au invadat lacul!

— Ei, atunci să nu vă reţin! se retrase bătrânul.

— Stai, te rog, care-i necazul? întrebă Risto.

— M-am exprimat greşit, îşi luă vorba înapoi Dimitrie, să n-audă dracul şi să-şi vâre coada! Dar, da, pentru mine o viaţă liniştită e bucurie!

— Spune o dată, spune! strigă Risto.

— M-am încumetat să viu la dumneata pentru că anul trecut mi-ai îndeplinit dorinţa, dacă-ţi aduci aminte, te-am rugat să-i găseşti Miliţei un nou loc de muncă. Şi, uite-mă iar, ştiu că eşti un om cinstit, un luptător de frunte şi că înţelegi oamenii. Dar, domnule, acum nu-ţi cer o favoare, ci doar un sfat. *Yes,* să-l sfătuieşti pe acest cap nerod, care poate greşi cu uşurinţă! rosti bietul Dimitrie.

— Să greşească? Cum să greşească? întrebă Risto.

— Din egoism, ca toţi oamenii din lume. Dar, *please,* domnule, zilele mele sunt numărate şi nu vreau să fac o greşeală fatală care să-i îmbolnăvească şi pe cei apropiaţi mie! Da, am exagerat, eu n-am alte rude apropiate decât pe Miliţa, o ştiţi, pe fata mea. Despre ea este vorba, despre porumbiţa mea! M-am întors din străinătate numai pentru ea, n-am adus bogăţii şi, după ce mor, n-o să prea poată trăi din moştenirea mea. Ce moştenire: două cămăruţe mici în oraş! Ei, da, domnule dacă tot trebuie s-o las să se chinuie pentru o bucată de pâine, măcar s-o eliberez de alte griji!

— Inteligent lucru, spuse Risto.

— Dumneata ştii mai bine, continuă Dimitrie. Învaţă-mă cum să fac! Domnule, aseară m-a trezit fata mea şi mi-a şoptit că se mărită. Dar eu eram atât de adormit şi visam încă eucalipţii, turmele de oi şi iarba grasă şi cangurii din Australia. Ei, să fie cu noroc, îi spun Miliţei şi o sărut pe frunte căci nu e mică bucuria să-i vină vremea măritişului copilului meu. Porumbiţa mea, îi spun, îmi pare tare bine, de când aştept clipa asta! Dar cu cine

te măriţi, copila mea, o întreb. Ea tace, zâmbeşte şi-mi cere din ochi să ghicesc. Îmi iau capul în mâini, îmi scormonesc mintea, dar degeaba! Cine-ar fi putut să-i ceară mâna bietei mele Miliţa?

— Vărul meu, cine altul! sări Iane.

— Cam asta? Igor e rudă cu dumneata? Ce tot spui acolo? se minună bătrânul.

— Fii fericit, Dimitrie, fiica ta ştie să aleagă. Sfatul meu nu mai e necesar, e de ajuns binecuvântarea ta! se amestecă directorul bine dispus.

— E oare posibil, *please*? strigă euforic bătrânul.

— Tânărul şi fata au aceeaşi soartă, continuă Risto. Miliţa e blândă şi bună, tânărul inteligent şi înţelegător. Omule, eşti stăpân pe situaţie, ginerele o să aibă grijă de tine şi o să te respecte! încheie el zâmbind.

— Să le fie într-un ceas bun, domnule, zise emoţionat Dimitrie. Mi-am crescut porumbiţa în lumea largă, printre şerpi şi şopârle, în colibe şi în corturi; măcar în căsătorie să-i meargă bine!

În clipa aceea sună telefonul. Risto ridică receptorul şi ascultă cu atenţie. Mai întâi se cutremură, păli, apoi murmură:

— Doamne, ce ruşine! Ascultă mai departe cu încordare, spuse:

— Da, da!

Trupul îi tremura de frică şi supărare. În sfârşit zise:

— Ce soartă?!

Dimitrie şi Iane înţepeniseră, simţeau că e vorba de veşti proaste; dar la cine se referau? Risto îi privi intens şi compătimitor, dar nu se îndură să le spună. Aceştia considerau că nu e cazul să-l întrebe ce veşti i se comunicaseră la telefon; Dimitrie ridică din umeri. Risto trimise secretara să-i cheme pe Boiarov şi pe Iulia, aceştia intrară grăbiţi în cabinet.

— Aveţi grijă de oaspeţi, le spuse emoţionat. Primiţi-i şi arătaţi-le ce înseamnă o inimă tânără. Eu şi Iane mergem la spital. Hai Iane, coboară la debarcader, poate a venit deja barca grănicerilor şi ne aşteaptă!

— Dar Igor? întrebă Iane.

— El va fi acolo cu noi! răspunse Risto după o scurtă ezitare. Coboară şi nu întreba mai mult, îţi explic pe drum! Iar voi, se întoarse spre Boiarov şi Iulia, mergeţi la hotel!

Cei doi primiră ordinul fără a mai spune ceva. Iane îl salută pe Dimitrie şi porni spre malul lacului. Risto scoase cheile din buzunar, încuie câteva sertare de la vitrină, apoi i se adresă bătrânului cu amărăciune în glas:

— Mergi acasă, prietene, îi spuse bătându-l pe umăr. Fericirea te amăgeşte doar, ca să speri. Mergi acasă şi odihneşte-ţi sufletul bătrân! Eşti om umblat şi înţelegi că nedreptatea răsare ca din pământ!

— Ce-ai spus domnule? întrebă bătrânul când se ridică.

— Trebuie să amâni cheful, n-o să mai fie nicio nuntă! îşi luă curaj Risto.

— Of, soartă blestemată! *Please,* domnule, ştiam eu că aşa o să fie. Nu degeaba m-a durut capul să-mi plesnească; n-am putut dormi până în zori. Uh, soartă nenorocită! încheie cu năduf Dimitrie şi ieşi afară cu paşi nesiguri.

Barca patrulei aştepta în apropierea plajei, marinarul, un miliţian, Risto şi Iane, porniră imediat spre oraş. Frânţi de durere şi amărăciune, directorul şi Iane intrară în spital. Până la prânz sfârşiră cu toate formalităţile, trecură prin mai multe clădiri şi, la sfârşit, în faţa spitalului, aduseră un camion particular marca Cepel, care părea că acu-acu au să-i curgă toate fiarele pe jos...

Capitolul 36

Ceea ce-i cutremură din cale afară era moartea inexplicabilă, absurdă, a tânărului. Ei nu ştiau nimic despre cele petrecute în noaptea aceea, despre pescarul care se prefăcuse că se îneacă; barca mai era încă ascunsă între stânci; erau convinşi că nu e vorba de o sinucidere. Fiecăruia îi vine sfârşitul, o, se înţelege, oamenii sunt doar oaspeţi temporari pe pământ, se gândea Iane, dar amarnic regreţi când se stinge din viaţă cineva apropiat şi drag. Se va cerceta; criminalul, dacă există, se va descoperi, n-o să scape de pedeapsă, dar mortul nu-şi va mai putea împlini planurile şi idealurile sale.

Iane se întoarse în Malesia, zdrobit de lovitură, mohorât, şi nefericit, strângând din dinţi. Şoferul conducea camionul în tăcere. În dreapta, aplecat pe fereastra uşor deschisă, Risto tremura şi îşi clătina capul, din când în când, respirând adânc. Parcurseseră deja zece kilometri în afara oraşului. Camionul cel vechi încerca să biruie drumul înclinat şi îngust cu o ultimă sforţare. Acu cădea într-o groapă, acu se izbea de un dâmb. Risto îşi scoase batista şi îşi şterse sudoarea de pe frunte şi de pe faţă; Iane îl privi şi spuse:

— E deja amiază, e timpul să mâncăm ceva. Acum se mulg oile la umbra sălciilor şi a pădurii de stejar.

Risto îşi scoase sacoul şi îl puse lângă el, se aplecă din nou pe fereastră şi se gândi: «De ce se chinuie Iane, de ce nu ne-a lăsat să-l îngropăm în oraş: O, ce fire ciudată! Nici nu voise să audă să se uite la cadavru, să-i tragă vălul şi să-l recunoască! Are o inimă dură, nu i-au curs nici lacrimi, uite, buzele îi sunt uscate şi pline de amărăciune. Ce fire ciudată!?» Risto întoarse capul uitându-se prin ferestruică în spatele camionului. Coşciugul de lemn sălta pe drumul acesta înclinat, cu toate că era bine fixat.

— Ce soartă a mai avut şi el, şopti, ce simplu se termină viaţa!

Coşciugul negru era acoperit cu o cuvertură de lână roşie care, din pricina hopurilor, căzuse puţin spre spate. Risto regreta că la spital nu putuse vedea, pentru ultima oară, cadavrul lui Igor. De ce să se sperie de ochii mortului, din cauza

tinereţii lui sau a feţei vineţii? De neînţeles. Acum nu-i mai era teamă ci, doar chinuit, simţea o adevărată tristeţe şi milă pentru tânărul care-i fusese aproape un prieten şi pe care acum îl conducea pe ultimul drum.

— Nu ştiu dacă o să ajungem, spuse şoferul înjurând drumul.

— Doamne, trebuie să ajungem până la ora cinci! îl rugă Iane. I-am anunţat să ne aştepte, groapa va fi gata şi biserica deschisă!

— Nu depinde de mine, frate, se scuză şoferul. Rabla asta nu poate să învingă drumul ăsta nenorocit. V-am spus să căutaţi un alt camion. Opa, iar pocneşte ceva!

Iane şi Risto se priviră, îi cuprinse deznădejdea din pricina neputinţei de a face ceva. Şoferul puse frâna de mână şi înjurând ieşi din cabină. Se uită puţin la motor şi la roţi, se întoarse la volan.

— Am avut noroc, nimic serios, eşapamentul s-a rupt şi s-a înfipt în pământ! spuse şi porni încet.

Drumul trecea în serpentină peste dealuri şi abia după o oră bună de mers intrară în adâncul pădurii de munte. În spatele camionului se ridică o dâră groasă de praf pe care vântul abia reuşea s-o împrăştie. Iane încă mai putea vedea din cabină lacul, întinderile, până la hotelul *Duva,* chiar mai departe, până la graniţă. Ah, era o zi atât de frumoasă, însorită, iar munţii albăstrii din Albania, deasupra Podgradeţului, ce siluete aveau! Acolo jos, lângă lac, viaţa curgea fără întrerupere, riviera mişuna de oameni, bine dispuşi; pe lac navigau sute de bărcuţe, dar de la înălţimea asta toţi păreau foarte mici: oamenii ca furnicile, bărcuţele ca un firişor de pai pe lac.

— Risto, povesteşte-mi ceva despre război, despre partizani, aşa vom ajunge mai uşor în sat! propuse Iane.

— He, despre război! Ce-ţi trece prin cap, prietene! Chiar vrei aşa de mult să asculţi ceva despre moarte? În război mi-au murit în mână sute de tineri, ca să zic aşa, copii care n-au mai putut aştepta eliberarea! Dar hai, tu povesteşti atât de frumos despre mări, cum a fost acolo? încheie Risto.

— Frig nicidecum! Climă tropicală, apa se evaporă, soarele frige, dar inima e de gheaţă. Uh, nu pot să vorbesc despre mări! spuse Iane.

— Oho, ce-ţi veni? Doar tu povesteşti atât de frumos despre mări.

— Nu vreau să-mi amintesc de trecut! strigă Iane. Amintirile sunt ca bolile molipsitoare, îl distrug pe om, îi ucid voinţa! Mă trec fiorii la gândul că trebuie să mă întorc pe vapor!

— Cum adică să te întorci pe vapor! Vezi tu *Duva* acolo jos, la apus? Vei lucra la hotel, prietene, şi asta cât de curând! îl linişti Risto.

— După moartea lui Igor – este imposibil! refuză Iane.

— Şi cât e de posibil! Chiar nu vrei să continui opera lui Igor? întrebă directorul.

— Eşti un om de treabă Risto, se întoarse Iane. Nu mă păcăleşti cu asemenea fraze, mari, dar goale!

— Vei lucra, vei lucra! strigă Risto. E timpul să te aşezi undeva şi să te însori!

— Nu vorbi aşa, spuse nervos Iane, sufletul nu mă lasă să lucrez la *Duva.*

— Hapa, s-a defectat motorul! rosti şoferul.

Puse uşor frâna de mână, se întinse puţin de oboseală şi sări pe şosea. Într-adevăr camionul se defectase şi îi lăsase în drum. Şoferul se vârî sub caroserie, căută defecţiunea blestemând ziua când dăduse banii pentru acest monstru. După câteva minute îşi scoase capul mânjit şi zise:

— Găsiţi ceva umbră şi odihniţi-vă. Rabla asta a hotărât să mă chinuie! Dar o repar eu şi o oblig să ne ducă până în Malesia!

— Grăbeşte-te, prietene, e îngrozitor de cald! îl îndemnă Iane, gândindu-se la cadavrul care nu trebuia lăsat într-o asemenea căldură.

Coborâră pe şoseaua prăfuită şi se uitară în tăcere la ţinutul din jurul lor. Insecte trezite din somn cântau în iarbă, vrăbii ţopăiau în tufişurile joase. Căldura făcea să foşnească de parcă se prăjea ulei pe cărbuni. Umbrarul înălţat pentru odihnă, pe stâlpi de lemn, se afla la cel puţin cinci kilometri.

— Acolo am putea culege două buchete de flori de munte, strigă Iane, ca să nu fie gol coşciugul!

— Am putea să culegem împreună! acceptă Risto, temându-se să rămână singur lângă mort.

Şopârle galbene se târau pe stâncile acoperite de muşchi, iar printre ele, acolo unde pietrele erau acoperite de pământul roşu şi arid, creştea o iarbă măruntă, arsă, iarba pe care o păşteau oile. Deasupra stâncilor se ridicau tulpinile subţiri şi alungite, cu o mulţime de flori în vârf. Pentru prima dată Iane regretă că nu

învăţase numele acestor biete floricele care, deşi nu miros prea tare, îl scot pe om din impas. Rupsese doar câteva tulpini; începu să tune, bubuituri puternice se auzeau deasupra capetelor lor.

— Iată-i! strigă Risto.

— Ce-ai spus? întrebă Iane.

— Oaspeţii din ţara vikingilor! zise Risto. Uite primul avion!

O pasăre mare de metal tăie cerul deasupra munţilor şi un zgomot îngrozitor se apropie de pe aerodromul de lângă lac. Risto îşi puse mâna streaşină la ochi şi privi îndelung cerul; Iane culesese deja două buchete de flori şi coborî pe şosea.

— O nouă eră pentru ţinutul acestui loc! spuse Risto.

— Cel fel de eră? răspunse Iane. Fereşte-te de vreo greşeală! Ce-ar putea obţine acest biet ţinut de la nişte avioane?

— Nu mai suntem o provincie, Iane! exclamă Risto. Europa a venit la noi!

— O, soartă blestemată! răsuflă Iane.

— Plecăm spre Malesia! chemă şoferul. Haide, intraţi în cabină! Ha, te-am învins încă o dată, maşină blestemată!

— Numai să pun florile lângă coşciug! îl rugă Iane.

— Uite şi al doilea avion! strigă Risto emoţionat.

Ochii lor erau îndreptaţi spre cer; urmăreau zborul avionului imens care cobora spre pistă.

— Să nu pierdem timpul! propuse şoferul.

Cei trei intrară în cabină, îşi ocupară locurile şi camionul porni. Risto uitase deja de coşciugul de care îl despărţea doar peretele cabinei; privea cu emoţie spre cer. Ciudat, până la intrarea în adâncul pădurii, cinci kilometri de mers, numărase cu ochii vreo zece avioane. Oaspeţii sosiseră, gândi el, acum sunt deja în autobuzele care duc la *Duva,* dar acolo? Oare Boiarov şi Iulia se vor comporta cum trebuie, sau se vor arăta ca nişte gazde proaste, care să-i doboare la pământ toată, munca, râvna lui de un an de zile? Într-adevăr Risto tot mai credea că e de neînlocuit, că *Duva* se va duce de râpă fără el.

Drumul dură încă trei ore neîntrerupte, doar la fântână şoferul îşi clăti gura şi îşi răcori ceafa. Camionul străbătuse dealurile în serpentine, iar acolo, în sat, îi aşteptau femei cu basmale negre. Înmormântarea s-a făcut după obicei: Iane şi încă trei bătrâni coborâră coşciugul în groapă. Să vorbeşti despre bocetul mamei nu e destul aici. Mama lui Iane era dusă pe gânduri, lacrimile i

se uscaseră de mult. Fiul ei se ţinea demn, dădea ordine ce trebuie să se facă la mormânt, muncea mai mult decât toţi şi abia după ce înfipseră crucea în pământ luă câteva îmbucături. Era flămând, dar mesteca cu greu. Risto se ruşină să mănânce, spre deosebire de şoferul care se aşeză pe mormântul de alături şi înfulecă zdravăn. Fetele acelea, în negru, adunate lângă arbuştii de primăvară, suspinară de câteva ori, iar lacrimile le curseră din belşug.

— De ce plângeţi? le vorbi Iane supărat, bociţi moartea lui sau soarta lui amară? De câţi ani n-aţi mai văzut un băiat în sat? Uite, băiatul a venit în coşciug, de ce mai plângeţi?!

— Fiule, nu greşi cu sufletul! îl sfătui mama.

— Ei, m-a scos din fire văicăreala asta! răspunse Iane şi aruncă o bucăţică de pâine.

Se apropie de mormânt, mută crucea din ramuri de stejar, trecu pe lângă femei şi se aşeză în spatele bisericii mici, ridicată în secolul al optsprezecelea. Alături se desfăşura o serpentină de vreo sută de metri iar jos, curgea un pârâiaş de munte ca un şarpe. «Eh», gândi Iane, «i-am îndeplinit dorinţa vărului meu; l-am adus aproape de pârâiaş, de bisericuţă şi de pădurice. Cu siguranţă vreo vrabie îi va cânta la mormânt în fiecare dimineaţă. Aici, pe dealuri, zorii vin greu, soarele încălzeşte abia târziu. Aici este un adevărat rai pentru păsări». De-a lungul feţei i se rostogoliră primele lacrimi calde, buzele îi tremurară, corpul îşi pierdu toată puterea. Privi în tăcere casele învecinate şi se lăsă cuprins de o stare de slăbiciune, se cutremură pentru o clipă, obrazul i se înroşi de supărare, strânse din dinţi, adunându-şi forţa şi voinţa. «E o ruşine să plâng», gândi el, «omul care a avut de îndurat atâtea chinuri pe mări şi oceane, căruia soarta i-a ajutat să se întoarcă în ţinutul natal, nu trebuie să plângă. N-au decât să plângă fetele acelea nefericite, soarta lor e mai neagră decât a dracului, ele sunt jertfele acestui timp modern.»

Când se întoarse lângă mormânt, Risto şi şoferul erau gata de plecare. Şoferul băgase prescura şi plinea în buzunare, iar Risto îşi lua rămas bun de la femei. Iane se îndreptă spre ei, să-i conducă până la camion. Pe dreapta mormântul, peste drum pârâiaşul, într-o mică livadă văzu o bătrână cu o furcă de tors şi fusul în mână. Şedea pe marginea şoselei şi păzea două văcuţe.

— Trpana! Maică Trpana mai trăieşti? întrebă cu bucurie Risto.

— Eh, mai trăiesc dar sunt în pragul morţii! Dar tu cine eşti? întrebă bătrâna.

— Nu mă mai cunoşti, sunt partizanul Risto! îi răspunse acesta. Maică Trpana, tu care ai făcut cea mai bună mămăligă în timpul războiului, nu-ţi aminteşte de băiatul acela căruia i-ai îngrijit rănile?

— O, tu eşti acela? se bucură bătrâna. Mai trăieşti, bre Risto, frumuseţea maichii? Iar eu sărmana, mă gândeam că te-au ucis fiarele ălea. Douăzeci de ani n-ai dat niciun semn de viaţă, şi eu blestemata uite la ce mă gândeam!

— Cum o mai duci Trpana, ce-ţi face familia?

— Nu mă pot plânge de viaţă, zise Trpana. Uite, îmi duc bătrâneţile ca o împărătească: două văcuşoare, furca şi fusul în mâni şi – nimic mai mult! Asta e tot! Despre familie ce să-ţi spun, Risto, bărbatul mi l-au omorât în război, iar copiii, ca toţi cei din Malesia, s-au răspândit în lumea largă. Sunt doisprezece ani de când ne tot scriem; nu m-au uitat copiii, dar bătrâneţe blestemată, bre Risto, mă lasă vederea şi, oarbă cum sunt, nu mai pot citi. Le-am spus copiilor să nu-mi mai scrie, căci nu are cine să-mi citească scrisorile din Noua Zeelandă!

— Maică Trpana, îmi pare nespus de bine că te-am văzut! zise Risto cu emoţie mângâind-o pe basmaua care îi acoperea firele albe de păr.

— Bre Risto, cum a mai licărit steaua ta? Cum o duci? întrebă cu căldură Trpana.

— Nu prea rău, răspunse Risto uşor ruşinat. Se trăieşte din ceva! M-am însurat imediat după război, am un cârd de copii care sunt zurlii ca toţi cei din lumea asta, neastâmpăraţi!

— Aproape se întunecă, să ne grăbim! strigă şoferul.

— Poftiţi la mine acasă; o să vă pregătesc o mămăligă! îi rugă Trpana.

— Ne grăbim, maică, ne aşteaptă treburile în oraş! răspunse Risto.

Întâlnirea aceasta l-a tulburat mai mult decât orice, i-a cutremurat sufletul şi i-a îmbolnăvit inima.

Capitolul 37

Evenimentele s-au precipitat: spre vară au murit Risto şi Dimitrie. În perioada când macii înfloreau pe mal, lui Dimitrie i se agravase boala; cinci săptămâni s-a luptat cu moartea şi viaţa i s-a stins. Singur l-a căutat pe dracu, spuneau vecinii, pentru că bea limonadă şi bragă rece în cofetăria cea mică, deşi doctorul îi interzisese de mult să mănânce sărat, pipărat, să bea băuturi reci şi gazoase. Aşa e cu gâtul care este bolnav, se duce repede, şi Dimitrie n-a mai putut să respire.

— Înlăuntru arde şi frige, a spus el mai înainte de a pleca în lumea veşnică. Am un foc în trup!

Pe fruntea bătrânului a coborât liniştea dumnezeiască şi, împreună cu viaţa lui purtată pe nu se ştie unde, se dusese şi tristeţea. Pe faţa lui apăruse un surâs blajin; de parcă natura ar fi vrut să scoată la suprafaţă bunătatea sufletului lui, cea mai mare bogăţie. Înmormântarea a fost foarte simplă; doar Lamarov şi Miliţa i-au adus flori la mormânt.

Cum a sfârşit Risto?

Cocoşii pe care îi auzise la întoarcerea din satul în care-l înmormântaseră pe Igor i-au cântat în cap aproape o lună de zile. Pe drumul greoi şi înclinat, care ducea spre oraş, s-a gândit îndelung, a început să-şi recerceteze idealurile din tinereţe. Şi, din nefericire, trăise ca un naufragiat. Din anii tinereţii i-au rămas numai petece, din sănătate, chiar nimic! Iar oamenii aceia din munţi, tot îşi mai aminteau de el când îşi răsese prima barbă, în marele război al patriei. Ei l-au salvat de foame şi de boală, căci l-au crezut că are un suflet bun. După douăzeci de ani tot nu erau supăraţi pe el, oh, Trpana fusese tare fericită că-l vede. Totuşi, întunericul îi pătrunsese în toţi porii şi o lună de zile îi cântaseră cocoşii în cap. Îi revenise spiritul de luptă tocmai când se îmbolnăvise. Nemulţumit de sine, ca toţi adevăraţii revoluţionari – s-a chinuit îndelung din cauza idealurilor neîmplinite. Îl mustră conştiinţa că jos, lângă lac, adusese o Europă modernă cu luxul ei, dar uitase de cei apropiaţi lui, care trăiau sus, în Malesia.

În cabina camionului învechit şi rablagit i se perindau prin minte amintirile luptătorului care uitase de promisiunea făcută. Risto intră în casă şi căzu la pat. Îl durea inima, se jelea cu sufletul. Doctorul Lamarov folosi tot ceea ce putea oferi medicina, făcu ceea ce făcu să-şi vină puţin în fire, dar Risto nu mai era acelaşi om.

— Pentru ultima dată îţi spun să ieşi la pensie! îi şopti Nevena cu glasul ei suav.

— Încă un atac de cord, *mon ami,* şi pe urmă n-o să ne mai putem vedea unul pe altul! spuse îngrijorat Lamarov.

— Uh, bre, ce mă mai speriaţi! Păi trupul meu nu se predă atât de uşor! răspunse Risto fără sfială.

Zilele treceau în plimbări pe lângă lac. Clima blândă şi aerul curat făceau minuni. Natura îi ajuta lui Risto să se însănătoşească şi-i mai oferi încă o şansă de a lupta pentru idealurile sale. Ce luptă uriaşă! Oh, bolnavul munci mai iute şi mai mult decât toţi ceilalţi; aşteptarea şi însoţirea oaspeţilor, mâncarea, distracţia, higiena şi serviciile, totul trecuse prin mâinile lui. Oare fericirea îi îmbujora faţa?

Lacul, după ce-şi primise jertfa, se ferea de alte întâmplări. Apa caldă, tălăzuită în valuri uşoare, mângâia nisipul de pe mal. Cu fiecare zi soarele era mai frumos, apunea tot mai târziu în Albania. Grădinile miroseau a fructe verzi, uh, da, anul acesta grânele nu prea arătau grozav, dar ramurile caişilor şi ale piersicilor atârnau până la pământ, sub greutatea fructelor coapte şi zemoase. Ţinutul acesta era cunoscut pentru livezile sale mici dar frumoase. O, belşugul nu putea îndestula numeroşii locuitori; pentru mulţi, fructele erau scumpe şi inaccesibile, dar hotelurile reuşiseră să-şi asigure desertul pentru oaspeţii lor.

Risto îşi revenise bine după boală, dar tot se mai chinuia cu ţăranii, rugându-i să-l aprovizioneze mereu cu fructe. Semnase contracte ferme pentru tot sezonul, oho, îi crescuse prestigiul Lisiţei; seiful hotelului era arhiplin. Atenţia neobosită pe care o arăta oaspeţilor din Europa îi îndepărta amintirile din război; şi iarăşi o uită pe maica Trpana. Neaşteptat de repede uită şi de jertfa lacului. Relaţiile lui cu Boiarov se înrăutăţiră mai mult; şeful nu-şi putea împlini planurile sale.

Miliţa părăsi serviciul de la hotel imediat după moartea tatălui. Albastru ochilor i se întunecă, bogăţia sufletească i se

închise. Fata jelea de două ori: din pricina dragostei adevărate care luminase pentru o clipă şi apoi dispăruse brusc pe apele lacului, şi din cauza morţii tatălui, singurul suflet apropiat pe care-l avea pe acest pământ. În zilele acelea pline de durere şi de jale, doctorul Lamarov fusese alături de ea. Sfaturile pe care i le dădu avură efectul unui adevărat balsam. Prin intervenţia lui, fata primi să lucreze la o pompă de benzină; din august încolo vându benzină şi astfel se aranjă în viaţă. Şoferii se minunau şi se întrebau de unde apăruse fata în bluză neagră, cu fundă neagră în păr, cu pantofi şi ciorapi negri, cu geantă galbenă, de scai, pe care o purtau toţi cei care lucrau în industria petrolieră, de unde venise fata aceasta atât de frumoasă, dar atât de tristă. Când norii se vălătuceau pe cer, ochii ei căutau spre apus, spre *Duva,* se gândea puţin, apoi privea valurile lacului, dar se întorcea de îndată la benzină. Da, Miliţa lucra la o intersecţie, peste drum de hotel, acolo unde se încrucişau şoselele din toată lumea.

Într-o zi înăbuşitoare, la prânz, când toţi oaspeţii erau la plajă – Miliţa nu avea de lucru, căci străzile erau pustii – nici maşini nici trecători – se arătă Makale cu o boccea în mână. Chipul îl trăda că în tot răstimpul acesta sufletul i se chinuise tare mult. Nenorocirea aceea blestemată îi mustra conştiinţa. Se aşeză lângă pompa de benzină, îşi şterse sudoarea de pe ceafă şi de pe faţă cu o batistă şi-i ceru Miliţei un pahar cu apă. Înghiţi apa ca un disperat, şi începu să vorbească despre necazurile sale. Ei, da, acum se întoarce în Debaraţ, la soţia şi la copiii săi, acolo va lucra în vreun magazin. De ce părăsise hotelul? O, nu mai putea privi lacul în faţă. Din noaptea aceea când se întâmplase ce se întâmplase, i se cuibărise spaima în suflet. O, Doamne, viaţa demonstrase încă o dată că nu există suflete rele, ci doar orbire a cugetului care poate schimba omul în fiară. Din astfel de pricini nu se prăbuşeşte lumea, dar rămâne să se chinuie la infinit.

Makale porni spre Debaraţ purtându-şi taina cu sine. Seara, Miliţa îşi scoase geanta galbenă; terminase cu slujba şi o porni agale spre casă. Casa mică, dărăpănată, era la fel de goală şi de pustie, aşa cum o lăsase dis de dimineaţă. Deschise larg ferestrele dinspre stradă, apoi ieşi în curte să stropească lămâii şi ficuşii. Acolo, pe un scaun de lemn, aştepta Lamarov, palid şi obosit. Frunzărea o carte groasă cu coperţi roşii. Fata se bucură

din inimă, îşi servi musafirul cu dulceaţă de smochine şi se aşează în faţa lui. Doctorul se interesă de sănătatea ei, oh, îi era teamă pentru ea. Unui om singur, nopţile i se par lungi şi grele. Miliţa îl linişti însă, cu bunătatea ei înnăscută şi cu inima ei de aur. Îi spuse că timpul trece repede, oamenii cu care lucrează sunt amabili şi binevoitori. Lamarov se bucură pe moment dar, imediat, în ochi îi apăru un nor întunecat. Respiră adânc şi se sculă greoi de pe scaun.

— Eh, *cheri,* spuse mergând, mulţi oameni n-au noroc în viaţă. Nenorocită soartă! Cum să mai creadă omul în ea! Sufletele bune mor înainte de a-şi atinge ţelul şi odată cu ele se duce şi bunătatea şi omenia. Ei, uite, a murit şi Risto. Am fost la înmormântare. Oh, ce în- mormântare: muzica, discursul funerar, strigăte de durere, sute de prieteni amărâţi la mormântul său!

Pentru Lamarov, noaptea aceea nu fu la fel precum celelalte; îşi lăsase un prieten în mormânt şi se întorcea acasă plin de amărăciune. Înţelese că şi sfârşitul lui e pe aproape, dar nu-l speria; intră în curte şi se aşează pe bancă. În balconul din faţa casei se legănau patru oleandri în cutii galbene; în spatele lor se vedeau trunchiul unui tei, doi meri şi vreo cinci salcâmi. Vara se va sfârşi în curând şi la toamnă li se vor scutura frunzele. La primăvară vor creşte frunze tinere în locul celor vechi şi tot aşa viaţa iese din ţărână şi se întoarce tot acolo.

Cum pâlpâie o lumânare în bătaia vântului la fel se încovoie şi Iulia în faţa viitorului ei. Această vară o trezi la realitate; zburară toate iluziile din capul ei tânăr şi frumos; se opri la doctorul Lamarov ca la o spovedanie. Bătrânul, dezolat, găsi încă o dată într-însul puterea să o mângâie pe păr şi-i zâmbi blajin.

— He, *cheri,* spuse respirând întretăiat, fiecare rândunică îşi face cuibul într-un loc sigur, he, dracu’ să ştie cum de reuşeşte rândunica ca să-şi găsească un loc sigur şi ferit. Dacă i-am fi întins o mână prietenească tânărului care s-a înecat, poate că el şi-ar fi făcut cuibul aici lângă lac. Dar viaţa se duce mai departe, şi de aici trebuie să tragi învăţăminte!

«Viaţa se duce, dar de ce este atât de crudă», se întrebă Iane la sfârşitul toamnei. Doi călăreţi coborau în jos, pe serpentine, dinspre Malesia, către lac, vântul şuiera aducând primii fulgi de zăpadă, în vreme ce frunzele căzdeau şi muntele rămânea pustiu. La intrarea dinspre periferia de nord a oraşului, Iane

coborî de pe cai, îl îmbrăţişă şi-l sărută pe prietenul său Ilia, care se întoarse imediat să nu-l prindă noaptea pe drum şi să nu se întâlnească cu lupii. În seara aceea Iane îi făcu o scurtă vizită Miliţei. Noaptea şi-o petrecu singur cu poveştile sale marinăreşti.

Skopje – Ohrid –
Melburn – Sidney –
Martie 1968 – iunie 1973.

POSTFAŢĂ

Recitesc într-un carnet cu însemnări din Macedonia şi câteva date de biografie şi bibliografie despre prozatorul Bojin Pavlovski. Nu numai cărţile publicate de acest tânăr scriitor, născut în 1942, dar şi premiile obţinute pentru ele sunt destul de numeroase. Acesta trebuie să fie, îmi spun, punctul de plecare pentru prezentarea lui Bojin Pavlovski. Datele vorbesc de la sine! Obţinea un premiu I pentru proză scurtă încă în vremea studenţiei, apoi debuta editorial în 1964 cu volumul intitulat *Jocul cu dragostea*, care îi va aduce Premiul pentru debut al Uniunii Tineretului din Iugoslavia. Nu se putea vorbi la acea dată, cel puţin pentru proza macedoneană, de o nouă generaţie literară; numele noi erau puţine şi inexpresive, aşa că Bojin Pavlovski reprezenta mai degrabă o apariţie izolată, primul nume de reper dintr-o generaţie literară ce avea să-l urmeze mult mai târziu. Deocamdată tânărul autor urmează cursurile Facultăţii de litere din Skopje, iar după absolvire începe să publice articole, reportaje şi cronici cinematografice. Până la urmă însă Bojin Pavlovski se dedică activităţii editoriale; în 1965, din iniţiativa şi sub direcţia lui, ia fiinţă editura „Misla”, care încurajează şi tipăreşte cu preponderenţă literatura macedoneană, dar care a publicat şi numeroşi autori străini, printre care câţiva scriitori români clasici şi contemporani. În paralel însă, noile cărţi ale lui Bojin Pavlovski apar la intervale destul de regulate şi contribuie tot mai mult la impunerea lui în peisajul literar contemporan al Macedoniei. Prima parte a unui roman de succes, *Miladin din China* apare în anul 1967, iar partea a doua în anul următor. Tot în 1967 autorul tipăreşte, sub titlul *Fantastic* o culegere de povestiri. O lungă călătorie întreprinsă pe mai multe continente va fi semnalată prin apariţia cărţii *Macedonenii dincolo de Ecuator,* în anul 1971, şi cu aceasta prozatorul abordează acum tema emigranţilor macedoneni. Subiectul va constitui şi materialul de bază pentru un scenariu de film care a rulat cu mare succes. În sfârşit, tema este reluată prin publicarea în 1973 a romanului *Duva,* roman ce obţine la data apariţiei premiul „Cocio Raţin” pentru cel mai bun roman al anului. Iată, aşadar, datele esenţiale despre acest

scriitor, care este unul dintre cei mai cunoscuţi şi mai apreciaţi în literatura actuală din R.S. Macedonia şi ale cărui cărţi au fost deja traduse în cincisprezece limbi.

Ca să înţelegem punctul de plecare al romanului *Duva* trebuie să reţinem tocmai aceste călătorii documentare ale prozatorului. În prima parte a veacului au emigrat din spaţiul actualei Republici Socialiste Macedonene, ca şi da pe alte meleaguri numeroşi oameni, risipiţi îndeobşte prin Australia şi prin cele două Americi. Bojin Pavlovski a refăcut, aşadar, itinerariile principale ale emigrării, a investigat biografii, a testat o stare de spirit. A scrie despre tristeţea celui înstrăinat, înseamnă a adăuga noi mărturii la eterna şi tragica temă a condiţiei metecului, pentru care visul întoarcerii în patrie rămâne o obsedantă frământare, iar uneori o nostalgie de o viaţă, care se transmite şi urmaşilor. Orice subiect pe această temă poate deveni dramatic, dar în acelaşi timp el este bogat şi mănos pentru o lucrare de ficţiune. Bojin Pavlovski a ştiut de la bun început să imprime romanului său un just echilibru, l-a ferit de melodramă, păstrându-i însă vii implicaţiile dramatice a câtorva destine. Atât Igor, eroul principal, cât şi vărul său Iane, sau Miliţa şi tatăl ei Dimitrie, sunt cu toţii nişte repatriaţi în Macedonia natală. Cu toţii încearcă să-şi afle tămăduirea în patrie, fie că mărturisesc acest lucru cu patimă, asemeni bătrânului Dimitrie, fie că îşi ascund dorinţa, cum este Igor. Locul regăsirii lor cu ei înşişi şi cu patria mumă este simbolic prin însemnătate şi prin frumuseţe, este emblematic pentru Macedonia însăşi. Acest lac Ohrid, pe malul căruia ni se sugerează existenţa hotelului *Duva*, dă numele unui străvechi leagăn de cultură al Macedoniei şi localizează un ţinut de o neasemuită frumuseţe. Câteva localităţi reale de pe malul lacului, câteva obiective de istorie milenară sunt amintite în desfăşurarea naraţiunii, chiar dacă prozatorul nu insistă prea mult asupra lor. Dar numeroase pagini descriptive sunt străbătute de o reală tensiune lirică, din care se întregeşte aproape un poem dedicat lacului Ohrid. Printr-o uşoară substituţie romantică, culoarea, în continuă schimbare, a lacului, neliniştea sau frumuseţea lui calmă vor corespunde cu frământările sufleteşti prin care trece tânărul Igor. Încercând să defineşti lupta lui Igor cu propriile sale întrebări, nu poţi să nu asociezi dorul lui de a se reda sufleteşte pământului său natal

cu acea „tângă după sud”, cu acea nostalgie dintr-o cunoscută poezie a poetului clasic macedonean Konstantin Miladinov. Igor purta în el o tânjire nedefinită nu numai acolo, în Canada adoptivă pe care o părăsise, dar şi aici, în Macedonia, încă din primele zile după repatriere. „Tinerii cei mai nefericiţi sunt cei al căror suflet este ipotecat”, îi va spune el Miliţei, îndemnând-o să-şi uite trecutul din Australia, deşi el însuşi nu poate să-şi uite trecutul, căci prezentul l-a invadat posesiv, l-a luat oarecum pe nepregătite. Iată din acest punct psihologic justificarea posibilă pentru comportamentul său destul de imprevizibil, pentru trecerile sale bruşte de la blândeţe la răutate, de la slăbiciune la acte de siguranţă oarecum bravate şi supralicitate. *Duva* este cartea acestui frumos şi chinuit adolescent care se întoarce în patrie mai mult din instinct, sperând să-şi afle tot acum şi clarificarea cu propria-i vârstă, dar care este asaltat tocmai acum, din interior, de întrebări altfel nebănuite. Deşi Igor bravează nu o dată, deşi este tentat în general să ironizeze tragedia emigrării, el se arată până la urmă dornic să cunoască biografia celorlalţi emigranţi, motivele întoarcerii lor în patrie. Nesfârşita povestire a lui Iane începe să fie pentru Igor un adevărat balsam. Igor are nevoie de aceste cuvinte, el devine astfel mai înţelegător şi mai înţelept. Bătrânul Dimitrie îi relatează impresionantul moment al plecării unui grup masiv de bărbaţi din satele Macedoniei, cu câteva decenii în urmă. Din toate aceste relatări Igor încearcă să desluşească o tragedie comună, care lui îi este cunoscută şi, totuşi, necunoscută. Dar mai cu seamă îi place să i se povestească despre Malesia, ţinutul său natal care acum nu se mai află atât de departe de el, dar pe care Igor încă amână să o cunoască. Este deosebit de semnificativ refuzul lui Igor de a merge în satul natal al părinţilor săi, deşi atât de mult îşi visase această călătorie, această întoarcere la izvoare. Printr-o nemărturisită amânare, Igor pare a se pune la adăpost de violenţa emoţiilor care l-ar cuprinde, ferindu-se astfel şi mai mult de impactul cu o realitate profundă pentru care încă nu se simte pe deplin pregătit. Adevărata dramă a lui Igor nu va fi până la urmă moartea, – care îl aruncă în lacul misterios, împlinind vagile lui presimţiri. Drama sa constă în faptul că drumul cunoaşterii l-a parcurs abia până la jumătate, iar ţinutul mult iubit al Malesiei îl va primi abia în moarte. Igor îşi sfârşeşte călătoria în acest lac de graniţă, la

jumătatea drumului dintre trecut şi viitor, dintre îndoială şi certitudine. Să notăm tot aici impresionantul capitol al drumului spre Malesia, tonul acela grav prin care vorbeşte însuşi destinul nefericitului Igor, apoi însemnătatea acestui moment şi pentru biografiile lui Iane şi Risto.

Personaje cu individualitate sunt în această carte şi Iane, Risto şi cele două fete. Iane, care are şi el „iadul" în cap, rămâne unul din acei emigranţi „în bătaia vânturilor", împlinind parcă o altă presimţire a vărului său, care spunea despre emigranţi: „ştiu că sufletul dumneavoastră va fi o nălucă; şi al meu, şi al dumneavoastră, şi al tuturor emigranţilor". Întors după lungi peregrinări prin arhipelagul Fiji, prin Tahiti şi prin alte depărtări ale oceanelor, Iane constată cu amărăciune că adevărata întoarcere la matcă nu mai este posibilă pentru el. Nu are nicio meserie, în afară de cea de marinar, inutilă însă în munţii Macedoniei, nu a făcut avere, ceea ce îi dezamăgeşte pe consătenii săi, nu poate fi înţeles şi nu poate explica nimănui cum de nu a adunat bani străini şi de ce nu a putut să devină un om practic, dacă tot şi-a riscat viaţa pe oceane. Oceanul îl urmăreşte obsesiv, s-ar întoarce pe un vapor, dar el ştie că boala lui nu vine dintr-o aventuroasă patimă marinărească, ci din conştiinţa faptului că şi-a irosit inutil viaţa. Deşi s-a întors în patrie, el nu şi-a mai găsit locul în mersul firesc al lucrurilor. Va îmbătrâni în inutilitate ca Dimitrie, fără să poată scăpa de sentimentul metecului de astă dată în propria sa ţară. O nouă generaţie, mai pragmatică, generaţia ambiţioşilor ca Boiarov, nu prea este dispusă să accepte explicaţii sentimentale sau să-şi pună probleme existenţiale prea complicate. Aici Bojin Pavlovski atinge un contrast amar, pedalând cu discreţie şi pe compromisurile mai mult sau mai puţin specifice ale muncii într-un hotel. Iulia este un exemplu tipic de fiinţă debusolată. Ea acceptă cu destulă uşurinţă o suită de compromisuri, deşi în fondul ei, şi sub influenţa lui Igor, Iulia regăseşte uneori propria-i zonă de puritate, ca atunci când se înfurie împotriva acestui sistem ce vinde multe lucruri scumpe ale tradiţiei pe altarul turismului. Până şi Lisiţa, directorul hotelului, un fost partizan cu principii ferme este dispus să accepte o vreme trocul mascat, nu totdeauna onest, menit să-i mulţumească pe „oaspeţii din ţara vikingilor", sau pe cei din „ţara lalelelor" care sosesc la *Duva*. O ultimă transformare profundă se va produce în acest bătrân

după înmormântarea lui Igor, după reîntâlnirea cu ţinutul Malesiei, unde fostul partizan luptase cu decenii în urmă. Înainte de a-şi da obştescul sfârşit, Risto pricepe limpede că el aparţine unei lumi trecute şi pare a se împăca definitiv cu vechile valori pe care le regăseşte.

Duva este, aşadar, un roman cu mai multe chei, care reţine prin linia epică în general simplă, întreruptă pe alocuri de lungi incursiuni pe drumurile de rătăcire ale foştilor emigranţi. Suprapunerea de planuri se realizează în aceste cazuri cu destulă abilitate. Dacă la primele pagini de lectură distingi numeroase note sentimentale, spre sfârşitul romanului toate acestea se transformă într-o discretă melancolie, care face şi farmecul cărţii. Hotelul *Duva* intră în plin sezon şi lasă în urmă complicaţiile sentimentale ale unei ierni ciudate. Dincolo însă de aceste prefaceri, dincolo de mişcarea reintrării în viaţa firească, Bojin Pavlovski a atins o zonă cu numeroase implicaţii pentru conştiinţă.

DINU FLĂMÂND

virtual-project.eu